

Programmabegroting 2016-2019

GEMEENTE

OSS

Inhoudsopgave

Aanbiedingsbrief	4
Leeswijzer	6
Financiële positie	9
Financiën programma's in één oogopslag	14
Thema's	15
Kracht van de samenleving	16
(Regionale) samenwerking en netwerken	20
Programma's	24
Programma 1. Zorg en welzijn	25
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs	37
Programma 3. Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten	47
Programma 4. Veiligheid	57
Programma 5. Mobiliteit en openbare ruimte	64
Programma 6. Duurzaamheid, milieu en buitengebied	73
Programma 7. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	82
Programma 8. Economie en vrije tijd	90
Programma 9. Bestuur, organisatie en dienstverlening	97
Programma 10. Financiën en belastingen	105
Paragrafen	112
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	113
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	128
Paragraaf financiering	132
Paragraaf verbonden partijen	136
Paragraaf grondbeleid	146
Paragraaf lokale heffingen	156
Paragraaf bedrijfsvoering	159
Paragraaf Integraal Voorzieningenbeleid (IVB)	161
Paragraaf investeringsplan	167
Bijlagen	173
Bijlage 1. Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte	174
Bijlage 2: Overzicht incidentele baten en lasten	177
Bijlage 3: Budgettaire neutrale wijzigingen	179
Bijlage 4: Uitkomsten septembercirculaire 2015	180
Bijlage 5: Financieel overzicht totale begroting	183

Aanbiedingsbrief

Geachte leden van de raad,

In deze programmabegroting vertalen wij de doelstellingen uit de kadernota naar concrete plannen die we de komende jaren willen realiseren.

De samenleving is enorm in beweging. Het financieel beeld voor de komende jaren is gelukkig wat gunstiger dan ten tijde van de bezuinigingen. Daardoor kunnen wij onze rol als gemeente met voldoende middelen kracht bij zetten. Dit geldt in het bijzonder voor een aantal prioriteiten uit de kadernota die wij in deze programmabegroting concreter maken: de transformatie van zorg en welzijnstaken, de versterking van het stadscentrum, de realisatie van voorzieningen voor ontmoeten en sport in dorpen en wijken (de Voorzieningenkaart). Vooral voor deze ontwikkelingen is in onze visie een consistent meerjarenbeleid en een meerjarige financiering noodzakelijk.

Er ontstaan nieuwe maatschappelijke vraagstukken. Als gemeente willen we daar snel en adequaat op inspelen. Neem een heel actuele: de snel groeiende stroom vluchtelingen. Als ze een verblijfsstatus hebben, bieden we een nieuw thuis en een welkom in Oss. Als ze die status niet hebben, werken we mee aan een tijdelijke oplossing. Bij deze ontwikkelingen is het nodig dat gemeenten snel op een situatie inspelen.

We hebben onder de noemer 'decentralisaties' nieuwe taken van rijk en provincie overgenomen. We willen ze op een verantwoorde wijze uitvoeren. We behouden in deze begroting voldoende financiële buffer om onzekerheden op dit gebied op te vangen. Daarnaast zetten we in op de transformatie van zorg naar welzijn. We gaan uit van de mogelijkheden van inwoners. We zorgen voor ondersteuning waar die nodig is. Om deze zogenoemde Kanteling kracht bij te zetten, stellen wij extra financiële middelen beschikbaar. Daarmee ontwikkelen we nieuwe, innovatieve vormen van ondersteuning dicht bij huis.

Meedoen in de Osse samenleving is belangrijk voor iedereen. Voldoende werkgelegenheid is daarvoor een belangrijke basis. Met een actieplan lokale arbeidsmarkt willen we de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt verbeteren. Dit doen wij heel nadrukkelijk als gemeente mét onderwijs en ondernemers. Samen met hen investeert de gemeente ook in de Talentencampus. Op die manier kunnen we de kwaliteiten van onze jongeren helpen ontwikkelen. Wij voeren verschillende projecten uit om kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt te ondersteunen. Meedoen betekent ook een actieve inzet van vrijwilligers en het tegengaan van armoede.

Wij hechten aan goede mogelijkheden voor sport en ontmoeten in dorpen en wijken. We gaan de vastgestelde Voorzieningenkaarten in de dorpen en wijken uitvoeren. Daarbij betrekken we opnieuw de inwoners actief. We blijven vormen van zelfbeheer en eigen initiatief van inwoners stimuleren. Aan de Overlegtafel Cultuur zijn we met de Osse professionele culturele instellingen aan de slag gegaan om samenwerking vorm te geven. Wij geven het Vlagglasmuseum een impuls om toekomstbestendig te kunnen worden en waarborgen de toekomst van onze lokale omroep.

Wij willen onze stad en dorpen goed bereikbaar houden. We voeren projecten uit het Meerjaren investeringsplan mobiliteit uit. We zien in Oss graag meer duurzame vervoersbewegingen. We realiseren nieuwe voorzieningen voor fietsparkeren en we stimuleren kleinschalige mobiliteitsoplossingen.

Bewoners die zich actief inzetten voor hun eigen woonomgeving, kunnen rekenen op onze ondersteuning. Oss is een gemeente met veel groen, in de stad en in het buitengebied. Deze unieke kwaliteit gaan we versterken. In gebieden als de Maasoever en de Maashorst ontwikkelen we de landschappelijke en recreatieve waarde. We werken aan de verduurzaming van de agrarische sector, aan oplossingen voor vrijkomende agrarische bebouwing. Met deze maatregelen houden we ons buitengebied vitaal.

We hebben grote ambities op het gebied van duurzaamheid. We werken aan alle drie aspecten van een duurzame samenleving: people, planet, profit. Vooral op het gebied van energiewinning, circulaire economie en

klimaataanpassing willen we de komende jaren resultaten boeken. Dat vergt investeringen. Vooral van andere partijen met wie wij samenwerking zoeken. Wij spreken hen aan op hun verantwoordelijkheid. Zelf geven we ook het goede voorbeeld. Vooruitlopend op de behandeling van de Routekaart duurzame energie, hebben we middelen vrijgemaakt om initiatieven te ondersteunen.

In het stadscentrum van Oss is steeds meer te doen en te beleven. Deze positieve ontwikkeling zetten we door: van koopcentrum naar ontmoetingscentrum. Mogelijkheden die zich voordoen om nieuwe ontwikkeling in het gebied V&D/De Wal te realiseren zullen we aangrijpen. We hebben daarvoor geld gereserveerd. Met het hele cultuurcluster aan de Raadhuislaan onderzoeken we de mogelijkheden voor (gefaseerde) verplaatsing naar het centrum. Een eerste deel van de benodigde meerjarige investeringen is in deze begroting opgenomen.

De Osse economie toont veerkracht. Juist nu is het van belang om innovaties in onze speerpuntsectoren te stimuleren. Pivot park ontwikkelt zich tot een open innovatiecampus. We investeren in de haven, en daarmee in onze logistieke sector. Oss is sterk in agrifood: wij blijven participeren in onze regionale economische ontwikkelorganisatie Agrifood Capital. De samenwerking met het hoger onderwijs in onze regio breiden we verder uit. We ontwikkelen daarnaast een actieplan voor de Osse maakindustrie.

Als de samenleving enorm in beweging is, heeft een gemeente een belangrijke rol bij het maken en realiseren van plannen. Maar we zijn zeker niet de enige. Een groot deel de uitvoering willen we bij inwoners, bedrijven en instellingen laten. Zowel binnen onze gemeente als in de regio. Wij zien nu al in de praktijk dat deze visie vruchten afwerpt. Wij zien tal van initiatieven in de zorg en welzijn, in ons stadscentrum, in dorpen en wijken, in ons buitengebied en in onze economie. We zoeken al deze partijen in en rond onze gemeente actief op. Waar dat zinvol en mogelijk is, werken we samen aan oplossingen en projecten. Om de kracht van de samenleving te benutten en de rol van de overheid te veranderen, ontwikkelen we onze eigen gemeentelijke organisatie verder. Deze richt zich op samenwerken, co-creëren, goede dienstverlening en oplossingsgericht werken.

Tot slot houden we de algemene reserve in onze begroting goed op orde: op deze manier houden we de ruimte om ons meerjarig beleid op de speerpunten uit de kadernota uit te voeren, met de flexibiliteit om de juiste middelen op het juiste moment in te zetten. Maar we kunnen als het nodig is ook risico's opvangen.

Met deze begroting presenteren we u een meerjarig programma met ambitie, realisme en vooral: balans daartussen. In onze visie dragen wij zo bij aan een Oss dat we met een gerust hart kunnen overdragen aan een volgende generatie.

Burgemeester en wethouders van Oss.

De secretaris,
drs. M.J.H. van Schaijk

De burgemeester,
drs. W.J.L. Buijs-Glaudemans

Leeswijzer

De programmabegroting bestaat uit diverse onderdelen. In deze leeswijzer wordt bij alle onderdelen een korte uitleg gegeven.

Aanbiedingsbrief

In de aanbiedingsbrief geeft het college van burgemeester en wethouders de hoofdlijnen van deze programmabegroting weer.

Financiële positie

In dit hoofdstuk worden de financiële gegevens die bij de afzonderlijke programma's zijn opgenomen gebundeld. Zo wordt in één oogopslag inzichtelijk hoe de gemeente er financieel voor staat. Vervolgens wordt daar een korte toelichting op gegeven. Verder staan we stil bij het structurele begrotingssaldo en geven we aan welke financiële uitgangspunten zijn gehanteerd bij het opstellen van de begroting.

Financiën programma's in één oogopslag

In dit onderdeel laten we in een figuur zien hoe onze uitgaven over de programma's verdeeld zijn.

Thema's

Voorafgaand aan de programma's beginnen we met 2 overkoepelende thema's: kracht van de samenleving en (regionale) samenwerking en netwerken. Deze thema's zijn een belangrijke rode draad in het coalitieakkoord. Ze zijn voor alle programma's van grote invloed op onze werkwijze in de komende jaren.

Programma's

Per programma wordt beschreven wat de doelstellingen zijn en wat er wordt gedaan om deze te realiseren. Daarbij wordt ook aangegeven wat de stand van zaken is van de beleidsaanpassingen die in de afgelopen kadernota aangekondigd zijn (onderdelen 1, 2 en 3). Daarna worden per programma het nieuw beleid en de 30-ontwikkelingen toegelicht (onderdelen 4 en 5). Tenslotte wordt een overzicht gegeven van de financiën van het programma (onderdelen 6 en 7).

Na het vaststellen van de programmabegroting worden alle financiële ontwikkelingen binnen de programma's via een begrotingswijziging in de administratie verwerkt. Daarmee worden de budgetten in de administratie geactualiseerd.

Nieuw beleid

Nieuw beleid omvat een financiële vertaling en concretisering van de ambities zoals deze vooral zijn verwoord in de Kadernota 2016.

30-ontwikkelingen

30-ontwikkelingen zijn financiële afwijkingen op bestaande activiteiten. Bij de uitvoering van een activiteit kan in de loop van het jaar blijken dat meer geld nodig is om deze volledig uit te kunnen voeren. Aan de andere kant komt het ook voor dat activiteiten voor minder geld uitgevoerd kunnen worden dan oorspronkelijk gedacht was. De financiële afwijkingen kunnen dus zowel meevallers als tegenvallers zijn. Deze worden 2 keer per jaar in beeld gebracht: bij de eerste financiële voortgangsrapportage en bij de programmabegroting.

De afwijkingen moeten aan 3 criteria voldoen om tot een bijstelling van het budget te kunnen leiden: afwijkingen moeten onuitstelbaar, onvoorzienbaar en onvermijdbaar zijn.

Budgettair neutrale wijzigingen (wijzigingen die niet inhoudelijk van aard zijn en per saldo geen geld kosten) worden in de programma's alleen genoemd. Een totaaloverzicht met toelichting is in bijlage 3 opgenomen.

Paragrafen

De opgenomen paragrafen zijn op grond van wetgeving een verplicht onderdeel van de begroting. Het gaat bij de paragrafen telkens om onderwerpen met een groot financieel belang. Door deze op een centrale plek in de begroting op te nemen wordt een goede informatievoorziening over deze onderwerpen gewaarborgd en is de informatie inzichtelijk.

Daarnaast hebben we ervoor gekozen een paragraaf over het Integraal Voorzieningenbeleid toe te voegen. Hierin worden de uitgangspunten, actuele ontwikkelingen, visie en aanpak toegelicht.

Verder hebben we een paragraaf investeringsplan toegevoegd, met een totaaloverzicht van de lopende investeringen, vervangingsinvesteringen en nieuwe investeringen.

Bijlage 1. Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte

De gemeente voert elk jaar een groot aantal projecten uit in het kader van het Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) voor de openbare ruimte. Het gaat dan om werkzaamheden aan bijvoorbeeld wegen, fietspaden, riolering en openbaar groen. In de voortgangsrapportage wordt inzicht gegeven in de stand van zaken van deze werkzaamheden.

Bijlage 2. Overzicht incidentele baten en lasten

In deze bijlage wordt een overzicht van de incidentele baten en lasten gegeven. Incidenteel houdt in dat het gaat om baten en lasten die een tijdelijk karakter hebben. Deze zitten slechts één of enkele jaren in de begroting.

Dit overzicht geeft niet alleen inzicht in de incidentele baten en lasten, maar is ook een hulpmiddel bij het beoordelen van het structurele begrotingssaldo. De baten en lasten die niet incidenteel zijn, zijn immers structureel van aard. Het structurele begrotingssaldo geeft aan of de structurele lasten met structurele baten worden afgedekt. Als dat het geval is, is de begroting structureel in evenwicht. In het hoofdstuk over de financiële positie, aan het begin van de programmabegroting, voeren we deze toets uit.

Bijlage 3. Budgettair neutrale wijzigingen

In meerdere programma's zijn in de tabel bij onderdeel 6 budgettair neutrale wijzigingen opgenomen. Dit zijn wijzigingen die niet inhoudelijk van aard zijn en per saldo geen geld kosten. Soms gaat het over wijzigingen binnen één programma, in andere gevallen zijn de wijzigingen programma-overstijgend. Volgens de voorschriften van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) moeten deze wijzigingen zichtbaar worden gemaakt en gerapporteerd.

Om dat op een overzichtelijke manier te doen hanteren we hiervoor de volgende werkwijze:

In de programma's waarbij budgettair neutrale wijzigingen voorkomen is steeds één totaalregel in de tabel bij onderdeel 6 opgenomen. In deze bijlage is een totaaloverzicht opgenomen, waarbij wijzigingen boven de € 50.000 worden toegelicht.

Bijlage 4. Uitkomsten septembercirculaire 2015

In deze bijlage is een uitgebreide toelichting op de uitkomsten van de septembercirculaire opgenomen. De afzonderlijke effecten zijn ook als 3O-ontwikkelingen bij de desbetreffende programma's opgenomen.

Bijlage 5. Financieel overzicht bestaande begroting

In de programma's zijn de cijfers van het totale programma op hoofdlijnen weergegeven. Meer gedetailleerde cijfers zijn in deze bijlage opgenomen.

Financiële positie

We beginnen dit hoofdstuk met een overzicht van het saldo van deze programmabegroting. Dit lichten we vervolgens kort toe. Verder staan we stil bij de incidentele baten en lasten en ons structurele begrotingssaldo. Tenslotte geven we aan welke financiële uitgangspunten zijn gehanteerd bij het opstellen van de begroting.

Saldo programmabegroting

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten

- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Bestaand beleid					
Lasten	336.280	318.343	312.438	311.344	310.605
Baten	-324.434	-317.763	-314.784	-313.448	-312.507
Saldo	11.845	579	-2.346	-2.104	-1.901
Stortingen reserves	7.286	4.782	5.496	5.099	4.701
Onttrekkingen reserves	-17.768	-8.133	-5.934	-5.732	-5.526
Saldo mutaties reserves	-10.482	-3.351	-438	-633	-825
Totaal bestaand beleid	1.363	-2.772	-2.784	-2.737	-2.726
Nieuw beleid	1.159	1.983	1.665	2.492	2.589
3O-ontwikkelingen	-2.814	555	852	-5	71
Budgettair neutrale wijzigingen	0	0	0	0	0
Saldo programmabegroting	-292	-234	-267	-250	-66

Het saldo van de programmabegroting 2016-2019 start op basis van bestaand beleid met een tekort van € 1.363.000 voor 2015. Voor de jaren erna is er op basis van bestaand beleid sprake van positieve saldi van afgerond € 2,7 miljoen. Deze bedragen sluiten aan bij de kadernota 2016, waarin het financiële beeld is geschetst inclusief de effecten van de meicirculaire 2015 en de eerste financiële tussenrapportage 2015.

Conclusies uit de tabel:

Het lopende begrotingsjaar 2015 vertoont een positief beeld. Het saldo is op dit moment € 292.000. De besteding ervan vindt in principe plaats bij de definitieve jaarrekening 2015. Op dat moment is het exacte rekeningssaldo bekend.

Ook voor de begrotingsjaren 2016 tot en met 2019 is het begrotingssaldo positief. Voor de jaren 2016 tot en met 2018 is het positieve saldo gemiddeld € 250.000. Het laatste begrotingsjaar 2019 kent een beperkt overschot van € 66.000. Deze begrotingssaldi blijven gereserveerd voor belangrijke ontwikkelingen. De gelden worden op dit moment dus bewust nog niet specifiek toegekend. Overeenkomstig de speerpunten uit de kadernota 2016 willen we deze gelden met name beschikbaar houden om impulsen te kunnen geven aan het stadscentrum en aan economische speerpunten. De uitwerking en realisatie van veel projecten is afhankelijk van externe (markt)omstandigheden. Dat vraagt om speelruimte om de inzet van middelen, zowel in omvang als timing, te kunnen bepalen. Daarnaast wordt er op korte termijn een aantal plannen opgesteld, waarvoor op dit moment alleen incidentele begrotingsbedragen zijn opgenomen. Dit geldt onder andere voor duurzaamheid, bomenbeleid en toerisme & recreatie.

Financiële effecten programmabegroting 2016-2019

Nieuw beleid

In de volgende tabel geven we een overzicht van het nieuw beleid.

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten

- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Lokale ombudsman	0	0	0	0	0
Innovatiebeleid Huishoudelijke Verzorging	300	300	150	150	150
Toezichtfunctie WMO		PM	PM	PM	PM
Transformatie Wet Maatschappelijke Ondersteuning	0	500	500	0	0
Aanpak jeugdoverlast Schadewijk	0	45	45	0	0
Huisvesting scouting Ussen en Gilde St. Sebastiaan	0	0	0	0	0
Talentencampus	0	120	120	120	0
Kwetsbare jongeren	0	200	200	200	0
Maatschappelijke stages	25	50	50	50	50
Omroep Maasland	145	145	145	145	75
Versterking monumentale waarden vestingswerken	35	0	0	0	0
Archeologie	0	27	0	0	0
Investerings maatschappelijke voorzieningen (MIP)	0	0	10	731	1.219
Frictiekosten buitensport	614	0	0	0	0
Extra bijdrage Vlagglasmuseum	40	0	0	0	0
Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG)	0	45	45	45	45
Brandweerkazerne Oss				PM	PM
Herontwikkeling locatie De Kolk en herbouw brandweerpost Ravenstein	0	0	35	35	35
Voetveren Ravenstein-Niftrik en Batenburg-Demen	0	15	15	15	15
Verlichten regionale fietsroutes buiten	0	70	0	0	0
Impuls bomenbeleid	0	75	0	0	0
Impuls duurzaamheid	0	100	0	0	0
Ontwikkeling stadscentrum	0	1.500	0	0	0
Impuls stadscentrum	0	0	0	650	650
Bijdrage aan Agrifood Capital	0	0	270	270	270
Startersleningen	0	210	0	0	0
Economische speerpunten	0	0	0	0	0
Pivot Park	PM	PM			
Verhogen budget rekenkamer	0	21	21	21	21
Impuls haven	0	60	60	60	60
G1000		PM	PM	PM	PM
Inzet algemene reserve voor Centrum	0	-1.500	0	0	0
Totaal nieuw beleid	1.159	1.983	1.665	2.492	2.589

Bij de programma's verderop in deze programmabegroting lichten we het nieuwe beleid toe.

3O-ontwikkelingen

Samengevat geven de 3O-ontwikkelingen het volgende beeld:

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten

- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Basisteam Jeugd en Gezin	75	75	75	75	75
Vorming brede welzijnsinstelling	200	50	50	0	0
Beleidsontwikkeling WMO	-75	0	0	0	0
WMO 2015 innovatie en volume-uitbreiding	-367	0	0	0	0
WMO Huishoudelijke Verzorging	-616	-275	-150	-150	-150
WMO Woonvoorzieningen	-324	-375	-440	-676	-540
WMO Vervoersvoorzieningen	-175	-135	-135	-135	-135
Huishoudelijke hulp toelage	0	-157	0	0	0
Decentralisatie AWBZ naar WMO	37	-134	0	0	0
Bezuiniging volksuniversiteit	25	45	45	45	45
Peuteropvang	-175	-148	-55	0	0
Investeringslasten onderwijs	-275	0	0	0	0
Participatiewet / Uitkeringen	1.000	0	0	0	0
Decentralisatie Participatiewet	0	47	90	126	147
Lagere investeringslasten sport	-405	-20	0	0	0
Vrijval voorziening buitensport	-614	0	0	0	0
Bijdrage Veiligheidsregio Brabant-Noord	0	0	100	200	415
Leges omgevingsvergunning	1.300	0	0	0	0
Beheerplan haven 2015-2019	0	353	276	265	257
Formatie-uitbreiding Basisregistraties	0	139	112	112	112
Lagere personeelskosten	-325	0	0	0	0
Opheffen algemene reserve rente gewone dienst	-376	0	0	0	0
Voormalige reserves vanuit Maasdonk	-408	0	0	0	0
Stelpost loon- en prijscompensatie 2016	0	575	575	625	625
Inflatiecorrectie OZB	0	-80	-80	-80	-80
Opbrengst Toeristenbelasting	100	100	100	100	100
Lagere kosten BSOB	-94	0	0	0	0
Lagere rentekosten	-1.206	0	0	0	0
Algemene uitkering septembercirculaire	-273	143	-182	-963	-1.262
Overige 3O-ontwikkelingen	157	352	471	451	462
Totaal 3O-ontwikkelingen	-2.814	555	852	-5	71

Bij de programma's verderop in deze programmabegroting benoemen we alle 3O-ontwikkelingen en lichten deze toe.

Structureel saldo programmabegroting

Om een goed oordeel te kunnen vormen van het structurele beeld van de begroting, is het van belang om het saldo van de programmabegroting te corrigeren met incidentele baten en lasten. De baten en lasten die niet incidenteel zijn, zijn immers structureel van aard. Het structurele begrotingssaldo geeft aan of de structurele lasten met structurele baten worden afgedekt. Als dat het geval is, is de begroting structureel in evenwicht. In de volgende tabel berekenen we het structurele saldo van de programmabegroting.

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten

- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Saldo programmabegroting 2016-2019	-292	-234	-267	-250	-66
waarvan incidentele baten en lasten	-108	774	1.440	390	0
Structureel saldo programmabegroting	-184	-1.008	-1.707	-640	-66

De conclusie hieruit is dat alle jaren er sprake is van een structureel sluitende begroting.

In bijlage 2 is een specificatie van de incidentele baten en lasten opgenomen.

Financiële uitgangspunten

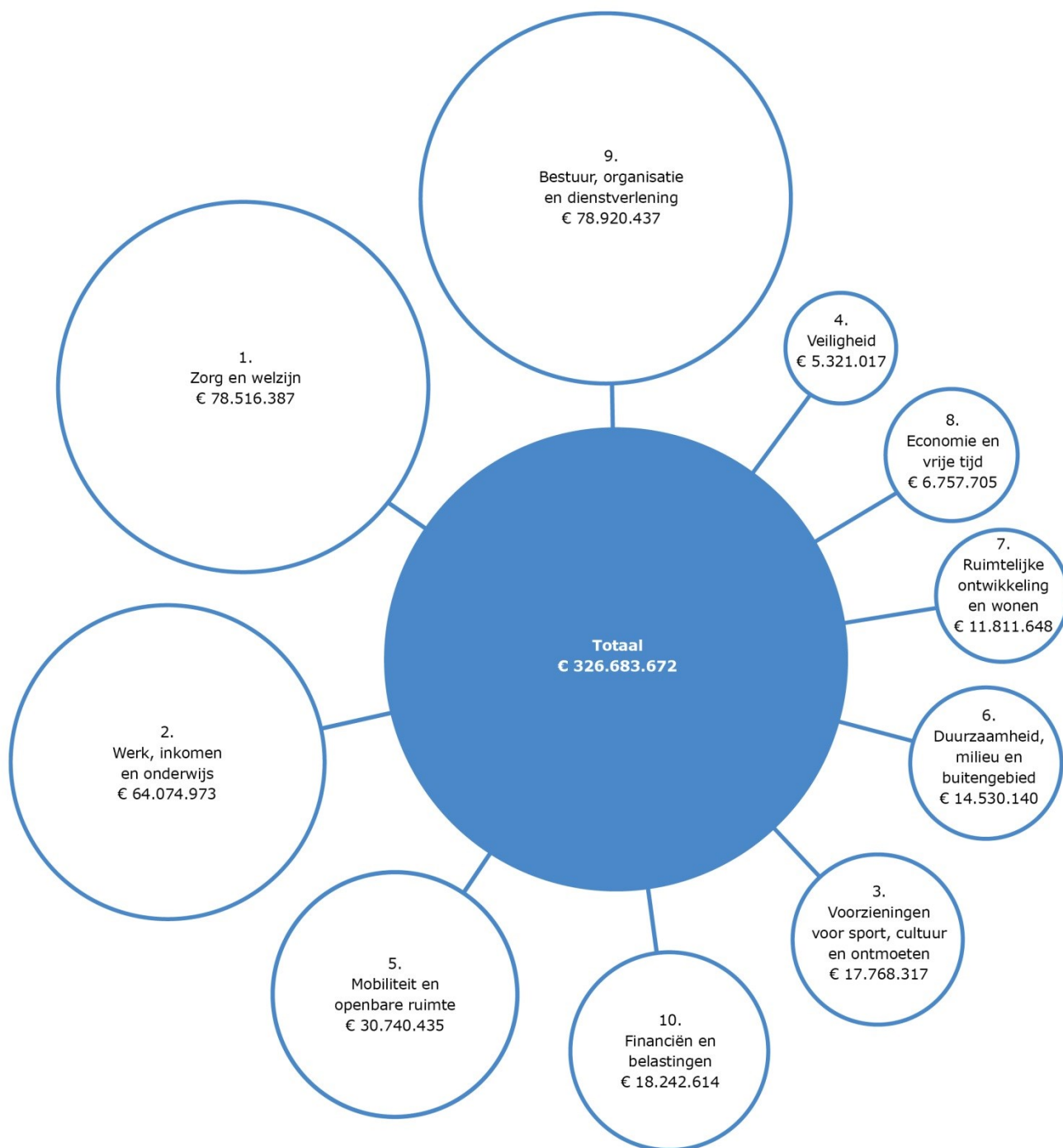
In het coalitieakkoord 'Durven door te doen' is gekozen voor een solide financieel beleid met sluitende meerjarenbegrotingen. Er is gekozen voor stabiliteit. Wel willen we kansen benutten als deze zich voordoen. We vermijden extra bezuinigingen zoveel mogelijk.

De begroting 2016 en de meerjarenramingen 2017-2019 stelden we op basis van de volgende uitgangspunten op:

1. Het uitgangspunt is en blijft een structureel sluitende begroting. Dat wil zeggen dat de jaarlijks terugkerende uitgaven en de jaarlijks terugkerende inkomsten in evenwicht zijn. Tussentijdse beperkte, niet structurele, tekorten zijn aanvaardbaar als deze uit reserves afgedekt kunnen worden.
2. We voeren een beleid dat financiële risico's beperkt. In de jaarrekening dekken we, conform bestaand beleid, concrete risico's af door voorzieningen.
3. Landelijke bezuinigingen op beleidsvelden vertalen we in principe door naar de eigen beleidsvelden en budgetten (voor zover mogelijk en maatschappelijk verantwoord).
4. We gaan terughoudend om met het toekennen van prijscompensatie. Het beleid is erop gericht om geen prijscompensatie toe te kennen, tenzij er (contractuele) afspraken zijn die een onderbouwde aanvraag voor prijscompensatie rechtvaardigen. We kennen prijscompensatie toe via de kadernota en de programmabegroting. Daarvoor hebben we op basis van de circulaire over de algemene uitkering een stelpost in de begroting opgenomen. Deze stelpost is daarnaast bedoeld om loonkostenstijgingen op te kunnen vangen.
5. Voor subsidies gaan we uit van alleen een compensatie van loonstijging op basis van de specifieke CAO-ontwikkeling per sector. Dit betekent dat we niet-professionele instellingen aan de nullijn houden.
6. Voor de OZB kiezen we voor een jaarlijkse inflatieverhoging. Voor het jaar 2016 is dat 1,5%, waarbij voor het jaar 2017 sprake is van een extra verhoging van ruim 5%.
7. Voor de tarieven van rioolheffing en afvalstoffenheffing gaan we uit van 100% kostendekkendheid.
8. De rekenrente wordt in principe op 4,5% vastgesteld. Op basis van nieuwe landelijke voorschriften wordt aan de grondexploitaties een lager percentage doorgerekend. Dit percentage moet gekoppeld worden aan het gewogen gemiddelde van de werkelijke betaalde externe rente. Dit is voor onze gemeente circa 1,5%. Dit is aanzienlijk lager dan voorheen (4%). Dit heeft gevolgen voor de begroting van de rentelasten. Het gevolg daarvan is dat we ervoor hebben gekozen om in de toekomst de rente die we jaarlijks bijschrijven aan de algemene reserve en de algemene bedrijfsreserve te verlagen naar dit percentage. Dit leidt ertoe dat de effecten in te passen zijn in de totale begroting.

9. In de laatste bijlage van deze programmabegroting is een overzicht opgenomen van de geraamde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves in meerjarig perspectief. In de nota reserves, die de gemeenteraad tegelijk met deze programmabegroting behandelt, lichten we de reserves uitgebreid toe.
10. De raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de septembercirculaire 2015.
11. In programma 10 is een jaarlijkse post onvoorzien van € 300.000 opgenomen. Deze post is bedoeld om incidentele tegenvallers op te vangen.

Financiën programma's in één oogopslag

Thema's

Kracht van de samenleving

1. Wat willen we bereiken?

We bevorderen een sterke en leefbare samenleving in een nieuwe rolverdeling. Oss, we maken het samen, voor elkaar. We zijn een gemeente die de kracht van mensen en hun netwerken centraal stelt, hun professionaliteit en expertise erkent en waardeert. We zijn een gemeente die deze krachten in de samenleving herkent, zijn gang laat gaan, viert, ondersteunt, mobiliseert, versterkt, verbindt en zo nodig afdwingt.

We zijn een gemeente die maatschappelijk effect en zelforganisatie voorop stelt. We helpen mensen actief waar deze oriëntatie of dit vermogen tekort schiet. Uitval en uitsluiting zijn onderwerpen waar de gemeente bij betrokken blijft.

Overheidsparticipatie vergt een andere manier van werken: om actief burgerschap tot zijn recht te laten komen moeten we als gemeente meer ruimte bieden en open staan voor een andere aanpak en invulling. We bouwen aan vertrouwen en loslaten, we geven ruimte aan innovatie en ondernemerschap. Dit vertalen we in de volgende 3 principes voor sociale innovatie (Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling):

- Niet teveel sturing geven aan maatschappelijke initiatieven, initiatieven waarderen en erkennen, waar nodig belemmeringen wegnemen.
- Sturen op ruimte geven, inhoud en innovatie voorop stellen, verschillen toestaan en stimuleren. Financiële kaders en monitoring hierop aanpassen: meer op hoofdlijnen en op maatschappelijke doelstellingen.
- Tijd maken en een omgeving creëren om te leren innoveren, veranderingen ervaren, zorgen voor experimenteer ruimte en feedback/reflectie.

We staan voor de uitdaging om onze nieuwe rol als faciliterende en bemiddelende partij in de netwerksamenleving verder vorm te geven. Thema's als burgerparticipatie, burgerinitiatief en de veranderende relatie tussen de overheid en de samenleving staan hoog op de agenda.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Waardering wijze waarop gemeente samenwerking met inwoners zoekt	Waarstaatje-gemeente.nl	6,1	2014	6,2

Voor dit programma hebben we de volgende doelstellingen:

1. Inwoners en initiatiefnemers ervaren een meedenkende overheid
2. Meer invloed, meer betrokkenheid en meer eigenaarschap
3. Sterke wijk- en dorpsraden

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Verordening binnengemeentelijke democratie
2. Profiel van de wijk- en dorpsraden

2. Stand van zaken aangekondigde beleidsaanpassingen uit de kadernota

1. kleine aanpassing van beleid

N.v.t.

2. fundamentele beleidswijziging nodig

N.v.t.

3. Wat gaan we de komende periode doen om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Inwoners en initiatiefnemers ervaren een meedenkende overheid

Inwoners en initiatiefnemers ervaren een meedenkende overheid die denkt vanuit kansen en mogelijkheden en durft los te laten. Burgerkracht moet geen middel voor eigen doelen zijn, het is geen instrument op zich. Het stimuleren van eigen kracht en zelfsturing vraagt een andere opstelling van de gemeente en de partners. Namelijk: echt luisteren naar wat inwoners beweegt, inwoners zeggenschap geven en minder te sturen op regels, voorschriften en controles. Belemmeringen wegnemen, experimenten toestaan, tijdelijke situaties faciliteren, maatwerk mogelijk maken enz.. Natuurlijk verliezen we daarbij de gezondheid en veiligheid niet uit het oog.

Activiteiten:

- We zorgen dat de medewerkers op het gemeentehuis die veel met inwoners te maken hebben weten wat de participerende overheid betekent: wat betekent dat voor ons werk en de manier waarop we dat doen? We leren, oefenen en ervaren met elkaar. Dit doen we in een setting die we Osslab noemen. Hierin experimenteren we met methodes die meer aansluiten bij deze nieuwe rol.
- We maken verbinding tussen gemeente en inwoners/organisaties die ideeën hebben en helpt hen op weg om deze ideeën te realiseren. Naast de wijkcoördinator, de gebiedsbeheerder en de wijk- en dorpsraden zetten we voor wijk- of dorpsoverstijgende initiatieven een ideeënmakelaar/verbinder in. Het eigenaarschap ligt bij de initiatiefnemers.

Doelstelling 2: Meer invloed, meer betrokkenheid en meer eigenaarschap

Bewoners hebben meer invloed op, zijn meer betrokken bij en voelen meer eigenaarschap bij hun eigen leefomgeving.

Activiteiten:

- We maken goede initiatieven zichtbaar en bieden deze een podium om een bron van inspiratie te zijn voor anderen. Mooie voorbeelden van sociaal ondernemerschap zijn bijvoorbeeld de zorgcoöperatie in Herpen, de energiecoöperatie Oss en het glasvezelproject in Teeffelen. Ook binnen het sociaal domein zijn er vele kleine en grotere initiatieven: gezamenlijk eten, hulpgroepen, ruilgroepen, klussenhulp, bezoekersdiensten, burenhulp enz..
- We gaan in gesprek met inwoners, instellingen en organisaties om verregaande vormen van bewonersparticipatie te verkennen. We denken hierbij aan buurt- of wijkbedrijven. Het kan gaan over bewoners die 'iets overnemen' van de gemeente. Of over een bedrijf dat taken voor de gemeente uitvoert. Denk aan onderhoud van de openbare ruimte, stadstuinen/stadslandbouw, de opzet en exploitatie van ontmoetingsruimten, een bieb, een werkplaats, sportvoorzieningen enz.. Maar het kan ook gaan om het opzetten van een energie- of zorg'bedrijf'. Bij een buurt- of wijkbedrijf gaat het om het realiseren van werkgelegenheid en vrijwilligerswerk in en door de buurt/wijk.
- Right to challenge: op verzoek van de raad gaan we starten met de ontwikkeling van 'Right to challenge'. Dat houdt in dat een groep inwoners, verenigingen of vrijwilligersorganisaties, die denken een publieke dienst zelf beter te kunnen organiseren, het recht hebben om de gemeente 'uit te dagen'. Wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan, moet de gemeente de betreffende dienst (opnieuw) aanbesteden en inwoners in de gelegenheid stellen zelf een offerte uit te brengen. We gaan in gesprek met inwoners en de raad hoe en onder welke voorwaarden Right to challenge vormgegeven wordt.
- Burgerbegroting: we sluiten aan bij inwoners die behoefte hebben aan meer directe, democratische betrokkenheid en invloed, ook bij de inzet van financiële middelen. We verkennen daarvoor de mogelijkheden voor een burgerbegroting. Dat betekent dat inwoners kunnen meedenken over de verdeling van budgetten binnen onze begroting en zelf hun prioriteiten kunnen bepalen voor hun eigen wijk of dorp. We ontwikkelen met de raad en de inwoners een voorstel om hierin Geffen ervaring mee op te doen.

Doelstelling 3: Sterke wijk- en dorpsraden

Niet elke kern of wijk heeft dezelfde wensen. We investeren in de gemeenschap, dichtbij de inwoner en samen met de wijk- en dorpsraden. We dagen nadrukkelijk alle inwoners uit hiervoor de verantwoordelijkheid op te pakken. In de dorpen en wijken versterken we de sociale netwerken van mensen die weten wat er in de omgeving speelt, die elkaar kennen en die samen de handen uit de mouwen steken om te zorgen voor een fijne leefomgeving en voor elkaar.

Activiteiten:

- Met de wijk- en dorpsraden spraken we af dat de focus nog meer verplaatst wordt richting de wijk of het dorp. Het enthousiasmeren en activeren van bewoners om in de eigen omgeving zelf actief te worden of te blijven wordt een belangrijk speerpunt.
- In het stadje Megen gaan we in gesprek met 100 inwoners uit verschillende leeftijdsgroepen. Hoe kijkt Megen naar de toekomst en wat kan Megen doen om een vitale gemeenschap te zijn en te blijven? Afhankelijk van de ervaringen in Megen willen we met meerdere kernen zulke gesprekken voeren.

(Regionale) samenwerking en netwerken

1. Wat willen we bereiken?

We zien Oss als een zelfbewuste centrumgemeente, bestaande uit een middelgrote stad en een groot buitengebied. We hebben niet de pasklare antwoorden op een verander(en)de samenleving. We hebben het lef om het anders te doen. Daarnaast zoeken we naar oplossingen die echt werken en pakken we niet alles tegelijk aan. We maken keuzes en leren van het proces. We durven fouten te maken om tot daadwerkelijke vernieuwing te komen.

We willen in de regionale samenwerking een duidelijke positie en strategie bepalen en uitdragen. We zetten in op meer focus in samenwerking, een goed doordachte strategie en passen deze aan als de ontwikkelingen dit vragen. Dat helpt bij het prioriteren, maakt ons doelgericht en biedt meer kans op goede resultaten. De focus verschilt per domein of programma.

Dit betekent:

- We kiezen steeds voor een omvang die past bij onze taken en maatschappelijke opgaven. We gaan regelmatig na of onze organisatie voldoende bestuurlijke veerkracht heeft en we zorgen dat we anticiperen op relevante wijzigingen in het krachtenveld om ons heen.
- We werken regionaal in vele samenwerkingsverbanden samen met andere gemeenten en partners. Deze samenwerking moet steeds passend zijn bij de maatschappelijke opgave en is cruciaal voor maatschappelijke opgaven in verschillende domeinen.
- We nemen deel aan relevante nationale en internationale netwerken, zoals het G32 stedennetwerk, de VNG, INTERREG samenwerking met Vlaanderen en Duitsland en de samenwerking met Vietnam. Deze samenwerking is noodzakelijk om de maatschappelijke opgaven in verschillende domeinen goed aan te gaan.

We werken samen met vitale coalities en met hen willen we samen experimenteren, proeftuinen creëren en innovatief zijn. Voor Oss is talentontwikkeling een drijvende kracht voor innovatie.

We willen ook een goede relatie met de buitenwereld en innovatie binnenbrengen. Daarbij realiseren we ons dat we als gemeente niet overal verantwoordelijk voor zijn, maar dat er in de Osse samenleving vele autonome en rijke initiatieven en activiteiten zijn.

In dit programma zijn we in samenwerking mede afhankelijk van andere partijen en ontwikkelingen. Dit maakt het formuleren van indicatoren en concrete doelstellingen ingewikkeld. In samenwerking leveren doelstellingen op de lange termijn vaker succes op. Steeds duidelijker is ook dat concrete resultaten uit samenwerking, zoals bedrijven die een subsidie verwerven voor een project in Oss, niet op de gemeentebegroting terecht zal komen. De overheid komt voor minder subsidies in aanmerking en speelt een faciliterende rol.

We beschrijven de doelstellingen en activiteiten zo goed mogelijk, maar stellen geen prestatie-indicatoren op, omdat de effecten eerder bij andere organisaties (bijvoorbeeld subsidies of een innovatief project) zichtbaar zal zijn dan bij de gemeente Oss.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Bestuurlijke veerkracht	Provinciaal kader 2013	Voldoende	2015	Voldoende

Voor dit programma hebben we de volgende doelstellingen:

1. Een duidelijke positionering en strategie in regionale samenwerking
2. Meer focus in regionale samenwerking
3. Meer resultaten uit samenwerking
4. Inbreng en sturing van de gemeenteraad in regionale samenwerking verbeteren
5. Actieve internationale samenwerking

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Invloed gemeenteraad op regionale samenwerking, raadstraject
2. Position paper 'Oss en de regio'
3. Publicaties vanuit Krachtig bestuur in Brabant: 'Leiderschap en dienstbaarheid: Samen op weg naar een (Veer)krachtig Bestuur voor Brabant', 'Naar indicatoren voor regionale samenhang, de bijdrage van landschaps- en cultuurgeschiedenis', 'Brabantse Netwerken' en 'De veranderende geografie van Nederland'.
4. AgriFood Capital: Agenda richting 2020
5. Brainport 2020 agenda
6. Economische ambities 2014-2020

2. Stand van zaken aangekondigde beleidsaanpassingen uit de kadernota

1. kleine aanpassing van beleid

- Actualiseren position paper 'Oss en de regio'

2. fundamentele beleidswijziging nodig

N.v.t.

3. Wat gaan we de komende periode doen om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Een duidelijke positionering en strategie in regionale samenwerking

Het provinciale initiatief 'Krachtig bestuur in Brabant' was voor ons in 2013 aanleiding om onze positie te bepalen. Sindsdien zijn er gegevens uit nieuwe onderzoeken bij gekomen, zoals de Tordoir studies, Midsize Brabant, en andere Krachtig bestuur in Brabant publicaties. Ook de buurgemeenten beraden zich op hun positie in de regio (Landerd, Bernheze en Uden). Hierdoor is een aanpassing van het position paper 'Oss en de regio' en de bijbehorende strategie nodig.

Daarnaast willen we in onze samenwerking steeds een duidelijke positie en strategie uitdragen voor Oss en de regio. Dit kan tot betere resultaten in de samenwerking leiden.

Activiteiten:

- We actualiseren position paper 'Oss en de regio' en bijbehorende strategie.
- We formuleren de strategie en positionering in regionale samenwerking, zoals opstellen strategische beleidsagenda met gemeente 's-Hertogenbosch.
- We dragen onze positie in de regio ten aanzien van buurgemeenten actief uit.

Doelstelling 2: Meer focus in regionale samenwerking

We gaan op een open en opbouwende manier om met buurgemeenten en regionale partners. Samenwerking met anderen en met ongebruikelijke partners kan tot verrassende oplossingen leiden. We willen inspiratie op zeer diverse plekken brengen en halen en met elkaar verbinden.

Activiteiten:

- In As-50 verband gaan we meer samenwerken op het gebied van bedrijfsvoering.
- We werken samen met 's-Hertogenbosch op ruimtelijke en economische thema's en met Nijmegen op het gebied van Life Sciences.

Doelstelling 3: Meer resultaten uit samenwerking

We faciliteren via regionale en (inter)nationale netwerken maatschappelijke partners om voor de speerpuntsectoren in de economie (Logistiek, Agrifood en Life Sciences) en voor projecten (stadscentrum, Talentencampus) subsidies binnen te halen en innovatie te stimuleren (proeftuinen, experimenteerruimte). In het sociaal domein werken we in de regio aan de gekantelde werkwijze en aan gezamenlijk inkoopbeleid.

Activiteiten:

- We versterken in regionaal verband Osse speerpuntsectoren via AgriFood Capital en Brainport 2020.
- We focussen in nationale en internationale netwerken op projecten als Talentencampus, stadscentrum, energie, Maasoever, Maashorst, haven en spoor en andere projecten in Life Sciences, Logistiek en Agrifood.
- In het G32 steden netwerk loopt het traject 'Agenda Stad van het Rijk en de EU'. Het doel is de positie van steden in een regio te versterken. In dit traject komen mogelijkheden voor experimenteerruimte, pilots, bestuurlijke vernieuwing en city deals met het Rijk. Als Oss innovatie kan stimuleren via mogelijkheden vanuit Agenda Stad zullen we hierop inzetten.

Doelstelling 4: Inbreng en sturing van de gemeenteraad in regionale samenwerking verbeteren

Met de decentralisaties in het sociaal domein kregen we er veel taken bij. Samen met de Raad zorgen we voor een goede inbreng in en sturing op gemeenschappelijke regelingen. Samen met instellingen kijken we waar instellingen meer sturing behoeven of juist meer op afstand kunnen opereren.

Activiteiten:

- We prioriteren enkele gemeenschappelijke regelingen. Jaarlijks bespreken we 2 geprioriteerde gemeenschappelijke regelingen uitgebreid in de raad.

Doelstelling 5: Actieve internationale samenwerking

We gaan een actieve samenwerking aan vanuit de gemeente met Vietnam als onderbouwing van een logistieke positie voor Oss voor handelsstromen uit Vietnam.

In 2012 is een intentieovereenkomst gesloten met de provincie An Giang in de Mekong Delta op verzoek van logistieke werkgevers. Het actief onderhouden van contacten tussen beide overheden is van belang.

Activiteiten:

- We ontvangen Vietnamese handelsmissies.
- We brengen tweejaarlijks een bestuurlijk bezoek aan Vietnam.
- We betrekken regionale onderwijspartners.
- We benaderen actief bedrijven.

Programma's

Programma 1. Zorg en welzijn

1. Wat willen we bereiken?

Oss is een sociale gemeente waarin iedereen mee kan doen. We gaan uit van de mogelijkheden van de inwoner en de ondersteuning die nodig is als gevolg van beperkingen in het maatschappelijk functioneren. De meeste inwoners zijn prima in staat problemen zelf het hoofd te bieden. Inwoners die ondersteuning nodig hebben krijgen die zo licht mogelijk of zo zwaar als nodig, zo snel mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Om vragen van (kwetsbare) inwoners dichtbij te signaleren en samen op te lossen zijn teams van professionals in de wijk opgericht. Inwoners die op gespecialiseerde ondersteuning zijn aangewezen verwijzen we snel en effectief door. Voor de groep mensen die tijdelijk of chronisch (ook zwaardere) ondersteuning nodig hebben is die beschikbaar. De ondersteuning sluit aan op de eigen mogelijkheden en behoeften. Maatwerk is het uitgangspunt.

Vanaf 2015 voeren we de visies op de decentralisaties van de jeugdzorg en de Wmo uit. De komende periode ligt de focus minder op wat we doen (dat is immers bepaald in de beleidskaders die eind 2014 zijn vastgesteld). Het gaat nu veel meer om het hoe we de kanteling tot stand brengen: met respect voor de eigen regie en verantwoordelijkheid van inwoners.

We hebben 5 principes benoemd die voor ons leidend zijn binnen het sociaal domein:

- *Ieder mens is verantwoordelijk voor de vormgeving van zijn leven.*
Wanneer mensen er zelf niet uit komen bieden we ondersteuning bij het zoeken naar een integrale oplossing. Uitgangspunt is het versterken van de eigen kracht en de sociale omgeving.
- *Iedere inwoner heeft recht op een perspectief, dat we samen zoeken.*
Vanuit eigen regie geeft de inwoner aan wat zijn behoefte is. De kanteling wordt in gang gezet om te komen van 'recht op een voorziening' naar eigen verantwoordelijkheid en recht op ondersteuning bij de vraag 'wat kan ik (nog) zelf en wat wil ik weer kunnen?'. Samen kijken we naar de eigen mogelijkheden en naar wat aanvullend aan ondersteuning nodig is.
- *Risico's zijn onvermijdelijk en horen bij het leven.*
Als de overheid alle risico's wil voorkomen (wat onmogelijk is) leidt dat tot een overmaat aan controle, regels en bureaucratie. Dat willen we niet. Bij incidenten trekken we gezamenlijk lering uit wat er is gebeurd en zoeken we naar een oplossing. We moeten met elkaar alert zijn dat we niet in een regelreflex schieten.
- *Uitgangspunt is een integrale benadering.*
Wanneer we een probleem signeren kijken we met behulp van de vraagverheldering meteen breder naar wat er aan de hand is. Zo komen we tot een afgestemde, samenhangende aanpak. Dat gebeurt samen met de inwoner en met verschillende professionals. Het uitgangspunt is 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur.
- *Maatwerk staat centraal.*
We sluiten aan bij de mogelijkheden en behoeften van de inwoner en zoeken naar een oplossing die bij de situatie past. Dat betekent dat we niet meer denken vanuit gelijkheid en de gedachte dat iedereen gelijk is en dus hetzelfde krijgt. Ieder krijgt wat nodig is, dichtbij, zo licht als mogelijk. En gespecialiseerd en intensief als de problematiek daarom vraagt.

De doelstellingen voor dit programma zijn afgeleid van de hoofddoelstelling voor het hele sociale domein: 'Iedereen doet mee naar vermogen'. Deze doelstelling is de basis van programma 1, 2 en 3.

Effectindicatoren

We hebben (nog) geen effect- en prestatie-indicatoren benoemd. Landelijk zijn geen goede (meetbare) voorbeelden beschikbaar. Dit jaar ontwikkelen we indicatoren waarmee we het beleid beoordelen en bijsturen. We experimenteren met een vorm van verantwoording van de gemeente naar burgers waarbij we o.a. ervaringen van professionals ophalen (horizontaal verantwoorden).

Voor dit programma hebben we de volgende doelstellingen:

1. Bevorderen van de kracht van de samenleving
2. Er is voldoende en adequate ondersteuning vanuit de Wmo, jeugdhulp en welzijn
3. Goede samenwerking met en tussen alle partijen in het veld
4. Effectieve en professionele toegang tot zorg en ondersteuning

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Regionaal beleidsplan 'Transformatie van AWBZ naar Wmo' (eind 2014 vastgesteld)
2. Beleidsplan Wmo (lokaal, eind 2014 vastgesteld)
3. Functioneel ontwerp jeugdhulp (in 2014 vastgesteld)
4. Implementatieplan jeugdhulp (eind 2014 vastgesteld)
5. Inkoopkaders jeugdhulp en Wmo (regionaal, vastgesteld in juni 2015)

2. Stand van zaken aangekondigde beleidsaanpassingen uit de kadernota

1. kleine aanpassing van beleid

- Ontwikkeling van toezicht op kwaliteit van ondersteuning (notitie 4e kwartaal 2015)
- Onderzoek naar mogelijkheden van een ombudsfunctie (notitie 4e kwartaal 2015)
- Beter verbinden van huishoudelijke hulp en andere ondersteuningsvormen en beter verbinden van welzijn en zorg (via voortgangsrapportages houden we de raad op de hoogte)
- Doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang (nieuw beleidsplan 4e kwartaal van 2015)
- Uitwerking van sturing en monitoring van effecten (notitie 4e kwartaal 2015)

2. fundamentele beleidswijziging nodig

N.v.t.

3. Wat gaan we de komende periode doen om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Bevorderen van de kracht van de samenleving

Als we eigen regie en eigen verantwoordelijkheid willen respecteren, moeten we inwoners ook de gelegenheid bieden initiatief te nemen. Zonder dat over te nemen of te bepalen wat inwoners moeten doen en hoe. We geven ruimte aan maatschappelijke initiatieven zoals zorg coöperaties en bieden ondersteuning waar nodig.

Mensen die ondersteuning bieden aan inwoners met een beperking verdienen onze waardering en steun. Ondersteuning van mantelzorgers of vrijwilligers hoort bij de ondersteuning van de cliënt en zijn omgeving. In de keukentafelgesprekken is hier altijd aandacht voor. Het is daarnaast nadrukkelijk onderdeel van de opdracht aan de aanbieders van zorg en welzijn. Uiteraard kunnen mantelzorgers of vrijwilligers met een zelfstandige vraag om ondersteuning bij de gemeente en bij de sociale teams terecht.

We ondersteunen de eigen kracht en regie van inwoners ook door de positie van de cliënt goed te regelen en door met cliëntvertegenwoordigers in gesprek te gaan.

Activiteiten:

- We bieden ondersteuning aan inwoners die het nodig hebben.
- We ontwikkelen de Sociale Teams en Basisteams Jeugd en Gezin door.
- We zetten welzijn in om talenten van mensen te stimuleren en te benutten. We gaan uit van talenten van mensen en bieden o.a. door inzet van welzijn ondersteuning om deze tot bloei te brengen. Iedereen moet mee kunnen doen. Sociale acceptatie en veiligheid vinden we zeer belangrijk. Zo is Oss als een van de Regenboogsteden actief met de emancipatie van lesbiennes, homo's, biseksuelen en transgenders (LHBT).

- We hebben als gemeente Oss, net als alle andere gemeenten, de taak vluchtelingen met een verblijfsvergunning (statushouders) een nieuw thuis te bieden. Als vluchtelingen een verblijfsvergunning hebben gekregen zijn het nieuwe Ossenaars. Door in een vroeg stadium kennis te maken met de buurt, is het makkelijker contacten op te bouwen en elkaar op zaken aan te spreken. Met diverse partijen, zoals woningbouwverenigingen, vluchtelingenwerk en het welzijnswerk blijven we deze mensen op weg helpen.
- In november 2015 komen er 300 vluchtelingen in de noodopvang in het pand aan de Lievekampaan 1 in Oss. Via de bestuursovereenkomst die wij met de COA sluiten verlenen wij voor 1 jaar medewerking. Hiermee voldoen we aan de nadrukkelijke vraag van het Rijk om mee te werken aan het realiseren van nieuwe locaties voor opvang van asielzoekers. We zetten ons in om een kwetsbare groep mensen te huisvesten. Daar betrekken we de Osse burgers bij om ieders belang goed te kunnen vertegenwoordigen.
- Wij en de sociale teams betrekken mantelzorgers en vrijwilligers bij de ondersteuning.
- We onderzoeken hoe een ombudsfunctie ingebed kan worden, verbeteren communicatie over klachtenregeling en maken afspraken over privacy. Hoe de ombudsfunctie ingevuld wordt is nog niet bekend, daarmee de kosten ook nog niet. Het is echter redelijk om uit te gaan van minimaal 1 fte (80.000 euro).
- We toetsen afspraken rond mantelzorgondersteuning in contracten met aanbieders.
- We meten klanttevredenheid.
- We ondersteunen maatschappelijke initiatieven op het terrein van welzijn en ondersteuning.

Doelstelling 2: Er is voldoende en adequate ondersteuning vanuit de Wmo, jeugdhulp en welzijn

Wmo

De ondersteuning vanuit de Wmo (huishoudelijke hulp, individuele ondersteuning, dagbesteding) draagt bij aan het zo zelfstandig mogelijk leven en deelnemen aan de samenleving. Uitgangspunt is zelfregie en/of inzet van de sociale omgeving.

In de komende periode leggen we nadrukkelijker de verbinding tussen de verschillende Wmo-functies, welzijn en voorzieningen uit de zorgverzekeringswet (verpleging en verzorging, persoonlijke verzorging).

In de pilot Huishoudelijke Hulp (HH) is gebleken dat oplossingen in complexe gevallen vaak te vinden zijn in de goede combinatie van hulp en ondersteuning én een goede afstemming daartussen. In het plan van aanpak n.a.v. de evaluatie is het voornemen opgenomen om met cliënten, aanbieders en welzijn te zoeken naar innovatieve manieren om de zorg te organiseren. We reserveren hiervoor een innovatiebudget en gaan actief met onze partners aan de slag. We starten met een proef waarbij een aantal herindicaties en nieuwe aanvragen Wmo worden uitgevoerd door sociale teams, aangevuld met (gemeentelijke) consultants en wijkverpleegkundige. Zij krijgen de ruimte om ondersteuning op alternatieve manieren in te vullen, waarbij de inbreng van gemeente, welzijn en zorg al vanaf het keukentafelgesprek gecombineerd kan worden ingezet. Er zijn innovatiemiddelen gereserveerd voor ontwikkeling van de huishoudelijke hulp. Binnen de proef zijn de gebruikelijke middelen voor de te verstrekken ondersteuning beschikbaar. De dekking daarvan komt uit het huidige budget voor Huishoudelijke Hulp. Er is een innovatiebudget gereserveerd van € 150.000.

Activiteiten:

- De evaluatie Huishoudelijke Hulp 2014/2015 laat zien dat de gekozen systematiek (een vaste vergoeding per cliënt, ongeacht het aantal uren) in principe voldoet, maar op sommige punten verbetering behoeft. In het najaar bespreken we hoe deze systematiek bij individuele ondersteuning en dagbesteding uitpakt.
- We voeren het plan van aanpak voor Huishoudelijke Hulp uit (inclusief verbetering/innovatie in de samenwerking in het vierkant, verbetering klachtenprocedure, verwerken van de uitkomsten van de evaluatie in het contract 2016).
- We verbeteren de aansluiting tussen zorg en welzijn. Daarbij is er speciale aandacht voor de groep die een combinatie van voorzieningen, ondersteuning en/of welzijn nodig heeft.

- We ontwikkelen beleid voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. De functie beschermd wonen ging per 1 januari 2015 over naar de centrumgemeenten voor maatschappelijke opvang. Oss is centrumgemeente voor de regio Brabant Noordoost-oost. Voor de zomer zijn we samen met regiogemeenten en aanbieders de voorbereidingen voor een nieuw beleidsplan beschermd wonen en maatschappelijke opvang gestart. Dit plan leggen we in het vierde kwartaal 2015 voor aan de gemeenteraad.
- We voeren gesprekken met de aanbieders van maatschappelijke opvang over een aansluiting bij de overlegtafel Wmo. Via bestuurlijk aanbesteden regelen we de contractering van maatschappelijke opvang, preventie (O)GGZ en ambulante verslavingszorg.
- We zetten de overlegtafel Wmo (het overleg met aanbieders) voort.
- We vervullen de regionale rol m.b.t. beleid, inkoop en contractmanagement voor de nieuwe Wmo-taken.
- We gaan de centrumregeling Wmo evalueren (begin 2016).
- We ontwikkelen een toezichtfunctie. In het kader van de Wmo heeft de gemeente de taak om toezicht te houden op de kwaliteit van de ondersteuning. We onderzoeken de mogelijkheden en de keuzes die hiervoor gemaakt moeten worden. Vervolgens leggen we een notitie aan de raad voor. De kosten zijn afhankelijk van de keuzes worden gemaakt. Belangrijkste factor bij toezicht is hoe dit georganiseerd wordt: reactief (op basis van concrete signalen of klachten) of proactief (op basis van een vooraf opgesteld plan van aanpak). Een combinatie van deze twee is ook mogelijk. We willen adequaat ingrijpen wanneer een aanbieder niet de gewenste kwaliteit levert.

Jeugdhulp

Voor de inkoop van jeugdhulp is de gemeente 's-Hertogenbosch centrumgemeente. Wij participeren in de regionale samenwerking en organiseren onder andere het overleg met de aanbieders (overlegtafel jeugd). Bij de jeugdhulp is voor 2015 gekozen voor een lumpsumfinanciering: elke aanbieder krijgt een vooraf bepaald budget waarbinnen de hulp georganiseerd moet worden. In het inkoopplan 2016 (vastgesteld in juni 2015) is afgesproken dat we werken aan een gefaseerde overgang naar tarieven per cliënt. Zo kunnen gemeenten beter bijsturen op basis van ontwikkelingen gedurende het jaar en beter aansluiten bij de behoefte van de hulpvragers.

Activiteiten:

- We organiseren de overlegtafel jeugd en nemen deel in regionale doorontwikkeling van de inkoopfunctie.
- We ontwikkelen effectsturing en -monitoring door.
- We creëren meer inzicht in ontwikkelingen t.a.v. financiën en volumes.

Welzijn

Welzijn is een belangrijke partij als het gaat om ondersteuning. Welzijn participeert in de toegang, signaleert, biedt eenvoudige ondersteuning zelf en speelt een belangrijke rol bij het bevorderen en de ondersteuning van maatschappelijke initiatieven.

Activiteiten:

- Omdat welzijn een belangrijke partij is, zijn we met hen in gesprek om te komen tot een nieuwe geïntegreerde opdracht voor het welzijnswerk. We werken aan verdere deskundigheidsbevordering bij de sociale teams en basisteams jeugd. We ondersteunen het samengaan van de welzijnsinstellingen in één nieuwe organisatie.
- We stemmen af met regiogemeenten en werken met hen samen vanwege de regionale functie van de welzijnsinstellingen.
- We hebben in dit speelveld meer dan voorheen de rol van opdrachtgever, zowel voor welzijn als voor grote delen van de zorg en ondersteuning. We geven deze rol vorm met het bestuurlijk aanbesteden en het nieuw ingerichte contractmanagement.

Doelstelling 3: Goede samenwerking met en tussen alle partijen in het veld

Hoewel de gemeenten vanaf 2015 veel meer Wmo-taken hebben, is er ook nog veel buiten de gemeenten geregeld. Afstemming met zorgverzekeraars en zorgkantoren is van groot belang om te voorkomen dat cliënten in een gat tussen verschillende wetten en uitvoerders vallen.

Activiteiten:

- We nemen deel aan de samenwerkingstafel, deze is voor afstemming op regionaal niveau georganiseerd. Oss neemt daaraan deel namens de regio Noordoost-Brabant-oost. In dit overleg maken gemeenten en zorgverzekeraars afspraken over de afstemming tussen de Ziektekostenverzekeringswet, de Wet langdurige zorg, de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Jeugdwet.
- Samenwerking binnen het domein van de gemeente zelf is ook belangrijk. We hebben al de noodzakelijke verbetering van de verbinding tussen zorg en welzijn genoemd. Aan de overlegtafel Wmo bespreken we de samenwerking tussen welzijn en zorg en maken we afspraken.
- We zetten regionale samenwerking voort. Voor de Wmo organiseren we deze regionale samenwerking.
- We nemen deel aan Gezond in de Stad en JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht). Deze projecten hebben aandacht voor gezondheid. We kunnen als gemeente door deelname in gezamenlijke projecten de samenwerking stimuleren en daaraan bijdragen.
- We nemen deel aan de proeftuin Ruwaard, waar financiers en aanbieders samen werken aan een experiment met een heel andere manier van financiering en sturing. Na de zomer worden ook inwoners nadrukkelijk bij dit project betrokken.
- Met de woningcorporaties maken we afspraken over leefbaarheid, sociale cohesie in de wijk en huisvesting. De transformatie van zorg leidt er toe dat ondersteuning en/of begeleiding extramuraal wordt geleverd. Extramuralisering vraagt een inspanning van alle partijen om samen voor voldoende en betaalbare huisvesting voor bijzondere doelgroepen te zorgen.

Doelstelling 4: Effectieve en professionele toegang tot zorg en ondersteuning

We werken aan een fijnmazig netwerk van plekken waar mensen hun vragen kunnen stellen en ondersteuning kunnen krijgen en van waaruit ze snel doorgeleid worden naar meer gespecialiseerde hulp als dat nodig is.

Activiteiten:

- We vergroten deskundigheid en afstemming van de processen bij de verschillende organisaties. Idealiter vormen basisteams jeugd, sociale teams en medewerkers van de afdelingen Zorg en Werk & Inkomen op termijn één netwerk, waarbinnen medewerkers met een brede deskundigheid snel zorgen voor de juiste ondersteuning. Dat doen ze op basis van een goede verkenning met de inwoners van hun mogelijkheden en behoeften (het keukentafelgesprek/de vraagverheldering).
- We ontwikkelen de sociale teams en basisteams door. Op dit moment vervult voor jeugd het basisteam Jeugd en Gezin (BJG) een sleutelrol. Het basisteam is rechtstreeks bereikbaar en is ook te vinden op alle plekken waar kinderen en ouders van nature komen: scholen, consultatiebureaus, kinderopvang enzovoort. In de wijken en kernen hebben we sociale teams ingericht. Zij richten zich op volwassenen met een hulpvraag. Ook deze teams zijn op verschillende plekken in de wijken en kernen te vinden. De wijkverpleegkundige die vanuit de zorgverzekeraars wordt ingezet is lid van het sociaal team. Inwoners kunnen ook bij de gemeente terecht met hun vraag. We bieden de inwoner integrale dienstverlening, gericht op werk, inkomensvraagstukken (inclusief schulden) en zorg.
- We werken aan de verdere transformatie in de uitvoeringsprocessen in de strategische uitvoeringsagenda. Dit doen we zowel in eigen huis als samen met de partners in het veld. De samenwerking tussen gemeentelijke toegang, sociale teams en basisteams ontwikkelen we zo verder.

Prestatie-indicatoren

N.v.t.

4. Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Lokale ombudsman	0	0	0	0	0
Innovatiebeleid Huishoudelijke Verzorging	300	300	150	150	150
Toezichtfunctie WMO		PM	PM	PM	PM
Transformatie Wet Maatschappelijke Ondersteuning	0	500	500	0	0
Aanpak jeugdoverlast Schadewijk	0	45	45	0	0
Huisvesting scouting Ussen en Gilde Sint Sebastiaan	0	0	0	0	0
Totaal nieuw beleid	300	845	695	150	150

Toelichting nieuw beleid

Lokale ombudsman

Bij de Kadernota 2016 is er een motie aangenomen om een lokale ombudsman aan te stellen voor de drie decentralisaties. We stellen voor om vanaf 2016 hier structureel € 80.000 voor te ramen. De dekking komt uit de budgetten voor WMO innovatie en kanteling.

Innovatiebeleid Huishoudelijke Verzorging

Uit de evaluatie Huishoudelijke Verzorging (HV) bleek dat onvoldoende innovatieve oplossingen zijn ingezet bij vragen voor HV situaties waar de problematiek breder is dan het voeren van het huishouden. De verbanden tussen welzijn, burger, zorgaanbieder en gemeenten worden onvoldoende benut. De doelstelling van de innovatie is om in een verbeterde samenwerking tussen burger, welzijn, zorg en gemeenten oplossingen voor vragen van cliënten door nieuwe/verbeterde combinaties van welzijn en zorg (bijvoorbeeld betere aansluiting op elkaar) en/of door nieuwe vormen te ontwikkelen. We zijn in gesprek met welzijn over een proef waarin sociale teams, gemeente en aanbieder samen met de cliënt nieuwe oplossingen (of combinaties van oplossingen) vinden. Daarnaast zijn ook aanbieders hiermee aan de slag. We stellen voor om hier vanaf 2016 structureel € 150.000 af te zonderen. Daarnaast storten we in 2015 € 300.000 en 2016 € 150.000 in de reserve Wonen, Welzijn en Zorg.

Toezichtfunctie WMO

Toezicht houden op de instellingen binnen de WMO is een wettelijke verplichting. Om hier vorm aan te geven onderzoeken we de mogelijkheden en alternatieven die er zijn. We streven er naar om dit in regionaal verband op te pakken. De kosten zijn afhankelijk van de te maken keuzes. Deze worden betaald uit de budgetten voor WMO innovatie en kanteling. We leggen een notitie voor aan de gemeenteraad.

Transformatie Wet Maatschappelijke Ondersteuning

We streven naar een kanteling van zorg naar welzijn. Oplossingen dicht bij huis, bij voorkeur binnen algemene voorzieningen en zo licht als mogelijk. Dit is nodig om kosten betaalbaar te houden, ook als door vergrijzing en extramuralisering de ondersteuningsbehoefte groeit. Maar ook omdat oplossingen dicht bij huis, in de eigen omgeving en zo gewoon mogelijk vaak beter en prettiger zijn. Zo werken we aan versterking van de sociale teams, zodat zij meer ondersteuningsvragen kunnen opvangen. Ook investering in de 1e lijn, algemene en collectieve voorzieningen is daarvoor nodig. Op termijn kan dit leiden tot vermindering van de zorgkosten, echter de investering gaat voor de baat uit. Nu we binnen de 'oude' wmo-taken vervoer en woonvoorzieningen voordeel hebben, stellen we voor deze voordelen in te zetten om te investeren in de kanteling van zorg naar welzijn. Daarom stellen we voor om het te storten in de reserve Wonen, Welzijn en Zorg.

Aanpak jeugdoverlast Schadewijk

Zoals bekend is er in Schadewijk al een aantal jaren sprake van hinderlijke en soms ernstige overlast van jeugd en jongeren in de wijk. Die overlast concentreert zich vooral rondom het Cruijff-court en het wijkcentrum. Hoewel er al veel inzet van het jongerenwerk, justitie en politie hierop plaatsvindt, blijft de hinderlijke overlast hardnekkig. Deze overlast concentreert zich rondom een beperkte kern van jongeren, die echter een grote aantrekkingskracht uitoefent op de nog jongere jeugd. Vanuit de wijk zelf zijn nu initiatieven aan het ontstaan om er voor te zorgen dat vooral deze jongere jeugd andere perspectieven krijgt aangereikt. In overleg met de wijkraad en de professionals is geconcludeerd dat hier extra capaciteit voor noodzakelijk is. Daarom stellen wij voor een periode van 2 jaar een bedrag beschikbaar van € 90.000. Hiermee geven wij ook uitvoering aan de motie van de raad.

Huisvesting scouting Ussen en Gilde Sint Sebastiaan

Het Gilde Sint Sebastiaan heeft scouting Ussen uitgenodigd om zich samen te vestigen aan de locatie Huizenbeemdweg. Het overleg tussen beide verenigingen is tot stand gekomen in het proces voorzieningenkaart Oss Noord-West. Er zijn de afgelopen maanden gesprekken geweest tussen gemeente, verenigingen, omwonenden en gebruikers van het park. De gemeente wil medewerking verlenen aan de realisatie van het plan. Naast een planologische wijziging, is er een financiële bijdrage van € 100.000 nodig en moeten er in de omgeving infrastructurele maatregelen worden getroffen.

5. 30-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Subsidie jeugdwerk en gezondheidszorg	-33	0	0	0	0
Basisteam Jeugd en Gezin	75	75	75	75	75
Vorming brede welzijnsinstelling	200	50	50	0	0
Beleidsontwikkeling WMO	-75	0	0	0	0
WMO 2015 innovatie en volumeuitbreiding	-367	0	0	0	0
WMO Huishoudelijke Verzorging	-616	-275	-150	-150	-150
WMO Woonvoorzieningen	-324	-375	-440	-676	-540
WMO Vervoersvoorzieningen	-175	-135	-135	-135	-135
Wet Maatschappelijke Ondersteuning	0	47	69	69	69
Maatschappelijke opvang en OGGz	-10	-11	-13	-13	-13
Huishoudelijke hulp toelage	0	-157	0	0	0
Decentralisatie AWBZ naar WMO	37	-134	0	0	0
Totaal 30-ontwikkelingen	-1.288	-914	-544	-830	-694

Toelichting 30-ontwikkelingen

Subsidie jeugdwerk en gezondheidszorg

De Stichting Puntkomma krijgt in 2015 geen subsidie (€ 19.000) omdat door de stichting over de afgelopen jaren een te hoge reserve is opgebouwd. Daarnaast is de subsidie gezondheidszorg (GGD) lager op basis van de begroting GGD 2015 en het verdere uitvoeringsprogramma 2015 (plustaken). Dit betreft een bedrag van € 14.000.

Basisteam Jeugd en Gezin

Per 1 januari 2015 is de jeugdzorg als nieuwe taak bij de gemeenten ondergebracht. Daarom is eind 2014 een implementatieplan Basisteam Jeugd en Gezin opgesteld om deze taak vorm te geven. Bij het inrichten bleek dat er voor een aantal reguliere taken, zoals o.a. sociaal medische indicatie (SMI) en Stevig Ouderschap, onvoldoende geld is. Het tekort bedraagt structureel € 75.000.

Vorming brede welzijnsinstelling

Bij de voorjaarsnota 2012 is een structurele bezuiniging van € 200.000 ingeboekt. Het doel is om de 4 welzijnsinstellingen Aanzet, Vivaan, Rigom en MEE samen te voegen. Dit fusieproces is ingang gezet en de instellingen zullen per 1 januari 2016 verder gaan als één instelling onder de voorlopige naam van "Welzijn op Waarde" (WoW). In eerste instantie heeft de nieuwe instelling met extra fusie- en frictiekosten te maken. Deze extra kosten worden bekostigd vanuit reserves vanuit de voormalige instellingen. In het jaarplan 2016 van de nieuwe instelling WoW is bepaald dat het subsidieniveau 2015 twee jaar (2016 en 2017) bevroren wordt. Normaliter zou indexering hebben plaatsgevonden en door dit niet te doen in 2016 wordt een besparing van € 150.000 gerealiseerd. Laatst genoemd bedrag is afgeboekt van de stelpost loon- en prijscompensatie. Er resteert dan nog een taakstelling van € 50.000.

Beleidsontwikkeling WMO

Uit deze post worden jaarlijks incidentele projecten gefinancierd. Voor het jaar 2015 zijn nagenoeg geen uitgaven ten laste van deze post gebracht. Een bedrag van € 75.000 kan incidenteel vrijvallen. Uiterlijk bij Marap I 2016 zal er inzicht worden geboden in de meerjarige besteding van deze post. In afwachting hiervan blijven de meerjarige budgetten in tact.

WMO 2015 innovatie en volumeuitbreiding

Het budget is voor twee doeleinden afgezonderd, allereerst voor volumeuitbreiding € 120.000 en daarnaast voor het opstarten van nieuwe innovatieve projecten. Het budget voor volumeuitbreiding is in het jaar 2015 niet nodig en nieuwe innovatieve projecten zijn in het jaar 2015 nog niet opgestart. Bij het onderdeel nieuw beleid doen we een voorstel voor gedeeltelijke besteding van dit budget vanaf 2016 (lokale ombudsman).

WMO Huishoudelijke Verzorging

In de eerste financiële tussenrapportage verwachtten we een voordeel op de kosten van € 1,0 miljoen. Aangezien er over de prognose nog veel onzekerheid bestond meldden we toen een voordeel van € 0,5 miljoen. Op dit moment verwachten we een aanvullend voordeel van € 0,6 miljoen in 2015 en een structureel voordeel van € 150.000. Dit saldo willen we inzetten voor het ontwikkelen van nieuw innovatiebeleid voor Huishoudelijke Verzorging. Het voordeel wordt voornamelijk veroorzaakt door een verdere terugloop van het gebruik zowel bij Zorg in Natura (ZIN) als bij de PGB. Bij de ZIN was in de eerste financiële tussenrapportage de instroom ten opzichte van 2014 van ruim 100 gebruikers lager. Op dit moment is het gebruik ruim 305 minder ten opzichte van de start van de pilot. Voor het jaar 2016 verwachten we dat het aantal gebruikers nog verder daalt naar ruim 384 inwoners. De voornaamste redenen van de terugloop is dat steeds meer inwoners kiezen voor een financieel voordeligere oplossing en dat steeds meer inwoners de overstap maken naar de tijdelijke gesubsidieerde regeling HHT (Huishoudelijke Toelage). Voor een beperkt aantal inwoners is Huishoudelijke Verzorging niet de oplossing maar andere maatwerkoplossingen zoals begeleiding. Omdat er minder mensen gebruik maken van deze voorziening moet de geraamde inkomst voor eigen bijdrage eveneens naar beneden worden bijgesteld. Een belangrijk risico hierbij is dat we onvoldoende inzicht hebben in de eigen bijdragen die via CAK worden opgelegd. Dit door de beperkte informatievoorziening vanuit het CAK. Vanaf 2016 ontvangen we extra middelen omdat landelijk wordt verwacht dat het beroep op de WMO zal toenemen door het extramuraliseren van de lichte zorgzwaartepakketten. Deze middelen zijn echter naar verwachting niet volledig noodzakelijk. Een deel van het budget wordt afgezonderd voor opvang beëindiging Huishoudelijke Hulp Toelage, meerwerkvoorzieningen en extra groei door vergrijzing. Een belangrijke risico bij de prognose is dat we onvoldoende inzicht hebben in de verzilvering van de PGB's. Deze worden vanaf 2015 afgehandeld door de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De realisatie blijft op dit moment achter op de raming omdat het SVB haar administratie nog niet op orde heeft. Dit betekent mogelijk nog een extra overschot in de jaarrekening.

WMO Woonvoorzieningen

Bij het onderdeel WMO woonvoorzieningen is er een voordeel omdat er minder gebruikers zijn. We hadden juist een toename verwacht omdat inwoners steeds langer zelfstandig blijven wonen. We zien deze verwachte toename niet terug in het aantal inwoners dat een beroep doet op dit budget, maar we zien een daling. We stellen voor om de budgetten structureel te verlagen met € 324.000 in 2015 tot € 540.000 in het jaar 2019. Ondanks dat er geen zekerheid is of de dalende trend zich in de toekomst door gaat zetten stellen we voor het budget toch structureel te verlagen. Daarnaast kan het bij woningaanpassingen soms om grote aanpassingen en hoge kosten gaan. Daarom hebben wij in de huidige berekeningen rekening gehouden met een jaarlijkse stijging van de kosten. Eventuele uitschieters denken wij hiermee te kunnen afvangen.

WMO Vervoersvoorzieningen

In 2015 zien we een daling van het aantal inwoners dat gebruikt maakt van vervoersvoorzieningen ten opzichte van januari 2014 en daarom ontstaat er een voordeel. Dit voordeel wordt met name veroorzaakt door een afname van het aantal gebruikers van scootmobielen (16%) en aangepaste fietsen (25%). Inwoners kiezen met name een andere oplossing door de eigen bijdrage. Verder zien we een afname van 10% in de tegemoetkoming van kosten eigen vervoer. Dit laatste is een uitsterfconstructie en past binnen ons beleid. Samengevat betekent dit een voordeel van € 175.000 in 2015 en vanaf 2016 structureel € 135.000.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

In de septembercirculaire ontvangen we extra gelden voor de uitvoering van WMO huishoudelijke zorg en scootmobielen. Dit bedrag van structureel € 69.000 wordt toegevoegd aan de bestaande budgetten.

Maatschappelijke opvang en OGGz

In de septembercirculaire is de verdeling van de landelijke gelden aangepast. Dit leidt voor ons tot een beperkte verlaging van het budget met € 13.000 structureel.

Huishoudelijke hulp toelage

In de septembercirculaire ontvangen we in 2016 een incidenteel bedrag van € 157.000 minder voor de uitvoering van deze regeling. De regeling is beschikbaar gesteld voor het stimuleren van de vraag naar huishoudelijke hulp.

Decentralisatie AWBZ naar WMO

In de septembercirculaire ontvangen we in 2016 incidenteel € 134.000 minder voor de uitvoering van de nieuwe taken WMO. De bestaande budgetten in de begroting zijn met dit bedrag verlaagd.

6. Wat mag het kosten?

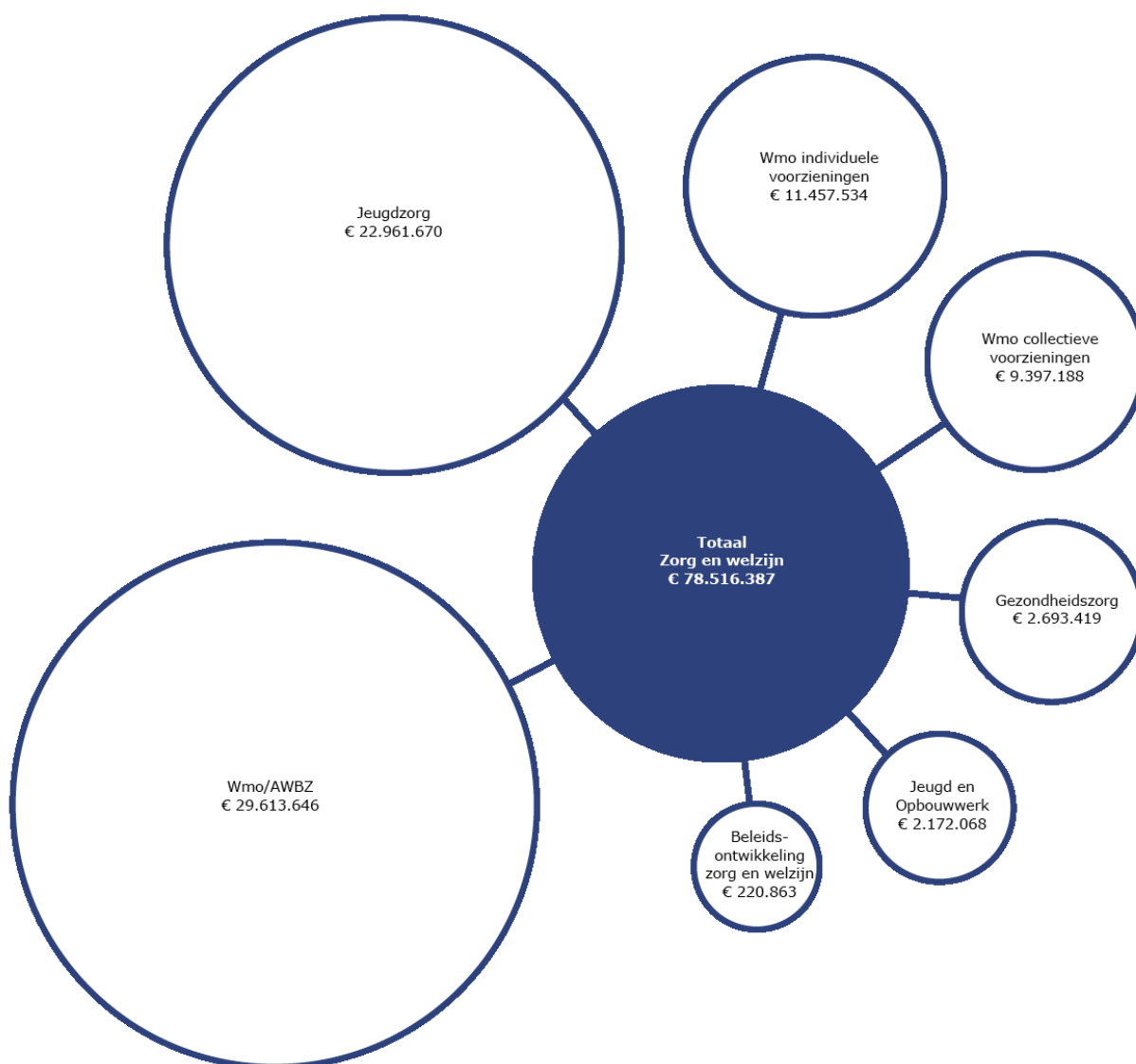
Hierna wordt een financieel overzicht van het programma gegeven.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Bestaand beleid					
Lasten	77.273	78.571	77.974	78.506	78.850
Baten	-3.360	-3.216	-3.216	-3.216	-3.216
Saldo	73.913	75.355	74.758	75.290	75.634
Stortingen reserves	60	120	120	0	0
Onttrekkingen reserves	-332	-60	-60	-60	-60
Saldo mutaties reserves	-272	60	60	-60	-60
Totaal bestaand beleid	73.641	75.415	74.818	75.230	75.574
Nieuw beleid	300	845	695	150	150
3O-ontwikkelingen	-1.288	-914	-544	-830	-694
Budgettair neutrale wijzigingen	-28	162	161	161	161
Totaal programma	72.625	75.507	75.131	74.711	75.192

7. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2016 de totale lasten per product in beeld gebracht.

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs

1. Wat willen we bereiken?

Iedereen doet mee naar vermogen. We streven ernaar om iedereen zoveel mogelijk te laten participeren. In werk, op school en breder in de samenleving, bijvoorbeeld met vrijwilligerswerk. Ons doel is zelfredzaamheid en (economische) zelfstandigheid. Onze opdracht is om de kwetsbare inwoner op de arbeidsmarkt te begeleiden naar werk, primair in regulier werk. Daarbij is het van belang dat het onderwijs goed aansluit op de arbeidsmarkt en dat uitval in het onderwijs zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Onze opgave is om een omvangrijke en diverse doelgroep van mensen met een kleine en met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, al dan niet met een arbeidsbeperking, aan het werk te helpen. Werk waarin mensen hun talenten kunnen inzetten en zich kunnen ontplooiën. We hebben te maken met een kwetsbare doelgroep die de komende jaren zal toenemen en we krijgen minder middelen. De manier waarop wij onze opgave uitvoeren sluit aan op onze ambitie om tot de meest duurzame gemeenten te horen. Hiermee geven wij invulling aan de pijler People in de duurzaamheidsagenda (zie programma 6).

Ondanks dat er een lichte mate van economisch herstel te zien is, is er nog wel een (landelijke) groei van het bijstandsvolume. Daarom streven wij naar een minder grote stijging van mensen in de bijstand dan voorgaande jaren.

Voldoende werkgelegenheid is een belangrijke basis voor een bloeiende gemeenschap waarin inwoners actief hun leven kunnen vormgeven. Het college heeft daarbij de ambitie om meer werkgelegenheid te realiseren; vooral vanuit het programma Economie wordt hierop ingezet. Ons uitgangspunt bij de arbeidsmarkt is de vraag van ondernemers. We bekijken samen over welke opleidingen, ervaring en vaardigheden hun personeel moet beschikken en hoe daar zo goed mogelijk op aangesloten kan worden. Op regionaal niveau werken we daarom samen in Noordoost-Brabant werkt!. Daarbij sluiten we aan op de speerpuntsectoren agrifood, logistiek, zorg, techniek en life sciences. Op lokaal niveau werken we op dit terrein samen met de Osse ondernemers en onderwijsinstellingen.

Onderwijs is van belang voor een evenwichtige ontwikkeling en ontplooiing van de inwoners. Binnen het onderwijs en ook in de aansluiting van het onderwijs op de maatschappelijke omgeving spelen vraagstukken zoals passend onderwijs, de aanpak van onderwijsachterstanden, de aansluiting op het MBO en de aansluiting op de arbeidsmarkt. We bekijken samen met de partners wat de koers hierin wordt en welke stappen we hierin zetten.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Percentage vrijwilligers	Waarstaatje-gemeente.nl	42%	2014	50%
2. Percentage voortijdig schoolverlaters	OssStat	1,9%	2014	< 2,2%
3. Percentage bereik doelgroep armoedebeleid	Minimascan StimulanSZ	65%	2014	80%
4. Afvlakking percentage stijging bijstandsuitkeringen	WIZ	8%	2014	5%

Voor dit programma hebben we de volgende doelstellingen:

1. Stroomlijnen van regionaal en lokaal arbeidsmarktbeleid
2. Kwetsbare groepen hebben onze prioriteit
3. Actieve inzet van vrijwilligerswerk
4. Op maat toepassen van armoedebeloid
5. Zorgen voor een goede lokale aansluiting van onderwijs op arbeidsmarkt
6. Opstellen en uitvoeren van een Lokaal Educatieve Agenda

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Visie Onderwijshuisvesting en meerjarige investeringsplanning (december 2013)
2. Beleidskader 2013-2016 Regionaal Bureau Leerplicht en voortijdig schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL)
3. Maatregelen Wet werk en bijstand (2015)
4. Beleidskader Participatiewet (2015)
5. Beleidskaders Minimabeleid (2015)

2. Stand van zaken aangekondigde beleidsaanpassingen uit de kadernota

1. kleine aanpassing van beleid

- Herijking vrijwilligerswerkbeleid (beleidsnotitie 1e kwartaal 2016)
- Actieplan Lokaal arbeidsmarktbeleid (opgenomen in programmabegroting)
- Handhavingsbeleid n.a.v. Fraudewet en flankerend armoedebeloid (notitie 1e kwartaal 2016)
- Herijking voor- en voerschoolse educatie (beleidsnotitie 3e kwartaal 2016)
- Leerlingenvervoer: aanpassing beleid en verordening en aanbesteding (maart 2016)

2. fundamentele beleidswijziging nodig

- Toekomst uitvoering Participatiewet en WSW vanaf 2017 (visie 1e kwartaal 2016)

3. Wat gaan we de komende periode doen om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Stroomlijnen van regionaal en lokaal arbeidsmarktbeleid

We werken aan een regionale arbeidsmarkt met economische groei en voldoende werkgelegenheid, ook voor de onderkant van de arbeidsmarkt. In het verlengde hiervan stimuleren we ook op lokaal niveau de economie en een arbeidsmarkt die perspectief biedt voor alle mensen ongeacht hun afstand tot de arbeidsmarkt. In de gemeente Oss verbinden we deze vraagstukken met een integrale benadering vanuit de beleidsterreinen economie, ruimtelijke ontwikkeling, onderwijs en werk en inkomen.

Activiteiten:

- In het Werkbedrijf Noordoost-Brabant, als netwerkorganisatie van gemeenten, sociale partners, het UWV en sw-bedrijven, harmoniseren we de dienstverlening aan werkgevers in de regio, maken we afspraken over arbeidsmarktvraagstukken en zorgen we dat we minimaal voldoen aan de banenafpraak in het sociaal akkoord. Eind 2016 heeft de regio (met 18 gemeenten) 825 extra banen gerealiseerd in het kader van de afspraken.
- Onze actieve deelname in Noordoost Brabant Werkt! leidt tot regionale projecten voor arbeidsmarktbeleid. Oss doet mee aan minimaal 3 regionale arbeidsmarktprojecten, o.a. op het gebied van ESF.
- Samen met ondernemers en onderwijs voeren we het Actieplan Lokaal Arbeidsmarktbeleid uit. Een belangrijk onderdeel van dit plan is de doorontwikkeling Talentencampus en realisering van de projectorganisatie met een overlegstructuur waar de Osse ondernemersverenigingen TIBO en OIK een onderdeel van zijn.
- De gemeente Oss, ROC de Leijgraaf en ondernemers ontwikkelen arrangementen die aansluiten bij de huidige vraag op de arbeidsmarkt. In september 2015 starten we met de sector Logistiek.

- We stellen jaarlijks een marktwerkingsplan op vanuit het werkgeversservicepunt Maasland (Oss/Landerd) en het regionaal werkbedrijf.
- We faciliteren de totstandkoming van een Oss HRM netwerk.
- We zoeken naar 10 ambassadeurs voor lokaal arbeidsmarktbeleid.

Doelstelling 2: Kwetsbare groepen hebben onze prioriteit

Kwetsbare doelgroepen op de arbeidsmarkt worden actief ondersteund. We verwachten van mensen dat ze, ook als sprake is van beperkingen, het arbeidsvermogen dat ze hebben aanspreken en benutten. Kwetsbare jongeren tussen de 16-27 jaar, ook zonder uitkering, zijn binnen onze gemeente een doelgroep met prioriteit. We werken intensief samen met partijen in het veld en richten ons op het behalen van een startkwalificatie en/of (economische) zelfstandigheid. Als dat niet lukt richten we ons op ondersteuning bij het vinden van zinvolle dagbesteding.

Activiteiten:

- We bieden actieve ondersteuning aan inwoners bij het vinden van werk en houden daarbij rekening met de match met vacatures.
- We onderhouden contact met bedrijven om extra werk en ruimte voor deze kwetsbare mensen te creëren.
- We continueren de dienstverlening die wij aanbieden via de Rotonde, het arbeidstoeleidsingscentrum dat zich richt op diagnose, arbeidstraining en het opdoen van werknemersvaardigheden.
- We zetten het programma Focus voort, waarbij we inzetten om niet-gemotiveerde uitkeringsgerechtigden (weer) aan het werk te helpen. De focus is een gedrag veranderend programma gericht op het volgen van een opleiding of vinden van een baan.
- Elk kwartaal organiseren wij een activiteit voor werkgevers en werkzoekenden om op informele wijze contact te leggen, zoals een vacature-café, speeddates en een golfnetwerkdag.
- In 2016 wordt voor 50-plussers de meesterbeurs ingezet.
- In de pilot Participatiewet (die loopt in 2015 en 2016) tussen IBN en 11 gemeenten worden de expertise en infrastructuur van IBN benut om mensen met een verminderde loonwaarde te plaatsen en begeleiden. Het eerste jaar van de pilot evalueren we eind 2015.
- We voeren een strategische verkenning uit met betrokken partners en gemeenten in de regio over toekomstscenario's voor de uitvoering van de Participatiewet en de Wsw vanaf 2017. De rol en positie van IBN wordt daarin nadrukkelijk meegenomen.
- We willen in 2016 en komende jaren gemiddeld 40 jongeren uit het voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs, vaak zonder uitkering, actief benaderen en bemiddelen naar werk of zorgen dat ze hun werk behouden. Om hun werk te behouden zetten we een jobcoach in. We werken samen met de jongere aan een integraal (maatwerk)traject richting werken, het opbouwen van een sociaal netwerk dat leidt tot een baan en/of vervolgonderwijs, en een stabiele leefsituatie. De insteek is uitgaan van talenten en inzetten op passende participatie.
- We monitoren de afspraken die gemaakt zijn voor Social Return.

Doelstelling 3: Actieve inzet van vrijwilligerswerk

In een levendige gemeenschap is een actieve inzet van inwoners onmisbaar. Vrijwilligers zijn actief in alle facetten van het sociaal domein: binnen sportclubs, verenigingen en in de zorg. Vrijwilligerswerk geeft kansen voor ontplooiing, talentontwikkeling en ontmoeting. Maatschappelijke stages zijn een goede manier om met vrijwilligerswerk kennis te maken. Wij blijven dat actief ondersteunen.

Activiteiten:

- We stellen een nieuw kader op voor vrijwilligerswerk. Dat vraagt om een helder beeld van het huidige vrijwilligerswerk, de ontwikkelingen in het sociaal domein en een positiebepaling van de gemeente daarin. We willen het deel van de inwoners dat vrijwilligerswerk doet vergroten van 42% naar 50%.
- We ondersteunen maatschappelijke stages. We zorgen voor voortzetting van de coördinatie, de website voor de match tussen vraag en aanbod, de jaarlijkse MaSmarkt en begeleiding van de jongeren.

- Met stimulerende gesprekken activeren we inwoners in de bijstand die niet meer uitstromen op de arbeidsmarkt voor vrijwilligerswerk.

Doelstelling 4: Op maat toepassen van armoedebeleid

Armoede is meer dan een tekort aan financiële middelen. Het is een vorm van sociale uitsluiting waarin vaak meerdere risico's samenkomen. Huishoudens kunnen hierdoor niet volwaardig meedoen in de maatschappij. Samen met de ketenpartners zorgen we voor een zo hoog mogelijk bereik van alle voorzieningen.

Activiteiten:

- We zetten het instrument van de bijzondere bijstand ruim in om iedereen op maat te kunnen ondersteunen. Het gebruik hiervan willen we vergroten van 65% naar 80% in 2016.
- We financieren de voortzetting van SchuldHulpMaatje als preventieve werkwijze voor schulden.
- We stroomlijnen de voorzieningen flankerend armoedebeleid en hebben 2 keer per jaar een breed armoede-overleg met alle betrokken organisaties.
- We gaan fraude en oneigenlijk gebruik van de voorzieningen, ook van het flankerend armoedebeleid, tegen.
- We werken een experiment uit voor een vorm van basisinkomen voor bijstandsgerechtigden.

Doelstelling 5: Zorgen voor een goede lokale aansluiting van onderwijs op arbeidsmarkt

We vinden het van belang dat jongeren een startkwalificatie behalen en een opleiding afronden die goed aansluit bij de mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Daarom streven we in samenwerking met het onderwijs naar een goede samenhang in de zorg voor leerlingen en blijven we het voortijdig schoolverlaten actief tegengaan. Ook stimuleren we samen met onze onderwijspartners vernieuwing van het onderwijs in aansluiting op dat wat werkgevers nodig hebben.

Activiteiten:

- We zetten de succesvolle aanpak van voortijdig schoolverlaters vanuit het Regionaal Bureau Leerplicht voort. Het percentage schoolverlaters blijft onder de 2,2%. Wij willen behoren tot de top 5 van Nederland.
- We versterken de mogelijkheden van preventie en aanpak voor jeugdigen die langdurig niet naar school gaan (thuiszitters).
- We werken samen met de scholen aan Passend Onderwijs en realiseren een goede aansluiting van onderwijs op jeugdhulp.
- We investeren in de inhoudelijke conceptontwikkeling van de Talentencampus samen met onderwijs en ondernemers. Centraal staan de vier inhoudelijke pijlers vakmanschap, ondernemerschap, kennisontwikkeling en innovatie.
- We versterken de samenwerking met Avans, HAS, Fontys en de Universiteiten.

Doelstelling 6: Opstellen en uitvoeren van een Lokaal Educatieve Agenda

De Lokale Educatieve Agenda (LEA) geeft focus en richting bij onderwijskundige en maatschappelijke ontwikkelingen die van belang zijn voor het onderwijs. We vinden het van belang om gezamenlijk met de onderwijspartners een lokaal educatieve agenda op te stellen en daarin beleid en oplossingen voor actuele vraagstukken gezamenlijk te bepalen. Ook bezien we samen met de onderwijspartners via het LEA-overleg of en hoe muziekonderwijs te stimuleren is.

Activiteiten:

- We stellen in samenspraak met de partners in het onderwijs de LEA voor Oss op.
- We blijven werken aan goede onderwijshuisvesting in relatie tot krimp en Integrale Kindcentra (IKC's).
- We zorgen voor overdracht van het beheer van de Horizonscholen aan SKBO en OOG.
- We stimuleren de doorontwikkeling van IKC's naar een integrale wijkfunctie in overleg met de basisscholen en de andere IKC-partners.

- We continueren het onderwijsachterstandenbeleid met het oog op deelname aan vroeg- en voorschoolse educatie van alle kinderen die dat nodig hebben.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Begroting 2016	Streefwaarde
1. Percentage bereik VVE doelgroep	Rapportage Jeugdgezondheidszorg	Niet bekend i.v.m. nieuw systeem	N.v.t.	100%

4. Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Talentencampus	0	120	120	120	0
Kwetsbare jongeren	0	200	200	200	0
Totaal nieuw beleid	0	320	320	320	0

Toelichting nieuw beleid

Talentencampus

De afgelopen jaren hebben we, samen met onze partners, geïnvesteerd in de ruimtelijke fysieke ontwikkeling van de Talentencampus. De bouw is begonnen en de betrokken partners zijn gestart met de inhoudelijke conceptontwikkeling. De uitvoering van onderwijs-arbeidsmarkt projecten staat hierbij centraal. Om de inhoudelijke pijlers door te vertalen naar structurele programma's en projecten is een structurele projectorganisatie nodig met voldoende capaciteit en middelen. In de 30 samenwerking (overheid, onderwijs, ondernemers) van de Talentencampus leveren de betrokken partners hier een bijdrage voor. Gezien de lokale ambities op het gebied van onderwijs-arbeidsmarkt en het belang van een goede infrastructuur en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt voor de gemeente Oss, wordt voorgesteld om de projectorganisatie de komende 3 jaar met € 150.000 per jaar te ondersteunen. Vanuit het onderwijsbeleid is een bedrag van € 30.000 structureel beschikbaar voor de inhoudelijke doorontwikkeling van de Talentencampus. Daarom is voor de komende drie jaar extra € 120.000 per jaar nodig.

Kwetsbare jongeren

Extra ondersteuning van kwetsbare jongeren in hun overgang van school naar werk is van belang. In 2015 is hiervoor geld beschikbaar uit de reserve MSD. Ook de komende jaren is inzet hierop nodig. We willen in 2016 en volgende jaren gemiddeld 40 jongeren uit het voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs, vaak zonder uitkering, actief benaderen en bemiddelen naar werk of zorgen dat ze hun werk behouden. Hiervoor zetten we een jobcoach in. We hebben de komende 3 jaar € 200.000 per jaar nodig om die groep te bedienen. Het gaat om extra dienstverlening aan deze bijzondere groep jongeren die niet uit het participatiebudget bekostigd wordt. We hebben ESF-subsidie aangevraagd maar deze wordt pas rond 2019 uitgekeerd.

5. 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten

- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Peuteropvang lagere huuropbrengsten	-86	86	0	0	0
Uitbreiding Nicolaasschool	0	0	0	0	0
Bezuiniging volksuniversiteit	25	45	45	45	45
Peuteropvang	-175	-148	-55	0	0
Investeringslasten onderwijs	-275	0	0	0	0
Participatiewet / Uitkeringen	1.000	0	0	0	0
Leerplicht	24	24	24	24	24
Individuele studietoelage	0	7	12	15	15
Wetsvoorstel vrijlating	15	30	41	50	60
lijfrenteopbouw					
Taal-eis Participatiewet	0	11	23	23	24
Tijdelijke voorziening bed bad en brood	12	0	0	0	0
Decentralisatie Participatiewet	0	47	90	126	147
Totaal 3O-ontwikkelingen	540	102	180	283	315

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Peuteropvang lagere huuropbrengsten

Er werden voor 2015 lagere huuropbrengsten verwacht. Deze lagere opbrengsten werden voor 2015 en 2016 incidenteel gedekt (€ 129.000). Naar schatting is in het jaar 2015 € 43.000 nodig. Het restant is om tekorten in 2016 te dekken. De jaren erna worden de lagere huuropbrengsten gedekt door lagere exploitatiekosten van de horizonscholen. Daarnaast ontstaat er door leegstand (IVB) in 2015 een nadeel van € 15.000 bij de huuropbrengsten peuterspeelzaal Schaepskooi 3. Het nadeel wordt opgevangen door een onttrekking aan de reserve IVB.

Uitbreiding Nicolaasschool

Op basis van leerlingenprognoses heeft de Nicolaasschool recht op permanente uitbreiding. Hierbij hoort ook een budget voor meubilair en onderwijsleerpakket. De kosten van € 20.000 worden gedekt uit de reserve onderwijshuisvesting.

Bezuiniging volksuniversiteit

Bij de Programmabegroting 2014-2017 is een bezuiniging van € 25.000 in 2015 en € 50.000 vanaf 2016 opgenomen voor het gesubsidieerde cursorisch onderwijs (volwasseneducatie) in Oss. Daarbij is toen aangegeven dat het concreet gaat om de subsidie aan de Volksuniversiteit (VU). Echter het idee was om te besparen door het aanbod van verschillende aanbieders te stroomlijnen: dubbels er uit halen en onderbrengen bij één organisatie (Volksuniversiteit). Hierbij zouden de Muzelinck, Vivaan en Rigom betrokken worden. Inmiddels zijn er andere keuzes gemaakt en is het cursorisch aanbod van deze instellingen aangepast. Daarnaast lopen er ook al bezuinigingsopdrachten bij de genoemde instellingen. De voornoemde bezuiniging op volwasseneducatie volledig bij de VU realiseren is niet mogelijk. Voor de VU betekent dit meer dan een halvering van het subsidie (€ 86.000 in 2014) en dat leidt tot een faillissement van de stichting. De VU is wel in staat € 5.000 te bezuinigen vanaf 2016.

Peuteropvang

Sinds 2013 valt de peuteropvang onder de kwaliteitseisen van de kinderopvang. Hierdoor kunnen werkende ouders gebruik maken van de toeslagregeling kinderopvang. Het gevolg hiervan is dat de gemeente alleen nog maar de peuteropvang voor ouders subsidieert die geen gebruik kunnen maken van de toeslagregeling. Ondanks de eerder ingeboekte bezuinigingen blijkt het bedrag op de begroting te ruim. De lagere kosten zijn een gevolg van teruglopende aantallen peuters.

Investeringslasten onderwijs

Door vertraging bij de uitvoering van een aantal investeringen is er sprake van vrijval van de kapitaallasten voor het jaar 2015. Het gaat vooral om de investering voor de school de Singel.

Participatiewet / Uitkeringen

Op het BUIG budget verwachten we een tekort van € 1 miljoen. Onderdeel hiervan is een bedrag van € 800.000 voor loonkostensubsidies. Deze worden betaald uit het BUIG-budget. Door de inzet van dit instrument wordt bespaard op de uitgaven voor de bijstandsuitkeringen. Het definitieve rijksbudget wordt uiterlijk eind dit jaar 2015 bekend. Het (voorlopige) BUIG-budget is voor Oss in 2015 afgenomen ten opzichte van het budget in 2014.

Leerplicht

Voor de periode 2015 tot 2017 hebben de gemeenschappelijke regelingen een taakstelling gekregen oplopend tot 9% in 2017. RBL BNO heeft echter in 2014 een bezuiniging van 15% gerealiseerd terwijl de taakstelling 10% was. Het Algemeen Bestuur heeft besloten om de taakstelling 2015-2017 anders vorm te geven. Het RBL BNO bezuinigt in 2015 tot en met 2017 4% op de gemeentelijke bijdrage. Met de eerder behaalde taakstelling van 15% in 2014 komt dit op 19% (15% en 4%). Dit is dezelfde bezuiniging welke als taakstelling geldt voor de gemeenschappelijke regelingen (10% en 9% = 19%), alleen in een ander tempo. De taakstelling in onze begroting is hierop aangepast.

Individuele studietoelage

Voor de uitvoering van de individuele studietoelage is een bedrag nodig van (oplopend tot) € 15.000. Het betreft een nieuwe vorm van aanvullende inkomensondersteuning voor bepaalde groepen studerenden. In de septembercircularis is dit bedrag ontvangen.

Wetsvoorstel vrijlating lijfrenteopbouw

In de septembercircularis ontvangen we een oplopend bedrag tot € 60.000 structureel voor de uitvoeringskosten van het wetsvoorstel. Deze gelden zijn ook nodig voor de uitvoering. Met het wetsvoorstel wordt in het kader van de Participatiewet geregeld dat lijfrenten binnen zekere grenzen niet als vermogen worden aangemerkt, met als gevolg een toename van de bijstandspopulatie. De compensatie voor de uitkeringslasten vindt plaats via het Inkomensdeel van de Participatiewet.

Taal-eis Participatiewet

Voor de uitvoering van de Wet taal-eis Participatiewet, die in januari 2016 in werking treedt, worden extra kosten gemaakt. Deze wet regelt dat bijstandsgerechtigden die onvoldoende de Nederlandse taal beheersen en daardoor worden belemmerd bij hun inschakeling op de arbeidsmarkt, de verplichting wordt opgelegd om de Nederlandse taal te leren. We ontvangen een compensatie voor de uitvoeringskosten via de septembercircularis.

Tijdelijke voorziening bed bad en brood

In de septembercircularis ontvangen we in 2015 een incidenteel bedrag van € 12.000 voor de uitvoering van deze taak. Centrumgemeenten moeten sobere voorzieningen bieden aan vreemdelingen die niet rechtmatig in Nederland verblijven.

Decentralisatie Participatiewet

Voor de uitvoering van de participatiewet ontvangen we extra middelen in de septembercircularis. Deze gelden worden toegevoegd aan de bestaande budgetten.

6. Wat mag het kosten?

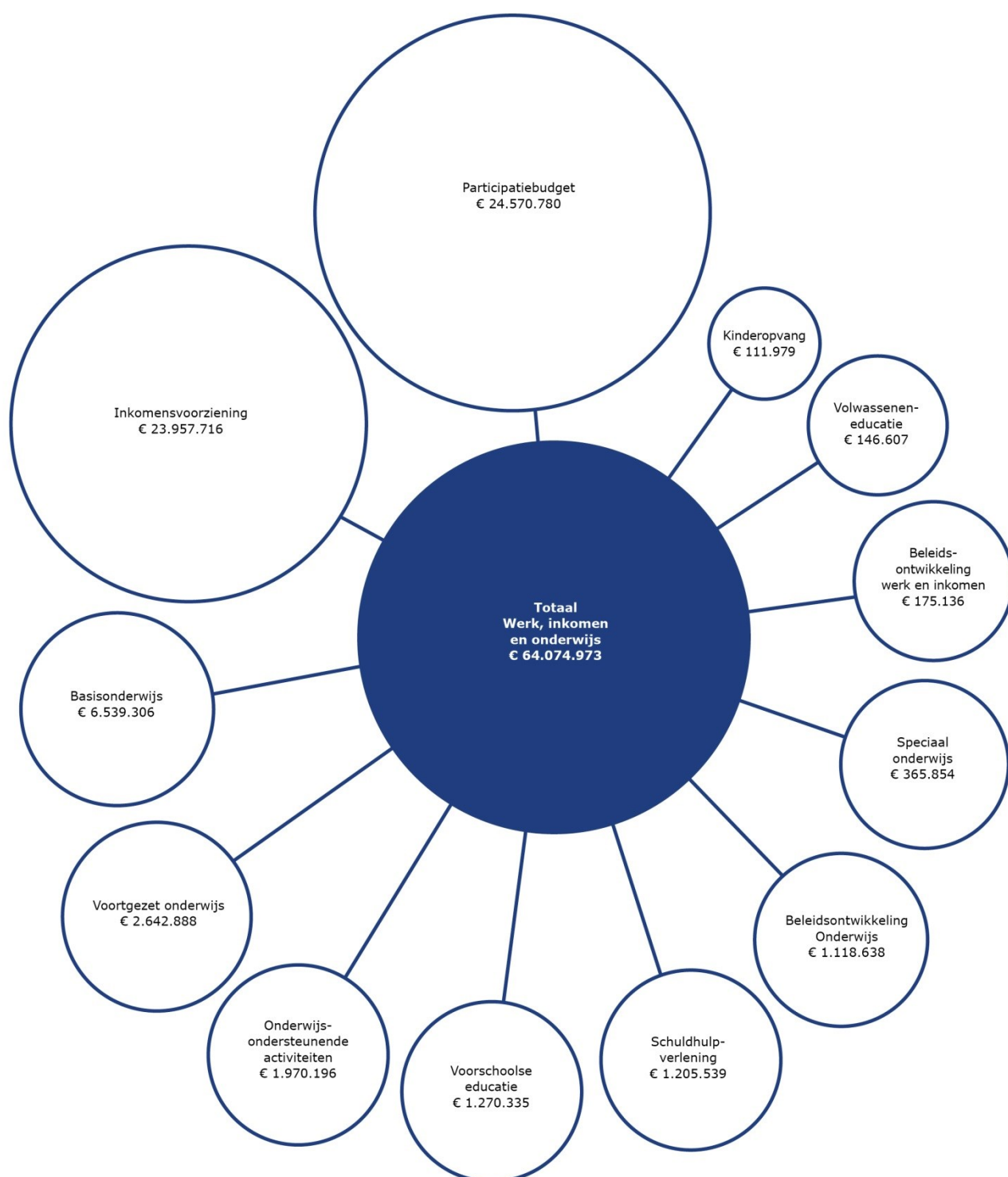
Hierna wordt een financieel overzicht van het programma gegeven.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Bestaand beleid					
Lasten	65.456	63.886	62.399	61.196	60.238
Baten	-19.615	-19.788	-19.788	-19.788	-19.788
Saldo	45.841	44.099	42.612	41.409	40.451
Stortingen reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	-581	-470	-405	-401	-398
Saldo mutaties reserves	-581	-470	-405	-401	-398
Totaal bestaand beleid	45.260	43.629	42.207	41.008	40.053
Nieuw beleid	0	320	320	320	0
3O-ontwikkelingen	540	102	180	283	315
Budgettaire neutrale wijzigingen	-149	-148	-147	-147	-147
Totaal programma	45.651	43.904	42.560	41.464	40.221

7. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2016 de totale lasten per product in beeld gebracht.

Programma 3. Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten

1. Wat willen we bereiken?

Mensen vormen met elkaar gemeenschappen, in buurten, wijken en kernen, in verenigingen, in sportclubs, in scholen, in kerken en moskeeën etcetera. Hoe sterker en vitaler al deze gemeenschappen kunnen functioneren, hoe beter het is. Daarom moeten er zo min mogelijk hindernissen zijn voor mensen om deel uit te maken van een gemeenschap. Dan krijgen we bloeiende gemeenschappen met kunst, cultuur, verenigingsleven en sport. Inwoners nemen hier waar mogelijk zelf initiatieven voor en organiseren dit zelf. Als gemeente stimuleren en ondersteunen we dit. Verenigingen en vrijwilligers zijn belangrijke voorwaarden om ontmoeten, sporten en cultuur mogelijk te maken. We hebben daarbij in het bijzonder aandacht voor de positie van jongeren. Onder het motto van 'jong geleerd is oud gedaan' willen we hen hier meer bij betrekken. Verder bevorderen we in dit programma een gezonde leefstijl van inwoners.

Een hoge maatschappelijke participatie is goed voor de leefbaarheid in de wijken en kernen. Samen met inwoners werken we aan goede en betaalbare voorzieningen voor cultuur, sport, gezond bewegen en ontmoeten. Met voorzieningen bedoelen we de gebouwen, de sportparken, maar ook de activiteiten van instellingen en verenigingen en de netwerken van mensen hiertussen.

Ontmoeten gebeurt in sociale activiteiten, in sportieve activiteiten en kunstzinnige en culturele. Maar ook daarbuiten. Ter bevordering van het ontmoeten en verbinden is het belangrijk dat mensen elkaar in de publieke ruimte kunnen treffen. Om samen te werken, samen te leren, te discussiëren, te recreëren etc.. Daar hebben we in de gemeente tal van voorzieningen voor, vaak gebouwen voor onderwijs, sport- en wijkcentra die van de gemeente zelf zijn.

Een deel van deze voorzieningen is (economisch) afgeschreven in de komende jaren. Daarom maken we nu extra geld vrij om vervanging hiervoor te kunnen realiseren. De herinvesteringen stemmen we af de met de uitkomsten van de Voorzieningenkaarten. Ook onderzoeken we waar we hierin besparingen kunnen bereiken. Op veel plaatsen is een overschot aan gemeentelijke voorzieningen. Ook zijn er mogelijkheden om andere voorzieningen te gebruiken dan die van de gemeente. Met de inwoners van de gemeente maken we daarom samen de balans op over de voorzieningen. Dat doen we op basis van de uitgangspunten voor Integraal Voorzieningenbeleid (IVB): minder vierkante meters, een goede bezetting van accommodaties en een gezonde exploitatie daarvan.

Het vertrekpunt is de vraag 'wat is er nodig?'. De uitkomsten van de gesprekken vertalen vervolgens in een meerjarig investeringsplan (MIP).

Sporten blijft één van de meest beoefende activiteiten van de inwoners. Sporten bevordert sociale cohesie en maatschappelijke participatie. En sporten draagt bij aan een gezonde(re) leefstijl. We stimuleren daarom in de breedte dat iedereen aan sportactiviteiten kan deelnemen. Tegelijkertijd stimuleren we dat de sportaccommodaties beter gebruikt worden.

De gemeente Oss is een stad met een groot buitengebied met veel kernen daarin. Alle kernen koesteren hun eigen identiteit, maar weten zich ook verbonden met de gemeente als geheel. Die eenheid in verscheidenheid is de kracht van Oss. De lokale omroep vervult een belangrijke rol hierin doordat zij actief bericht over wat er allemaal speelt in de gemeente op al die verschillende plekken. Die berichtgeving draagt bij aan de verbondenheid van en met de gemeente. We vinden het belangrijk dat de omroep ook in de toekomst hier op een goede wijze invulling aan weet te geven.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Tevredenheid burgers voorzieningen	Waarstaatjegemeente.nl	72%	2014	73%
2. Gevoel verantwoordelijkheid voor voorzieningen in de buurt	GGD	62%	2014	63%
3. Deelname aan verenigingen e.d.	Waarstaatjegemeente.nl	63%	2014	63%
4. Tevredenheid inwoners over cultureel aanbod	Waarstaatjegemeente.nl	7	2012	7
5. Aantal volwassenen volgens Norm Gezond Bewegen	GGD	61%	2014	62%
6. Mensen met ernstig overgewicht	GGD	34,25%	2014	32%

Voor dit programma hebben we de volgende doelstellingen:

1. Behoud van functionele, duurzame en betaalbare voorzieningen
2. Een grotere betrokkenheid van gebruikers van voorzieningen
3. Maatschappelijke activiteiten zijn laagdrempelig en toegankelijk
4. Realiseren van hervormingen in de cultuursector
5. Meer mensen die sporten en gezond bewegen

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Integraal Voorzieningenbeleid (inclusief aanpak Voorzieningenkaart)
2. Rapport cultuur 'De messen geslepen'
3. Visie sport en bewegen
4. Uitvoeringsnota Maatschappelijk Vastgoed (2013)
5. Meerjarig Investeringsplan gemeentelijk vastgoed (MIP)
6. Planontwikkeling centrum
7. Nota Gezondheidsbeleid Maasland

2. Stand van zaken aangekondigde beleidsaanpassingen uit de kadernota

1. kleine aanpassing van beleid

N.v.t.

2. fundamentele beleidswijziging nodig

N.v.t.

3. Wat gaan we de komende periode doen om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Behoud van functionele, duurzame en betaalbare voorzieningen

Het behoud van functionele, duurzame en betaalbare voorzieningen is belangrijk voor de aantrekkelijkheid van Oss als gemeente om te wonen, ondernemen en verblijven. Dat geldt voor voorzieningen in brede zin: op het gebied van sport, ontmoeten, onderwijs en kunst en cultuur. Daarbij zetten we ook in op meer multifunctioneel gebruik van accommodaties.

Activiteiten:

- In 2015 stelde de gemeenteraad vier voorzieningenkaartadviezen vast: Herpen, Oss Noord-West, Ravenstein en Lith. De voorzieningenkaarten voor Centrum, Krinkelhoek en Mettegeupel en Zuid worden in 2015 afgerond. Besluitvorming hierover vindt plaats in 2016. We verwachten dat we in 2015 in alle gebieden gestart zijn.
- We maken een investerings-/uitvoeringsagenda op basis van de Voorzieningenkaarten. Voor de komende vier jaar stellen wij voor de maatschappelijke voorzieningen een investeringsvolume vast. Binnen dit investeringsvolume komen we jaarlijks terug met concrete investeringsvoorstellen per project. Het MIP wordt jaarlijks geactualiseerd om de integrale afwegingen en prioriteringen mogelijk te maken.
- Voor het domein ontmoeten gaan we in 2016 concreet aan de slag in Herpen, Ravenstein en Oss Noord-West. In 2016 werken we scenario's uit voor programma, locatie en nieuwbouw in relatie tot bestaande bouw. Na besluitvorming over deze scenario's verwerken we deze investeringsaanvragen in de Programmabegroting 2017-2020. Ook gaan we door met de voorbereidingen in de Ruwaard. Hier zetten we in op realisatie in 2018.
- We onderzoeken de investeringsbehoefte voor de gymzalen. We houden hierbij de aansluiting bij ontwikkelingen in het domein onderwijs. In zijn algemeenheid kiezen we waar mogelijk voor renovatie in plaats van nieuwbouw. We verwachten dat een aantal gymzalen niet meer nodig zal zijn. Voor de overige komen we met een investeringsvoorstel in 2018 en 2019.
- We renoveren en passen sportpark Koppelsteeg aan. Dit park is één van de sportconcentratieplekken, waar we de bredere maatschappelijke rol van sport op het gebied van participatie, leefbaarheid en gezondheid faciliteren. Ook verbeteren we de parkeersituatie en verkeersontsluiting.
- Met de sportverenigingen werken we aan de clustering van sportparken. Waar nodig investeren we in sportvoorzieningen om clustering mogelijk te maken. De bedoeling is om in 2016 kansrijke scenario's uit te werken tot concrete uitvoeringsplannen.
- De bezuinigingen op de budgetsubsidie drukken zwaar op de exploitatie van het Golfbad. We verkennen dit jaar met het Golfbad het toekomstperspectief van het zwemcomplex.
- We monitoren het maatschappelijk en financieel resultaat van dorps- en wijkhuizen. Daarbij hebben we in het bijzonder aandacht voor de Berchplaets in Berghem, de Koppellinck in Geffen, Acropolis in Megen en wijkcentrum Schadewijk.
- Museum Jan Cunen wil in 2016 verzelfstandigen. Dit doet zij vanuit haar huidige locatie, Villa Constance. De gemeente blijft eigenaar van het gebouw en verhuurt het aan de nieuwe museumstichting. We onderzoeken de haalbaarheid van entree vanuit het park.
- We onderzoeken de mogelijke verhuizing van de bibliotheek naar het centrum van de stad. We verbreden dit onderzoek naar de mogelijkheden van verplaatsing van het cultuurcluster op de Raadhuislaan naar het centrum. We houden daarbij ook rekening met de gevolgen voor de vrijvallende accommodatie. Begin 2016 verwachten we de uitslag van het onderzoek.

Doelstelling 2: Een grotere betrokkenheid van gebruikers van voorzieningen

We gaan inwoners stimuleren om (nog) meer verantwoordelijkheid te nemen op het gebied van de exploitatie en programmering van voorzieningen. Dat betekent dat we meer vormen van zelfbeheer en eigen initiatief toejuichen en zullen faciliteren en monitoren.

Activiteiten:

- We onderzoeken samen met de buitensportverenigingen hoe zij de sportparken zelf kunnen beheren. We werken ook samen met ze aan het realiseren van de bezuinigingen.
- We bevorderen dat sportaccommodaties beter gebruikt worden. Samen met de verenigingen/gebruikers werken we toekomstscenario's uit voor de sportparken waarin we deze doelstelling meenemen. Het Sportexpertisecentrum ondersteunt de verenigingen hierbij.

Doelstelling 3: Maatschappelijke activiteiten zijn laagdrempelig en toegankelijk

We bevorderen de laagdrempeligheid en toegankelijkheid van sport, bewegen, kunst en cultuur voor alle inwoners (met de nadruk op de jeugd). Dit doen we door goede en betaalbare voorzieningen beschikbaar te stellen, met maatschappelijke instellingen afspraken te maken over de uitvoering, activiteiten subsidies te geven en met inwoners en verenigingen samen te werken.

Activiteiten:

- In het kader van armoedebestrijding participeren we voortaan in het jeugdcultuurfonds. Op deze manier wordt cultuuroefening wat toegankelijker.

Doelstelling 4: Realiseren van hervormingen in de cultuursector

Organisaties in de sector kunst en cultuur verbinden zich meer met elkaar en met de Osse en Maaslandse gemeenschap, het bedrijfsleven en het onderwijs. Bovendien gaan ze met die verbindingen efficiënter functioneren. We willen in de activiteiten een stevige oriëntatie op Oss, focus op cultuureducatie en meer samenwerking en crossovers met en tussen de cultuurorganisaties.

Het Stadsarchief verhuist in januari 2016 naar de bibliotheek aan de Raadhuislaan. Daarmee ontstaat een geïntegreerde informatie- en educatievoorziening, ook op het gebied van lokale historie, met meer mogelijkheden en bereik.

Museum Jan Cunen is inmiddels verzelfstandigd en zal in 2016 zijn eerste zelfstandige exploitatiejaar ingaan. De organisatie wordt verder aangepast aan de hernieuwde opdracht. Inmiddels is al een nieuwe directie benoemd. In 2016 krijgen we duidelijkheid over de mogelijkheden tot bouwkundige aanpassingen van het gebouw, inclusief een mogelijke uitbreiding van het gebouw.

De financiële positie van Omroep Maasland staat onder druk. Het blijkt dat de financiële kaders al geruime tijd te beperkt zijn voor het gewenste niveau van de lokale omroep. Daarom ondersteunen we de omroep dit jaar met een extra bijdrage. We willen echter af van het telkens op incidentele basis aanvullend subsidiëren; de jaarlijkse subsidie moet toereikend zijn. Uit een extern onderzoek is gebleken dat de omroep geen mogelijkheden meer heeft om de activiteiten binnen het beschikbare budget uit te voeren. Aan de hand van de opiniërende raadsbijeenkomst is gekozen voor een variant waarbij de omroep voor de komende drie jaar onder voorwaarden stabiliseert. Voor een duurzame stabiele financiële basis voor de langere duur is de omroep hierbij wel afhankelijk van externe factoren.

Activiteiten:

- We begeleiden de professionele cultuurinstellingen bij de realisatie van de bezuinigingen en zetten stappen om ze goed voor te bereiden op toekomstige ontwikkelingen.
- We gaan het overleg, de sturing en de monitoring van de cultuursector anders inrichten. Hiervoor richten we een overlegtafel cultuur in.

Doelstelling 5: Meer mensen die sporten en gezond bewegen

Sport heeft in eerste instantie een waarde in zichzelf. Maar sport is ook steeds meer een middel om maatschappelijke doelstellingen te realiseren. Het bevordert sociale cohesie en maatschappelijke participatie. En sporten draagt bij aan een gezonde(re) leefstijl. We stimuleren daarom in de breedte dat iedereen aan sportactiviteiten kan deelnemen. Het Sportexpertisecentrum (SEC) speelt bij de uitvoering van het gemeentelijke sportstimuleringsbeleid een centrale rol.

Activiteiten:

- Inzet van de GIDS-middelen: GGD, SEC en werkgroep Gezond in het Oss van Morgen maken gezamenlijk een plan van aanpak om gezondheidsverschillen tussen inwonersgroepen duurzaam kleiner te maken.

Prestatie-indicatoren

N.v.t

4. Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten

- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Maatschappelijke stages	25	50	50	50	50
Omroep Maasland	145	145	145	145	75
Versterking monumentale waarden vestingswerken	35	0	0	0	0
Archeologie	0	27	0	0	0
Investerings maatschappelijke voorzieningen (MIP)	0	0	10	731	1.219
Frictiekosten buitensport	614	0	0	0	0
Extra bijdrage Vlagglasmuseum	40	0	0	0	0
Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG)	0	45	45	45	45
Totaal nieuw beleid	859	267	250	971	1.389

Toelichting nieuw beleid

Maatschappelijke stages

Bij de kadernota 2016 is besloten om de maatschappelijke stages voort te zetten. Maatschappelijke stages zijn een goede manier om jongeren kennis te laten maken met vrijwilligerswerk. De middelen zullen worden ingezet voor het ondersteuningspunt MaS, de vraag-aanbod-website, de MaS-markt aan het begin van het schooljaar en begeleiding van jongeren. Hiervoor wordt € 25.000 in 2015 opgenomen en vanaf 2016 structureel € 50.000.

Omroep Maasland

Bij de kadernota 2016 hebben wij aangegeven om Omroep Maasland dit jaar extra te willen ondersteunen met een bijdrage van € 130.000. Gekoppeld daaraan hebben wij een onderzoek laten uitvoeren naar de subsidiëring van de lokale omroep voor de langere termijn. De kosten hiervan bedragen circa € 15.000. De resultaten van het onderzoek wijzen uit dat de subsidie structureel verhoogd moet worden. Gekozen is voor het terugdraaien van de eerder opgelegde bezuiniging van structureel € 75.000. Daarnaast wordt er een extra incidentele bijdrage verstrekt in de periode 2016 tot en met 2018 van jaarlijks € 70.000 om de bestaande tekorten aan te zuiveren.

Versterking monumentale waarden vestingswerken

Op het bolwerk Famars van de vestingstad Ravenstein is afgelopen jaar bij archeologisch onderzoek ontdekt dat hier een unieke 16e eeuwse stenen versterking onder verborgen ligt. Voor het zichtbaar en bezoekbaar maken van dit vestingwerk willen we door een eenmalige bijdrage van € 15.000 de stichting Vestingwerken bijstaan in de realisering van het plan. Daarnaast is een plan ontwikkeld om het schootsveld van de kanonskamer weer vrij te maken in de aarde van de omwalling op het aangrenzende gemeentelijke grondgebied. Voor de werkzaamheden van dit plandeel stellen we maximaal eenmalig € 20.000 beschikbaar.

Archeologie

De gemeente Oss is rijk aan bijzondere archeologische vindplaatsen (zoals Vorstengraf en Paalgraven, de romeinse Tempel van Kessel, de Schans van Lithoijen, het middeleeuwse kasteel van Oss) waar zich vragen voordoen voor onderzoek, behoud, ontsluiting, beheer en verbetering. We willen in 2016 eenmalig € 27.000 beschikbaar stellen voor projecten in Lith. In afwachting van het te ontwikkelen erfgoedbeleid bepalen wij hoeveel geld er structureel nodig zal zijn.

Investerings maatschappelijke voorzieningen (MIP)

Het investeringsvolume van de maatschappelijke voorzieningen (ontmoeten en sport) bedraagt voor de jaren 2016-2019 in totaal € 18,5 miljoen. Rekening houdend met de beschikbare dekking vanuit de vrijval van kapitaallasten ontstaat in 2019 een structurele kapitaallast van € 1.219.000. De kapitaallasten 2017 en 2018 hebben betrekking op de investeringen in het domein ontmoeten in Herpen, Ravenstein, Ruwaard en Oss Noord-West. Tevens betreffen deze investeringen de renovatie van kleedruimte Rijsbos Oijen, revitalisatie sportpark Koppelsteeg en aanpassingen Onder d'n Plag als gevolg van het samengaan van de voetbalverenigingen van Demen en Ravenstein. Het is een eerste raming waarbij de bedragen nog niet definitief zijn geormerkt aan de genoemde projecten. De kapitaallasten 2019 betreffen vooral op de investeringen in een aantal gymzalen.

Frictiekosten buitensport

We berekenden het beheerplan sportterreinen 2016/2021 opnieuw. Daaruit blijkt dat de stand van de voorziening te hoog is. Daarnaast zien we dat door de samenvoeging van buitensportaccommodaties frictiekosten ontstaan. We willen het voordeel inzetten om deze frictiekosten te dekken. We willen het beleid omtrent voorzieningen integraal af wegen. Vandaar dat we het bedrag in de reserve Integraal Voorzieningen Beleid (IVB) willen storten.

Extra bijdrage Vlakglasmuseum

Het Vlakglas- en Emaillemuseum dreigt door te weinig bezoekers op korte termijn te moeten sluiten. Er zijn door het museumbestuur twee kwartiermakers benoemd om een faillissement van het museum te voorkomen. Zij hebben een plan voorgelegd om in 2015-2016 de bedrijfsvoering grondig te onderzoeken. Dat moet uitwijzen of het museum in wellicht aangepaste vorm levensvatbaar is. Eind 2016 wordt hiertoe een 'go / no go' beslissing genomen. Wij vinden het museum door zijn bijdrage aan toerisme en recreatie in Ravenstein een impuls geven aan de leefbaarheid van het stadje. Om deze reden willen wij een verlies van het museum over 2015 en een deel van 2016 dekken. Daarmee ontstaat ruimte om in 2016 met een plan te komen voor de toekomstbestendigheid van het museum. Randvoorwaarde voor de gemeente is dat de oplossing nooit van de gemeente alleen mag komen. Ook de cultureel-toeristische partijen in Ravenstein dienen na te denken hoe via synergie ten aanzien van onder andere PR en huisvesting het museum in stand gehouden kan worden.

Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG)

Het SEC voert sinds twee jaar het JOGG programma uit: Jongeren Op Gezond Gewicht. Dit programma wordt uitgevoerd in de wijken Ruwaard en Schadewijk. Die aanpak –in samenwerking met Vivaan, CJG, GGD, diëtiëk, fysiotherapie en scholen is erg succesvol. Kinderen ontwikkelen aantoonbaar een gezondere leefstijl, waardoor schadelast (welzijn/gezondheid) in de latere jaren zal verminderen. We willen deze aanpak graag verder uitrollen over Oss. Daarom willen we in 2016 2 nieuwe wijken/dorpenclusters toevoegen aan de JOGG-aanpak. We zullen met de stuurgroep JOGG afstemmen welke wijken hiervoor het meest in aanmerking komen. Om dit te realiseren is structureel een bedrag nodig van € 45.000 jaarlijks.

5. 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Verzelfstandiging gemeenschapshuis Haren	0	0	0	0	0
Lagere investeringslasten sport	-405	-20	0	0	0
Frictiekosten omvormingen cultuur	0	0	0	0	0
Onderhoudsplan gebouw museum Jan Cunen	14	14	14	14	14
Vrijval voorziening buitensport	-614	0	0	0	0
Totaal 3O-ontwikkelingen	-1.005	-6	14	14	14

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Verzelfstandiging gemeenschapshuis Haren

De bijdrage voor de verzelfstandiging van het gemeenschapshuis Haren van € 70.000 wordt voor een bedrag van € 52.000 gedekt door onttrekking aan de reserve integraal voorzieningenbeleid. Het restantbedrag van € 18.000 wordt gedekt uit de reguliere exploitatie buurtcentra. De reserve IVB wordt vanaf 2016 gevoed door de vrijval van onderhoudsgelden die waren bestemd voor dorps huis Haren.

Lagere investeringslasten sport

Door vertraging bij een aantal investeringen is er sprake van een vrijval van de kapitaallasten voor het jaar 2015. Het gaat vooral om investeringen op het sportpark Amstelhoeve en renovatie kleedaccommodatie MHC. Door vertraging bij de investering voor Brede School Lith/Zeuven Wilgen is er daarnaast sprake van een voordeel ter hoogte van € 120.000. We hebben dit voordeel gestort in de betreffende bestemmingsreserve.

Frictiekosten omvormingen cultuur

De frictiekosten voor de hervormingen in de cultuursector onttrekken we uit de hiervoor bestemde reserves. De frictiekosten voor het Museum Jan Cunen hebben betrekking op de bouwkundige aanpassingen en de aanpassingen van het depot. Het gaat om een bedrag van bijna € 650.000 voor 2015 en 2016. De frictiekosten van de Muzelinck bedragen € 287.000. Het gaat om onder andere de compensatieregeling voor deeltijdontslag medewerkers, interim-directievoering, de kosten voor advisering van de ondernemingsraad, advieskosten HR en financiën, aanpassing ICT en administratie. De gemaakte kosten passen binnen de te verwachten frictiekosten. Op verzoek van stichting Muzelinck zijn de gemaakte kosten onttrokken ten laste van de reserve om liquiditeitsproblemen bij de organisatie te voorkomen. In de loop van 2015 zullen vervolgrapportages komen over de frictiekosten vanaf juli 2015. Daaruit voortvloeiende kosten worden eveneens uit de reserve hervormingen cultuur onttrokken.

Onderhoudsplan gebouw museum Jan Cunen

Actualisatie van het meerjarenonderhoudsplan heeft plaatsgevonden in verband met verzelfstandiging. Het beschikbare budget blijkt niet toereikend te zijn om het bijgestelde plan te kunnen uitvoeren.

Vrijval voorziening buitensport

We hebben het beheerplan sportterreinen 2016/2021 opnieuw berekend. Daaruit blijkt dat de stand van de voorziening te hoog is. Vandaar dat een bedrag van € 614.000 kan vrijvallen. Bij het onderdeel nieuw beleid is een voorstel gedaan voor besteding van dit bedrag.

6. Wat mag het kosten?

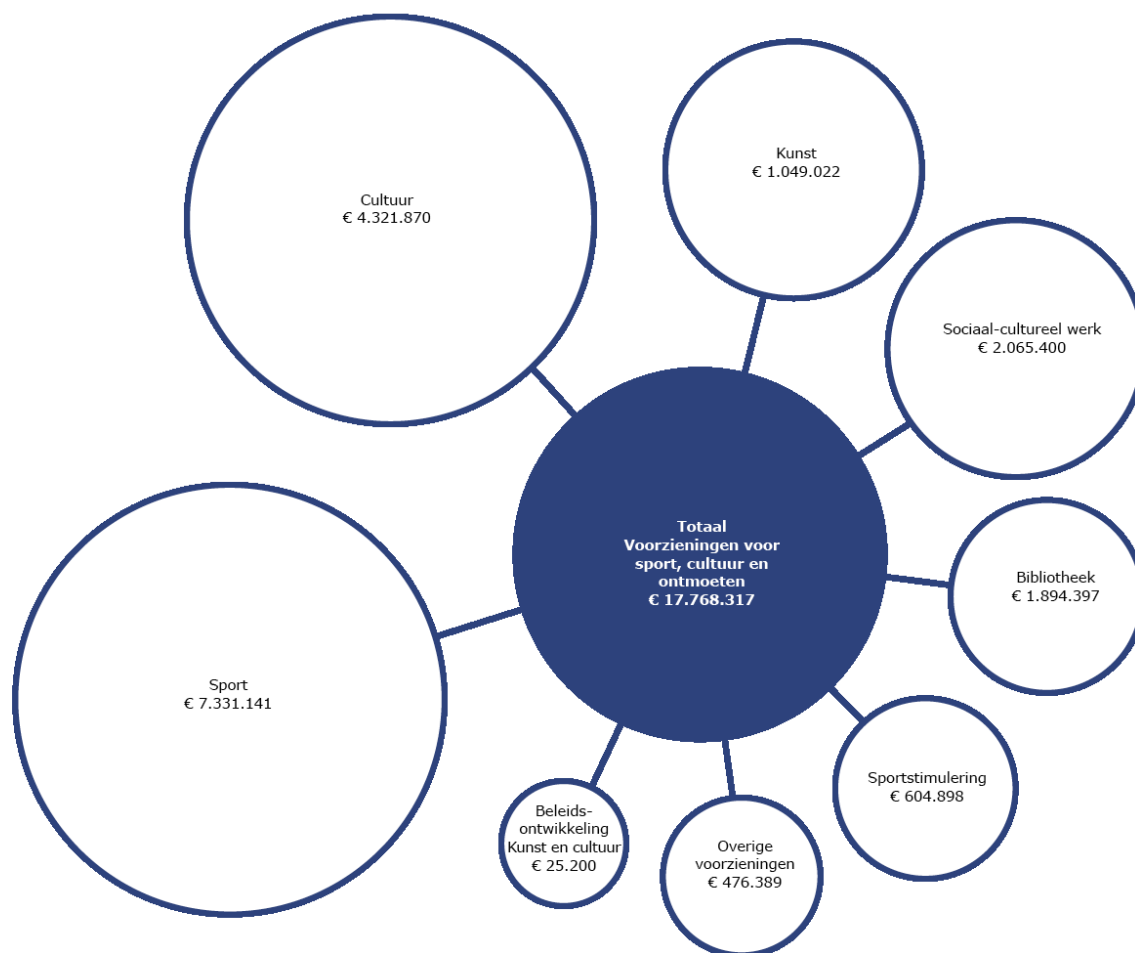
Hierna wordt een financieel overzicht van het programma gegeven.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Bestaand beleid					
Lasten	17.286	16.626	16.214	16.213	16.209
Baten	-2.312	-2.293	-2.369	-2.369	-2.369
Saldo	14.974	14.334	13.846	13.845	13.840
Stortingen reserves	2.485	620	34	34	34
Onttrekkingen reserves	-1.787	-256	-241	-238	-237
Saldo mutaties reserves	698	364	-207	-204	-203
Totaal bestaand beleid	15.672	14.697	13.639	13.640	13.637
Nieuw beleid	859	267	250	971	1.389
3O-ontwikkelingen	-1.005	-6	14	14	14
Budgettaire neutrale wijzigingen	7	138	141	144	145
Totaal programma	15.532	15.096	14.043	14.769	15.185

7. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2016 de totale lasten per product in beeld gebracht.

Programma 4. Veiligheid

1. Wat willen we bereiken?

Dit programma richt zich op het zorgen voor zo veilig mogelijke wijken en dorpen in Oss. We kiezen ervoor om hardnekkige problemen integraal aan te pakken en een veiligheidsincident zo goed mogelijk op te lossen op het moment dat het zich voordoet. Daarbij is een goede verbinding met het sociaal domein belangrijk.

Veiligheid is v n iedereen en vóór iedereen. Het op peil houden van de veiligheid en veiligheidsbeleving moeten we samen met de Osse inwoners doen. Iedereen heeft hierin zijn eigen verantwoordelijkheid. We maken onze inwoners en organisaties bewust van hun eigen mogelijkheden om onveilige situaties te voorkomen. We richten onze inzet op de zaken die we kunnen beïnvloeden.

Aanpakken van hardnekkige veiligheidsproblemen

Oss is een gemeente waar geen grote veiligheidsproblemen zijn. Ondanks een ingezette daling zijn er nog steeds veel inbraken in woningen. Ook is er sprake van hardnekkige jeugdoverlast. Daarnaast is er ondermijnende georganiseerde criminaliteit, een probleem dat meestal niet zichtbaar is in het dagelijkse leven. Op niveau van Zuid Nederland is met politie en provincie afgesproken dat dit probleem extra aandacht krijgt. In 2013 is besloten deze drie hardnekkige problemen woninginbraak, jeugdoverlast en ondermijnende criminaliteit via een ketenaanpak meerjarig aan te pakken. Hierdoor pakken we deze problemen vanuit verschillende invalshoeken (preventie, repressie, nazorg) aan.

Voorkomen en oplossen van veiligheidsincidenten (op grote en kleine schaal)

We proberen veiligheidsproblemen te voorkomen of zo snel en zo goed mogelijk op te lossen. Hierbij gaat het om twee soorten incidenten:

- De aanpak van rampen en crises. Bij de aanpak van rampen en crises hebben we als gemeente de verantwoordelijkheid voor bevolkingszorg.
- Veiligheidsincidenten in wijken en dorpen. De gemeente is verantwoordelijk voor het aanpakken van actuele openbare orde- en veiligheidsproblemen.

Veiligheidsbeleving en preventie

In het kader van leefbaarheid is het van belang dat mensen zich in Oss zo veilig mogelijk voelen. Bij de aanpak van de drie hardnekkige problemen en het voorkomen en oplossen van veiligheidsincidenten is het veiligheidsgevoel een belangrijk aspect. Door preventie, goede communicatie en voorlichting, en zichtbaarheid van professionals zetten we hier op in. Daarnaast kunnen mensen zelf ook voorzorgsmaatregelen treffen waardoor de veiligheid en het veiligheidsgevoel vergroot worden.

Verbinding met het sociale, ruimtelijke en economische domein

Hardnekkige veiligheidsproblemen en veiligheidsincidenten worden waar nodig aangepakt met een stevige verbinding met het sociaal domein. Ten aanzien van ruimtelijke en economische ontwikkelingen is er, waar aan de orde, aandacht voor veiligheid en veiligheidsbeleving van belang.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Rapportcijfer veiligheid	Veiligheidsmonitor	7,3	2014	7

Voor dit programma hebben we de volgende doelstellingen:

1. Woninginbraken laag houden
2. Jeugdoverlast beperken en jeugdcriminaliteit aanpakken
3. Aanpakken van ondermijnende criminaliteit
4. Snelle oplossing van veiligheidsincidenten of –problemen
5. Goede verbinding tussen veiligheid en sociaal domein

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Beleid integrale veiligheid 2013-2016 gemeente Oss
2. Regionaal veiligheidsplan politie Brabant-Oost 2015-2018
3. Beleidskader Veiligheidsregio Brabant-Noord 2016
4. Kadernota Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf 2016
5. Ontwerp regionaal beleidsplan Veiligheidsregio Brabant Noord 2016-2019

2. Stand van zaken aangekondigde beleidsaanpassingen uit de kadernota

1. kleine aanpassing van beleid

- Aanpassen verdeelsleutel Veiligheidsregio (Kadernota 2017)
- Strategisch huisvestingsplan Veiligheidsregio (2019)
- Kazerne Oss (Programmabegroting 2017)

2. fundamentele beleidswijziging nodig

N.v.t.

3. Wat gaan we de komende periode doen om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Woninginbraken laag houden

We hebben goede resultaten geboekt bij het terugdringen van woninginbraak. Juist om deze goede resultaten te behouden blijft aandacht voor woninginbraak nodig. Het gaat hierbij om preventieve maatregelen en opsporingsmaatregelen.

Activiteiten:

- We pakken vanuit het Regionaal Veiligheidshuis samen met zorg- en strafpartners de harde kern woninginbrekers aan via een persoonsgerichte aanpak.
- We voeren in de zomer en winter samen met de politie een communicatiecampagne bewustwording risico's woninginbraak.
- We sturen namens gemeente en politie brieven rond in de buurt bij een woninginbraak.

Doelstelling 2: Jeugdoverlast beperken en jeugdcriminaliteit aanpakken

Het gros van de jongeren in jeugdgroepen vertoont soms hinderlijk gedrag of wordt door de omgeving als hinderlijk ervaren. Voor een klein deel van de jongeren geldt dat sprake is van complexere problematiek ten aanzien van zorg, werk en inkomen en strafbare feiten. Voor die laatste groep geldt dat vanuit het Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf een goed afgestemde aanpak vanuit straf en zorg nodig is om de problematiek aan te pakken.

Activiteiten:

- We pakken problematische jeugdgroepen in de Schiedijk en Berghem integraal aan vanuit de wijk, de zorgketen en de strafketen.
- We pakken samen met zorg- en strafpartners de harde kern jongeren aan via persoonsgerichte aanpak vanuit het Regionaal Veiligheidshuis.

Doelstelling 3: Aanpakken van ondermijnende criminaliteit

We streven in Brabant en Zeeland naar een veilige, eerlijke en betrouwbare leef- en werkomgeving. Voor een effectieve aanpak van criminele structuren werkt de gemeente samen met politie, Openbaar Ministerie en andere overheidspartners. Bij de lokale aanpak hiervan werken we intensief samen met de veiligheidspartners Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) en Taskforce Brabant Zeeland.

Regionaal wordt ingezet op het bewust maken van medewerkers en bestuurders van gemeenten ten aanzien van risico's en signalen van ondermijnende georganiseerde criminaliteit.

Activiteiten:

- Er wordt door de partners in de aanpak van ondermijnende criminaliteit een regionaal beeld opgesteld van (potentiële) ondermijnende activiteiten. De gemeente Oss werkt hier aan mee.
- We pakken concrete casussen lokaal aan samen met externe partners als politie, Openbaar Ministerie en RIEC (Regionaal Informatie en Expertisecentrum Criminaliteit).

Doelstelling 4: Snelle oplossing van veiligheidsincidenten of -problemen

Als bij een incident een veiligheidsprobleem ontstaat komen we in actie. Onze rol daarbij is zorg bieden en het oplossen van het veiligheidsprobleem door coördinatie tussen betrokken organisaties. Afhankelijk van het probleem wordt lokaal of regionaal een oplossing gezocht. Tevens is het van belang dat we goed voorbereid zijn op rampen- en crisisbeheersing.

Activiteiten:

- Aanpassen verdeelsleutel Veiligheidsregio: In de tweede helft van 2015 werken de gemeenten van de Veiligheidsregio Brabant-Noord gezamenlijk de nieuwe verdeelsleutel uit. Deze zal hoogstwaarschijnlijk financiële gevolgen voor Oss hebben daarom hebben we hiervoor een 3O-ontwikkeling opgenomen.
- Strategisch huisvestingsplan Veiligheidsregio: De gemeenten van de Veiligheidsregio Brabant-Noord hebben er voor gekozen om het strategisch huisvestingsplan uit te stellen tot 2019. De ambitie is om uiterlijk 2019 alle kazernes op een gelijk niveau te brengen. Daarna is meer zicht op lange termijn perspectief en wordt op basis van een strategisch huisvestingsplan eventuele overdracht van kazernes aan de Veiligheidsregio overwogen.
- Kazerne Oss: De levensduur van dit gebouw is verstreken. In deze collegeperiode is een besluit nodig over herbouw of verbouw. We werken voor de programmabegroting 2017 scenario's, inclusief financiële vertaling, uit.
- We werken met de gemeenten uit de Veiligheidsregio Brabant-Noord aan de uitvoering van regionale brandweezorg, regionale solidariteit en verdere professionalisering van bevolkingszorg.
- We maken samen met de politie een plan van aanpak om het aantal geweldsdelicten terug te dringen. Voorbeelden daarvan zijn straatroof, overvallen, relationeel geweld, uitgaansgeweld en geweld tegen werknemers met een publieke taak.

Doelstelling 5: Goede verbinding tussen veiligheid en sociaal domein

Hardnekkige veiligheidsproblemen en veiligheidsincidenten worden waar nodig aangepakt met een stevige verbinding met het sociaal domein. Hiervoor werken we in ieder geval samen aan een verbinding tussen het Regionaal Veiligheidshuis en het Basisteam Jeugd en Gezin (BJG) en SamenKrachtOss (SKO). Bij de voorbereidingen en uitvoering van de noodopvang voor vluchtelingen (vanuit programma 1) is ook aandacht voor openbare orde en veiligheid.

Activiteiten:

- We pakken jeugdgerelateerde veiligheidsproblemen aan zoals het terugdringen van vuurwerkoverlast, het alcohol- en drugsgebruik maar ook radicalisering onder jongeren door een combinatie van preventie, voorlichting, bijsturing, handhaving en repressie.
- We pakken jeugdcriminaliteit breed aan; niet alleen via strafrecht, maar we kijken ook naar problematiek op de terreinen welzijn, jeugdhulp, onderwijs en werk.
- We benaderen personen die regelmatig met politie en justitie in aanraking komen, en ook kampen met ggz- of verslavingsproblemen of hoge schulden, niet alleen via straf maar ook vanuit zorg. Dit doen we om recidive te verlagen én complexe problemen op te lossen.

- We maken afspraken met de politie ten aanzien van het handhaven van de openbare orde en veiligheid rondom de locatie voor de noodopvang van vluchtelingen. Ook worden door gemeente en politie afspraken gemaakt met het COA. Het COA is verantwoordelijk voor de veiligheid binnen de opvanglocatie.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Begroting 2016	Streefwaarde
1. Aantal woninginbraken	Politie	285	250	N.v.t.
2. Aantal incidenten jeugdoverlast	Politie	515	450	N.v.t.

4. Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Brandweerkazerne Oss				PM	PM
Herontwikkeling locatie De Kolk en herbouw brandweerpost Ravenstein	0	0	35	35	35
Totaal nieuw beleid	0	0	35	35	35

Toelichting nieuw beleid

Brandweerkazerne Oss

Vanuit de Veiligheidsregio Brabant-Noord is er gekozen om in 2015 te komen met een huisvestingsplan voor de kazernes in plaats van een strategisch huisvestingsplan. De ambitie is om uiterlijk in 2019 alle kazernes op een gelijk (onderhoud) niveau te brengen. Landelijk loopt in de tussentijd de discussie over eventueel herzien en anders definiëren van opkomsttijden en het moderniseren van inzet. Hierna is meer zicht op lange termijn perspectief en kan een strategisch huisvestingsplan opgesteld worden. Onderdeel daarvan is een koers hoe om te gaan met de huidige kazernes en posten. Hierbij gaat het om de vraag of deze kazernes en posten in eigendom van de gemeenten blijven of dat ze overgedragen worden aan de Veiligheidsregio. Een andere vraag is hoeveel posten er nodig zijn (en in welke omvang) om de taken goed uit te kunnen voeren. Voor de kazerne in Oss geldt (ongeacht of deze in ons eigendom blijft of overgedragen wordt) dat deze herbouwd of verbouwd moet worden. De levensduur van dit gebouw is namelijk al verstreken. Dit betekent dat in deze collegeperiode een besluit nodig is over herbouw of verbouw. In geval van nieuwbouw met dezelfde omvang zou het gaan om een investeringsbedrag van circa € 4,7 miljoen. Voor de kadernota 2017 worden scenario's voor nieuw- en verbouw uitgewerkt. De financiële consequenties worden in de programmabegroting 2017 opgenomen. Daarom volstaat op dit moment een p.m.-raming in 2018 en 2019.

Herontwikkeling locatie De Kolk en herbouw brandweerpost Ravenstein

Op basis van de locatiestudie woningbouw Ravenstein die in 2012 is opgesteld, is er de wens om te komen tot een herontwikkeling van een deel van het bedrijventerrein De Kolk. Er bestaat behoefte aan nieuwbouw omdat er in Ravenstein de afgelopen jaren nauwelijks nieuwe woningen gebouwd zijn. Woningbouw draagt bij aan de leefbaarheid van de kern en dat geldt ook voor de ontwikkeling van een moderne, goed bereikbare supermarkt. Om deze ontwikkeling mogelijk te maken is het noodzakelijk de brandweerkazerne te verplaatsen. Op de huidige locatie van de brandweer en de voormalige gemeentewerf kunnen dan woningen en een nieuwe supermarkt gebouwd worden. Voor de herbouw van de brandweerpost is een investering nodig van € 950.000. De investering wordt deels gedekt uit de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (€ 443.000). Deze onttrekking aan de reserve van het grondbedrijf wordt naar verwachting gecompenseerd met het resultaat op de grondverkoop. De investering zal per saldo een bedrag van € 35.000 structureel vergen.

5. 30-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten

- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Afrekeningen Veiligheid	-54	0	0	0	0
Bijdrage Veiligheidsregio Brabant-Noord	0	0	100	200	415
Totaal 30-ontwikkelingen	-54	0	100	200	415

Toelichting 30-ontwikkelingen

Afrekeningen Veiligheid

Op basis van de vastgestelde jaarrekeningen 2014 binnen de Veiligheidsregio ontvangen de gemeenten bedragen retour (aandeel Oss € 33.000). Daarnaast is er een positieve afrekening over 2013 in verband met de bijdrage voor het Veiligheidsfonds Oost-Brabant (€ 21.000).

Bijdrage Veiligheidsregio Brabant-Noord

Vanaf 1 januari 2011 is de brandweer in Brabant-Noord één regionale brandweerorganisatie geworden. Bij het bepalen van de financiële inbreng van de deelnemende gemeenten voor de brandweerorganisatie is destijds de begroting van de gemeenten (na correcties omwille van uniformiteit) als uitgangspunt genomen. Geadviseerd is destijds te onderzoeken welk verdeelmodel de gemeenten het beste paste. Omdat de huidige verdeelsleutel (historische kosten) door veel gemeenten niet langer als rechtvaardig wordt ervaren, heeft het Algemeen Bestuur in het voorjaar 2014 besloten om zo spoedig mogelijk te komen tot een nieuwe gemeentelijke kostenverdeelsleutel. Op dit moment ligt er een voorlopig advies waarbij de verdeelsleutel wordt gebaseerd op het aantal inwoners, waarbij de effecten gefaseerd worden doorgevoerd. De kans dat dit nadelig uit pakt voor de gemeente Oss is erg groot. Op dit moment willen we het financieel risico afgedekt hebben. We sturen een separaat voorstel naar de gemeenteraad.

6. Wat mag het kosten?

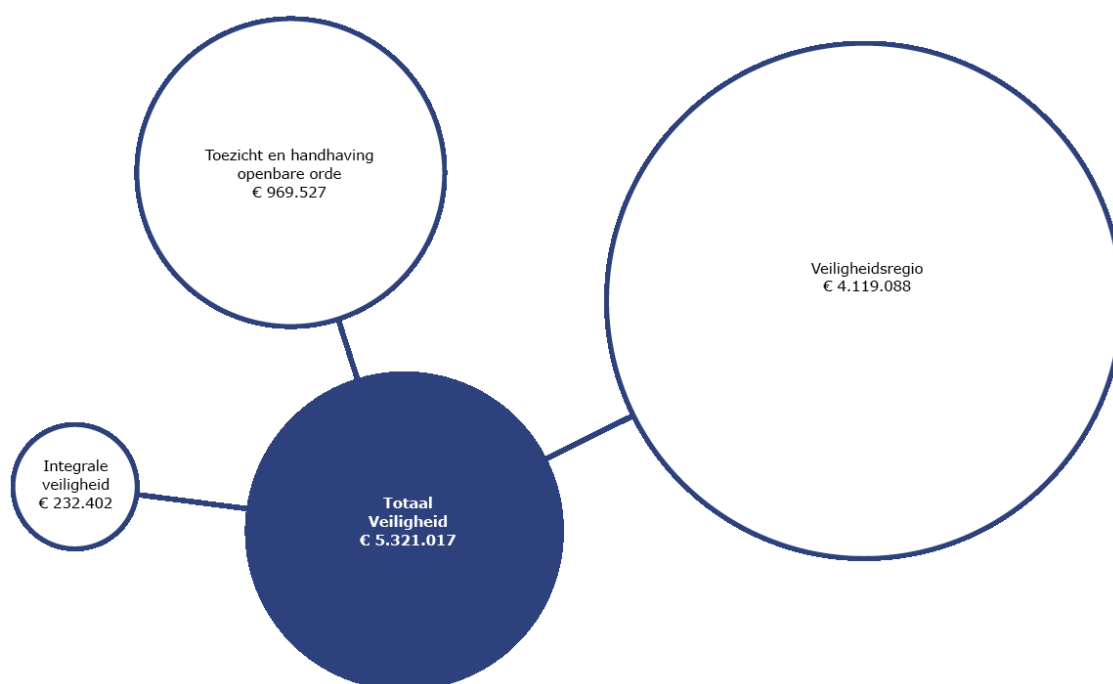
Hierna wordt een financieel overzicht van het programma gegeven.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Bestaand beleid					
Lasten	5.263	5.268	5.266	5.266	5.266
Baten	-342	-342	-342	-342	-342
Saldo	4.922	4.926	4.925	4.925	4.925
Stortingen reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	0	0	0	0
Saldo mutaties reserves	0	0	0	0	0
Totaal bestaand beleid	4.922	4.926	4.925	4.925	4.925
Nieuw beleid	0	0	35	35	35
3O-ontwikkelingen	-54	0	100	200	415
Budgettair neutrale wijzigingen	0	52	26	26	26
Totaal programma	4.868	4.978	5.086	5.186	5.401

7. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2016 de totale lasten per product in beeld gebracht.

Programma 5. Mobiliteit en openbare ruimte

1. Wat willen we bereiken?

Inwoners, bedrijven en overige gebruikers zijn tevreden over het functioneren van de openbare ruimte. Ze zijn betrokken bij de beleidskeuzes en de uitvoering daarvan. We werken doelmatig samen aan het verbeteren van de bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid.

In de openbare ruimte komen inwoners, bedrijven en overige gebruikers elkaar tegen, ieder met een eigen visie en belang. De beleving van de openbare ruimte is mede bepalend voor de tevredenheid van inwoners over hun leefomgeving. De tevredenheid monitoren we en waar nodig vertalen we dat in aangepaste communicatie of werkwijzen. Bewoners voelen zich betrokken bij en medeverantwoordelijk voor de eigen woon- en leefomgeving. Wij delen die verantwoordelijkheid.

Tegelijkertijd is de wijze waarop de openbare ruimte is ingericht en wordt beheerd een belangrijk visitekaartje voor onze gemeente. Voor een duurzame inrichting en beheer van de openbare ruimte zetten we in op leefbaarheid, betrokkenheid, kwaliteit en efficiency.

In de leefgebieden is hoofdzakelijk sprake van bestemmingsverkeer. We hebben een uitgebreid net van comfortabele fietsverbindingen. Als de auto of fiets geen optie is, dan is gebruik van een vorm van openbaar vervoer of kleinschalig georganiseerde vervoersdienst mogelijk. Het verkeer veroorzaakt voor bewoners en gebruikers zo min mogelijk overlast in de vorm van onveilige situaties, hinder van geluid of slechte luchtkwaliteit.

De hoofdwegenstructuur met de daarop aangesloten parkeerterreinen in het centrum, de bereikbaarheid via spoor en water, de bedrijventerreinen, woonwijken en kernen dragen bij aan Oss als vitale, economisch sterke en aantrekkelijke gemeente en centrumstad. Oss is een multimodaal knooppunt in zowel nationale als internationale verbindingen.

Voor de gemeentelijke watertaken zetten we in op schoon, mooi, voldoende en veilig water. Dat doen we niet alleen, maar samen met waterpartners. We houden daarbij rekening met klimaatverandering.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Tevredenheid inwoners over onderhoud groen en wegen	Veiligheidsmonitor	75%	2014	> 70%
2. Bereikbaarheid	Gemeente	N.v.t.	N.v.t.	< 95% gebruik wegcapaciteit (2020)
3. Kostendekkende tarieven rioolheffing	Gemeente	€ 168,48	2015	2017 = 2012 (+ index)

Voor dit programma hebben we de volgende doelstellingen:

1. Behoud van goede bereikbaarheid en verkeersveiligheid
2. Meer duurzame vervoersbewegingen
3. Tevreden en betrokken gebruikers van de openbare ruimte
4. Doelmatig functionerende openbare ruimte

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Mobiliteitsvisie (2009) en mobiliteitsplan (2011)
2. Kadernota en visie openbare ruimte (2013) en kwaliteitskeuze onderhoud (2013)
3. Beleidsnota openbare verlichting (2014)
4. Beheerplannen openbare ruimte (zie paragraaf kapitaalgoederen)
5. Plan gemeentelijke watertaken (2012)

2. Stand van zaken aangekondigde beleidsaanpassingen uit de kadernota

1. kleine aanpassing van beleid

- Actualisering Speelruimtebeleid (2016)
- Uitbreiding Visie openbare ruimte (Leidraad Inrichting Openbare Ruimte) met buitengebied en kernen (2016)
- Actualisering bomenbeleid; vaststelling Boomstructuurplan (2016)
- Evaluatie mobiliteitsplan (2016)
- Actualisatie Parkeerbeheer (2016)
- Actualisatie havenbeheer en havenverordening (2016)
- Meer aandacht voor gedragsbeïnvloeding in de openbare ruimte (2016)
- Aanpassing beleidskeuze fietspaden openbare verlichting (2016)

2. fundamentele beleidswijziging nodig

N.v.t.

3. Wat gaan we de komende periode doen om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Behoud van goede bereikbaarheid en verkeersveiligheid

We streven ernaar dat niet meer dan 95% van de capaciteit van de hoofdwegen gebruikt wordt. Het is de bedoeling dat het totaal aantal punten waarop dit wel gebeurt in 2020 afneemt.

Activiteiten:

- We voeren projecten uit het meerjarig investeringsplan mobiliteit (MipMo) uit.
- Het mobiliteitsplan is ons uitgangspunt voor onder andere de belasting van de Dorpenweg, verkenning van de optimalisatie van de noordelijke ontsluiting, de functie van de Vijversingel, knooppunt Paalgraven/A50 en multimodale bereikbaarheid.
- Samen met de regio blijven we in overleg met het Rijk en de provincie over oplossingen voor knelpunten in bereikbaarheid via weg (Paalgraven/A59), spoor en water.
- We maken betaald parkeren gemakkelijker en slimmer, onder andere door de toepassing van nieuwe betaaltechnieken en meer mogelijkheden voor achteraf betalen.
- Om hinder en verkeersoverlast te beperken en verkeersveiligheid te bevorderen zetten we meer in op gedragsbeïnvloeding. We sluiten daarvoor aan op prioriteiten die Brabantbreed gesteld en regionaal opgepakt kunnen worden.
- Voor de ontwikkeling van multimodaal vervoer in het havengebied haken we vooral aan op initiatieven en wensen van ondernemers en we werken die samen uit. Een uitbreiding van aanlegplaatsen in het kanaal en de haven voor scheepvaart, aanpassing van oevers en uitbreiding van bereikbaarheid van de havenmeester is noodzakelijk. Via een geactualiseerd en toekomstbestendig havenbeheerplan worden voorstellen concreet.

Doelstelling 2: Meer duurzame vervoersbewegingen

We streven ernaar dat het aandeel fiets en openbaar vervoer in de verdeling van vervoer naar vervoerswijzen (modal split) toeneemt.

Activiteiten:

- We verbeteren fietsroutes, onder andere via projecten uit het MipMo.
- We realiseren de fietssnelweg (F59).
- We breiden de parkeervoorzieningen voor fietsen waar nodig uit.
- In de uitwerking van het openbare verlichtingsbeleid voorzien we fietsroute Oijen-Oss van verlichting.
- In regionaal verband onderzoeken we de mogelijkheden voor het opzetten van een regiecentrale waarin doelgroepenvervoer en openbaar vervoer samen komen. Doel is bezetting te verhogen en de kosten te verlagen.
- We ondersteunen kleinschalige mobiliteitsoplossingen die worden ontwikkeld als alternatief voor wegvallende buslijnen.

Doelstelling 3: Tevreden en betrokken gebruikers van de openbare ruimte

We streven ernaar dat de scores voor tevredenheid over het onderhoud en de inrichting van de openbare ruimte op de veiligheidsmonitor 70% of hoger zijn.

Activiteiten:

- We faciliteren bewonersgroepen die een actieve rol nemen in de zorg voor de eigen omgeving.
- We prikkelen andere inwoners om dat ook te doen o.a. door voorbeelden te delen.
- We versterken Oss als groene gemeente omdat een groene omgeving in belangrijke mate bijdraagt aan de tevredenheid en het welbevinden van inwoners. Klimaatverandering geeft daartoe nog extra noodzaak.
- Samen met buurt- en wijkbewoners verbeteren we de voorzieningen voor het uitlaten van honden.
- Een geactualiseerd kader voor speelruimte helpt om spelen in de openbare ruimte meer natuurlijk, informeel en uitdagend te maken.

Doelstelling 4: Doelmatig functionerende openbare ruimte

Bij beheer en inrichting van onze openbare ruimte zetten we in op leefbaarheid, betrokkenheid, kwaliteit en efficiency. Samen met onze waterpartners werken we samen aan schoon, mooi, voldoende en veilig water.

Activiteiten:

- Projecten uit het Integraal Uitvoeringsplan (IUP) en de beheerplannen voor de openbare ruimte voeren we voortvarend uit.
- De Leidraad inrichting openbare ruimte (nieuwe benaming Visie Openbare Ruimte) breiden we uit met het buitengebied en de kernen. Dit helpt om de integrale kwaliteit te verbeteren.
- Onderdeel van de waardevolle groenstructuur is een gevarieerd, gezond en toekomstbestendig bomenbestand. Boomstructuren en bomen vormen de ruggengraat van de groene openbare ruimte. Er is aanleiding om het bomenbeleid te actualiseren in de lijst bijzondere bomen, een boomstructuurplan en aanvullende richtlijnen waaronder aanpak voor overlast en ziektebestrijding. Ook is er een plan van aanpak voor herplanten van bakenbomen.
- Bij inrichting en beheer zetten we meer in op duurzaamheid en biodiversiteit.
- We zetten ook in op gedragsbeïnvloeding om hinder en overlast te beperken (hard rijden, fout parkeren, zwerfvuil, graffiti, overlast van jongeren).
- Met de partners in de watersamenwerking As50+ stellen we een gemeenschappelijke visie op voor de ontwikkeling van de waterketen (riolering en zuivering). Dit vormt de basis voor toekomstige verdere samenwerking in kostenbeperking en slimme uitvoering. We houden daarbij rekening met klimaatverandering.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Begroting 2016	Streefwaarde
1. Modal Split	CBS	Fiets 37% (2013) OV 4% (2013)	N.v.t.	Fiets 40% (2020) OV 5% (2020)
2. Onderhoudsniveau	Gemeente	Sober, Sober+ (wonen) en Basis (centra)	Sober, Sober+ (wonen) en Goed (centra)	Sober, Sober+ (wonen) en Goed centra

4. Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten

- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Voetveren Ravenstein-Niftrik en Batenburg-Demen	0	15	15	15	15
Verlichten regionale fietsroutes buiten	0	70	0	0	0
Impuls bomenbeleid	0	75	0	0	0
Totaal nieuw beleid	0	160	15	15	15

Toelichting nieuw beleid

Voetveren Ravenstein-Niftrik en Batenburg-Demen

Dit jaar loopt de tijdelijke cofinanciering samen met Wijchen van de voetveren uit het reconstructiebudget af. Zij blijken een geslaagde toevoeging te zijn aan het recreatieve aanbod in Oss. De jaarlijkse kosten bedragen € 15.000.

Verlichten regionale fietsroutes buiten

De gemeenteraad stelde op 9 juli 2015 een wijziging op het openbare verlichtingsbeleid vast. Het gevolg hiervan is dat we de openbare verlichting op de route Oijen-Oss uitbreiden. Dat kost eenmalig € 70.000.

Impuls bomenbeleid

We maken extra budget vrij voor de uitvoering van het bomenbeleid. Hiermee bieden we de mogelijkheid om een impuls te geven aan de in gang gezette aanpassingen van het bomenbeheer. In overleg met bewoners vullen we de groene agenda voor de komende jaren in. Daarnaast willen we bijvoorbeeld ook de bakenbomen aan de Maas behouden en de behandeling van zieke kastanjabomen aanpakken.

5. 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Gemeentelijk rioleringsplan 2015-2019	0	0	0	0	0
Beheerplan parkeren 2015-2020	0	0	0	0	0
Dagelijks onderhoud groen 2015-2019	22	29	-5	-5	-5
Beheerplan gladheidbestrijding 2015-2019	43	0	0	0	0
Openbare verlichting 2015-2019	0	0	0	0	0
Beheerplan VRI 2015-2019	20	18	9	18	15
Beheerplan verhardingen 2015-2019	36	36	36	0	0
Uitvoering aanpak geluid Eikenboomgaard	0	0	0	0	0
Investerings mobiliteit	0	0	0	0	0
Totaal 3O-ontwikkelingen	121	83	40	13	10

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Gemeentelijk rioleringsplan 2015-2019

We actualiseren jaarlijks het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). We berekenden opnieuw de kosten en opbrengsten, inclusief de gebiedsuitbreiding van Geffen. In onze egaliseringsreserve van het GRP zit voldoende geld om de tarieven in 2016 en 2017 niet te laten stijgen. In 2015 onttrekken we € 319.000 aan deze reserve. Hiermee kopen we een dubbelfunctie af van rioolgemaal van het waterschap.

Beheerplan parkeren 2015-2020

We actualiseerden het beheerplan Parkeren in mei 2015. In de afgelopen jaren lopen de parkeeropbrengsten van het parkeren terug. Daarom zijn onttrekkingen uit de reserve noodzakelijk: in 2015 € 261.843 en in 2016 € 144.161. De reserve is hiervoor nog toereikend. Hierdoor stijgen de tarieven niet. Vanaf 2017 vervalt de afdracht aan de algemene dienst. Hierdoor is er weer sprake van een kostendekkende begroting.

Dagelijks onderhoud groen 2015-2019

Er is eenmalig extra geld nodig voor het verdiepen van de watergangen Lithse ham. Dit kost € 270.000. Dit bedrag wordt gedekt uit de post onvoorzien. Daarnaast is structureel € 22.000 nodig voor het verbeteren van kleinere watergangen. Om toekomstige verzanding tegen te gaan is voor onderzoek € 34.000 nodig. Er is ook een voordeel. Bij de verkoop van snippergroen hielden we ook rekening met een toename van openbaar groen van particulieren. De verkoop blijft achter. Daarom verlagen we het budget vanaf 2016 structureel met € 27.000.

Beheerplan gladheidbestrijding 2015-2019

In 2015 actualiseerden we het beheerplan gladheidsbestrijding. We moeten in 2015 een vloeistofdichte verharding aanleggen van de pekinstallatie van € 25.000. Dit moet volgens milieuvoorschriften. Daarnaast is € 18.200 nodig om de gladheidsbestrijding doelmatig in te zetten en te kunnen volgen via een systeem.

Openbare verlichting 2015-2019

De laatste jaren investeerde de gemeente € 1,6 miljoen in het vervangen van lichtmasten en armaturen. Hierdoor nemen de kosten van dagelijks onderhoud af. Ook dalen de energiekosten door de ombouw naar energiezuinige lampen. Maar de investeringen duurzame led-verlichting loopt voor op de planning. Daarom onttrekken we in de periode 2015-2019 € 0,4 miljoen meer uit de reserve openbare verlichting.

Beheerplan VRI 2015-2019

Uit een actualisatie van het beheerplan blijkt dat we structureel hogere kosten hebben. Dit komt door onderhouds- en servicecontracten én het beheer van een besturingsprogramma waarmee we storingen doorgeven en instellingen van VRI's kunnen wijzigen.

Beheerplan verhardingen 2015-2019

Het college stelde in het voorjaar 2015 het beheerplan Verhardingen 2015-2019 vast. Hierna gaf de aannemer van het bestek onkruid op verhardingen/vegen de opdracht terug in verband met zijn financiële positie. We brachten de werkzaamheden direct onder bij een andere aannemer omdat we de werkzaamheden niet konden uitstellen. De extra kosten bedragen € 36.000 per jaar voor de contractperiode 2015-2017.

Uitvoering aanpak geluid Eikenboomgaard

We treffen dit jaar maatregelen tegen geluidsoverlast Eikenboomgaard. De kosten hiervan (€ 35.000) onttrekken we uit de reserve geluid.

Investeringen mobiliteit

Jaarlijks onttrekken we bedragen aan de reserve mobiliteit en de reserve geluid om projecten te kunnen uitvoeren. In 2015 gaat het om de reconstructie van de Zevenbergseweg (€ 200.000), veiligheidsmaatregelen Dorpenweg (€ 60.000; dekking is 50/50 verdeeld over de reserves mobiliteit en geluid). In 2016 gaat het om het aanpassen van de rotonde Koornstraat (€ 255.000) en het uitvoeren van het project Hescheweg-Sv.Zwanenbergsingel (€ 800.000; dit project is een jaar vertraagd) en het project Molenstraat (€ 134.000; hiervan realiseren we gescheiden fietspaden tussen Raadhuislaan en het spoor). In 2018 betreft het de projecten Havenstraat en Osseweg (samen € 360.000). In 2019 gaat het om het vergroten van de capaciteit van de kruising Dr.S.v.Zwanenbergsingel/Joannes Zwijsslaan (€ 975.000).

6. Wat mag het kosten?

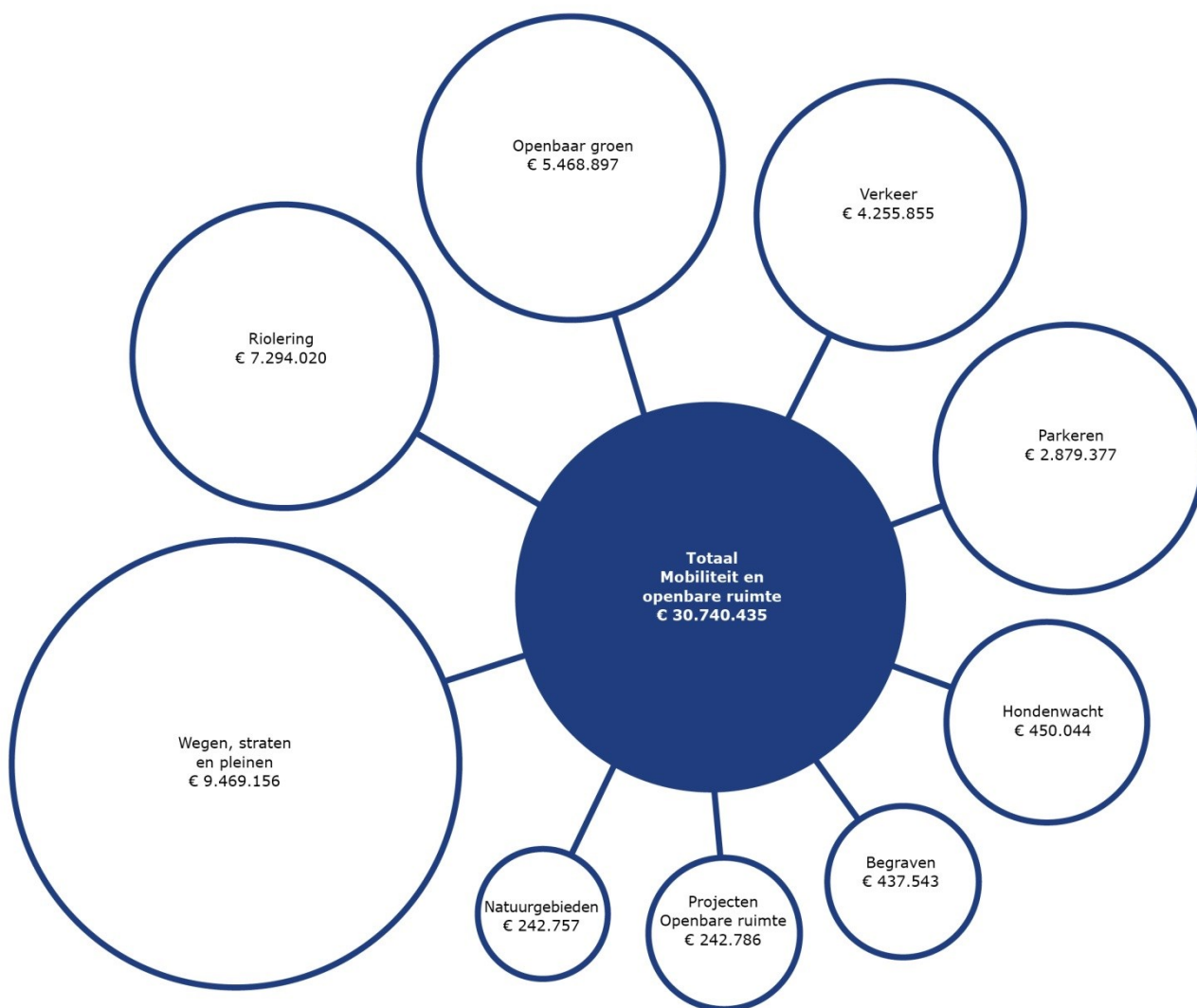
Hierna wordt een financieel overzicht van het programma gegeven.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Bestaand beleid					
Lasten	38.993	27.753	26.952	26.552	26.500
Baten	-19.866	-12.252	-11.975	-11.996	-12.015
Saldo	19.127	15.501	14.977	14.555	14.485
Stortingen reserves	1.324	1.515	1.329	1.052	1.052
Onttrekkingen reserves	-5.099	-1.746	-804	-605	-535
Saldo mutaties reserves	-3.775	-231	525	447	517
Totaal bestaand beleid	15.352	15.270	15.502	15.002	15.002
Nieuw beleid	0	160	15	15	15
3O-ontwikkelingen	121	83	40	13	10
Budgettaire neutrale wijzigingen	242	-20	-9	-12	-12
Totaal programma	15.715	15.493	15.548	15.018	15.016

7. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2016 de totale lasten per product in beeld gebracht.

Programma 6. Duurzaamheid, milieu en buitengebied

1. Wat willen we bereiken?

We bieden onze inwoners een aantrekkelijke, duurzame en vitale leefomgeving in onze stad, kernen en buitengebied. Ons levendige, afwisselende en aantrekkelijke groen-blaauwe buitengebied draagt bij aan het welzijn van onze inwoners. Het is hier goed toeven voor onze inwoners, ondernemers, recreanten en toeristen. We pakken duurzaamheid op in de breedte van het begrip: People, Planet, Profit. We zijn samen met onze partners voortdurend op zoek naar het evenwicht in deze driehoek. We hebben de ambitie om zo duurzaam mogelijk te zijn met uiteindelijk een plaats in de top 3 van meest duurzame Brabantse gemeenten.

Aantrekkelijke en vitale groen-blaauwe leefomgeving

Het buitengebied geeft ons woon- en vestigingsklimaat een extra dimensie. We willen graag dat de inwoners de gemeente in haar veelzijdigheid kennen.

We willen een buitengebied waar wonen, ondernemen, recreëren en landschap in evenwicht zijn. Het buitengebied biedt veel mogelijkheden voor recreatie, ontspanning en toerisme. Van deze mogelijkheden willen we beter gebruik maken.

We willen een verdere kwaliteitsverbetering van onze natuur en ons landschap. Ook de 'blauwe kant' van ons buitengebied vraagt aandacht: schoon water, waterbeheersing, veiligheid van onze dijken en recreatiemogelijkheden.

We beschermen ons cultureel erfgoed. We maken onze inwoners hier deelgenoot van en stimuleren hiermee dat inwoners trotser zijn op onze geschiedenis. Steeds meer religieus erfgoed en andere beeldbepalende gebouwen komen onder financiële druk. Dat geldt ook voor de baken- en maasdijkbomen.

Samen met de inwoners van kernen en dorpen willen we zorgen dat we flexibel inspelen op de effecten van allerlei sociaal-economische veranderingen. De vraag is hierbij hoe vitaal de individuele dorpen en kernen zijn in hun aanpassingsvermogen en welke rol er daarbij is voor de gemeente.

De agrarische sector wordt geconfronteerd met bedrijfseconomische druk die leidt tot schaalvergroting en vermindering van het aantal bedrijven. Dit leidt tot nieuwe vraagstukken in de maatschappelijke discussie. We willen een duurzame ontwikkeling en een duurzame bedrijfsvoering van het platteland. Daarin bepalen wij opnieuw onze rol.

Duurzaamheid

"Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van de toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen" (Definitie VN in het rapport "Our Common future")

We willen zuinig zijn op onze welvaart en tegelijkertijd bewuster omgaan met het milieu en energie. Ook internationaal en nationaal overheidsbeleid spoort ons als gemeente daartoe aan. De VN-Millenniumdoelen en het Nederlandse streven naar een volledig duurzame energievoorziening in 2050 zijn voorbeelden daarvan. Ook de provincie zet zwaar in op duurzaamheid.

Onze ambitie op duurzaamheid is groot. We richten ons met betrekking tot de Planet-pijler op energie, circulaire economie en klimaataanpassing. Zelf geven we daarbij het goede voorbeeld.

Voor de pijler People verwijzen we naar programma 2 en Profit naar programma 8.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Oordeel inwoners over schone, gezonde, groene en veilige leefomgeving	GGD Gezondheidsmonitor*	7,8 (gemiddelde voor stad en buitengebied)	2010	8
2. Aantal inwoners dat positieve bijdrage buitengebied aan gezondheid en welzijn ervaart	GGD Gezondheidsmonitor*	10.714	2010	70%
3. PM Duurzaamheidsindicator**	Telos-meting (4e kwartaal 2015)	Geen	2015	PM

* We voeren de GGD Gezondheidsmonitor, inclusief milieubelevingsonderzoek, in 2016 uit.

**De resultaten van de Telos-meting zijn in 4e kwartaal van 2015 beschikbaar. De Telos-meting bestaat uit 80 duurzaamheidsindicatoren, verdeeld over vier thema's. In samenspraak met onze partners en raad selecteren we per onderdeel de belangrijkste indicatoren voor Oss. De selectie is eind 2015 definitief. We bepalen dan ook de effectindicatoren van ons duurzaamheidsbeleid.

Voor dit programma hebben we de volgende doelstellingen:

1. Aantrekkelijke groen-blauwe leefomgeving
2. Vitale leefomgeving
3. Duurzame leefomgeving

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Routekaart Duurzaam Oss 2013-2025
2. Managementverklaring duurzaamheid
3. Milieubeleidsplan Oss 2010
4. Agrarische geurgebiedsvisie Oss 2013
5. Andere aanpak afval Oss 2015
6. Geluidnota Oss 2010
7. Nota evaluatie Natuur- en landschapsbeleid 2014
8. MaashorstManifest 2.0. 2014 (IBEP 2015-2019)
9. Evaluatie bosvorming Herperduin
10. Natuur- en landschapsvisie Over bossen, beesten en boerenland
11. Archeologiebeleid 2010 gemeente Oss
12. Beleidsvisie externe veiligheid 2011

2. Stand van zaken aangekondigde beleidsaanpassingen uit de kadernota

1. kleine aanpassing van beleid

- Actualisatie Routekaart Duurzaamheid (november 2015)
- Geluidsnota (naar aanleiding van de toevoeging van Geffen; 1^e kwartaal 2016)
- Agrarische geurgebiedsvisie (naar aanleiding van de toevoeging van Geffen; kadernota 2017)
- Extern veiligheidsbeleid (naar aanleiding van de toevoeging van Geffen; Kadernota 2017)
- Milieubeleidsplan (Kadernota 2017)
- Bodem, van algemeen beleid naar gebiedsgericht grondwater- en bodembeleid (kadernota 2017)
- Archeologie/monumentenbeleid (Kadernota 2017)
- Beleid Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) (kadernota 2017)

2. fundamentele beleidswijziging nodig

N.v.t.

3. Wat gaan we de komende periode doen om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Aantrekkelijke groen-blauwe leefomgeving

We willen een verdere kwaliteitsverbetering van onze natuur en ons landschap. Dat vertalen we onder andere in onze inbreng in Stuurgroep de Maashorst en het doorontwikkelen van Herperduin en Keent. Ook de 'blauwe kant' van ons buitengebied krijgt aandacht: schoon water, waterbeheersing, veiligheid van onze dijken en recreatiemogelijkheden.

Activiteiten:

- Hoewel Oss al veel groen heeft, willen we dat verder versterken. We komen met een integrale benadering van de clusters en beleidsvelden groen.
- We actualiseren het bomenbeleid (zie ook programma 5).
- We ontwikkelen de Maashorst door als onderdeel van Landschap van Allure (Landerij VanTosse, natuurontwikkeling Herperduin, natuurspeelbos en Zuidelijke geleidingszone). We besluiten in september over het Inrichtings- en beheersplan van Stuurgroep De Maashorst voor de komende jaren. Dit plan geeft de samenhang weer tussen natuur, recreatie en landbouw in het natuurgebied.
- We ontwikkelen ook de natuur door rond de Maasoever en Keent.
- Het project Natuur in de stad is gestart met de Bijentafel en de Week van de Natuur. We monitoren Flora & Fauna in de stad. De nul-meting start in het voorjaar 2016. Met provinciale subsidie stimuleren we nestkastjes, vleermuiskastjes, hagen en heggen.
- We starten het project Ecologisch netwerk in de polder. We ontwerpen een fijnmazig ecologisch netwerk langs wegen, water, akkers en weilanden. We financieren de aanleg van het netwerk met de provinciale subsidieregeling STIKA Groen-Blauwe Diensten.
- Waterbeheer en -veiligheid raken ook ons als gemeente met de langste Maasoever. We werken als Maasgemeente regionaal samen in het meerjarige Deltaprogramma om overstromingen te voorkomen en te zorgen voor zoet water.
- Wij zijn in overleg met Rijkswaterstaat om de stroombaan van de Maas bij hoog water te veranderen. We overleggen met Rijkswaterstaat over beplanting van de Lithse Ham.
- We verbinden groen (natuur en landschap) en blauw (water) aan thema's zoals economie, recreatie, cultuurhistorie, mobiliteit en verstedelijking. We zoeken daarbij ook regionale samenwerking.

Doelstelling 2: Vitale leefomgeving

Sociale, economische en klimatologische veranderingen beïnvloeden in groeiende mate de natuur, de dorpen en de agrarische sector in ons buitengebied. Dat schept een nieuw toekomstperspectief. Daarop moeten wij tijdig inspelen.

Activiteiten:

- We vertalen de inrichting van ons buitengebied in een landschapsplan en Structuurvisie. Die werken we uit in het bestemmingsplan Buitengebied (zie ook programma 7).
- Wij zetten ons buitengebied recreatief en toeristisch steviger op de kaart en willen dit economisch beter benutten. Daartoe worden de mogelijkheden van ons buitengebied voor recreatie en toerisme opnieuw bekeken en in nieuw beleid vertaald (zie ook programma 8).
- We maken voor de profilering van Oss als stadteland een nieuwe opzet. We doen dat in samenspraak met onze natuurlijke partners op dit terrein.
- Samen met de inwoners gaan we na hoe we in het licht van sociaal-economische veranderingen de vitaliteit van de kernen en dorpen kunnen invullen (zie ook programma 3).
- Samen met de agrarische sector zoeken wij, elk vanuit onze eigen verantwoordelijkheid, naar de invulling van een duurzame agrarische sector en een duurzame ontwikkeling van het platteland.

- We zetten het Platform Veehouderij en Gezondheid voort en denken mee met het provinciale beleid op dit terrein. Deskundige adviezen van de landsadvocaat en de GGD bepalen hoe we het vervolg van Veehouderij en gezondheid inzetten.
- Wij beraden ons op onze opstelling met betrekking tot het naar verwachting groeiende aantal vrijkomende agrarische gebouwen. Herbestemming biedt voor een klein aantal gevallen een oplossingsrichting. Daarom trekken we de problematiek breder met aandacht voor bedrijfseconomische en sociaal-economische aspecten. Daarbij zoeken we verbinding met zowel de sector, de provincie en andere gemeenten.
- We versterken de maatschappelijke verbindingen tussen boer en consument. Dat doen we met een breed netwerk van belanghebbenden en het onderwijs.
- We actualiseren het milieubeleidsplan als kapstok voor de verschillende milieubeleidsthema's. De toevoeging van Geffen noodzaakt tot uniformering.
- We integreren en actualiseren archeologie en monumentenzorg in een overkoepelend erfgoedbeleid, inclusief de inbedding daarvan in onze ambitie met betrekking tot recreatie en toerisme (zie ook programma 3 en 8). Extra aandacht gaat uit naar ons religieus erfgoed en de baken- en Maasdijkbomen. Bij de werkzaamheden aan de Lithse Ham, geven we dit gebied extra archeologische aandacht gelet op eerdere ervaringen met bijzondere, soms unieke, vondsten aldaar.

Doelstelling 3: Duurzame leefomgeving

Het kader voor onze ambities op duurzaamheid presenteren wij in december aan de gemeenteraad. Focus is nodig voor een resultaatgerichte inzet van onze mogelijkheden en middelen.

Activiteiten:

- We verbinden ons als gemeente aan het Brabants Energie-akkoord.
- We actualiseren onze Routekaart duurzaamheid. Hoofdthema's van de pijler Planet zijn energiebesparing- en opwekking, circulaire economie, waaronder afvalverwerking, en klimaataanpassing.
- We blijven op zoek naar nieuwe initiatieven. Als activiteiten de eerste fase voorbij zijn, werken we aan mogelijkheden om de impact te vergroten. In onze aanpak zoeken we samenwerking met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Met behulp van de Telos-monitor doen we een nul-meting in de vergelijking tot andere Brabantse gemeenten.
- Wij bepalen opnieuw onze inzet op de beide andere duurzaamheidspijlers People en Profit.
- We geven zelf het goede voorbeeld. We kopen 100% duurzaam in. Iedere afdeling van de gemeente draagt zelf de eventuele meerkosten van duurzaam inkopen en werken. In het beheer van de openbare ruimte is duurzaamheid een van de wegingscriteria. In 2025 zijn onze eigen gebouwen volledig energieneutraal.
- We haken samen met het Platform Wonen in Oss aan bij de provincie en de B5 voor een energiezuinige woningvoorraad in 2050, in het project Nul op de Meter. Het platform Wonen in Oss kiest Wonen en Zorg en Toekomstbestendig wonen als speerpunt en betreft hierbij de doelstelling van een energiezuinige woningvoorraad. We leggen afspraken met de woningbouwcorporaties over het energiezuiniger maken van sociale huurwoningen in een manifest vast.
- Zonne-energie is een belangrijk middel om onze energie-doelstelling te realiseren. We doen onderzoek naar hoe dat het beste kan. We benutten zoveel mogelijk onze eigen gebouwen en gebouwen waarop wij invloed hebben. Zo doen we een pilot bij een sportcomplex en breiden dit uit naar gebouwen van kantoren, verenigingen en maatschappelijke organisaties. We stellen de gemeentelijke duurzaamheidslening open voor verenigingen.
- Bij geschiktheid faciliteren we collectieve inkoop, haken we aan bij subsidieprogramma's zoals Zonneklaar en kijken we ook hier naar samenwerking tussen het bedrijven en burgers.
- Met het bedrijfsleven, zoals de Kracht van Oss en OIK en met ZLTO Oss en ZLTO Maasland, zijn we in gesprek over zonnepanelen op de daken van hun achterban.
- We onderzoeken de haalbaarheid van windmolens. Gestart is met een open communicatietraject met o.a. omwonenden, burgers, bedrijven, grondeigenaren, energiecoöperaties en buurgemeenten.

- Het afvalbeleid is een speerpunt in ons streven naar circulaire economie. We evalueren het nieuwe afvalbeleid. We vertalen de uitkomsten naar een verdere aanpak. We zetten blijvend in op voorlichting aan onze inwoners. We willen hun bewustzijn vergroten en hebben hun draagvlak nodig. We geven inzicht in het effect van scheiding aan de voorkant, ook op scholen. We bieden praktische hulp, monitoren de praktijk en de beleving daarvan. Zwerfafval en afvaldumping geven we extra aandacht.
- We brengen in beeld wat de consequenties zijn van het veranderende klimaat voor Oss en hoe we hierop moeten inspelen.
- Het Millenniumplatform vervult een sleutelpositie bij het behouden en uitbouwen van onze titels Fairtrade- en Millenniumgemeente. Met de nieuwe Millenniumdoelen als uitgangspunt bepalen we in onderlinge samenspraak de nieuwe doelstellingen waarop we ons gaan richten.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Begroting 2016	Streefwaarde
1. Energiebesparing eigen gebouwen	Gemeente	15%	28%	52% 100% in 2025
2. Energiebesparing bedrijven	Gemeente	6%	12%	21%
3. Vermindering restafval	Gemeente	4%	20%	20%

4. Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Impuls duurzaamheid	0	100	0	0	0
Totaal nieuw beleid	0	100	0	0	0

Toelichting nieuw beleid

Impuls duurzaamheid

In de Kadernota 2016 is de ambitie uitgesproken om een positie in de top 3 van de meest duurzame Brabantse gemeenten te verwerven. Dit doen we door diverse initiatieven zelf te ontplooiën en projecten van woningeigenaren en bedrijven te stimuleren. Er is nu extra incidenteel budget nodig om een start te maken met goede voorbeeld- en aanjaagprojecten. Voorbeelden van deze projecten zijn duurzaam inkopen, adaptatieagenda klimaatbeleid, het onderzoeken van Windpark Oss, het opstellen van een plan van aanpak over verduurzaming van ons eigen vastgoed, het opzetten van een revolverend fonds samen met het bedrijfsleven, het ondersteunen van duurzame burgerinitiatieven (zoals de opwekking van groene stroom door de Osse energietoepassing) en het stimuleren van de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad (uitvoering van de Brabantse Stroomversnelling). We bepalen vanaf het najaar - aan de hand van de nieuwe routekaart Duurzaam Oss - samen met de raad, externe partners en onze eigen afdelingen, de nieuwe accenten van ons duurzaamheidsbeleid. We komen hier in de kadernota 2017 op terug.

5. 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Beheerplan bodem 2015-2020	0	0	0	0	0
Afvalinzameling 2015-2019	0	0	0	0	0
Gewijzigde afdracht BTW compensatiefonds afval	144	36	236	231	234
Totaal 3O-ontwikkelingen	144	36	236	231	234

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Beheerplan bodem 2015-2020

Het beheerplan 2015-2020 bodem is op 26 mei 2015 vastgesteld door het college. De uitgaven voor bodemsaneringsprojecten van 2015 zijn gedeeltelijk doorgeschoven voor € 354.000 naar de periode 2016 t/m 2020. Deze mutatie verloopt binnen de reserve bodem. Voor de realisatie van een aantal projecten werken we samen met externe partijen zoals provincie, waterschap Aa & Maas en particulieren. Hierdoor is het moeilijk om te komen tot een concrete uitvoeringsplanning.

Afvalinzameling 2015-2019

We hebben de begroting van afval aangepast, waarmee rekening is gehouden met de verandering in het afvalbeleid. We verwachten een positief resultaat op afval. Hierdoor kunnen vanaf 2016 de tarieven afvalstoffenheffing verlaagd worden. We kunnen namelijk de tekorten die er nu zijn opvangen met voordelen. Tekorten zijn ontstaan door hogere inzamelkosten door uitbreiding met Geffen en aanloopproblemen, hogere inzamelkosten voor de jaren 2016 t/m 2019 en jaarlijks afnemende vergoedingen uit het afvalfonds voor de afvalstroom plastic (PMD) vanaf 2016. De voordelen die we hebben, zijn een voorziening inzamelmiddelen die overkomt vanuit Maasdonk. Daarnaast hebben we lagere verwerkingskosten voor restafval, hogere opbrengsten oud papier / glas en hogere belastingopbrengsten afvalstoffenheffing (door uitbreiding met Geffen).

Gewijzigde afdracht BTW compensatiefonds afval

Als gevolg van de daling van de kosten binnen de afvalinzameling wijzigt de afdracht BTW compensatiefonds. Vooral meerjarig betekent dit een nadeel doordat de kosten van afval in meerjarig perspectief gaan dalen.

6. Wat mag het kosten?

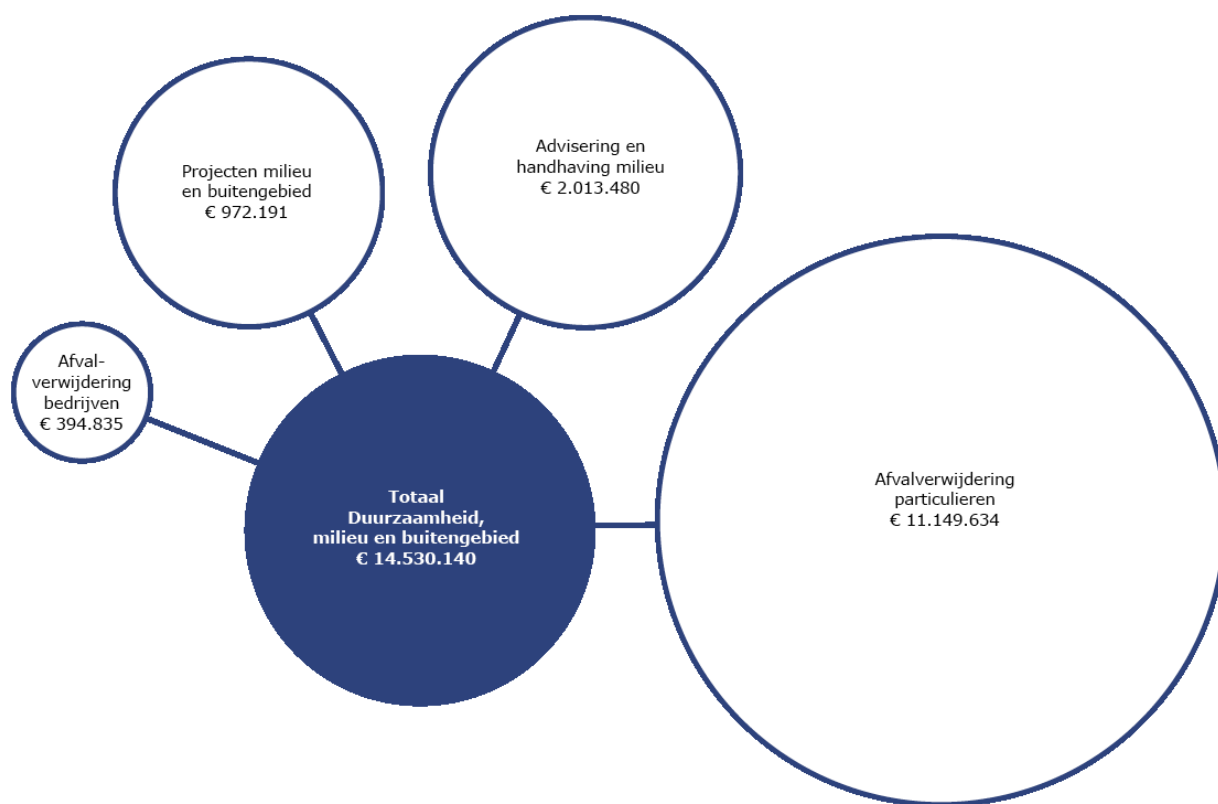
Hierna wordt een financieel overzicht van het programma gegeven.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Bestaand beleid					
Lasten	14.335	13.273	12.303	12.275	12.252
Baten	-12.032	-12.062	-11.222	-11.214	-11.214
Saldo	2.303	1.210	1.081	1.060	1.038
Stortingen reserves	252	264	272	272	272
Onttrekkingen reserves	-1.257	-311	-279	-246	-224
Saldo mutaties reserves	-1.004	-47	-7	26	48
Totaal bestaand beleid	1.299	1.163	1.074	1.086	1.086
Nieuw beleid	0	100	0	0	0
3O-ontwikkelingen	144	36	236	231	234
Budgettaire neutrale wijzigingen	30	34	34	34	34
Totaal programma	1.473	1.333	1.344	1.351	1.353

7. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2016 de totale lasten per product in beeld gebracht.

Programma 7. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

1. Wat willen we bereiken?

Oss is een krachtige gemeente. Een grote stad met prachtige kernen in een afwisselend buitengebied. In Oss is het fijn wonen, met veel variatie, kwaliteit en voorzieningen. Dat willen we behouden en versterken. Sociale cohesie is daarbij belangrijk.

Doel is een aantrekkelijke stad. Dat betekent een krachtig centrum om te winkelen, te recreëren en te wonen, maar ook bedrijvigheid die voorziet in werkgelegenheid voor de stad en de regio.

We versterken de woningmarkt structureel volgens de speerpunten uit de woonvisie. Een belangrijk speerpunt is de integrale benadering van wonen, welzijn en zorg. Mensen met een specifieke woonbehoefte willen we zo lang mogelijk zelfstandig laten wonen.

Het stadscentrum is het hart van de gemeente Oss, een plek waar inwoners en mensen uit de regio graag komen. Het is de plek voor winkelen, recreëren met een hapje of drankje, elkaar ontmoeten en cultuur proeven. Mensen wonen ook met plezier en er is altijd iets te doen. De aanwezigheid van cultuur, een groene uitstraling en het organiseren van evenementen zijn van groot belang om de aantrekkelijkheid te behouden en te vergroten.

In de wijken en kernen kiezen we gebiedsgericht voor maatwerk. We streven daarbij niet naar gelijkheid. Wijken en kernen kennen immers ieder hun eigen dynamiek verbonden met hun eigen identiteit en perspectief. Het is belangrijk dat er in de wijken en kernenclusters een sluitend en bij de behoefte passend aanbod van voorzieningen is. We kijken realistisch vooruit en nemen de bevolkingsontwikkeling en sociaal-economische trends in acht.

De verschillende functies in de diverse gebieden van de gemeente moeten in balans zijn. De juiste afweging tussen economie, duurzaamheid en leefbaarheid is onze zorg.

Het platteland biedt naast agrarische werkgelegenheid een afwisselend landschap met volop recreatie mogelijkheden. Ruimtelijke kwaliteit en groen hebben volop aandacht om zowel de bebouwde omgeving als het buitengebied voor bewoners, bedrijven en bezoekers aantrekkelijk te houden. Woningbouw vindt bij voorkeur binnen bestaand stedelijk gebied plaats.

Binnen het speerpunt Agrifood vormt de agrarische sector de onmisbare basis. Het is daarom van belang dat er een goede agrarische productiestructuur gehandhaafd blijft. Er blijven gebieden waar het primaat bij de agrarische sector ligt.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Bezoekersaantallen centrum (per week)	Locatus	76.323	2015 *	Minimaal gelijke tred met landelijke cijfers
2. Prettige woonomgeving	Atlas gemeenten	Plaats 28	2014	Plaats 27
3. Stadshart zonder leegstand	Locatus	5,4 %	2014	0% in 2018

Voor dit programma hebben we de volgende doelstellingen:

1. Een krachtig stadscentrum
2. Een leven lang wonen in Oss
3. Een goede balans tussen economie, leefbaarheid en natuur
4. Evenwicht in een veranderend buitengebied

Belangrijke (beleids-)kaders:

1. Toekomstvisie: Oss op weg naar 2020 (2004)
2. Structuurvisie Oss 2020 (2006)
3. Visie dynamisch stadscentrum 2020 (2010)
4. Structuurvisie buitengebied 2015
5. Visie op de detailhandelsstructuur Oss 2007-2015 (2008)
6. Woonvisie (2013)

2. Stand van zaken aangekondigde beleidsaanpassingen uit de kadernota

1. kleine aanpassing van beleid

- Evaluatie woonvisie en zo nodig actualisering (medio 2016)
- Evaluatie van welstandsbeleid en welstandsvrij bouwen (mediol 2016) en het herzien welstandsbeleid wordt opiniërend voorgelegd (3^e kwartaal 2016)
- Aanpassing grondprijnsbeleid (3^e of 4^e kwartaal 2015)
- Afbouw van de starterslening (3^e kwartaal 2015)
- Actualisatie van detailhandelsbeleid (2^e kwartaal 2016)

2. fundamentele beleidswijziging nodig

- Plan van aanpak voor nieuwe structuurvisie Oss (Kadernota 2017)
- Visie dynamisch stadscentrum. In 2015 is "De agenda van de toekomst van het Osse stadscentrum" opiniërend besproken in de commissie. Voor de zomer van 2016 wordt een actuele visie voorgelegd aan de Raad, eerst opiniërend, daarna ter vaststelling.
- Beleid vrijkomende agrarische bebouwing: Hiervoor wordt beleid ontwikkeld (zie ook programma 6)
- Nieuw integraal bestemmingsplan Buitengebied (2016)

3. Wat gaan we de komende periode doen om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Een krachtig stadscentrum

Voor het behoud van een krachtig centrum met zo min mogelijk leegstand maken we het kernwinkelgebied compacter. De aanloopstraten geven we, samen met belanghebbenden, een toekomstgericht en passend profiel op basis van de aanwezige pareltjes, sterke punten en enthousiaste ondernemers in die straten. Dat betekent onder andere dat de winkelfunctie niet meer in elke straat centraal staat. Het stadscentrum maken we aantrekkelijker met een hoge mate van menging van functies. Nu de winkelfunctie structureel in omvang afneemt zijn andere functies, zoals cultuur, horeca, werken en wonen nodig om het centrum levendig te houden. Daarnaast zijn spraakmakende evenementen van groot belang om de bezoekers te boeien. De toekomstrichting van het gebied Raadhuislaan is vastgelegd in de visie Oss Avenue. We werken met belanghebbenden verder aan concrete plannen. Op deze plek gaat het niet vanzelf. Onze rol als gemeente zien we als faciliterend en ondersteunend. Daar is een goede basis voor nodig bij belanghebbenden. Als die ontbreekt zullen we onze rol heroverwegen.

Activiteiten:

- De Taskforce centrum ontwikkelt samen met centrummanagement, centrumondernemers en andere partijen initiatieven om het stadscentrum levendiger, onderscheidend en daarmee aantrekkelijker te maken. We gaan uit van het DNA (daar waar we sterk in zijn) van Oss, we presenteren ons met evenementen en zorgen dat het centrum er in alle opzichten fraai uitziet.
- Het stadscentrum heeft prioriteit. We reserveren daarom middelen om gewenste investeringen mogelijk te maken. Als dit een duidelijke meerwaarde heeft voor het centrum, ook de verplaatsing van de bibliotheek. Het gebied V&D/De Wal als A-locatie geven wij samen met pandeigenaren nieuwe impulsen. De Walstraat, een versmarkt en een permanente invulling voor de sheddaken zullen concreter worden.
- Aan de Raadhuislaan zijn al enkele nieuwe ontwikkelingen zichtbaar. Met het project Oss Avenue organiseren we samen met partners het proces om tot doorontwikkeling van de Raadhuislaan te komen.

Doelstelling 2: Een leven lang wonen in Oss

Een leven lang wonen in Oss betekent geschikte woningen en woonomgeving voor elke levensfase. Er bestaat behoefte aan passende betaalbare huisvesting voor lage inkomens, ouderen en jongeren. We richten ons samen met de woningbouwcorporaties en Wonen in Oss op oplossingen, ook voor statushouders en arbeidsmigranten.

Daarnaast vinden we afstemming tussen de ontwikkelingen in het sociale en het ruimtelijke domein belangrijk. De bestaande woningvoorraad speelt daarin een belangrijke rol. Dat geldt voor de wijken in de stad én voor alle kernen. We willen de kwaliteit van de woonomgeving bewaken.

Activiteiten:

- In het Manifest Volkshuisvesting spreken we met de woningcorporaties en huurdersorganisaties op hoofdlijnen af welke effecten we samen nastreven op de thema's beschikbaarheid en geschiktheid van sociale huurwoningen, betaalbaarheid, leefbaarheid, bijzondere doelgroepen en het zo lang mogelijk zelfstandig wonen. Deze hoofdlijnen werken we in 2016 en volgende jaren gezamenlijk concreet uit.
- We werken in 2016 met een afbouwregeling toe naar een beëindiging van de starterslening. Hierbij zorgen we voor een zachte landing van de regeling en een gewenningsperiode voor starters, marktpartijen en woningmarkt.
- Het College voor de Rechten van de Mens heeft het huisvestingsbeleid voor woonwagenvoerders van onze gemeente als discriminerend beoordeeld. We zullen voorstellen hoe hiermee om te gaan.
- Om achterstand en verloederingsproblemen van buurten en wijken te voorkomen onderzoeken we samen met partijen uit Wonen in Oss de mogelijkheden voor een fysiek punt. Dit fysiek punt heeft tot doel mensen aan te zetten tot het verduurzamen van hun woning.
- De via het Fonds aanpak verloederde woningen aangekochte woning aan de Potgieterstraat wordt daarbij ingezet als modelwoning/tentoonstellingsruimte. Met Wonen in Oss haken we, via de Brabant Deal NulopdeMeter, aan bij de provincie en B5 gemeenten voor een energiezuinige voorraad in 2050 (zie ook programma 6).
- We evalueren en actualiseren zo nodig de woonvisie. We kijken hierbij in hoeverre deze nog aansluit bij de actualiteit.
- In Ravenstein ontwikkelen we woningbouwplannen op de Kolk. Als gevolg daarvan is verplaatsing van de brandweerkazerne noodzakelijk (zie de 30-ontwikkeling in programma 4).
- Voor het toenemende aantal leegkomende grote gebouwen zoeken we een herbestemming, bijvoorbeeld bijzondere woonvormen.
- In Oijen starten we met woningbouw.
- We werken de plannen met woningbouw voor de Oijense Zij-noord in 2016 uit.

Doelstelling 3: Goede balans tussen economie, leefbaarheid en natuur

Ruimtelijke ordening regelt de verdeling van de ruimte over de diverse functies die nodig zijn voor wonen, werken, recreëren, bereikbaarheid en natuur. In ons dichtbevolkte land geeft dat regelmatig problemen. Het vinden van de juiste balans tussen de individuele en maatschappelijke belangen is belangrijk en vaak lastig. We onderschrijven de doelstelling van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking.

Activiteiten:

- We maken in het voorjaar 2016 een plan van aanpak voor het opstellen van een nieuwe structuurvisie. We richten ons daarbij op de komende Omgevingswet. Deze verplicht gemeenten om een structuurvisie op te stellen die integraal omgevingsbeleid bevat.
- We passen het grondbeleid aan. Veel ontwikkelingen op vastgoedgebied vragen een nieuwe invulling van rollen, manieren van samenwerken en financieringsmodellen. De denkrichting voor het nieuwe grondbeleid is een slim gedifferentieerd grondbeleid: actief alleen waar wenselijk en nodig (om regie te kunnen voeren en/of middelen te genereren) en in andere situaties faciliterend naar de markt, variërend van participatie tot overlaten aan de markt.

- We versterken de centra van de kernen. De lopende plannen voor Berghem, Lith, Ravenstein, Herpen en Oijen zetten we door. Dat betekent dat in Berghem wordt gestart met de bouw van het winkelfront en in Lith met de multifunctionele accommodatie (MFA).
- Voor de dorpskern van Geffen stellen we een plan op.
- Voor Ravenstein vraagt het plan Waterfront op de MIRT-agenda (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) in de verdere toekomst mogelijk om gemeentelijke cofinanciering.
- We passen het detailhandelsbeleid aan op de nieuwste ontwikkelingen.

Doelstelling 4: Evenwicht in een veranderend buitengebied

In het buitengebied volgen we de ontwikkelingen in de agrarische en de recreatieve sector op de voet. Harmonie tussen de diversiteit aan functies en gebruikers is belangrijk. De belangen van economie, natuur, wonen, recreatie en (water)veiligheid vragen om een goede balans in het ruimtegebruik.

Activiteiten:

- We stellen een nieuw bestemmingsplan Buitengebied op. De noodzaak daarvoor is o.a. het gewijzigde provinciale beleid. De visie voor het buitengebied is gereed en we werken aan een visie op vrijkomende agrarische bebouwing. Deze visies vormen de basis voor een nieuw integraal bestemmingsplan. Dat brengen we in 2016 in procedure.
- Het buitengebied groeit in toeristische waarde. De activiteiten zijn opgenomen in programma 8.
- We gaan door met het ontwikkelen van de Maashorst en Landschap van Allure (zie programma 6).
- Voor Nieuw Zevenbergen wordt een bestemmingsplan voorbereid en in 2016 in procedure gebracht.
- Voor de zone Oss-Berghem wordt een bestemmingsplan voorbereid om o.a. het zonnebloemenpark te kunnen aanleggen.
- Via Agrifood Capital onderzoeken we met de regiogemeenten de mogelijkheden voor aanleg van glasvezel verbindingen in het buitengebied van Noord-Oost Brabant.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Begroting 2016	Streefwaarde
1. Leegstand kernwinkelgebied	Locatus	5,4 %	4 %	0 % (2018)
2. Aantal verkooppunten centrum per inwoner gemeente Oss	CBS	2,26	2,3	2,3
3. Algemeen oordeel	Consumenten onderzoek	6,5	6,7	6,7 (2016)
4. Gerealiseerde woningen	CBS	208	280	300
5. Te koop staande woningen	Huizenzoeker	1312	1420	1200

4. Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Ontwikkeling stadscentrum	0	1.500	0	0	0
Impuls stadscentrum	0	0	0	650	650
Startersleningen	0	210	0	0	0
Totaal nieuw beleid	0	1.710	0	650	650

Toelichting nieuw beleid

Ontwikkeling stadscentrum

Om het stadscentrum te versterken willen we investeringsmogelijkheden creëren. Dat geldt in het bijzonder voor de ontwikkeling van het gebied V&D/De Wal. Het gaat dan om kansrijke initiatieven met een duidelijke meerwaarde voor het centrum die niet alleen door de markt gerealiseerd kunnen worden. De benodigde omvang van de gemeentelijke investeringen is afhankelijk van onzekere factoren en niet precies te voorspellen. Op dit moment willen we hiervoor een eenmalig bedrag van € 1,5 miljoen reserveren. We voorzien echter dat er in de toekomst aanvullende financiële middelen nodig zijn om in te kunnen spelen op gewenste ontwikkelingen in het centrum. Wanneer zich in de meerjarenbegroting kansen voordoen willen we daar met prioriteit extra investeringsruimte voor vrijmaken. In de meerjarenraming is in 2016 al een bedrag van € 500.000 gereserveerd. Hiermee komt het totaalbedrag van de investering uit op een bedrag van € 2 miljoen.

Impuls stadscentrum

We komen met een integraal plan voor het centrum in relatie tot de inrichting van de Raadhuislaan en leggen dit plan zo spoedig mogelijk aan de raad voor. In het integraal plan leggen we de focus op vernieuwende winkels en/of voorzieningen die nog niet in Oss aanwezig zijn en de aantrekkingskracht van het Osse centrum verhogen. Nader uitgewerkte plannen voor het Osse centrum nemen we op in de kadernota van 2016. Deze toelichting is aangepast op basis van een amendement tijdens de raadsvergadering over de Programmabegroting 2016-2019.

Startersleningen

De startersleningen worden in 2016 voortgezet. Dit betekent een extra last aan risico- en beheerkosten en vraagt om een extra storting van € 210.000 in de reserve.

5. 30-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Inzet reserves	0	0	0	0	0
Leges omgevingsvergunning	1.300	0	0	0	0
Inkomsten advisering provincie	50	0	0	0	0
Totaal 30-ontwikkelingen	1.350	0	0	0	0

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Inzet reserves

De kosten voor het uitvoeren van een Milieu Effect Rapportage (MER) ter hoogte van € 50.000 voor het circuit Nieuw Zevenbergen wordt betaald uit de reserve geluid. Voor de aankoop en plaatsen van een carnavalloods wordt daarnaast binnen dit programma een incidentele subsidie verstrekt van € 15.000 aan cv Haren. Dit bedrag wordt betaald uit de reserve carnavalloodsen.

Leges omgevingsvergunning

In 2014 werden in de gemeente meerdere grotere investeringen gedaan waardoor de legesopbrengsten hoger waren dan in de jaren daarvoor. De opbrengsten stagneerden echter in 2015, met name op grote bouwwerken. Voor de talentencampus werd bijvoorbeeld € 1.100.000 geraamd, maar realisatie daarvan zal dit jaar niet plaatsvinden. Tot nu toe is € 136.000 gerealiseerd. Voor de komende jaren voorziet het grondbedrijf een positief beeld van de gronduitgifte waardoor we alleen voor 2015 de raming met € 1.300.000 naar beneden bijstellen.

Inkomsten advisering provincie

We voeren voor de regio zogenaamde BRIKS-taken uit. BRIKS staat voor bouw-, reclame-, inrit-, kap- en sloopvergunningen. Voor de uitvoering van deze taken ontvangen we een vergoeding van de provincie tot het jaar 2016. De raming is volledig afhankelijk van de vragen die de ODBN aan ons stelt. De afnemende vraag zal naar verwachting in de resterende maanden gelijk blijven. We stellen de raming met € 50.000 naar beneden bij.

6. Wat mag het kosten?

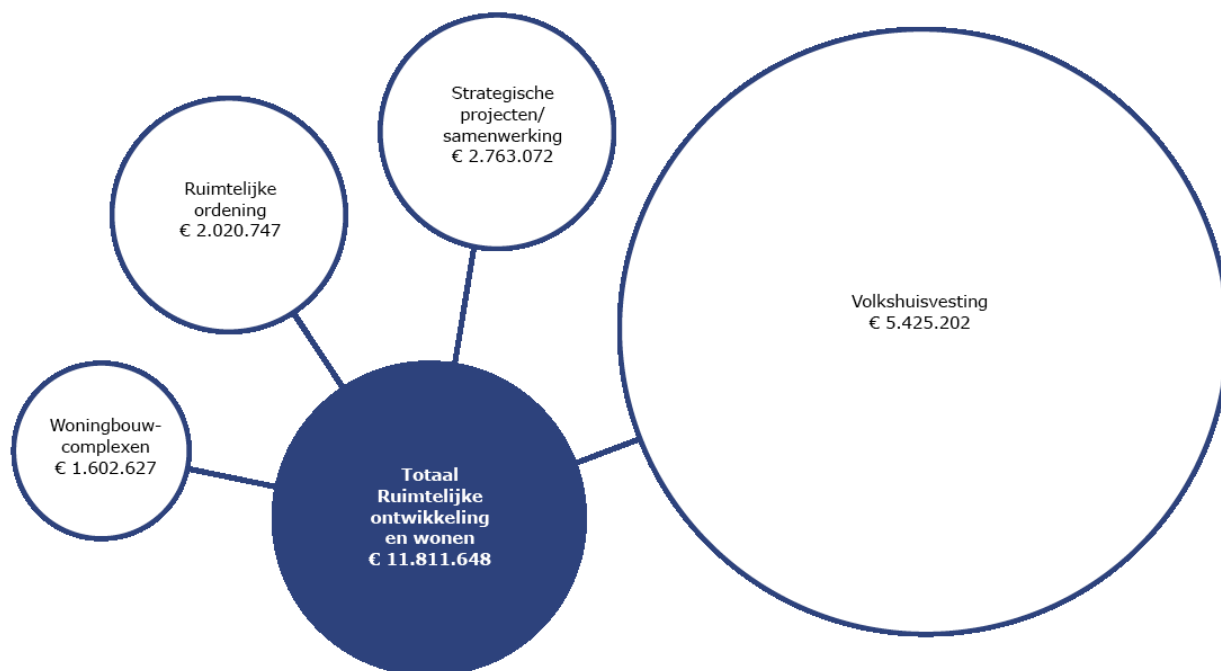
Hierna wordt een financieel overzicht van het programma gegeven.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Bestaand beleid					
Lasten	11.511	10.994	9.946	9.944	9.942
Baten	-5.623	-5.473	-5.455	-5.455	-5.455
Saldo	5.888	5.521	4.491	4.489	4.487
Stortingen reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	-1.498	-991	-13	-11	-9
Saldo mutaties reserves	-1.498	-991	-13	-11	-9
Totaal bestaand beleid	4.390	4.530	4.478	4.478	4.478
Nieuw beleid	0	1.710	0	650	650
3O-ontwikkelingen	1.350	0	0	0	0
Budgettaire neutrale wijzigingen	-51	32	83	83	83
Totaal programma	5.688	6.272	4.561	5.211	5.211

7. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2016 de totale lasten per product in beeld gebracht.

Programma 8. Economie en vrije tijd

1. Wat willen we bereiken?

In Oss willen we een toename van de werkgelegenheid en een goed vestigingsklimaat voor de bestaande en nieuwe bedrijven. In de regio Noordoost Noord-Brabant is Oss dé werkstad. We houden het huidige bedrijfsleven in Oss door goed accountmanagement met veel aandacht voor samenwerken en verbinden. We bieden nieuwe vestigers gevarieerde en goed ontsloten vestigingsmogelijkheden en een passende arbeidsmarkt. Ook goede mogelijkheden voor de beleving van vrije tijd dragen bij aan het vestigingsklimaat.

Welzijn, welvaart en werkgelegenheid

Als het economisch goed gaat, bloeien de bedrijven en is er voldoende werkgelegenheid. Dat verbetert het leefklimaat: er is geld voor wonen en vrije tijd, voor zorg en ondersteuning, voor verenigingen, voor sport en cultuur, wijken, natuur en heel veel andere zaken. Economie gaat dus ook over welzijn. Over de balans tussen geld verdienen, en tegelijk zuinig zijn op mensen, dieren en de aarde als leefomgeving en leverancier van grondstoffen.

Betaald werk zorgt voor inkomen. Maar ook dat iemand zich gewaardeerd voelt. Betrokken bij wat er zich rondom hem of haar afspeelt. Ons uitgangspunt bij werkgelegenheid en arbeidsmarkt is de vraag van ondernemers. Binnen hun bedrijven zijn immers de banen aanwezig. Over welke opleidingen, ervaringen, motivatie en vaardigheden moet hun personeel beschikken? Zowel vanuit economisch beleid als vanuit participatiebeleid zijn dit essentiële vragen om te beantwoorden. Dit doen we samen met ondernemers en het onderwijs in het actieplan lokaal arbeidsmarktbeleid (zie programma 2).

Maakindustrie

Oss is een maakstad. Hier worden producten geproduceerd, doorontwikkeld en naar hun eindbestemming gebracht. De industrie is in al zijn verschijningsvormen in Oss goed voor ruim een kwart van de banen. Wij vinden een verdere verbinding belangrijk van maakindustrie met arbeidsmarkt en (vak)opleidingen. Daarbij gaat het om inzet op verbindingen met MBO-, HBO- en WO-opleidingen.

Economische speerpunten

Drie van de vier economische speerpuntsectoren in Oss komen voort uit en bevatten bedrijven uit de maakindustrie: Logistiek, Life Sciences en Agrifood. De maakindustrie en het midden- en kleinbedrijf lopen voor een groot deel dwars door deze sectoren heen. Het stadscentrum van Oss is de vierde speerpuntsector en beschrijven we in programma 7.

- Logistiek

Logistieke bedrijven in Oss, 's-Hertogenbosch, Veghel en het Land van Cuijk werken samen in 'Vijfsterren Logistiek'. Dat gebeurt samen met het onderwijs en met de gemeenten. De samenwerking is gericht op nieuwe bedrijvigheid in de logistiek en een sterke verbinding tussen onderwijs en het bedrijfsleven. De inbreng vanuit Oss in deze regionale samenwerking wordt voorbereid in het Logistiek Platform Oss (LpOss).

- Life Sciences

Binnen dit speerpunt speelt de doorontwikkeling van Pivot Park als open, innovatieve campus op het terrein van de Life Sciences. Het moet doorgroeien tot een levendige en groeiende community waar de voorwaarden voor succesvol ondernemen aanwezig zijn. Daarnaast is een optimale huisvesting van MSD en Aspen in Oss van belang. Dit zijn de grootste werkgevers in onze gemeente.

- Agrifood

We maken het Osse netwerk van bedrijven in de Agrifood zichtbaar. Het gaat hier om de hele keten van Agrifood: van agrarische bedrijven via voedselverwerking tot verpakking en detailhandel. Verder stimuleren wij ondernemers om samen nieuwe verdienmodellen op te zetten en om de aansluiting tussen bedrijfsleven en onderwijs te versterken.

Recreatie en toerisme

Oss heeft zeer aantrekkelijke landschappen langs de Maas en binnen de Maashorst. De doorontwikkeling van deze landschappen en het stadscentrum, de beleving ervan door bezoekers en de bekendheid onder mogelijke bezoekers zijn onze punten van aandacht, zodat ook binnen de vrijetijdsector de werkgelegenheid toeneemt. We willen daarom de mogelijkheden voor ondernemerschap op deze plekken verruimen.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Werkgelegenheid	Ossstat	39.271	2015	39.865 (2020)*
2. Vestigingsklimaat	Benchmark Ondernemersklimaat	6.2**	2015	7 (2020)
3. Ranking Logistieke hotspot	www.logistiek.nl***	6	2015	4

* De banen die er in Geffen waren op het moment van samenvoeging met de gemeente Oss (1.477 banen), zijn toegevoegd aan de streefwaarde.

** In 2015 is een nieuwe methodiek gebruikt voor de benchmark. Daarmee zijn de cijfers niet vergelijkbaar met eerdere uitkomsten en is een herbezinning op de streefwaarde op zijn plaats.

*** <http://www.logistiek.nl/warehousing/nieuws/2015/5/venlo-venray-behoudt-logistieke-hotspot-nr-1-positie-1011343>

Voor dit programma hebben we de volgende doelstellingen:

1. Oss staat in de top 4 van logistieke hotspots in Nederland
2. We zijn een toonaangevend centrum voor de topsector Life Sciences
3. Oss is sterk in Agrifood
4. Oss is het ontwikkel- en maakcentrum van Nederland
5. Het buitengebied groeit in recreatieve en toeristische waarde

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Economische ambities 2014-2020
2. Masterplan Bedrijventerreinen Oss
3. Kracht van Oss 2.0
4. Benchmark Ondernemersklimaat Oss (BOK)
5. AgriFood Capital: Agenda richting 2020

2. Stand van zaken aangekondigde beleidsaanpassingen uit de kadernota

1. kleine aanpassing van beleid

- Toerisme & Recreatie: Plan van Aanpak (raadscommissie 3 sept. 2015). De motie 'vrijtijdseconomie' (Kadernota 2016 - 2019) betrekken we in de uitvoering (visie 1e kwartaal 2016).
- Motie maakindustrie uit Kadernota 2016 – 2019 (visie 1^e kwartaal 2016)
- AgriFood Capital - toelichting op bereikte resultaten (bijeenkomst raadsleden 4e kwartaal 2015) en voorstel voor toekomstige financiering (in kadernota 2017-2020)

2. fundamentele beleidswijziging nodig

N.v.t.

3. Wat gaan we de komende periode doen om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Oss staat in de top 4 van logistieke hotspots in Nederland

Activiteiten:

Binnen de sector Logistiek richten we ons in samenwerking met het Logistiek Platform Oss (LpOss) op de volgende zaken:

- De uitbreiding van de containeroverslag en het vergroten van de capaciteit van de goederenspoorlijn bij Elzenburg;
- De uitbreiding van de capaciteit van het Havenbeheer;
- Gezamenlijke marketing van de Osse logistieke condities en projectontwikkeling voor nieuwe business LpOss. Dit samen met LpOss én met Vijfsterren Logistiek;
- Sector brede regionale afstemming in Vijfsterren Logistiek (ondernemers, onderwijs en overheid). Om de verdere ontwikkeling van het logistieke bedrijfsleven in de regio te ondersteunen is het wenselijk om de komende 3 jaar met de andere gemeenten gezamenlijk een business developer aan te stellen. Dit voor het aanjagen, ontwikkelen en realiseren van (kleine) consortia van bedrijven die gezamenlijk werken aan nieuwe business (nieuwe logistieke producten en diensten). We gebruiken hiervoor middelen uit de reserve economie. Verder zetten we met Vijfsterren Logistiek in op een Human Capital Agenda logistiek en op een gezamenlijke marketing van de logistieke condities in onze regio. Deze regionale activiteiten willen we ook fysiek laten samenkomen in een 'Huis voor de logistiek';
- Opbouwen en onderhouden van contacten met logistieke vastgoedbeheerders in Nederland om hen te wijzen op de interessante vestigingsmogelijkheden op Vorstengrafdonk en Heesch West;
- Een actieve samenwerking vanuit de gemeente met Vietnam om een logistieke positie voor Oss voor handelsstromen uit Vietnam te onderbouwen.

Doelstelling 2: We zijn een toonaangevend centrum voor de topsector Life Sciences

Activiteiten:

- Samen met Pivot Park, provincie Noord-Brabant, BOM en OLSP Vastgoed BV realiseren we de intenties voor een eigenstandige, open campus. Een eigen milieuvergunning voor Pivot Park en een ontvlechting van MSD zijn hiervan onderdelen.
- We profileren Osse farmabedrijven als een toonaangevend cluster binnen Nederland en (indien nodig) de Osse vestigingen binnen hun moederconcerns.
- We stimuleren verdere verbindingen van de Osse bedrijven met onderwijsinstellingen, financiers, andere campussen en (overheids)netwerken binnen de Farma en Life Sciences in Nederland.

Doelstelling 3: Oss is sterk in Agrifood

Activiteiten:

- We ondersteunen ondernemers om tot een Oss netwerk te komen voor agrofoodbedrijven en om dit zichtbaar te maken.
- We nemen deel in de netwerkorganisatie AgriFood Capital en brengen verbindingen en projecten tot stand tussen AgriFood Capital en Osse ondernemers. De resultaten van AgriFood Capital maken we nadrukkelijk zichtbaar voor de gemeenteraad. We prikkelen ondernemers om tot vernieuwing te komen of mogelijkheden voor dwarsverbanden met andere sectoren in beeld brengen.
- We zorgen voor een goede afstemming tussen de opleidingsbehoefte bij en door bedrijven en het onderwijsaanbod zoals HAS, ROC en VMBO.

Doelstelling 4: Oss is het ontwikkel- en maakcentrum van Nederland

Activiteiten:

- We gaan na hoe we samen willen inzetten op de 'maakindustrie'. Dit doen we in gesprek met het Osse bedrijfsleven. Waar is behoefte aan, wat ontbreekt of kan nog sterker worden benut als het gaat om de maakindustrie in Oss? En wie neemt waarin het voortouw?
Op deze manier voeren we de raadsmotie 'Maakindustrie' uit die tijdens de behandeling van de Kadernota 2016-2019 is aangenomen.

Doelstelling 5: Het buitengebied groeit in recreatieve en toeristische waarde

Activiteiten:

- We passen de beleidsnota Verbonden aan de Maas – 2005 aan, in samenhang met de raadmotie Vrijetijdseconomie (Kadernota 2016-2019).
- We stellen beleidsaanpassingen voor. Hieruit wordt duidelijk welke inspanningen van de gemeente het meeste rendement hebben voor de groei van de toeristische en recreatieve werkgelegenheid in Oss.

Prestatie-indicatoren

N.v.t.

4. Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Bijdrage aan Agrifood Capital	0	0	270	270	270
Economische speerpunten	0	0	0	0	0
Pivot Park	PM	PM			
Totaal nieuw beleid	0	0	270	270	270

Toelichting nieuw beleid

Bijdrage aan Agrifood Capital

De gemeenten en waterschappen in Noordoost-Brabant hebben in 2014 samen een regiofonds opgericht. Daarin storten zij in de jaren 2014, 2015 en 2016 € 3 per inwoner. Deze middelen worden gebruikt om de regionale economische structuur te versterken en om innovatieve projecten en bedrijvigheid te ondersteunen. Daarvoor is in 2014 ook de Stichting AgriFood Capital opgericht. We hebben de intentie om, mede afhankelijk van de effecten uit dit fonds, onze bijdrage vanaf 2017 structureel te maken.

Economische speerpunten

We ondersteunen en stimuleren de samenwerking tussen bedrijven en onderwijs binnen de speerpunt sectoren: Logistiek, Agrifood en Life Sciences. Het doel is dat Oss een sterke regionale, nationale en internationale positie inneemt als het gaat om economische vernieuwing. Hiervoor is er werkbudget nodig van € 165.000 per jaar voor de jaren 2016 tot en met 2018. De reserve economie wordt voor bovenstaande prioriteiten ingezet.

Pivot Park

Het bestuur van Pivot Park herijkt binnenkort het businessplan. De uitkomsten verwachten we in september / oktober. Daarin wordt onder meer de marktpropositie opnieuw gedefinieerd en wordt een doorkijk gegeven op de exploitatiekosten voor de komende jaren. De verwachting is dat Pivot Park meer middelen nodig heeft van onder andere de gemeente Oss. Het businessplan en doorkijk op de exploitatie van Pivot Park, houden nauw verband met de exploitatie en waardering van het vastgoed van OLSP Vastgoed BV. Een inhoudelijk voorstel en afwegingsmoment over Pivot Park en OLSP Vastgoed BV leggen we afzonderlijk voor aan de gemeenteraad. Naar verwachting zal dit eind 2015 dan wel begin 2016 plaatsvinden. Het voorstel stemmen we af met de provincie Noord-Brabant. In afwachting van de daadwerkelijke uitkomsten wordt vooralsnog een p.m.-raming opgenomen.

5. 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Beheerplan haven 2015-2019	0	353	276	265	257
Stal hertenkamp	0	0	0	0	0
Totaal 3O-ontwikkelingen	0	353	276	265	257

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Beheerplan haven 2015-2019

Het beheerplan haven is in 2015 geactualiseerd. De huidige begroting is niet langer toereikend. Het gemiddelde totale tekort bedraagt € 287.487 per jaar. Het totale tekort in de periode 2016-2019 bedraagt € 1.149.948. Het tekort wordt voor € 234.650 veroorzaakt door het achterstallig onderhoud van de oevers zoals in de kadernota 2016 is toegelicht. Het resterende gemiddelde tekort van € 29.037 betreft hoofdzakelijk de geplande investeringen die nodig zijn om het havenbedrijf in stand te houden en € 23.800 voor het optimaliseren van de bedrijfsvoering.

Stal hertenkamp

Op het hertenkamp moest als gevolg van de bodemsanering een nieuwe stal worden gerealiseerd. De kosten van € 60.000 worden betaald uit de reserve bodemsaneringen en uit het onderhoudsgeld.

6. Wat mag het kosten?

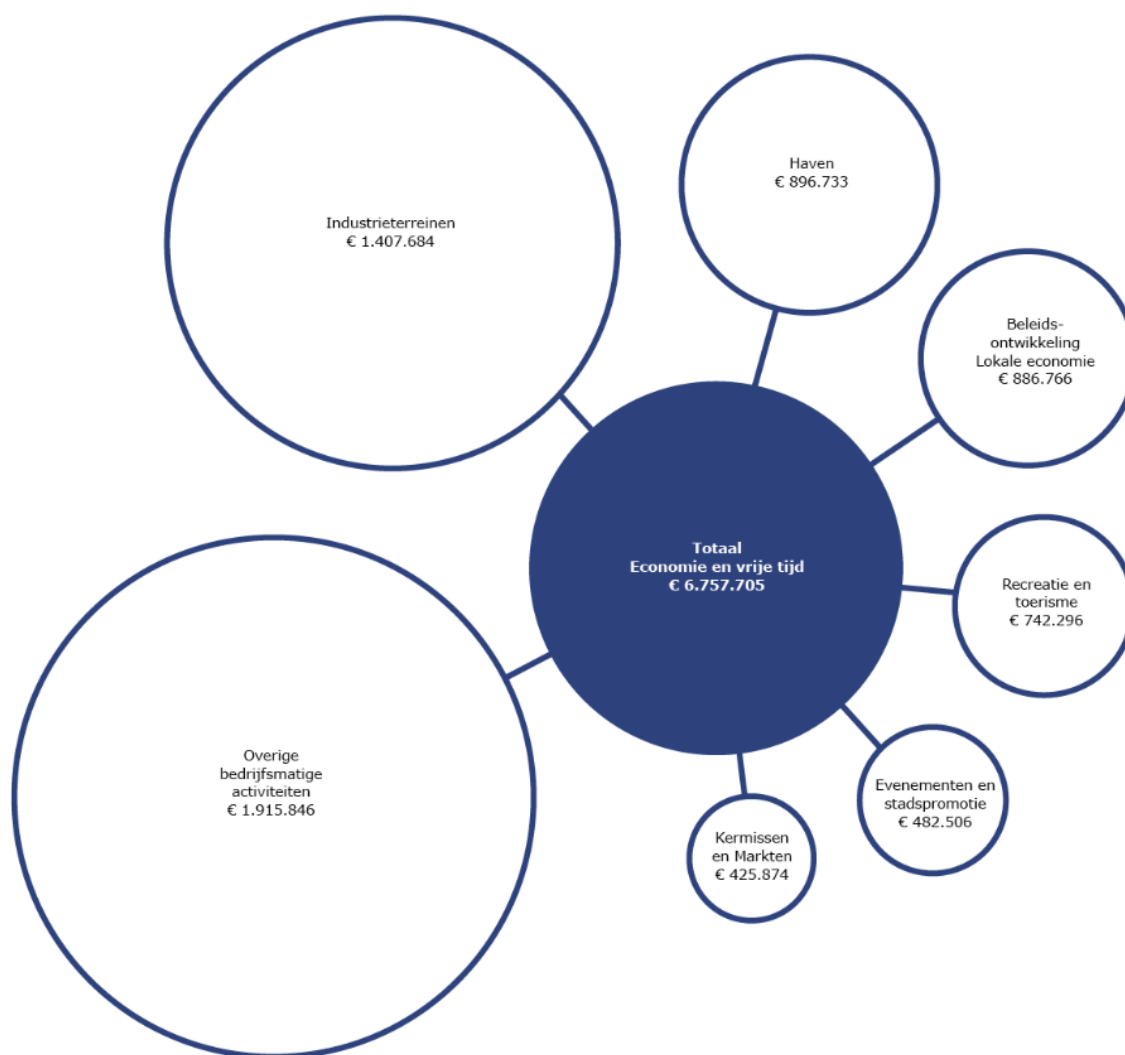
Hierna wordt een financieel overzicht van het programma gegeven.

+ is uitgaven
 - is inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Bestaand beleid					
Lasten	6.683	6.610	6.651	6.633	6.636
Baten	-4.709	-4.716	-4.719	-4.706	-4.706
Saldo	1.975	1.894	1.932	1.927	1.930
Storting reserves	180	180	180	180	180
Onttrekking reserves	-570	-189	-189	-189	-189
Saldo mutaties reserves	-390	-9	-9	-9	-9
Totaal bestaand beleid	1.585	1.885	1.923	1.918	1.921
Nieuw beleid	0	0	270	270	270
3O-ontwikkelingen	0	353	276	265	257
Budgettair neutrale wijzigingen	52	-92	-146	-146	-146
Totaal programma	1.637	2.146	2.322	2.308	2.302

7. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2016 de totale lasten per product in beeld gebracht.

Programma 9. Bestuur, organisatie en dienstverlening

1. Wat willen we bereiken?

Het bestuur en de organisatie stellen de kracht van de samenleving centraal en willen optimaal gebruik maken van deze kracht van de samenleving. Dat wil zeggen van (burger)kracht van mensen, van netwerken en van samenwerkingsmogelijkheden. Dat leidt tot een toenemende interactie met en betrokkenheid van inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers. De zeggenschap en verantwoordelijkheid van de maatschappij wordt verder verstevigd.

Om de kracht van de samenleving te benutten en de rol van de overheid te veranderen gaan we op een andere manier werken en organiseren. Dit vraagt transparantie in het proces van besluitvorming en een organisatie die samenwerkt, co-creatie met anderen aangaat, oplossingsgericht is en zorgt voor een goede dienstverlening.

De gemeenteraad wil dat Oss een sterke en sociale gemeente blijft waarin mensen kunnen meedoen. We doen bij de inwoners die hiertoe in staat zijn een groter beroep op hun creativiteit en de eigen verantwoordelijkheid. Ook hebben we aandacht voor de rol en positie van de gemeente Oss in de regio.

De afgelopen jaren ontwikkelen we ons naar een netwerkorganisatie die krachten in de samenleving herkent, zijn gang laat gaan maar ook actief ondersteunt, mobiliseert, versterkt, verbindt en deze ook productief kan maken. We werken samen met inwoners, ondernemers, onderwijs en de regio.

We blijven alert op ontwikkelingen die maatschappelijk ondernemen en duurzaamheid versterken. En we vertalen ze naar concrete toepassingen in onze organisatie. We voeren programma's en projecten uit die zich richten op verbetering van de dienstverlening, procesinnovatie (lean), efficiency en personele mobiliteit. Daarnaast blijven we structureel investeren in organisatieontwikkeling en in de ontwikkeling van medewerkers om ook op lange(re) termijn een vitale organisatie te blijven.

De vraag van inwoners en bedrijven (de klant) staat centraal in ons handelen. We werken oplossingsgericht en sluiten aan bij hun behoeften. Ons gedrag is erop gericht mensen snel, vriendelijk en goed te helpen. De kernwaarden van onze dienstverleningsvisie zijn:

- We zijn betrokken en proactief.
- We zijn gemakkelijk bereikbaar via balie, telefoon, post en website.
- We werken integraal, eenduidig en transparant.
- We voeren de dienstverlening efficiënt en deskundig uit.

De mondige, digitaal vaardige klant vraagt om een andere rol van de overheid. Tegelijkertijd blijft het aantal gemeentelijke producten en diensten groeien. Daarbij hebben we een hoge dienstverleningsambitie en zetten we het digitaal loket en gegevensmagazijn intensiever in. Daarnaast willen we met partners samenwerken met nieuwe systemen. De uitvoering van taken organiseren en regisseren we meer en meer vanuit netwerken. Hierdoor krijgen we te maken met een toenemende complexiteit in procesinrichting en informatiehuishouding.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Klanttevredenheid	Waarstaatjegemeente.nl	7,8	2014	Landelijk gemiddelde

Voor dit programma hebben we de volgende doelstellingen:

1. Transparante, interactieve en zorgvuldige bestuurlijke besluitvorming
2. Veder ontwikkelen van een (netwerk)organisatie
3. Een optimale dienstverlening
4. Een betere (digitale) informatievoorziening

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Kracht van de samenleving (2014/2015)
2. Visie op sturing (2013)
3. Visie op netwerkorganisatie (2012)
4. Visie op digitale dienstverlening (2013)
5. Nationaal uitvoeringsprogramma dienstverlening e-overheid (NUP)
6. Position paper (2013)
7. Visiebrief digitale overheid 2017: In het regeerakkoord is afgesproken dat de dienstverlening door de overheid beter moet. Zo moeten inwoners en bedrijven zaken die ze met de overheid doen (zoals het aanvragen van een vergunning) uiterlijk in 2017 digitaal kunnen afhandelen.
8. Digitale agenda 2020: een collectieve (landelijke) digitale agenda dienstverlening en informatiebeleid 2020

2. Stand van zaken aangekondigde beleidsaanpassingen uit de kadernota

1. kleine aanpassing van beleid

N.v.t.

2. fundamentele beleidswijziging nodig

N.v.t.

3. Wat gaan we de komende periode doen om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Transparante, interactieve en zorgvuldige bestuurlijke besluitvorming

De gemeenteraad heeft in deze tijd vol veranderingen de belangrijke taak om het college de kaders mee te geven waarbinnen zij de gemeente kan besturen. De gemeenteraad wil zijn kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol goed invullen, op een interactieve, transparante en zorgvuldige manier.

Activiteiten:

- We zetten in op interactief leren met de samenleving zodat de gemeenteraad in deze veranderende omgeving goed in positie komt. We zetten het opleidingsprogramma van de gemeenteraad Raadskompas hier voor in.
- We stimuleren het intensiveren van burgerparticipatie. We gaan door met het ontvangen van basis- en middelbare scholen (het scholenproject van Prodemos), Gast van de Raad, het organiseren van podiumbijeenkomsten, bedrijfsbezoeken en werkbezoeken.
- We ontwikkelen het vergaderstelsel door: vergaderapplicatie iBabs, het Raadsinformatiesysteem (RIS) op de website en de manier waarop we vergaderen.
- De raads werkgroep 'opkomst verkiezingen' komt met een actieplan om de opkomst bij de volgende gemeenteraadsverkiezingen hoger te laten zijn. De werkgroep wil ook de helpende hand zijn als inwoners in Oss een G1000 initiatief opzetten.
- We willen een goede rol invulling van de gemeenteraad bij decentralisaties sociaal domein. De raads werkgroep transities wordt opgeheven. De lijnen voor een goede informatievoorziening zijn door de raads werkgroep uitgezet; de gemeenteraad wordt in gelegenheid gesteld om de voortgang te beoordelen en waar nodig bij te sturen. Besprekingen over de drie decentralisatie zullen voortaan alleen nog plaatsvinden in de raadscommissies en gemeenteraad.

Doelstelling 2: Verder ontwikkelen van een (netwerk)organisatie

De komende periode zetten we de andere manier van werken en organiseren voort. Dit betekent meer programmasturing vanuit inhoudelijke opgaven (transities sociaal domein, economie) en bij de bedrijfsvoering krijgt de procesverbetering een vervolg (SLIM). InnovatieOss (iOss) wordt zowel intern als extern ingezet bij (maatschappelijke) vraagstukken en we zetten diverse leer- en ontwikkeltrajecten in dwars door de organisatie heen. Door meer proces- en ketengericht (samen) te werken krijgt de netwerkorganisatie verder vorm.

Activiteiten:

- We maken een plan van aanpak voor het verdere ontwikkelen van de organisatie, managers en medewerkers. Dit doen we op het gebied van verbinding maken met de samenleving, acteren in interne en externe netwerken en meer procesmatig werken.
- Het doorontwikkelen van onze organisatie maakt bestaande structuren en processen flexibeler en er wordt in andere rollen gewerkt zoals programmamanager, procesregisseur, casemanager en proceseigenaar. Invulling van deze rollen gebeurt op basis van een opdracht, de competenties en kennis van mensen en persoonlijke verbondenheid met de inhoud.
- We starten en ondersteunen projecten en experimenten waarbij sterk sprake is van zelforganisatie in en door de samenleving, van overheidsparticipatie of van burgerparticipatie.
- Er is aandacht voor de diversiteit en vitaliteit van het personeelsbestand in brede zin, in relatie tot vergrijzing en ontgroening, maar ook in verband met de participatie van arbeidsgehandicapten naar aanleiding van de Participatiewet.
- We versterken vanuit de visie van het position paper de samenwerking met de regio. Concrete activiteiten zijn de ICT-samenwerking met Landerd en Uden, doel is één ICT-organisatie (in 2019). Daarnaast is er de samenwerking met regiogemeenten Bernheze, Landerd, Uden en Veghel op het gebied van producten en diensten op P&O-gebied zoals personele mobiliteit, opleidingen/trainingen en gezamenlijke digitale toepassingen zoals werving en selectie en een marktplaats voor inhuur.

Doelstelling 3: Een optimale dienstverlening

De digitale manier van werken is efficiënt voor ons als gemeente en biedt gemak voor de klant. Hij kan 24 uur per dag en 7 dagen in de week gebruik maken van onze dienstverlening. Het uiteindelijke doel is 100% digitale dienstverlening waar het gaat om transacties van de eenvoudige standaardproducten, zoals uittreksels, simpele voorzieningen en eenvoudige vergunningen. Om effectief te sturen op het digitale kanaal, de website met daarin een digitaal loket en 'mijn loket', passen we het Click-Call-Face principe toe. Click-Call-Face betekent dat we de dienstverlening uitsluitend digitaal (click) of telefonisch (call) aanbieden, tenzij face to face (face) contact meerwaarde heeft voor de klant en/of de organisatie. Onze dienstverleningskanalen worden zodanig ingezet dat de combinatie van efficiency voor ons als gemeente en gemak voor de klant ontstaat (kanaalsturing).

Activiteiten:

- We brengen de dienstverlening in sociale domein in samenhang en ontwikkelen we deze door.
- In de doorontwikkeling van de website geven we de geografische informatie digitaal vorm (de kracht van de kaart).
- We optimaliseren de vindbaarheid van de content en toegankelijkheid van de website.
- We verbeteren functionaliteiten van de website ten behoeve van ontwikkelingen in het sociaal domein.

Doelstelling 4: Een betere (digitale) informatievoorziening

We werken volgens de landelijke standaard en gebruiken zoveel mogelijk landelijke voorzieningen. MijnOverheid is hier een voorbeeld van. Om met partners samen te kunnen werken moet informatie in een beveiligde omgeving gedeeld worden. Er moeten gegevens tussen organisaties uitgewisseld worden. De hoeveelheid, frequentie en snelheid van deze uitwisseling vragen om beheerste geautomatiseerde toepassingen. Meer taken en meer samenwerking met andere gemeenten en partijen vraagt steeds meer van onze gegevenshuishouding.

Activiteiten:

- Zaakgericht werken invoeren, zodat inwoners statusinformatie over hun aanvragen en meldingen kunnen volgen.
- Toepassen van basisregistraties in alle processen, zodat al bekende gegevens binnen de overheid met elkaar gedeeld kan worden (www.e-overheid.nl 2015).
- Uitbreiden functionaliteiten van berichtenbox en lopende zaken binnen mijnoverheid.nl.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Begroting 2016	Streefwaarde
1. Tevredenheid medewerkers	Gemeente	7,6	7,5	7,5
2. Ziekteverzuim	Gemeente	5,1%	5,3%	Max. landelijk gemiddelde
3. Bezuinigingsopgave	Gemeente	3,66 mln.	5,40 mln.	6,20 mln. in 2017
4. Toename websitegebruik t.o.v. 2013	Google analytics	205.956 bezoekers	+20%	+30%

4. Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Verhogen budget rekenkamer	0	21	21	21	21
Impuls haven	0	60	60	60	60
G1000		PM	PM	PM	PM
Totaal nieuw beleid	0	81	81	81	81

Toelichting nieuw beleid

Verhogen budget rekenkamer

De raad heeft op 16 juli besloten het rekenkamerbudget aan te passen. Aanleiding hiervoor was het raadsvoorstel over de opzet van de Rekenkamerfunctie. Hierin kwam onder meer het passende budget aan de orde.

Impuls haven

De activiteiten in de haven zijn de afgelopen jaren steeds meer toegenomen en zullen ook steeds meer toenemen. De huidige capaciteit van havenbeheer is gebaseerd op het 'draaiende houden van de winkel'; het innen van havengeld en het repareren van defecten. Inmiddels lopen we tegen grenzen aan door een toenemend gebruik van de haven en toenemende ontwikkelwensen van de gebruikers. Dit vraagt een professionele organisatie die proactief is, die richtlijnen opstelt en handhaaft en een aanspreekpunt is voor de gebruiker van de haven. Deze werkzaamheden behoren tot de taken van een havenmeester. Hiervoor is het nodig om de formatie uit te breiden met een (1 fte van €55.000 en bijkomende kosten € 5.000).

G1000

G1000 is een initiatief voor en door burgers. Op 12 februari 2015 heeft de gemeenteraad de motie G1000 aangenomen. In de motie is aan het college opgedragen om het proces van het G1000-initiatief financieel te ondersteunen en ook op andere wijze, zoals ambtelijke ondersteuning en beschikbaar stellen van vergaderruimte(s). Op dit moment is het nog niet duidelijk of er een G1000-initiatief in Oss wordt genomen en wat daaromtrent de kosten zullen zijn. Daarom is vooralsnog een p.m. post vanaf 2016 opgenomen in de begroting.

5. 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Waterschapsverkiezingen	-40	0	0	0	0
Formatie-uitbreiding	0	139	112	112	112
Basisregistraties					
Lagere personeelskosten	-325	0	0	0	0
Controlekosten	0	25	25	25	25
Totaal 3O-ontwikkelingen	-365	164	137	137	137

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Waterschapsverkiezingen

We organiseren dit jaar voor het eerst, naast de Provinciale Statenverkiezingen, ook de verkiezingen voor de waterschappen. Voor de twee verkiezingen op één dag is een bijdrage vanuit de algemene uitkering ontvangen. Deze bijdrage is niet geheel gebruikt. Incidenteel ontstaat er een voordeel van € 40.000.

Formatie-uitbreiding Basisregistraties

Met de invoering van de wettelijk taken Basisregistraties zoals Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en Basiskaart Grootchalige Topografie (BGT) ontstaat een complex stelsel dat als basis dient voor o.a. het verlenen van vergunningen, het innen van woz-gelden en andere gemeentelijke diensten. Het is een horizontale keten binnen en buiten de organisatie die nieuw is. Wanneer deze keten goed (in)geregeld is hebben zowel de gemeente, BSOB en burgers daar baat bij. Door de invoering van de wettelijk taken Basisregistraties (BAG/BGT) en de toenemende werkzaamheden met betrekking tot bouwaanvragen (Bouwbesluittoetsen) is de werkdruk binnen IBOR flink toegenomen. Momenteel wordt hiervoor ingehuurd. De werkdruk is structureel van aard. We willen de formatie aan laten sluiten bij de uitbreiding van taken, en voldoen aan de wettelijke taken die we uit moeten voeren. Daarnaast willen we de basis op orde hebben waardoor onze interne en externe (BSOB) processen goed verlopen. Dit zorgt voor minder klachten en bezwaren en eerlijkere verdeling van de WOZ lasten. De kosten voor formatie bedragen € 131.000 structureel. In het totaalbedrag is ook rekening gehouden met bijkomende kosten en compensatie door hogere inkomsten.

Lagere personeelskosten

Binnen de kosten voor personeel en inhuur verwachten we een incidenteel voordeel van € 325.000. We kijken kritisch naar het invullen van vacatures en anticiperen op de ingeboekte personele bezuinigingen.

Controlekosten

Op basis van de aanbesteding en de effecten van de transities stijgen de controlekosten van de accountant. Extra kosten worden geraamd op jaarlijks € 25.000.

6. Wat mag het kosten?

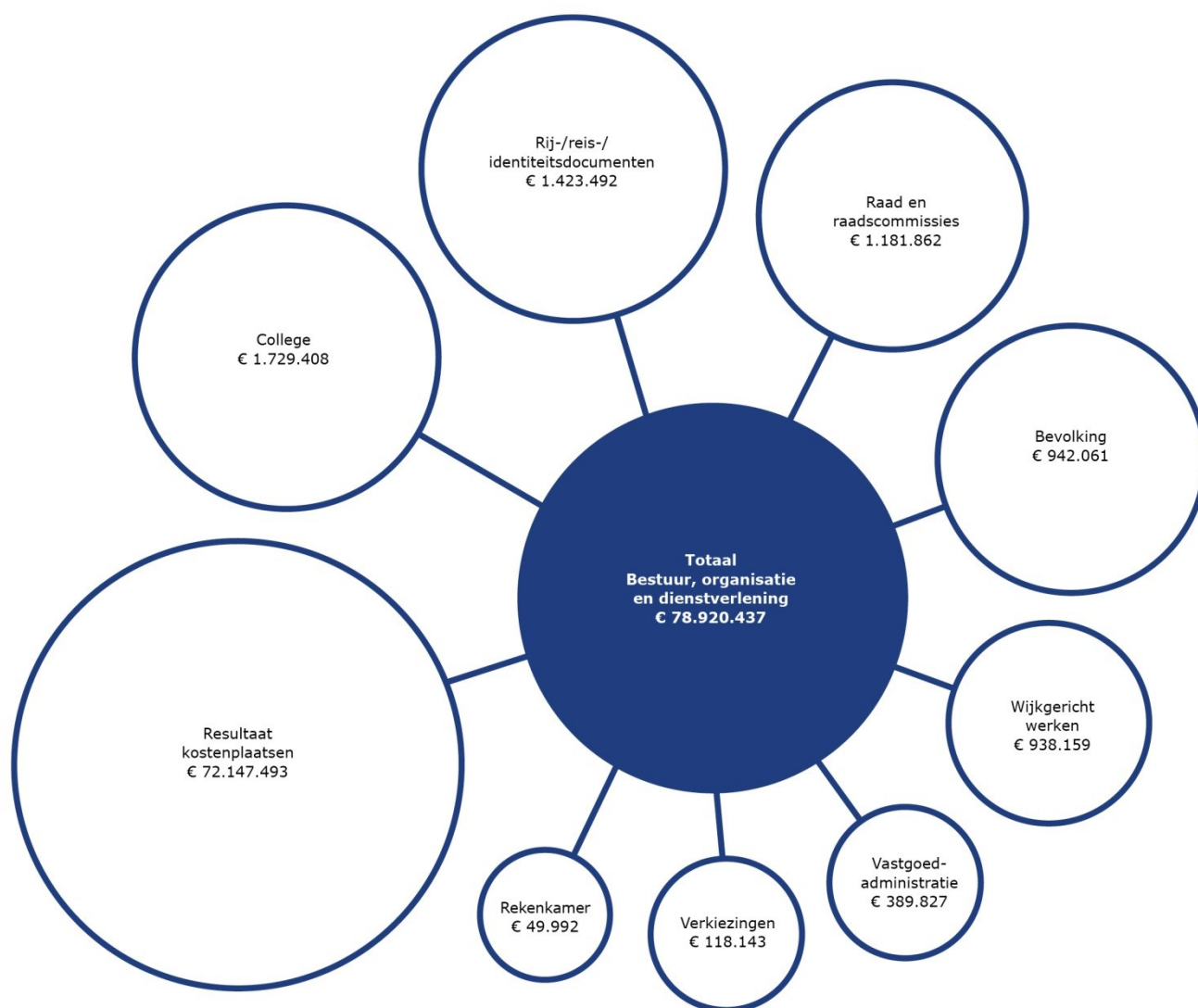
Hierna wordt een financieel overzicht van het programma gegeven.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Bestaand beleid					
Lasten	82.831	77.944	77.497	77.517	77.497
Baten	-60.205	-57.752	-57.784	-57.737	-57.737
Saldo	22.625	20.192	19.713	19.779	19.759
Stortingen reserves	189	205	221	221	221
Onttrekkingen reserves	-2.665	-1.363	-1.289	-1.362	-1.342
Saldo mutaties reserves	-2.476	-1.158	-1.068	-1.141	-1.121
Totaal bestaand beleid	20.149	19.034	18.645	18.638	18.638
Nieuw beleid	0	81	81	81	81
3O-ontwikkelingen	-365	164	137	137	137
Budgettaire neutrale wijzigingen	193	195	195	195	195
Totaal programma	19.977	19.474	19.058	19.051	19.051

7. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2016 de totale lasten per product in beeld gebracht.

Programma 10. Financiën en belastingen

1. Wat willen we bereiken?

Een financieel gezonde gemeente is in het belang van alle inwoners in Oss. De begroting moet sluitend zijn. De meerjarenbegroting biedt inzicht in de verwachte inkomsten en uitgaven over een langere periode. We moeten zorgvuldig met het gemeentelijk geld omgaan, dus is er aandacht voor 'treasury' en moeten de reserves op orde zijn. Dat alles willen we realiseren tegen de achtergrond van een aanvaardbaar niveau aan lasten, zowel voor bewoners als voor ondernemers.

Een financieel gezonde gemeente is van belang, zodat doelstellingen van andere beleidsvelden financieel betaald en gerealiseerd kunnen worden. Daarvoor is nodig:

- een sluitende begroting met een gezond meerjarenperspectief
- goed beheer van deelnemingen en verbonden partijen
- een goede treasuryfunctie
- voldoende weerstandsvermogen om gemeentelijke risico's af te dekken
- voldoende waarborgen tegen calamiteiten (verzekeringen)
- een gunstige lastendruk voor Osse inwoners en ondernemers

Voor zowel het financiële beleid als het heffen en innen van belastingen geldt dat deze taken grotendeels wettelijk zijn vastgelegd in de Gemeentewet. De kaderstellende rol ligt geheel bij de gemeenteraad. Op het gebied van de gemeentefinanciën stelt de raad kaders door middel van de begroting en de financiële verordening. De controlerende rol van de raad komt tot uiting bij de jaarstukken. Namens de gemeenteraad controleert de accountant de jaarstukken. Daarnaast houdt de provincie toezicht op de gemeentelijke financiën en ondersteunt de Rekenkamer de raad bij de controlerende taak.

Belastingverordeningen worden vastgesteld door de gemeenteraad. Gemeenten kunnen alleen belastingen innen die zijn opgenomen in de Gemeentewet en een aantal heffingen (bijvoorbeeld riolering en afval) mogen maximaal kostendekkend zijn. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). De waardering wordt ook gebruikt door mede-overheden. De Waarderingskamer houdt toezicht op de kwaliteit van de uitvoering van de Wet WOZ.

Effectindicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
1. Oordeel accountant over rechtmatigheid en getrouwheid	Controlerapport accountant bij jaarrekening	Positief	2015	Positief
2. Lokale lastendruk	Ranglijst lokale lasten COELO rapport	125e plaats van 407 gemeenten	2015	stabiel
3. Oordeel waarderingskamer	Brief waarderingskamer	"voldoende"	2015	"goed"

Voor dit programma hebben we de volgende doelstellingen:

1. Uitvoeren van stabiel financieel beleid
2. Innen van lokale belastingen en heffingen

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Nota reserves
2. Treasurystatuut
3. Financiële verordeningen artikel 212, 213, 213a
4. Gemeentelijke verordening Ozb, hondenbelasting en toeristenbelasting
5. Kadernota 2016 -2019

2. Stand van zaken aangekondigde beleidsaanpassingen uit de kadernota

1. kleine aanpassing van beleid

N.v.t.

2. fundamentele beleidswijziging nodig

N.v.t.

3. Wat gaan we de komende periode doen om de doelstellingen te realiseren?

Doelstelling 1: Uitvoeren van stabiel financieel beleid

In het coalitieakkoord 'Durven door te doen' is gekozen voor een solide financieel beleid met sluitende meerjarenbegrotingen. Er is gekozen voor stabiliteit. We reserveren vooralsnog geen grote investeringsbedragen voor nieuwe ontwikkelingen. Wel benutten we kansen als deze zich voordoen. We vermijden extra bezuinigingen zoveel mogelijk.

Activiteiten:

- We ontwikkelen de planning & controlcyclus door en introduceren 2 nieuwe producten: "Beleidsevaluatie en omgevingsanalyse".
- We verankeren de interne controle en risicomanagement breder in de nieuwe taken van de gemeente.
- We gaan de planning & controlproducten verder digitaal ontsluiten.
- Jaarlijks stellen we de nota reserves op.
- We voeren de nieuwe belastingwetgeving op het gebied van vennootschapsbelasting in.

Doelstelling 2: Innen van lokale belastingen en heffingen

De inspanningen zijn erop gericht de gewenste opbrengst voor de gemeente te verkrijgen tegen zo laag mogelijke uitvoeringskosten. De BelastingSamenwerking-OostBrabant (BSOB) voert de taken op het gebied van heffen, invordering en waardebeoordeling uit. De BSOB voert een efficiency slag uit om haar bedrijfsvoering verder in control te brengen.

Activiteiten:

- We monitoren jaarlijks de uitvoering van de belastingen bij de BSOB.
- We zijn met belanghebbende in gesprek over de mogelijkheid een tariefdifferentiatie in de toeristenbelasting mogelijk te maken, waarbij gedifferentieerd wordt naar soort overnachting.
- We maken een kritische analyse van de kostendekkendheid van leges en tarieven.
- Met de deelnemende partijen in de BSOB gaan we na of een verdere harmonisatie van de belastingverordeningen mogelijk is.

Prestatie-indicatoren

Indicator	Bron	Realisatie 2014	Begroting 2016	Streefwaarde
1. Tijdigheid P&C-documenten conform planning raad	Gemeente	100%	100%	100%
2. Lokale lastendruk: € onder landelijk gemiddelde	Coelo	€ 28	€ 26	Minimaal € 25
3. Betaalgedrag gemeente (% tijdig betaald binnen 30 dagen)	Gemeente	87%	N.v.t.	95%

4. Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Inzet algemene reserve voor Centrum	0	-1.500	0	0	0
Totaal nieuw beleid	0	-1.500	0	0	0

Toelichting nieuw beleid

Inzet algemene reserve voor Centrum

In de kadernota 2016 is opgenomen dat de ruimte binnen de algemene reserve (€ 4 miljoen) besteed wordt aan twee belangrijke ontwikkelingen, namelijk het stadscentrum en het Pivot Park. Op dit moment zijn de kosten voor centrum gepland, waarbij er een onttrekking uit de algemene reserve plaatsvindt in 2016 van € 1,5 miljoen.

5. 30-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
 - is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
 bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Opheffen algemene reserve rente gewone dienst	-376	0	0	0	0
Vrijval reserve Kosten en risico's herindeling Maasdonk	0	0	0	0	0
Voormalige reserves vanuit Maasdonk	-408	0	0	0	0
Stelpost loon- en prijscompensatie 2016	0	575	575	625	625
Inflatiecorrectie OZB	0	-80	-80	-80	-80
Opbrengst toeristenbelasting	100	100	100	100	100
Lagere kosten BSOB	-94	0	0	0	0
Lagere rentekosten	-1.206	0	0	0	0
Algemene uitkering septembercircularre	-273	143	-182	-963	-1.262
Totaal 30-ontwikkelingen	-2.257	738	413	-318	-617

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Opheffen algemene reserve rente gewone dienst

Op dit moment is er algemene reserve waarvan de rente specifiek wordt ingezet ter dekking van de reguliere exploitatie. Gezien het beperkte jaarlijkse rentebedrag wordt voorgesteld om het saldo van deze reserve, ter hoogte van € 376.000, af te boeken en vrij te laten vallen.

Vrijval reserve Kosten en risico's herindeling Maasdonk

Met de herindeling van Maasdonk hebben we een reserve opgericht om de frictiekosten te betalen. In 2013 hebben we € 1,8 miljoen extra gestort in de reserve omdat de rijksbijdrage lager was dan de geschatte frictiekosten. In de frictiekosten werd een tekort verwacht van afgerond € 1,9 miljoen voor de complexen Weverstraat, centrumplan Geffen, herstructureringsfonds en Heesch West. Actualisering van de complexen vanuit Geffen bij de jaarrekening leidde tot een lager nadeel, namelijk € 0,6 miljoen. Voor een groot deel wordt dit veroorzaakt door positieve resultaten vanuit het complex Verlengde de Run. Dit voordeel storten we gefaseerd terug in de algemene reserve: € 200.000 (2015); 2016: (€ 500.000); € 500.000 (2017) en € 100.000 (2018).

Voormalige reserves vanuit Maasdonk

In de nota reserves 2015 wordt voorgesteld om de saldo's van de volgende reserves vanuit de voormalige gemeente Maasdonk vrij te laten vallen: reserve combinatiefunctionarissen (€ 50.000); reserve bestemmingsplannen (€ 120.000); reserve afkoop onderhoud geluidscherm (€ 47.000); reserve transitiekosten Jeugdzorg (€ 33.000); reserve transitiekosten AWBZ (€ 38.000); reserve seniorenbeleid (€ 5.000); reserve Nationaal Uitvoeringsprogramma (€ 26.000); reserve uitwerking bezuinigingen (€ 12.000); reserve effect herverdeling gemeentefonds (€ 2.000); reserve afkoopsom A59 (€ 28.000); reserve BUIG / WWB (€ 48.000). Daarnaast worden de volgende reserves samengevoegd: De reserve BLS gelden uit Maasdonk wordt toegevoegd aan de reserve beheerkosten startersleningen (€ 70.000). De reserve afwikkeling zaken beheerscommissies uit Maasdonk wordt toegevoegd aan de reserveerschikking buitensport (€ 167.000). De reserve opleidingen uit Maasdonk wordt toegevoegd aan de reserve doelmatigheid (€ 62.000).

Stelpost loon- en prijscompensatie 2016

In de meicirculaire 2015 wordt voor het jaar 2016 een voorspelling gedaan dat de prijsstijging ongeveer 0,8% zal zijn. Het effect voor Oss is ongeveer € 575.000. Deze stelpost wordt gedurende het jaar ingezet voor loon- en prijscompensatie (inclusief subsidies).

Inflatiecorrectie OZB

In de Kadernota 2016 is bepaald dat de OZB jaarlijks wordt verhoogd met de inflatiecorrectie. Met als uitgangspunt een 50/50-verhouding tussen het loongevoelig en het prijsgevoelig deel van de gemeentelijke uitgaven is het gemiddelde inflatieniveau voor 2016 1,5%. In de Programmabegroting 2015-2018 was uitgegaan van 1%. Dit betekent dat het OZB tarief met ingang van 2016 nog met 0,5% wordt verhoogd. Dit genereert een OZB opbrengst van € 80.000.

Opbrengst toeristenbelasting

In de belastingverordening 2015 zijn de tarieven lager vastgesteld. In 2014 was het tarief € 1,60 met ingang van 2015 is dit tarief vastgesteld op € 1,10. Door deze tariefsverlaging en een te hoge inschatting van het aantal overnachtingen ontstaat een verwacht structureel tekort van € 100.000. In dit bedrag is een inschatting gemaakt over de mogelijke opbrengsten van de controles en de lopende onderzoeken. In 2015 is het tekort lager vanwege naheffingsaanslagen 2012, 2013 en 2014.

Lagere kosten BSOB

De kosten voor de inning van belastingen zijn in 2015 lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door een incidentele afrekening deelnemersbijdrage over 2014.

Lagere rentekosten

Door zoveel mogelijk geld te lenen voor een korte termijn, gecombineerd met de zeer lage rentestand, vallen de werkelijke rentekosten in 2015 lager uit. Ook de afschrijvingen zullen iets lager uitvallen dan geraamd. Er wordt een voordeel verwacht van afgerond € 1,6 miljoen. Van dit bedrag wordt € 0,4 miljoen gestort in de egalisatiereserve renteomslag. Hierna is het plafond van deze reserve bereikt en valt het restant (€ 1,2 miljoen) vrij als voordeel.

Algemene uitkering septembercirculaire

De septembercirculaire 2015 van de algemene uitkering uit het gemeentefonds geeft, na verrekening van de af te zonderen posten, de volgende uitkomsten: in 2015 een positief effect van € 0,2 miljoen, oplopend tot € 1 miljoen positief in 2019. De reden hiervan is dat vooral de accressen (de rijksuitgaven) in die jaren aanzienlijk hoger zijn dan eerder verwacht. Dit betekent een grote fluctuatie van de algemene uitkering in meerjarig perspectief. Uiteraard zitten er de nodige onzekerheden in deze hogere rijksuitgaven, maar dit wordt jaarlijks via de circulaires gevolgd.

6. Wat mag het kosten?

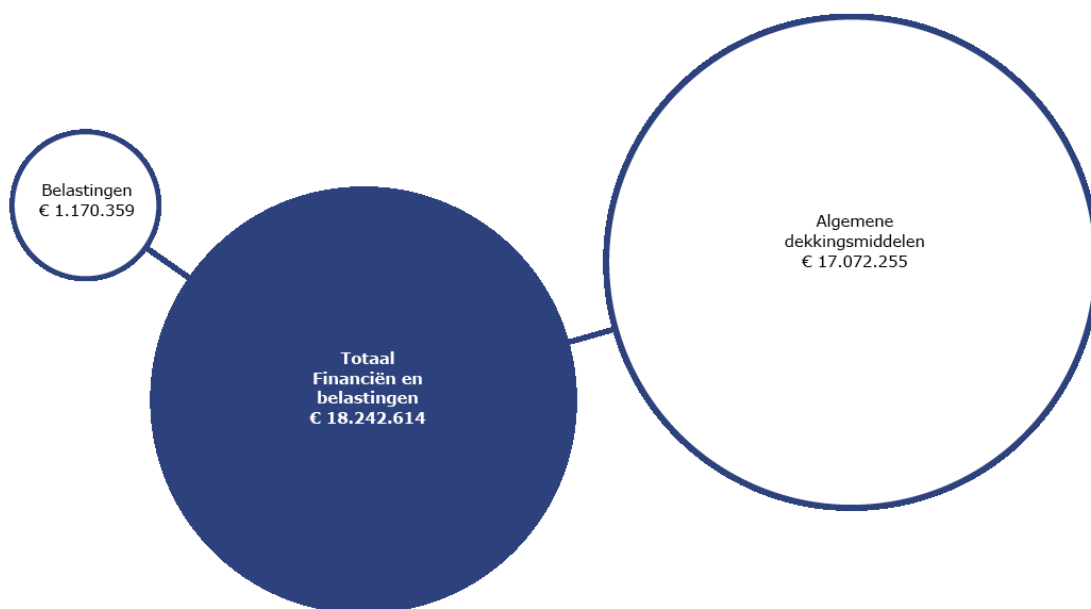
Hierna wordt een financieel overzicht van het programma gegeven.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Bestaand beleid					
Lasten	16.648	17.418	17.236	17.241	17.215
Baten	-196.369	-199.871	-197.916	-196.625	-195.665
Saldo	-179.721	-182.453	-180.680	-179.383	-178.450
Stortingen reserves	2.795	1.878	3.340	3.340	2.942
Onttrekkingen reserves	-3.979	-2.747	-2.655	-2.619	-2.532
Saldo mutaties reserves	-1.184	-870	684	721	410
Totaal bestaand beleid	-180.905	-183.323	-179.995	-178.663	-178.041
Nieuw beleid	0	-1.500	0	0	0
3O-ontwikkelingen	-2.257	738	413	-318	-617
Budgettair neutrale wijzigingen	-297	-353	-339	-339	-340
Totaal programma	-183.460	-184.438	-179.921	-179.319	-178.998

7. Lasten per product

In de volgende figuur worden voor 2016 de totale lasten per product in beeld gebracht.

Paragrafen

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Samenvatting

Het weerstandsvermogen geeft de financiële gezondheid van de gemeente weer. We drukken deze uit in een ratio. De uitkomst van de ratio moet in beginsel minimaal 1 zijn.

Op hoofdlijnen is het beeld als volgt:

Omschrijving	Bedrag/ratio incidenteel	Bedrag/ratio structureel
Geïncventariseerde risico's	€ 4,1 miljoen	€ 0,14 miljoen
Weerstandscapaciteit	€ 55,9 miljoen	€ 1 miljoen
Weerstandratio	13,63	7,14

De conclusie hieruit is dat de weerstandscapaciteit van voldoende omvang is om de gekwantificeerde risico's te ondervangen en dat er ook ruimte is voor het opvangen van risico's die nog te onzeker zijn en daarom als 'PM' zijn ingeschat. Kanttekening bij deze conclusie is dat de strategische risico's niet voldoende betrouwbaar gekwantificeerd kunnen worden en we deze daarom niet hebben betrokken bij het bepalen van het weerstandsvermogen.

In de rest van de paragraaf lichten we deze uitkomsten toe.

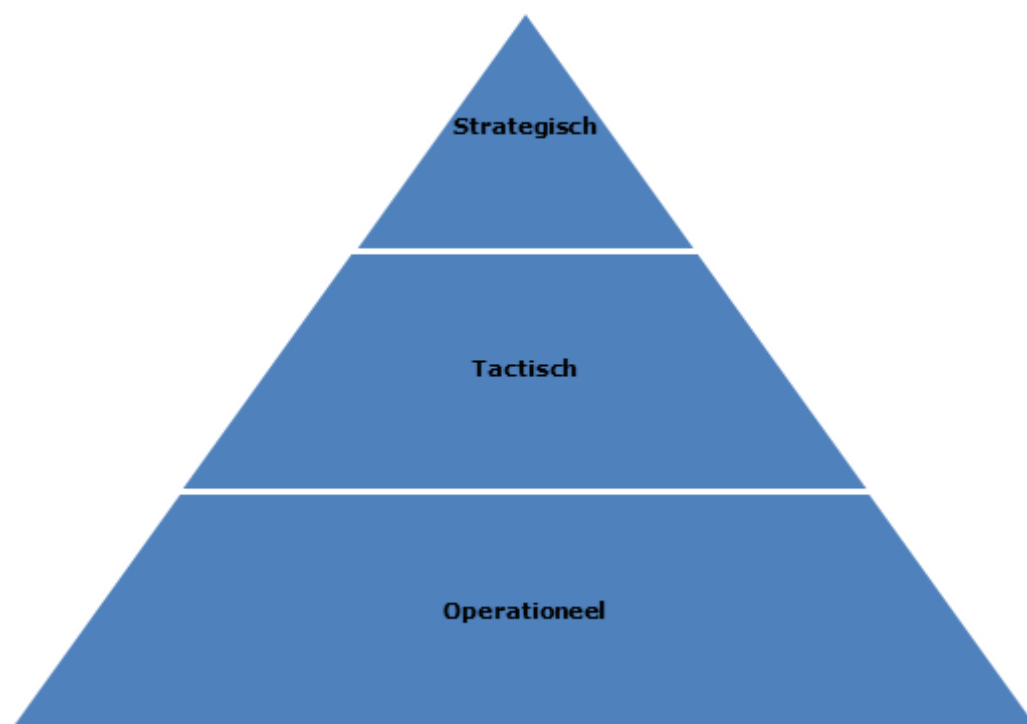
1. Beleid

Het beleid van de gemeente ten aanzien van risicomanagement is nader uitgewerkt in de notitie risicomanagementbeleid.

Risicomanagement is gedefinieerd als het op gestructureerde wijze identificeren, analyseren en beheersen van risico's die van invloed zijn op de realisatie van gemeentelijke doelstellingen. De focus ligt op risico's met een mogelijk substantiële invloed op de financiële positie van de gemeente. Aan het risicomanagement van de gemeente Oss liggen onder andere de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden ten grondslag:

- Risicomanagement is onderdeel van de reguliere verantwoordelijkheid van het (lijn)management en is een cyclisch proces.
- We maken zoveel mogelijk gebruik van bestaande instrumenten voor risico-identificatie en -beheersing.
- Risicobeheersing doen we zoveel mogelijk in de reguliere processen.
- Het toepassen van risicomanagement betekent niet dat we alle risico's kunnen voorkomen.

We identificeren risico's op drie niveaus:

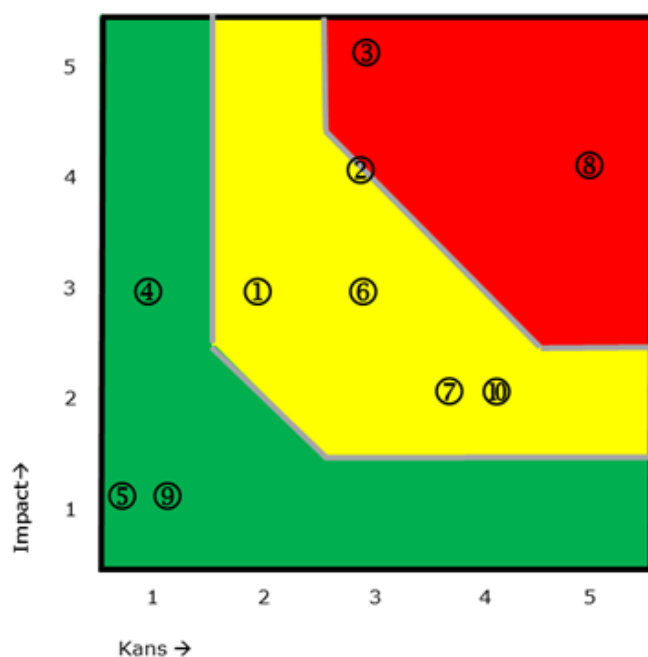
2. Strategische risico's

De risico's die voortvloeien uit de programma's hangen primair samen met de te bereiken doelstellingen. Bij de analyse van de benodigde weerstandscapaciteit zijn met name risico's met financiële impact van belang. Strategische risico's hangen veelal samen met externe factoren. Daarop hebben we als gemeente niet altijd direct invloed. Daarom is het lastig deze risico's in alle gevallen voldoende betrouwbaar te kwantificeren. Risico's ontwikkelen zich voortdurend. De laatste rapportage over de risico's en de beheersing daarvan is in het jaarverslag 2014 opgenomen. In deze programmabegroting actualiseerden we de risico-inschatting uit het jaarverslag. Omdat strategische risico's lastig te kwantificeren zijn hebben we voor de belangrijkste risicocategorieën de kans en de impact ingeschat aan de hand een klasse-indeling. Risico's zijn daarbij ingeschaald in vijf klassen en vijf graden van impact. We hanteren de volgende indeling:

Klasse	Kans
1	< 10%
2	10% - 30%
3	30% - 50%
4	50% - 70%
5	70% - 90%

Klasse	Impact
1	< € 0,50 mln
2	€ 0,50 mln - € 1 mln
3	€ 1 mln - € 1,50 mln
4	€ 1,50 mln - € 2 mln
5	> € 2 mln

Op basis van de inventarisatie is de volgende risicomatrix opgesteld van strategische risicocategorieën met financiële impact, die een beslag kunnen leggen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

De nummers in de grafiek corresponderen met de volgende risico's die zijn overwogen:

Nummer	Risico's
1	Financiering/rente - Stijgende rente
2	Grond- en vastgoedexploitatie
3	Bezuinigingen op rijksniveau
4	Calamiteiten - Extra inzet gemeentelijk personeel - Stilvallen activiteiten (inhuur)
5	Milieuverontreiniging
6	Complexiteit wet- en regelgeving
7	Samenwerkingsverbanden - Bijdragen in verliezen/financiële tegenvallers samenwerkingsverbanden
8	Overdracht rijkstaken
9	Organisatie & dienstverlening
10	ICT - Toename beveiligingskosten door technologische ontwikkelingen - Duurdere systemen door verdere automatisering

De risico's met een grote kans en een hoge impact (rode vlak in de matrix) lichten we hierna verder toe.

- [Risico 2 Grond en vastgoedexploitatie](#)

De economische situatie zorgde de afgelopen jaren voor een andere manier van plannen bij de grondcomplexen. Plannen zijn verder in de tijd gefaseerd, de kosten zijn nogmaals kritisch bekeken en de grondprijzen zijn gelijk gebleven of gedaald. Dit heeft een fors effect gehad op de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (ABR).

Naar de toekomst toe zal de ABR nog nauwelijks stijgen. Dit komt door de verlaging van de inkomsten uit de bestaande projecten. Daarnaast zal de focus steeds meer komen te liggen op herstructurering. Die ontwikkelingen kosten geld of zijn hoogstens financieel neutraal. Tot slot rekenen we vanaf 1-1-2016 1,45% rente toe aan de ABR.

Dit sluit aan met de werkelijke gewogen gemiddelde rentelast van de gemeente (nieuwe regelgeving BBV). Door het slim inzetten van eigen gronden kan het mogelijk zijn in de toekomst nog steeds middelen te genereren. De komende jaren zal de ABR naar verwachting positief blijven maar de reserve is eigenlijk te laag om verdere conjuncturele risico's goed op te kunnen vangen. Door de crisis op de vastgoedmarkt zijn de afgelopen jaren geen winsten voor deze reserve gerealiseerd.

Sinds medio 2014 zien we een stijging in de verkopen van bouwgrond. Dit sluit aan bij de landelijke trend. De komende jaren zullen we naar verwachting dan ook meer woningen verkopen dan in de periode 2011-2014.

In onze meerjarenbegroting is een stijging van de vraag naar industrieterreinen verwerkt. De daadwerkelijke verkopen blijven echter nog steeds achter bij de prognoses. We merken dat er vraag is naar industrieterreinen en we voeren steeds meer gesprekken. Er is echter wel een grote concurrentie met andere locaties in de regio. Vertragingen in de grondverkoop werken door in de grondexploitaties en hebben impact op de hoogte van de toekomstige winsten waarmee we de ABR aanvullen.

In 2014 verlaagden we de grondprijzen voor woningbouw met gemiddeld 12%. De grondprijzen voor industrieterreinen hielden we in 2014 en 2015 gelijk. Dit sluit aan bij de regionale trend: de verkopen stijgen, maar de prijzen blijven onder druk staan. Het risico dat de prijzen verder gaan dalen, schatten we echter lager in dan vorig jaar: het absolute dal lijken we wel voorbij.

- [Risico 3 Bezuinigingen op rijksniveau](#)

In de programmabegroting 2016-2019 zijn de effecten tot en met de septembercirculaire 2015 meegenomen. Op dit moment lijkt er sprake van een gering herstel van de economie. De ontwikkelingen binnen het gemeentefonds worden nauwlettend gevolgd. De bezuinigingen binnen de decentralisaties in het sociaal domein en de risico's hierbinnen zijn hierna apart beschreven (risico 8).

De uitwerking van de landelijke bezuinigingstaakstelling die gekoppeld is aan een kleiner ambtelijk apparaat als gevolg van meer samenwerking en opschaling van gemeenten vormt een financieel risico. Deze taakstelling is in de begroting tot en met het jaar 2019 verwerkt (€ 1.330.000) en loopt in de jaren er na op tot een bedrag van mogelijk € 4,5 miljoen in 2025. Deze bezuinigingen vormen voor alle gemeenten een risico. De VNG is hierover nadrukkelijk in gesprek met het rijk.

- [Risico 8 Overdracht rijkstaken](#)

Via de decentralisaties in het sociaal domein hebben we per 1 januari 2015 te maken gekregen met forse taakuitbreidingen. Hierdoor is de gemeentelijke begroting wezenlijk veranderd, zowel in omvang als in samenstelling. Met de decentralisaties is landelijk ongeveer een bedrag van € 16 miljard naar het gemeentefonds overgeheveld. Dit betekent voor Oss een verdubbeling van de algemene uitkering. Op basis van de septembercirculaire 2015 verwachten we onderstaande uitkeringen van het rijk voor de drie transities:

Bedragen in miljoenen euro's				
Omschrijving	2015	2016	2017	2018
A. Jeugdwet	21,87	21,71	21,22	21,29
B. WMO nieuwe taken	11,22	12,36	12,53	12,11
C. WMO Beschermd wonen	17,66	18,01	18,80	19,38
D. Participatiewet	24,97	22,96	21,51	20,21
Totaal	75,72	75,04	74,06	72,99

[A. Jeugdwet](#)

- De budgetten 2015 zijn op basis van historisch gebruik verdeeld. Met ingang van het jaar 2016 zal het objectief verdeelmodel gefaseerd worden ingevoerd. De ingroei zal leiden tot herverdeel-effecten. Op landelijk niveau zijn afspraken gemaakt waardoor nadeel gemeenten er maximaal € 15,00 per inwoner op achteruit kunnen gaan.

In bovenstaande tabel zijn zowel de herverdeeleeffecten als de in door het Rijk aangekondigde kortingen (2015 5%, 2016 10% en vanaf 2017 15%) verwerkt. De gemeente Oss is een nadeel gemeente. Dit gaat over een bijstelling naar beneden van circa € 800.000.

- Het is op dit moment moeilijk aan te geven hoe de werkelijke lasten samenhangend met het zorggebruik werkelijk is. De gegevens die zorgaanbieders aanleveren zijn nog niet volledig. Over het algemeen heeft dit te maken met problemen door het aanleveren van verschillende gegevenssets door de zorgleveranciers aan de verschillende regio's. Een andere factor is dat er bij sommige zorgaanbieders bezwaren zijn met betrekking tot de Bescherming Persoonsgegevens. Tenslotte kunnen we de aantallen niet afzetten tegen een betrouwbare norm. Dit maakt het lastig gegevens goed te interpreteren.
- De jeugdhulp 2015 is, zij het beperkt, gemonitord. Op basis van deze monitor kunnen we concluderen dat het gebruik van de jeugdhulp in Oss procentueel hoger is dan de rest van de regio. Hieruit kunnen we op dit moment nog geen harde conclusies trekken omdat enkel sprake is van zicht op aantallen, en niet op de zorgvorm. Dit laatste is wel van belang omdat een klein aantal in een dure zorg een grote impact kan hebben op het budget. Hoge aantallen betekent niet per definitie hoge kosten. We hopen dat gedurende het jaar er duidelijkheid komt over de werkelijke kosten van het zorggebruik per gemeente. Dan is het ook mogelijk een realistische risico-inschatting te maken.
- Binnen de regio hebben we afgesproken om solidair met elkaar te zijn, in ieder geval in 2015. Vanaf 2016 wordt dit nader uitgewerkt en wordt de solidariteit bereikt door het verrekenen van de kosten op basis van het voortschrijdend zorggebruik.
- Jeugdzorgplaatsingen in het gedwongen kader en uitspraken van de kinderrechter moeten uitgevoerd worden. Hier hebben gemeenten geen invloed op. Door op dit onderdeel solidair te zijn kunnen fluctuaties regionaal worden opgevangen.

B. WMO 2015

We maken een onderscheid in WMO nieuwe taken en WMO beschermd wonen.

Ook binnen de Wmo/AWBZ nieuwe taken zijn de budgetten 2015 op basis van een historisch model verdeeld.

Voor dit onderdeel wordt vanaf 2016 geleidelijk (10 jaar) overgestapt naar een objectief verdeelmodel.

Uitgaande van de huidige berekening betekent dat voor Oss op termijn een verhoging van het budget met bijna € 1 miljoen. Uit de laatste monitoring gegevens blijkt dat de huidige budgetten voldoende lijken om de werkelijke lasten (zowel ZIN als PGB) af te dekken. Opgemerkt wordt wel dat de monitoring uitgaat van de gegevens tot en met april. Ook hier geldt dat zich nog steeds nieuwe zorgleveranciers cliënten met overgangsrecht aanmelden. We zijn gestart met circa 80 leveranciers. Op dit moment hebben we met circa 105 instellingen een contract afgesloten. Verder zijn we voor de informatie omtrent de PGB afhankelijk van het weg werken van de achterstanden bij het SVB.

C. WMO Beschermd wonen

Rijksbudget

Onder de Wmo/AWBZ valt ook het Beschermd wonen. De gemeente Oss is door het rijk aangewezen als centrumgemeente voor dit onderdeel. Concreet betekent dit dat de gemeente Oss de rijks gelden ontvangt voor 12 gemeenten. Hiervoor moet de gemeente Oss alle werkzaamheden uitvoeren. Deze werkzaamheden zijn: de toegang vormen voor Beschermd wonen, het uitvoeren van (her)indicaties, het contracteren zorginstellingen, het beoordelen en uitbetalen declaraties en verdere administratieve verplichtingen afwikkelen.

De cijfers in het tabel zijn gebaseerd op de septembercircularis 2015. In de meicircularis 2015 gaf het Rijk aan dat de verdeling van de budgetten 2015 is gebaseerd op een model waarbij de bedragen zijn berekend uit de data van de gegevensoverdrachten. Een aantal gemeenten tekende hiertegen bezwaar aan. Het rijk heeft in een bestuurlijk overleg tussen VWS en de VNG toegezegd de problematiek 2015 binnen de rijksbegroting op te lossen. Voor 2016 vindt er een onafhankelijke toets op de nieuwe verdeling plaats. De kans is aanwezig dat dit negatieve effecten heeft. Als de budgetten naar beneden worden bijgesteld tot op het niveau van de "oude" verdeelsystematiek dan is het financiële risico voor de gehele regio € 2,3 miljoen.

Eigen Bijdrage

Daarnaast zijn er voor Beschermd wonen eigen bijdragen geraamd (geïncasseerd via CAK) van € 1,2 miljoen. Het is onzeker of deze eigen bijdragen ook werkelijk binnenkomen bij de gemeente Oss. Een deel van deze bijdrage (Pgb deel) komt binnen bij de regiogemeenten. Binnen het totaal aan eigen bijdragen is het nog niet mogelijk te zien wat er exact binnenkomt voor Beschermd wonen (totaalbedrag voor alle zorgvormen, begeleiding, HH en BW).

Solidariteit

Zoals beschreven is de gemeente Oss centrumgemeente voor het onderdeel Beschermd Wonen. Met de deelnemende gemeenten moeten nog afspraken worden gemaakt over solidariteit. Vanaf 2016 wordt via de toegang en contractering gestuurd op het volume en bekostiging van Beschermd wonen. Over de dan nog overblijvende risico's moeten ook voor 2016 nog solidariteitsafspraken gemaakt worden.

D. Participatiewet

Bij de 30-ontwikkeling in verband met de Participatiewet is een tekort van € 1 miljoen op het BUIG-Budget opgenomen. Het risico is aanwezig dat dit tekort hoger uitvalt door een lager definitief budget voor 2015 (eind dit jaar wordt het rijksbudget definitief vastgesteld) dan het voorlopige budget en/of een grotere toename van het aantal uitkeringsgerechtigden dan waar we nu vanuit gaan (ruim 5%). De kans dat het tekort uiteindelijk lager zal uitvallen dan € 1 miljoen (hoger budget, kleinere stijging van het aantal uitkeringsgerechtigden) is even goed aanwezig.

3. Tactische en operationele risico's

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risico-bedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
Leegstand en verminderde huurinkomsten	S	PM	75%	PM	PM
<i>Risico</i> Vanwege krimp, ontgroening, marktwerking, invoering van beleidsregels verhuur in schoolgebouwen en minder subsidies wordt de vraag naar ruimte voor onderwijs, kinderopvang, sport en recreatie minder en dalen de huurinkomsten. De eerste effecten zijn nu al zichtbaar. Zo is sprake van meer leegstand en minder huurinkomsten bij de Horizonscholen. De verwachting is dat er de komende jaren sprake is van steeds dalende huuropbrengsten. <i>Beheersmaatregel</i> Om het risico te beperken hebben we de volgende maatregelen getroffen: - het verkleinen van de vastgoedportefeuille en het clusteren van activiteiten (Voorzieningenkaart 2030) - het verlagen van de kosten (prestatiecontracten onderhoud, minder beheer, energiemanagement) - een bezuiniging op het beheer van Horizonscholen					
Overdracht beheer Horizonscholen	I	PM	50%	PM	PM
<i>Risico</i> In 2014 is een raadsbesluit genomen voor de overdracht van het beheer van de Horizonscholen aan stichting OOG en SKBO. Hieraan lag een overdrachtsdocument ten grondslag dat is opgesteld in samenwerking met alle gebruikers van de huidige Horizonscholen. De overdracht verloopt volgens planning, maar de schoolbesturen hebben wel zorgen geuit over de exploitatiekosten van de gebouwen. Mogelijk vindt voorafgaand aan de overdracht van het beheer nog een warme overdracht van het groot onderhoud van de gebouwen plaats, met name om de energiekosten naar beneden te brengen. Met deze warme overdracht					

¹ In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft.

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risico-bedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
kunnen de gebouwen tevens verduurzaamd worden. <i>Beheersmaatregel</i> Het besluit voor een warme overdracht wordt genomen op basis van een energieadvies. Afgesproken is dat onderwijs en gemeente gezamenlijk zullen investeren. In het laatste kwartaal van 2015 is bekend of er sprake is van een risico en zo ja, hoe hoog het incidentele bedrag is.					
Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf (ABR)	I	2.800	100%	2.800	2.800
<i>Risico</i> De ABR van het grondbedrijf dient om de conjuncturele risico's op te vangen. Vertraging in de uitgifte door een lagere woningvraag of een verlaging van de grondprijzen door een slechtere economie zijn voorbeelden van conjuncturele risico's. De minimale ondergrens van de ABR is bepaald op € 1 miljoen. De maximale omvang bepalen we aan de hand van een stappenplan. Hierbij gaan we uit van de fictie dat alle winstnemingen 50% lager uitvallen (vertraging en lagere grondprijzen). Op basis van dit stappenplan dient de benodigde ABR in 2019 uit te komen op 3,8 miljoen. Terug gerekend naar de contante waarde komt deze uit op € 3,3 miljoen. De verwachting is dat de ABR op 1-1-2016 uitkomt op € 0,52 miljoen. Een bijstorting van € 2,8 miljoen vindt niet plaats. De Algemene Reserve van de gemeente dient nu als achtervang voor het opvangen van de conjuncturele risico's. <u>Conjuncturele risico's</u> - Verkoop kavels woningbouw: We verwachten dat de bodem van de Nederlandse koopwoningmarkt is bereikt. De daling van de woningverkoop is veranderd in een voorzichtige stijging. De gemiddelde woningprijs in Nederland stijgt weer licht; in Oss nog nauwelijks. We verwachten dat deze ontwikkeling voorzichtig doorzet, in een nieuwe realiteit die sober blijft. De prognoses zijn daarop aangepast. - Verkoop kavels bedrijventerreinen: De nog onzekere economische situatie blijft de komende jaren van invloed op investeringsbeslissingen van bedrijven en vormt daarmee een onzekerheid voor de verkoop van industriegrond. Wel zien we dat logistieke bedrijven en beleggers posities aan het innemen zijn. Daar spelen we op in. We houden rekening met een verlaging van de in de markt haalbare grondprijzen. Hiermee rekenen we de grondexploitatie Vorstengrafdonk door. Dit leidt tot een lager resultaat. <u>Procedurele risico's</u> - Vpb: Vanaf 1 januari 2016 is de gemeente belastingplichtig vanuit de Vennootschapsbelasting (Vpb). Ook het gemeentelijke grondbedrijf valt onder de werking van de Vpb. Wij moeten naast de huidige grondexploitaties vanaf 2016 ook berekeningen fiscale grondexploitaties gaan maken op basis van de systematiek van de Vpb. De eerste globale berekeningen laten een extra belastinglast zien voor het grondbedrijf. Op dit moment is er nog onvoldoende duidelijkheid over de uitwerking van de Vpb. Dit financiële risico moet volgend jaar opgevangen worden door de ABR. - BBV: de commissie BBV heeft de regels voor de verantwoording bij grondexploitaties met ingang van volgend jaar aangescherpt. Dit leidt tot aanpassingen binnen de exploitaties. Op dit moment zijn er nog enkele onduidelijkheden over de regels bij grondexploitaties. Eventuele financiële lasten moeten volgend jaar worden opgevangen door de ABR. <u>Heesch-West</u> In 2014 is de gemeenschappelijke regeling voor dit project daadwerkelijk gevormd. De financiële middelen zijn echter nog niet overgeheveld. Het Osse deel zit nog steeds in ons grondbedrijf. Voor dit project hebben we in Oss een verliesvoorziening (€ 5,3 miljoen) en een risicoreserve (€ 2,5 miljoen) gevormd.					

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risico-bedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
In 2015 is door de herindeling van de gemeente Maasdonk het Osse aandeel in dit project groter geworden. De verliesvoorziening groeit door het aandeel van Maasdonk. Deze kosten worden afgedekt uit de middelen van Maasdonk. Daarnaast neemt de risicovoorziening met € 0,2 miljoen toe. Deze kosten worden afgedekt uit de reserve Kosten en risico's herindeling Maasdonk. Maasdonk beschikte niet over een aanvullende risicoreserve voor Heesch-West. <u>Het stadscentrum</u> Het stadscentrum heeft prioriteit. We reserveren daarom middelen om gewenste investeringen mogelijk te maken. Wanneer uit onderzoek blijkt dat het een duidelijke meerwaarde heeft voor het centrum, ook o.a. de verplaatsing van de bibliotheek. Het gebied V&D/De Wal als A-locatie geven wij samen met pandeigenaren nieuwe impulsen. De Walstraat, een versmarkt en een permanente invulling voor de sheddaken zullen concreter worden. Binnen het grondbedrijf hebben we een grondcomplex (programmaproject) voor de ontwikkeling van de V&D/De Wal/TBL. De plankosten die we toe nu toe maakten zijn voorzien en afgedekt met een voorziening. <i>Beheersmaatregel</i> Grondexploitaties worden twee keer per jaar gemonitord en doorgerekend op basis van actuele uitgangspunten. Voor een nadere toelichting op de uitgangspunten die hierbij gehanteerd zijn verwijzen we naar het Najaarsbericht en het MPG van het grondbedrijf. Verder gaan we onderzoeken of we de plankosten voor nieuwe plannen, bijvoorbeeld het centrumplan, voortaan op een andere manier kunnen afdekken. Ook gaan we onderzoeken wat de gevolgen zijn voor het grondbedrijf van de nieuwe regels van de BBV en de Vpb.					
Realisatie van bezuinigingen	S	1.400	10%	140	140
<i>Risico</i> In de programmabegroting 2014-2017 is voor een bedrag van € 6,4 miljoen aan nieuwe bezuinigingen opgenomen. Hierin is een aantal bezuinigingen opgenomen die de komende jaren nog gerealiseerd moeten worden. Deze bezuinigingen zijn planmatig inmiddels wel allemaal uitgewerkt. Risicovollere bezuinigingen hierbinnen zijn de bezuinigingen op het gebied van Horizonscholen, cultuur, sport en gemeenschappelijke regelingen. In totaal gaat het om een bedrag van € 1,4 miljoen. <i>Beheersmaatregel</i> Zoals alle bezuinigingen worden ook deze bezuinigingen kritisch gevolgd. In de programmabegroting 2016-2019 zijn alle bezuinigingen kritisch bekeken en op uitgewerkte plannen gebaseerd. De bezuinigingsbedragen zijn daarop geactualiseerd. Het risico is hiermee relatief beperkt.					
Renterisico N329	I	1.000	75%	750	0
<i>Risico</i> De dekking van het project N329 bestaat enerzijds uit subsidies van het Rijk en de provincie en anderzijds uit een gemeentelijke bijdrage. De gemeentelijke bijdrage wordt gerealiseerd door verkopen van industriegronden. Volgens de prognose blijft de fasering van de verkopen achter bij de oorspronkelijke ramingen; de laatste bijdrage is voorzien in 2026. Door vertraging in de verkoop van industriegronden is sprake van een rentenadeel. Uitgaande van de meest recente prognoses komt dit nadeel aan het eind van de looptijd op ongeveer € 1 miljoen uit. Verdere vertraging in geraamde verkopen leidt tot een toename van het nadeel. Aangezien hier momenteel geen aanwijzingen voor zijn is hier geen rekening mee gehouden bij de inschatting van de omvang van het risico.					

Bisico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risico-bedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
<i>Beheersmaatregel</i> Om het nadeel van € 1 miljoen in 2026 af te dekken is nu een bedrag van € 750.000 benodigd. Financiële dekking van het risico van € 750.000 is beschikbaar binnen het projectbudget. Voor dit risico is daarom nog geen weerstandscapaciteit benodigd. Mochten vertragingen in de fasering van de verkopen verder oplopen dan zal het rentenadeel toenemen en zullen we hier wel rekening mee moeten houden in de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen.					
Zettingen N329	I	PM	25%	PM	PM
<i>Risico</i> Bij het project N329 zijn bij de bouw van de onderdoorgang en de fietstunnels damwanden ingebracht. Bij het inbrengen van deze damwanden zijn ernstige verzakkingen ontstaan met als gevolg onder andere benodigde herstelwerkzaamheden, aanvullende verkeersmaatregelen en het gebruik van diverse andere heistellingen. De extra kosten hiervan zijn volgens de aannemer ongeveer € 8 miljoen en behoren volgens de aannemer tot de aansprakelijkheid van de gemeente Oss. Wij hebben deze aansprakelijkheid afgewezen. Gezien het geschil tussen de aannemer en ons over de vraag voor wiens rekening en risico de zettingen/verzakkingen komen, is de zaak voorgelegd aan de Raad van Arbitrage voor de bouw. We wachten nog op de uitspraak. <i>Beheersmaatregel</i> We hebben de aansprakelijkheid afgewezen aan de hand van een verscheidenheid aan argumenten. Beoordelingen van externe deskundigen die we hierbij ingeschakeld hebben ondersteunen ons standpunt.					
Beheer- en onderhoudskosten N329	S	PM	100%	PM	PM
<i>Risico</i> De reguliere beheer- en onderhoudskosten van de N329 zijn doorgerekend voor de componenten Groen € 294.000 en VRI's € 237.000 voor de periode 2015-2019. De totale beheerkosten als gevolg van de maatregelen "Weg van de toekomst" zijn nog niet bekend en zullen daarom in een aparte notitie aan het college worden voorgelegd. <i>Beheersmaatregel</i> In een separaat collegevoorstel zal een berekening van de additionele onderhoudskosten worden voorgelegd.					
OLSP Vastgoed BV	I	2.300	50%	1.150	1.150
<i>Risico</i> We hebben een aandelenkapitaal van € 2,3 miljoen aangekocht van OLSP Vastgoed BV. Bij faillissement van de BV of waardevermindering van het vastgoed lopen we het risico dat we onze investering van € 2,3 miljoen niet meer terugontvangen. De kans dat dit risico zich voordoet schatten we op 50%. In de nota reserves 2012 is besloten het risico via de algemene reserve af te dekken. Het volledige risicobedrag maakt daarom deel uit van de benodigde weerstandscapaciteit. OLSP Vastgoed BV en zijn huurder Pivot Park zijn sinds 2012 actief. Nu blijkt dat het vastgoed minder geschikt is voor gebruik door meerdere huurders ('multitenant') dan bij de aankoop was ingeschat. Dat kan gevolgen hebben voor de waardering van ons aandelenkapitaal. <i>Beheersmaatregel</i> OLSP Vastgoed BV werkt in 2015 een aangepaste vastgoedstrategie uit om het commerciële gebruik van de gebouwen te optimaliseren. Afwaardering is één van de opties. Hiervoor is een voorziening van € 690.000 beschikbaar en een bedrag van € 2.500.000 vanuit de algemene reserve.					

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risico-bedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
Boete Attero	I	PM	50%	PM	PM
<i>Risico</i> In 2013 heeft de provincie afvalverwerkingsbedrijf Attero verkocht aan Waterland Private Equity Investments. Contractueel is vastgelegd dat Attero in geval van onderaanlevering van afvalhoeveelheden een boete op kan leggen. Samen met de andere Brabantse gemeenten lopen we het risico dat Attero een naheffing oplegt als aantoonbaar is dat niet aan de aanleveringsverplichting is voldaan. Attero is inmiddels een arbitragezaak gestart. De opgelegde naheffing voor het gewest waartoe Oss behoort is € 2,8 miljoen (excl. BTW) voor de periode 2011-2013 en € 1,4 miljoen (excl. BTW) voor het jaar 2014. De naheffing zelf en het aandeel voor de gemeente Oss hierin zijn nog onzeker. De arbitrage-uitspraak wordt eind 2015/begin 2016 verwacht. Deze uitspraak geeft aan of de naheffing wel of niet rechtvaardig is opgelegd. <i>Beheersmaatregel</i> Momenteel worden juridische mogelijkheden onderzocht en worden gesprekken gevoerd met betrokken partijen.					
Verontreiniging baggerspecie Lithse Ham	I	PM	100%	PM	PM
<i>Risico</i> Uit recent onderzoek is gebleken dat de baggerspecie van de Lithse Ham verontreinigd is. Het is nog onbekend wat de kosten zijn van het afvoeren van de baggerspecie. <i>Beheersmaatregel</i> Het college zal zo spoedig mogelijk in een voorstel worden geïnformeerd over de omvang van de kosten. T.z.t. zullen hiervoor middelen beschikbaar gesteld moeten worden.					
Bezwaar leges omgevingsvergunning	I	150	PM	PM	PM
<i>Risico</i> De gemeente Oss heeft zich in juni 2015 tegen een bezwaar op legesverordening en de bouwkosten moet verantwoorden. De rechtbank vond het verschil tussen de bouwkosten (aanvrager) en de gehanteerde bouwnormkosten (gemeente) te groot en stelde de werkelijke leges met € 150.000 naar beneden bij. We besloten om in hoger beroep te gaan. Afhankelijk van deze uitspraak lopen we het risico om het bedrag terug te betalen. <i>Beheersmaatregel</i> Besloten is om in een hoger beroep te gaan.					
Vennootschapsbelasting	S	PM	100%	PM	PM
<i>Risico</i> Met ingang van 1 januari 2016 worden we als gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Dit betekent dat we vennootschapsbelasting moeten gaan betalen over het resultaat op activiteiten waarbij we fiscaal gezien een onderneming drijven. Door het ontstaan van deze belastinglast kan een tekort in de begroting ontstaan. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de effecten zijn, mede doordat ook vanuit de belastingdienst nog niet duidelijk is welke activiteiten er belastingplichtig zijn en hoe de fiscale waardering moet plaatsvinden. <i>Beheersmaatregel</i> In 2015 inventariseren we de activiteiten waarvoor we belastingplichtig worden en van welke vrijstellingen we gebruik kunnen maken. Met hulp van fiscalisten gaan we de fiscale waardering en winstbepaling voor de activiteiten berekenen. De uitvoering ligt op schema.					

Risico en beheersmaatregel	S/I ¹	Impact	Kans	Risico-bedrag (impact x kans)	Benodigde weerstandscapaciteit
Overig	I	300	50%	150	150
Risico's die bekend zijn, maar die in deze paragraaf vanwege de gevoeligheid (bijvoorbeeld vanwege lopende juridische procedures) niet expliciet benoemd worden.					
Totaal benodigde weerstandscapaciteit (structureel)					140
Totaal benodigde weerstandscapaciteit (incidenteel)					4.100

4. Vervallen risico's

Onderstaande risico's die in de jaarrekening van 2014 nog naar voren kwamen, zijn nu vervallen.

Risico	Actie
Planschades	Risico verjaard
Herstelwerkzaamheden haven	Opgenomen bij 3O-ontwikkelingen
Verzanding Lithse Ham	Opgenomen bij 3O-ontwikkelingen
Registratie BSOB	Vertrouwen en inzicht door maandelijkse monitoring
Toeristenbelasting	Opgenomen bij 3O-ontwikkelingen

5. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Onder het begrip weerstandsvermogen verstaan we het vermogen van de gemeente om risico's op te kunnen vangen, zodat het afgesproken gemeentelijke takenpakket toch onverkort uitgevoerd kan worden.

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt aangegeven dat het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen enerzijds:

- de weerstandscapaciteit: de middelen waarover we (kunnen) beschikken om niet begrote kosten te kunnen dekken, en anderzijds:
- alle risico's waar nog geen voorzieningen voor gevormd zijn en die van materiële betekenis kunnen zijn.

Voor de gemeente is de weerstandscapaciteit van belang. Een sluitende begroting geeft weliswaar aan dat er evenwicht is tussen de uitgaven en inkomsten, maar ook dat er beperkte ruimte is voor het opvangen van tegenvallers. De weerstandscapaciteit bestaat uit twee onderdelen; de structurele en de incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit dient voor het opvangen van risico's met een meerjarig effect. Deze middelen worden gevormd door de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien.

Op basis van de OZB-tarieven per 1 januari 2015 en de waarde van de onroerende zaken naar de toestand per 1 januari 2014 (inclusief Geffen) zullen de OZB-opbrengsten met bijna € 0,7 miljoen moeten stijgen voordat het zogenaamde 'redelijk peil' van het belastingpakket bereikt is. Hierbij is nog geen rekening gehouden met toekomstige belastingverhogingen zoals vastgesteld in eerdere begrotingen.

De post onvoorzien (€ 300.000) is structureel in de begroting opgenomen en maakt ook onderdeel uit van de structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is als volgt opgebouwd:

- het vrij aanwendbare deel van de algemene vrije reserve (inclusief de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf)
- de niet bekleemde bestemmingsreserves (overige bestemmingsreserves)
- de stille reserves

Algemene vrije reserve

In het verleden stelde de provinciale toezichthouder een norm voor de hoogte van de algemene vrije reserve. Deze norm was 10% van de algemene uitkering. Tegenwoordig kan elke gemeente zelf een norm stellen voor de noodzakelijke omvang. Hierbij zijn de volgende aspecten van belang:

- heeft de gemeente alle risico's in beeld?
- welke beheersmaatregelen heeft de gemeente inmiddels genomen om risico's te beperken?
- welke risico's zijn nog niet afgedekt?

De risico's op tactisch en operationeel niveau zijn naar verwachting voldoende herkend. Het grootste deel van deze risico's is ook voorzien van beheersmaatregelen en waar nodig afgedekt door middel van een voorziening of reserve (bijvoorbeeld het grondbedrijf). Ook de risico's die zich kunnen voordoen bij grote projecten, zoals N329 en OLSP zijn in beeld gebracht. Hiervoor zijn bovendien beheersmaatregelen geformuleerd en dekkingsmiddelen gereserveerd.

Daarnaast zijn risico's geïdentificeerd waarvan het bedrag en de kans van optreden met onvoldoende zekerheid bepaald kunnen worden. Deze komen ten laste van de weerstandscapaciteit.

Uitgaande van de oorspronkelijke provinciale norm, de hiervoor genoemde 10% van de algemene uitkering, dient de algemene vrije reserve ongeveer € 15 miljoen te zijn (per 1 januari 2016). Hierbij is rekening gehouden met de stijging van de algemene uitkering vanwege de decentralisaties in het sociaal domein en de herindeling met Maasdonk. De algemene reserves hebben per 31 december 2015 een omvang van € 20,1 miljoen (€ 19,6 miljoen algemene vrije reserve en € 0,5 miljoen algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (ABR)).

Niet bekleemde bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves bevatten middelen die de gemeenteraad voor een bepaalde doelstelling geoormerkt heeft. De gemeenteraad is bevoegd om de bestemming van deze reserves te wijzigen of te besluiten tot extra mutaties ten laste of ten gunste van deze reserves. De bestemmingsreserves kunnen hiermee dus ingezet worden voor het opvangen van risico's als die zich voordoen.

We kennen twee soorten bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. en de overige bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. zijn niet beschikbaar voor de incidentele weerstandscapaciteit, omdat deze structureel zijn ingezet voor de afdekking van (kapitaal)lasten in de begroting. De overige bestemmingsreserves kunnen wel ingezet worden voor het afdekken van risico's als de raad hiertoe besluit. Dit betekent wel dat deze middelen in dat geval niet meer beschikbaar zijn voor het oorspronkelijke doel waarvoor de bestemmingsreserves gevormd zijn.

Stille reserves

Stille reserves zijn activa waarvan de boekwaarde lager is dan de werkelijke waarde en die direct verkoopbaar zijn. Een volledig beeld is niet voorhanden.

Totale weerstandscapaciteit

Samengevat is de huidige weerstandscapaciteit:

Structurele weerstandscapaciteit	Bedrag
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 700.000
Post onvoorzien	€ 300.000
Totaal	€ 1.000.000

Incidentele weerstandscapaciteit (31-12-2015)	Bedrag
Algemene vrije reserve	€ 20.087.000
Niet bekleemde bestemmingsreserves	€ 35.842.000
Stille reserves	pm
Totaal	€ 55.929.000

6. Financiële kengetallen

Op basis van een wijziging van het BBV nemen we voortaan een aantal financiële kengetallen in deze paragraaf op, zowel in de begroting als in de jaarrekening. Eerst geven we een analyse van de financiële positie op basis van deze kengetallen. Daaronder lichten we toe wat de kengetallen betekenen.

Kengetallen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Netto schuldquote	73,84%	62,05%	57,64%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	48,20%	40,53%	35,91%
Solvabiliteitsratio	33,19%	32,10%	32,47%
Structurele exploitatieruimte	3,69%	0,19%	0,40%
Grondexploitatie	26,24%	23,45%	18,92%
Belastingcapaciteit	96,99%	98,01%	97,77%

Analyse kengetallen en financiële positie

Op basis van deze kengetallen concluderen we dat de financiële positie van de gemeente Oss gezond is.

De netto schuldquote's en de solvabiliteitsratio geven aan dat we met voldoende eigen middelen (reserves) gefinancierd zijn. Onze afhankelijkheid van externe financiering is niet te groot. De netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen vallen binnen de norm. De omvang van de schulden ten opzichte van de baten in de begroting neemt af. De solvabiliteitsratio ligt stabiel boven de norm. Onze bezittingen op de balans zijn in voldoende mate gefinancierd met eigen vermogen.

De structurele exploitatieruimte is positief. Dit betekent dat we structurele tegenvallers binnen de begroting kunnen opvangen.

Het kengetal grondexploitatie is een voorgeschreven kengetal. Het kengetal op zich is niet bruikbaar om conclusies te trekken over de risico's in de grondexploitatie. De paragraaf grondbeleid en het MPG zijn daarvoor betere instrumenten.

Met de belastingcapaciteit zitten we onder het landelijk gemiddelde. We hebben nog ruimte om de belastingen te kunnen verhogen om financiële risico's af te dekken als dit nodig is.

Nadere toelichting indicatoren

Netto schuldquote

De netto schuld geeft informatie over de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de baten in de begroting. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Het is normaal als de netto schuldquote tussen de 20% en 70% bedraagt. Tussen de 70% en de 80% dreigt de schuldomvang te hoog te worden. Boven de 80% zijn alle bezittingen zwaar belast met schulden.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Via deze ratio wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Voor deze ratio gelden dezelfde normen als bij de netto schuldquote.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio dreigt de schuld van de gemeente te hoog te worden als deze zich tussen de 20% en 30% bevindt. Onder de 20% zijn de bezittingen zwaar belast met schulden. Een ratio boven de 30% is aanvaardbaar.

Kengetal grondexploitatie

De grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze bij verkoop terugverdiend moet worden.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting is het belangrijk om onderscheid te maken tussen de structurele en incidentele lasten. Als dit kengetal positief is, is er ruimte voor structurele tegenvallers.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om de belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn vermogens die zijn vastgelegd in objecten met een nut over meerdere jaren. Voor deze objecten is tijdens de levensduur geld nodig om de kwaliteit en het functioneren in stand te kunnen houden.

We onderscheiden drie categorieën kapitaalgoederen:

- Voorzieningen in de openbare ruimte
- Buitensportaccommodaties
- Gemeentelijke gebouwen (inclusief gebouwen basisonderwijs)

Deze kapitaalgoederen vertegenwoordigen een grote waarde. Samenvattend is de gemeente eigenaar van de volgende kapitaalgoederen:

- 618 hectare verhardingen in wegen, straten en pleinen met bijbehorende voorzieningen als trottoirs, lichtmasten, wegmeubilair, verkeersregelinstallaties en bruggen. De totale weglengte is 954 kilometer.
- 2 parkeergarages en diverse terreinen ingericht voor betaald parkeren
- 482 kilometer hoofdriolen onder vrij verval met aansluitleidingen, gemalen en 180 km persleidingen.
- 845 hectare parken, plantsoenen en bermen
- 71.900 bomen
- 751 hectare bosgebieden
- 49 hectare natuurgebieden
- 154 gebouwen
- 19 sportparken

1. Voorzieningen in de openbare ruimte

Beheerplannen vormen de basis voor beheer, onderhoud en vervanging van voorzieningen in de openbare ruimte. Beheerplannen worden opgesteld aan de hand van beleidskeuzes die zijn vastgelegd in visiedocumenten, beleidsplannen en beleidsbeslissingen. Als algemene definitie voor het beheer van voorzieningen hanteren we: Het zorgdragen voor de afgesproken prestaties en kwaliteiten bij aanvaardbare risico's tegen minimale kosten.

Voor groot onderhoud en vervangingsinvesteringen zijn in het Integraal UitvoeringsPlan (IUP) beheermaatregelen in de tijd op elkaar afgestemd. Dit betekent dat we bepaalde werkzaamheden uit de beheerplannen naar voren halen of soms naar achteren schuiven omdat daarmee een financieel of maatschappelijk voordeel behaald kan worden. Dagelijks of klein onderhoud staat veel meer op zichzelf en wordt waar relevant gebiedsgericht afgestemd en uitgevoerd.

De beheerplannen hebben een beperkte geldigheidsduur. Deze periode is afhankelijk van de beschikbare financiële middelen, nieuwe ontwikkelingen en politieke relevantie. Naast reguliere middelen in de begroting wordt geld uit reserves en voorzieningen ingezet en wordt incidenteel geld ingezet dat via de programmabegroting is vrijgemaakt.

In 2013 is in de Kadernota Openbare Ruimte een kwaliteitscatalogus inclusief een kwaliteitsprofiel voor het onderhoud van de openbare ruimte vastgesteld. De budgetten in de begroting zijn daarop aangepast.

In het volgende overzicht geven we aan welke relevante beleids- en beheerplannen er zijn, in welk jaar ze zijn vastgesteld en (indien gepland) wanneer we deze actualiseren.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Mobiliteitsplan	2011	2016 (evaluatie)
Parkeerbeleidsplan	2006	
Beleidsnota Openbare Verlichting	2014	
Kadernota en Visie Openbare Ruimte	2013	2016 (aanvulling)
- Kwaliteitsprofiel onderhoud openbare ruimte	2013	
- Beheerplan wegen	2012	2015
- Beheerplan groen en spelen	2013	2016
- Beheerplan openbare verlichting	2014	
- Beheerplan verkeersregelinstanties	2012	2015
- Beheerplan kunstobjecten	2012	
- Beheerplan parkeren (betaald)	2013	2015
- Integraal Uitvoeringsprogramma openbare ruimte (IUP)	2013	2015
- Meerjareninvesteringsprogramma Mobiliteit (MIPMo)	2014	2016
- Beheerplan bossen	2009	
Plan Gemeentelijke Watertaken (vGRP)	2012	2017
- Beheerplan riolering (vGRP)	2012	2016
- Beheerplan haven	2013	2015

De vastgestelde kwaliteitsniveaus (uit de kwaliteitscatalogus) voor het onderhoud van de openbare ruimte zijn:

Omschrijving	Kwaliteitsniveau per 2015
Centrum	Goed
Wonen	Sober+
Werken	Sober
Hoofdroutes	Basis
Parken/grote groengebieden	Sober
Sportcomplexen	Sober
Bos/natuurgebied	Sober
Buitengebied	Sober

In 2014 voerden we een beleidsschouw uit. Het onderhoudsniveau voor de gehele openbare ruimte lag op het niveau sober of basis. De streefkwaliteiten 'basis' voor hoofdroutes en 'goed' voor centrumgebieden werden niet gehaald. In 2015 voerden we opnieuw een schouw uit. Op grond van een nadere analyse van de schouw in 2014 en 2015 voeren we eventueel aanpassingen in onderhoudsprogramma's door.

Financiële consequenties

De volgende ontwikkelingen nemen we mee bij het actualiseren van beheerplannen in 2015 of 2016:

- Het beheerplan haven actualiseerden we in 2015. In dit beheerplan zijn de oeverbeschermingen en bereikbaarheid van de havenmeester een belangrijk aandachtspunt. De oeverbescherming is op een aantal plaatsen aangetast. Voor het herstellen van de oevers en voor de verbeterde bereikbaarheid van de havenmeester maken we in deze programmabegroting extra gelden vrij.
- Het beheer van de aangepaste N329 wordt verder uitgewerkt. De eventuele financiële consequenties worden in 2016 verwerkt in de Kadernota 2017 of Programmabegroting 2017-2020.

Overige middelen voor onderhoud en vervanging zijn via de begroting of reserves en voorzieningen beschikbaar. Het gaat om de volgende reserves en onderhoudsvoorzieningen:

- Reserve openbare verlichting
- Reserve verkeersregelinstanties
- Egalisatiereserve rioleringsbeheer
- Spaar- en egalisatievoorziening rioolvervanging
- Reserve Integraal UitvoeringsPlan (IUP)

- Reserve mobiliteit
- Reserve parkeren
- Voorziening groot onderhoud haven

Conform het plan watertaken (2012) blijft het tarief rioolheffing ook in 2016 gelijk aan 2015. Er is ook geen aanleiding om op inflatie te corrigeren. Ook de toevoeging van Geffen heeft geen consequentie op tariefverhoging. Er is ook geen aanleiding om de parkeertarieven te verhogen of voor inflatie te corrigeren.

2. Buitensportaccommodaties

Het beheerplan buitensportaccommodaties (2009) is het beheerinstrument voor onderhoud en renovatie van sportterreinen. Dit plan geeft aan hoe we de sportvelden, verhardingen, beplanting, hekwerken, verlichting en inrichtingsmaterialen tijdens de planperiode onderhouden, vervangen en renoveren.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Beheerplan buitensportaccommodaties	2009	--

Financiële consequenties

Middelen voor groot onderhoud zijn via de voorziening onderhoud sportparken beschikbaar.

3. Gemeentelijke gebouwen

Voor het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen sloten we vanaf 2012 voor de duur van 6 jaar een prestatiecontract af op basis van vooraf vastgestelde kwaliteitscriteria. Daarnaast stelden we in 2012 voor de hele vastgoedportefeuille een nieuwe meerjarenonderhoudsplanning (MOP) op. Deze is gebaseerd op de methodiek conditiemeten (NEN2767). Na het afronden van de MOP vertaalden we de resultaten daarvan in het beheerplan gemeentelijke gebouwen 2013-2018. We onderhouden de gebouwen op conditieniveau 3: we houden deze in stand op een sober en doelmatig niveau.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Beheerplan Gemeentelijke gebouwen	2013	2017

Financiële consequenties

De onderhoudskosten voor gemeentelijke gebouwen nemen we op in de meerjarige onderhoudsplannen. In de begroting nemen we jaarlijks structureel budget op voor de uitvoering van het noodzakelijk onderhoud. Deze budgetten reserveren we per gebouw in een onderhoudsvoorziening. De gebouwen die we binnen enkele jaren gaan (her-)ontwikkelen of afstoten onderhouden we op een lager conditieniveau. Als besloten wordt een gebouw te herbesteden of af te stoten analyseren we de financiële consequenties voor de betreffende onderhoudsvoorziening. De volgende onderhoudsvoorzieningen zijn aanwezig:

- Onderhoud Ir. Diddewerf
- Onderhoud brandweerkazerne's Oss
- Onderhoud accommodatie emancipatie
- Onderhoud aula Hoogen Heuvel
- Onderhoud accommodatie openluchtrecreatie
- Buitenonderhoud scholen
- Onderhoud Horizonschool
- Onderhoud sociaal-culturele accommodaties
- Onderhoud Museum Jan Cunen
- Onderhoud sporthallen en zalen
- Onderhoud gemeentehuis
- Onderhoud monumenten

Paragraaf financiering

Inleiding

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De functie omvat de financiering van beleid en het aantrekken van het geld dat daarvoor nodig is.

Het beleid van Oss voor de treasuryfunctie is vastgelegd in het treasurystatuut, dat per 1 oktober 2012 voor het laatst herzien is.

De belangrijkste punten uit het treasurystatuut zijn:

- We zetten overtollige gelden alleen uit bij banken of instellingen met een zogenoemde AA-rating.
- We trekken leningen aan door bij tenminste 2 financiële instellingen een offerte aan te vragen.
- We maken slechts gebruik van financiële instrumenten om risico's te verkleinen en niet om te speculeren.

Uit deze keuzes blijkt dat voor een laag risicoprofiel gekozen is.

1. Algemene ontwikkelingen: rentebeleid

Om het proces van economisch herstel in de eurozone een impuls te geven verlaagde de Europese Centrale Bank de rente waartegen banken kunnen lenen naar het historisch lage niveau van 0,05%.

Deze dalende rente heeft tot doel de economie een impuls te geven na de verschillende crisissen die de laatste jaren een negatief effect hadden op de economie en om te voorkomen dat lage inflatie omslaat in een deflatie.

Verder besloot de Europese Centrale Bank om de rentevergoeding op tegoeden die banken bij de ECB aanhouden te verlagen tot -0,2%. Met dit besluit wil de ECB de banken dwingen om de kredietverlening aan bedrijven en particulieren te versoepelen om zo het economisch herstel te bevorderen. Daar komt nog bij dat internationale kapitaalstromen zoeken naar een veilige vorm van belegging. Dit is het gevolg van de huidige politieke spanningen in de wereld.

De Nederlandse overheid en daarmee de decentrale overheden profiteren van deze ontwikkelingen omdat zij als heel solide worden beschouwd. Momenteel zijn de tarieven voor 1-maands kasgeld 0% en voor rekening-courant krediet 0,35%. Voor 10-jaars leningen liggen de tarieven onder de 1%. Kort financieren blijft voorlopig dus zeer aantrekkelijk. Wel moeten we rekening houden met hogere opslagen in rekening-courant.

We verwachten dat het huidige lage renteniveau niet structureel is. We gaan er voorzichtigheidshalve vanuit dat de tarieven geleidelijk naar normale niveaus zullen terugkeren. In deze begroting houden we voor 2016 rekening met 4,6% voor het aantrekken van leningen, ongeacht de looptijd. De voordelen die we dan behalen melden wij als incidentele begrotingsruimte.

2. Financieringsbehoefte en leningenportefeuille

We stelden de liquiditeitsplanning bij. Dit deden we onder andere aan de hand van het overzicht met de kasstromen van het grondbedrijf van maart 2015.

De volgende tabel laat de verwachte financieringsbehoefte in de jaren 2015 tot en met 2019 zien. Omdat de financieringsbehoefte aanzienlijk lager is dan het bedrag aan jaarlijkse aflossing op leningen neemt de totale schuld van de gemeente af. Kanttekening hierbij is dat de financieringsbehoefte sterk afhangt van de grondexploitatie, met name van de grondverkoop. Bij verdere vertraging in de geraamde verkoop neemt de financieringsbehoefte meer toe dan de tabel laat zien. Daarnaast zijn inschattingen voor het investeringsvolume gemaakt die in werkelijkheid kunnen afwijken.

De tweede tabel laat vervolgens de verwachte schuldontwikkeling in de periode 2015 tot en met 2019 zien. De liquiditeitsplanning ligt hieraan ten grondslag. De schuld neemt in deze periode aanzienlijk af. Hierbij houden we rekening met het herinvesteren van 75% van de geraamde winsten van de grondexploitaties.

We blijven de ontwikkelingen nauwlettend volgen. Beslissingen over investeringen verwerken we in het totaalbeeld.

Aan OLSP Holding B.V. (Pivot Park) stelden we eerder een leningsfaciliteit beschikbaar. Dit gebeurde op basis van een raadsbesluit van december 2011. Het gaat om een achtergestelde renteloze lening van maximaal € 2,3 miljoen die we op afroep overmaken. In augustus 2014 verstrekten we een eerste deel van € 1,3 miljoen. In januari 2015 stelden we het resterende deel van € 1 miljoen met rente beschikbaar.

Liquiditeitsplanning

bedragen x € 1.000					
Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Exploitatie 2015-2019</i>					
Uitgaven decentralisatie-uitkeringen	76.000	75.000	74.000	73.000	72.000
Restant investeringskredieten	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Overige uitgaven exploitatie	148.000	147.000	144.000	144.500	145.000
Inkomsten algemene uitkering inclusief decentralisatie-uitkeringen	-157.000	-157.000	-157.000	-156.000	-155.000
Overige inkomsten exploitatie	-80.000	-83.000	-80.500	-80.000	-80.500
<i>Grondbedrijf</i>					
Investerings	11.000	7.500	7.500	4.000	4.500
Grondverkoop	-20.500	-26.000	-18.500	-20.000	-27.500
<i>Leningen o/g</i>					
Aflossing	38.000	17.500	13.500	8.500	8.500
Rente	3.500	3.500	3.000	2.500	2.500
Financieringsbehoefte	21.000	-13.500	-12.000	-21.500	-28.500

Schuldpositie

bedragen x € 1.000					
Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Totale schuld*	160.000	164.750	143.000	118.000	87.000

* Langlopende leningen en kasgeldlening

3. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximum aan gemiddelde netto vlottende schuld dat een gemeente in een kwartaal mag hebben. Bij netto vlottende schuld gaat het om financieringen met een looptijd korter dan 1 jaar.

Begin 2015 is een verkennend onderzoek gestart naar de mogelijkheden om in onze toekomstige financieringsbehoefte te voorzien door de verkoop van de hypotheekportefeuille gemeentelijk personeel. Die bedroeg per 1-1-2015 +/- € 30 miljoen.

Hierdoor stelden we de samenvoeging van financieringsmiddelen door het aantrekken van langlopende geldleningen tijdelijk uit. Dit heeft als gevolg dat de kasgeldlimiet van € 22,7 miljoen in de eerste twee kwartalen van 2015 werd overschreden.

In afwachting van de uitkomsten van het onderzoek en met toestemming van de provincie Noord-Brabant is de kasgeldlimiet voor het derde en vierde kwartaal 2015 tijdelijk verhoogd met € 30 miljoen boven de voor onze gemeente geldende kasgeldlimiet.

De minister heeft de kasgeldlimiet op 8,5% van het begrotingstotaal vastgesteld. Voor Oss is dat in 2016 afgerond € 27,8 miljoen. In de huidige markt kan optimaal geprofiteerd worden van het renteverskil met lang geld door maximaal gebruik te maken van de kasgeldlimiet.

4. Renterisiconorm

Bij het bepalen van de duur van de geldleningen die we aantrekken moeten we rekening houden met de renterisiconorm die in de Wet Fido wordt voorgeschreven. De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering van langlopende geldleningen te beheersen. Het renterisico wordt daarbij bepaald als de som van de renteherzieningen en de aflossingen. Het is van belang dat renteherzieningen en aflossingen in de tijd gespreid zijn. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Dat is voor Oss in 2016 afgerond € 65,4 miljoen. Dit is het bedrag dat we in 1 jaar maximaal mogen herfinancieren op langlopende leningen.

5. Schatkistbankieren

In december 2013 is de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF) gepubliceerd in de Staatscourant. Hiermee werd de verplichting tot schatkistbankieren van kracht. Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden van decentrale overheden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft het Rijk minder geld te lenen op de financiële markten en zal de staatsschuld dalen.

Op basis van ons begrotingstotaal 2016 mogen we per dag maximaal € 2 miljoen (0,75% van begrotingstotaal) aan overtollige middelen aanhouden. Het eventuele meerdere aan overtollige middelen nemen we dagelijks af en brengen dit onder bij de Nederlandse schatkist. Hiervoor krijgen we een vergoeding die gelijk is aan de rentes die het Rijk betaalt op leningen die ze op de markt aangaat.

6. Wet HOF/ EMU saldo

Met het inwerking treden van de Wet HOF stelt het Rijk ook regels voor de bijdrage van gemeenten aan het terugdringen van het EMU-tekort. Er geldt een maximumnorm voor het gezamenlijke EMU-tekort dat gemeenten mogen hebben. Hierdoor kunnen investeringen van gemeenten onder druk komen te staan. Daarnaast stelt het Rijk jaarlijks een individuele norm per gemeente vast. Het gaat om een richtlijn waarop gemeenten niet individueel worden afgerekend.

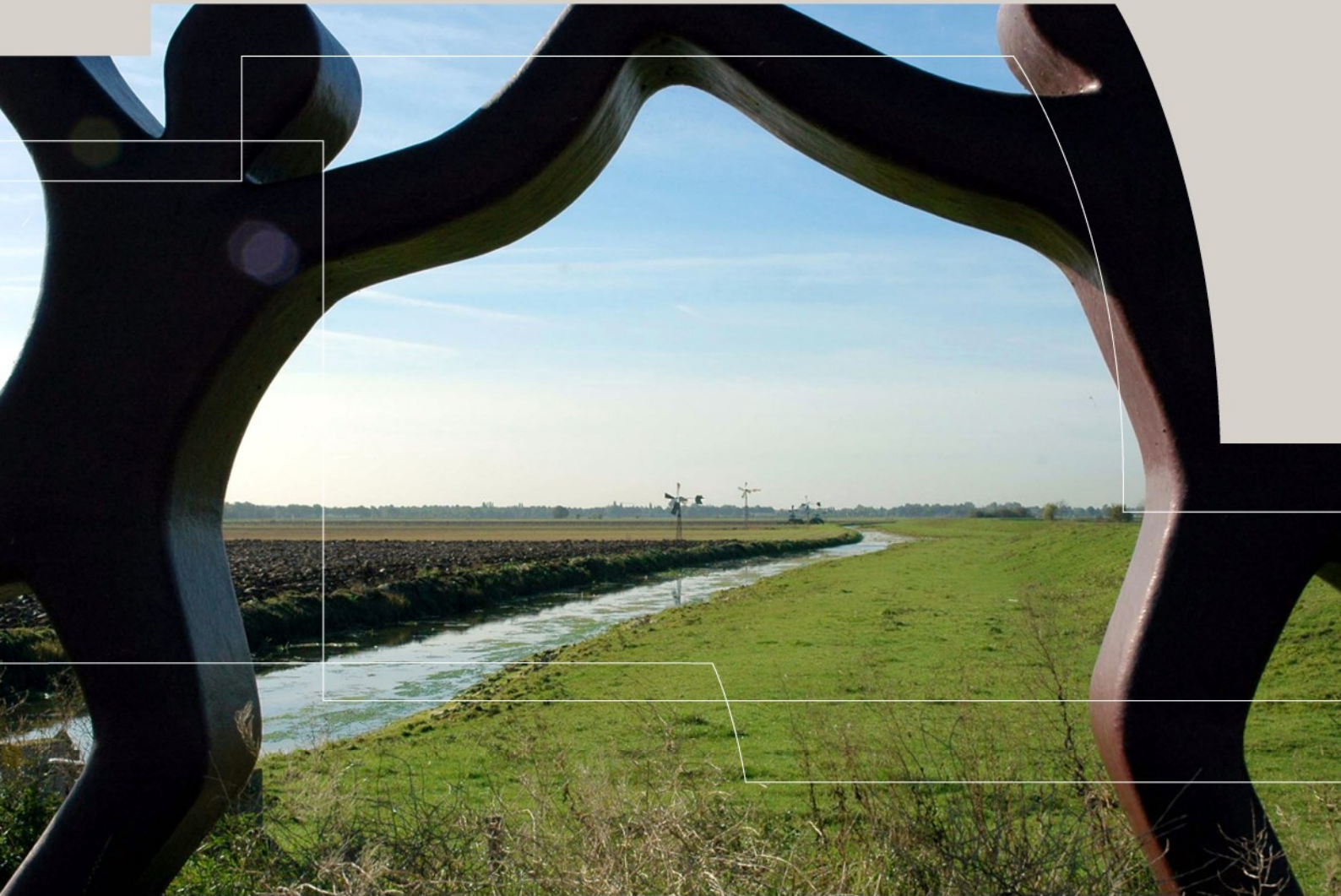
De norm voor Oss voor het jaar 2015 is € 8.945.000. De volgende tabel laat het verloop van het (geraamde) EMU-saldo voor de jaren 2015 en 2016 zien in vergelijking met de norm.

EMU-saldo

bedragen x € 1.000		
Omschrijving	2015	2016
Raming	-7.663	-7.384
Norm	-8.945	n.n.b.
Verschil	1.282	n.n.b.

In 2015 blijven we binnen de norm. In de septembercircular 2015 wordt nog geen informatie gegeven over de EMU-norm 2016 en 2017 voor de individuele gemeenten. Naar verwachting geeft de minister van Financiën hierover eind 2015 nadere informatie.

Paragraaf verbonden partijen

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de gemeentelijke financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet) schrijven voor dat het college in de programmabegroting een overzicht van de verbonden partijen geeft. Het gaat om een overzicht van de externe rechtspersonen waar Oss een bestuurlijke en financiële band mee heeft. Dat kunnen de volgende instellingen zijn:

- Gemeenschappelijke Regelingen (GR): bestuursrechtelijke samenwerkingsverbanden tussen gemeenten onderling en/of andere overheidsinstanties. Een lid van het college maakt veelal deel uit van het algemeen of dagelijks bestuur.
- Vennootschappen, waarin de gemeente financieel deelneemt (naamloze of besloten vennootschap). De gemeente is daarin via de vergadering van aandeelhouders of een raad van commissarissen vertegenwoordigd.
- Verenigingen waar de gemeente lid van is.
- Stichtingen waarin de gemeente een bestuurszetel heeft.

Op basis van het BBV en de verordening geeft het college per verbonden partij inzicht in:

- De naam en de vestigingsplaats.
- Het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt.
- De veranderingen die zich gedurende het begrotingsjaar hebben voorgedaan in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft.
- Het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar. Als dat niet bekend is, vermelden we de meest recente cijfers die bekend zijn. Het resultaat van de verbonden partij.

1. Toelichting

Een paragraaf verbonden partijen dient twee doelen:

1. Duidelijkheid geven of de doelstellingen van de verbonden partij en de gemeente nog steeds overeenkomen en of de verbonden partij die doelstellingen ook realiseert. Verbonden partijen voeren vaak beleid uit dat tot de verantwoordelijkheid van de gemeente behoort. De gemeente functioneert enerzijds als opdrachtgever en behoudt anderzijds de verantwoordelijkheid voor de beoogde doelstellingen en programma's.
2. Het geven van inzicht in de risico's en budgettaire gevolgen van verbonden partijen.

Verbonden partijen kunnen in twee categorieën verdeeld worden, te weten de publiekrechtelijke vorm en de privaatrechtelijke regeling. De publiekrechtelijke regeling is een samenwerkingsverband dat gebaseerd is op de Wet gemeenschappelijke regelingen. Het heeft een eigen algemeen bestuur. De deelnemende gemeenten benoemen de leden van dat bestuur. Het algemeen bestuur benoemt het dagelijks bestuur. Oss heeft zitting in een aantal besturen van gemeenschappelijke regelingen.

De bestuursleden hebben een informatie- en verantwoordingsplicht naar de gemeenteraad over hun inbreng in deze samenwerkingsverbanden. In Oss hebben we daarom de gemeenschappelijke regelingen steeds als vast agendapunt bij de raadscommissies staan. Verder behandelt de gemeenteraad de kadernota's, begrotingen en jaarrekeningen van de gemeenschappelijke regelingen (zie het overzicht van regelingen verderop in deze paragraaf) in een aparte vergadering.

Naast samenwerking binnen gemeenschappelijke regelingen werken we in toenemende mate samen op basis van privaatrechtelijke rechtsvormen, zoals vennootschappen, verenigingen, stichtingen en convenanten. Deze worden hierna ook in tabelvorm beschreven, na het overzicht van gemeenschappelijke regelingen.

2. Bijzondere ontwikkelingen

Participatiewet / Wet Sociale Werkvoorziening

Er start een strategische verkenning met betrokken partners en gemeenten in de regio over toekomstscenario's voor de uitvoering van de Participatiewet en de Wet Sociale Werkvoorziening vanaf 2017. De rol en de positie van de IBN wordt daarin nadrukkelijk meegenomen.

Nieuwe Wet Gemeenschappelijke Regelingen (WGR)

De WGR is aangescherpt vanaf 1-1-2015. De belangrijkste veranderingen zijn:

- De mogelijkheid van een 'lichtere' GR, de zogenaamde bedrijfsvoeringsorganisatie. Hierbij wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen het algemeen en dagelijks bestuur. Dit is bedoeld voor samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering.
- De Raden moeten voor 15 april de uitgangspunten ontvangen voor de nieuwe begroting (via de kadernota). Dit is reeds opgenomen in onze werkwijze en dit betekent voor ons geen verandering.
- De kaderstellende en controlerende rol voor de gemeenteraden wordt versterkt:
 - Er is meer tijd voor de Raad om te reageren op de conceptbegroting.
 - Rekenkamers krijgen meer mogelijkheden om onderzoek te doen bij gemeenschappelijke regelingen.
- Er worden beperkingen gesteld aan de bevoegdheid en samenstelling van het bestuur in bepaalde situaties. Dit kan ertoe leiden dat de GR moet worden aangepast. Hiervoor geldt een overgangsperiode tot 1-1-2016.
 - De geest van een gewijzigd artikel in de wet (art. 13 WGR) is dat de samenstelling van het AB een weerspiegeling is van het orgaan / de organen die de GR hebben ingesteld.

3. Ontwikkelingen per samenwerkingsverband

A. Publiekrechtelijke samenwerkingen; Gemeenschappelijke Regelingen (GR)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel	Toelichting	Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat
Veiligheidsregio Brabant-Noord 19 gemeenten in Brabant-Noord (conform gebied politieregio).		
- De Veiligheidsregio heeft 4 hoofdtaken: - Regionale brandweerzorg (BBN) - Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen (GHOR) - Gemeenschappelijk meldcentrum voor politie (GMC) - Bevolkingszorg		
Zetel: 's-Hertogenbosch Portefeuillehouder: Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens lid dagelijks bestuur en plv. voorzitter van de Veiligheidsregio.	De programmabegroting 2016 van de Veiligheidsregio is opgemaakt op basis van een gemiddelde stijging voor loon- en prijsinflatie van 1,45% voor de BBN, 0,85% voor de GHOR en 1,0% voor het GMC. De gemeente Oss draagt in 2016 € 3.608.777 bij aan de Veiligheidsregio.	Eigen vermogen: 31-12-15: € 7.430.875 31-12-16: € 6.666.238 Vreemd vermogen: 31-12-15: € 15.281.061 31-12-16: € 14.032.599 Resultaat: € 0
Gezondheidsdienst Hart voor Brabant (GGD) Brabant-Noord en Regio Tilburg, totaal 27 gemeenten. Gezamenlijke behartiging van de gezondheidszorg in de regio's Brabant-Noordoost, Midden-Brabant en de Meierij op basis van de Wet Publieke Gezondheid (WPG).		

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel	Toelichting	Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat
<i>Zetel:</i> Tilburg <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder R. Peters, tevens lid dagelijks bestuur.	De openbare gezondheidszorg valt onder Programma 1 "Zorg en welzijn". De begroting 2016 baseert zich op 3 speerpunten: 1. <i>Gelijke kansen:</i> door het terugdringen van gezondheidsachterstanden; 2. <i>Gezonde omgeving:</i> door te zorgen voor een gezonde fysieke en sociale omgeving; 3. <i>Vitale bevolking:</i> door te investeren in preventie. Inhoudelijk sluiten deze speerpunten aan bij de beleidsuitgangspunten van ons lokaal gezondheidsbeleid. Daarnaast zoekt de GGD vanuit haar medische deskundigheid actief de aansluiting bij de ontwikkelingen in het sociaal domein (bijv. 'dichtbij werken'). Behalve deze speerpunten benoemde het bestuur ook verschillende actiepunten voor 2016 waar de focus ook op ligt. Denk aan het doorontwikkelen van het basispakket JeugdGezondheidsZorg (JGZ), betere informatie en adviezen voor gemeenten, bijdragen aan de sociale wijkteams, meer samenwerken met huisartsen, scholen en andere partners, meer preventie (informatie en advies) voor ouderen en chronisch zieken, meer activiteiten op het gebied van bemoeizorg en OGGZ en ruimte voor innovatie. <i>Financieel</i> De GGD stelde haar begroting 2016 in de AB-vergadering van 9 juli ongewijzigd vast. Op 9 april 2015 stelde het AB de Voorjaarsnota 2016 vast. Wij stemden destijds al in met een kleinere bezuiniging (circa 5% i.p.v. de beoogde 8% in 2016 en 9% in 2017 e.v.). Wij vinden dit een verantwoorde keuze. Een analyse van het productenboek met een zorgvuldige afweging van de maatschappelijke effecten bij de mogelijke bezuinigingsopties ligt hieraan ten grondslag. De uitvoering en effecten van de bezuinigingen worden zorgvuldig gemonitord. De bijdrage van Oss bedraagt in 2016 € 2.590.027.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-16: € 9.858.140 31-12-16: € 8.375.606 <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-16: € 8.468.199 31-12-16: € 8.468.199 <i>Resultaat:</i> € 0
Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden, West en Noord (RAV) 44 gemeenten in Brabant-Noord, Midden en West. De RAV is een gemeenschappelijke regeling van 44 gemeenten in Brabant-Noord, Midden en West en heeft als doel om kwalitatief hoogwaardige ambulancezorg te leveren.		

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel	Toelichting	Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat
<i>Zetel:</i> 's-Hertogenbosch <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder R. Peters, tevens lid dagelijks bestuur.	De gemeentelijke bijdrage is vanaf 2012 op € 0 gesteld. De RAV heeft voldaan aan de belangrijkste voorwaarde: de begroting is sluitend en kan worden gebruikt om de activiteiten in 2016 uit te voeren. Er zijn verder geen wezenlijke onderwerpen of activiteiten, die de nieuwe begroting onder druk zetten.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 10.022.000 31-12-15: € 9.767.000 <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 31.367.000 31-12-15: € 32.330.000 <i>Resultaat:</i> € 0
Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN) 19 gemeenten in Brabant Noord en de provincie Noord- Brabant. De ODBN heeft als taak om de kwaliteit van vergunningverlening en toezicht en handhaving bij de uitvoering van het milieudeel van de Wabo te verbeteren. De belangrijkste ambities liggen op het vlak van aanpak ketens, milieucriminaliteit en risicovolle bedrijven. Ook heeft de ODBN de opdracht de innovatie en efficiëntie van de taakuitvoering te bevorderen.		
<i>Zetel:</i> 's-Hertogenbosch <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder J. van der Schoot, tevens lid dagelijks bestuur.	De begroting 2016 stelt voor om de bezuinigingstaakstelling voor 2016 en 2017 te laten vervallen. De organisatie zit in een noodzakelijk ontwikkeltraject om de organisatie om te vormen tot een efficiënte organisatie die kwaliteit levert. Ruimte voor het invullen van de bezuinigingen is er volgens de ODBN in die jaren niet. In 2018 vult zij alsnog haar taakstelling van 9% structureel in. De ODBN is te laat met het aanleveren van haar begroting. Onze Raad kan haar zienswijze op de begroting indienen in de raadsvergadering van 22 oktober 2015.	<i>Eigen vermogen:</i> 1-1-2015: € 6.702.674 31-12-2015: € 6.303.416 <i>Vreemd vermogen:</i> 1-1-2015: € 12.970.170 31-12-2015: € 12.831.020 <i>Begroot resultaat 2015:</i> € 0
Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant 11 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost. Betreft bestuurskosten van het Werkvoorzieningschap en een klein deel van de uitvoeringskosten Wsw. Het Werkvoorzieningschap is opdrachtgever voor de IBN-groep als uitvoeringsorganisatie van de Wet Sociale Werkvoorziening. Het Werkvoorzieningschap is enig aandeelhouder en eigenaar van IBN.		
<i>Zetel:</i> Oss <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder K. van Geffen, tevens lid dagelijks bestuur.	Het beleidskader voor de Participatiewet is 12 februari 2015 door de gemeenteraad vastgesteld. De rol van het Werkvoorzieningschap blijft vooralsnog ongewijzigd. Er is een pilot met de IBN afgesproken voor het instrument beschut werk en de overige bijstandsgerechtigden voor 2 respectievelijk 1 jaar, maar deze opdracht loopt niet via het Werkvoorzieningschap. Het Werkvoorzieningschap is de opdrachtgever voor de WSW.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-14: € 22.987.800 31-12-14: € 23.348.500 <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-2014: € 0 31-12-2014: € 0 <i>Resultaat 2014:</i> € 0
Brabants Historisch Informatiecentrum 17 gemeenten in Brabant-Noordoost, de provincie Noord-Brabant en waterschap Aa en Maas. Beheer archieven in Brabant-Noordoost. Deze organisatie is ontstaan uit een fusie van het Streekarchief Brabant-Noordoost met het Rijksarchief.		

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel	Toelichting	Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat
<i>Zetel:</i> 's-Hertogenbosch <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder F. den Brok, tevens lid dagelijks bestuur.	De bijdrage voor de gemeente Oss is voor 2016 door het BHIC gesteld op € 331.400. Zoals eerder vermeld kon het BHIC de bezuinigingen van 2015 en 2016 niet realiseren Dit is eerst mogelijk in 2017. Het nadeel voor de gemeente Oss in 2015 en 2016 is in de begroting verwerkt.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-15: € 1.207.596 31-12-15: € 1.207.596 <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-15: € 2.090.000 31-12-15: € 1.980.000 <i>Resultaat 2014:</i> € 2.851
Kleinschalig Collectief Vervoer 12 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost, samen met de provincie Noord-Brabant. Deur-tot-deur vervoer voor geïndiceerden en alle andere reizigers.		
<i>Zetel:</i> Uden <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder G. Wagemakers, tevens lid dagelijks bestuur.	Het contract met de huidige vervoerder loopt af per 1 januari 2017. In 2016 vindt de aanbesteding plaats voor een volgende periode. We willen in de toekomst toe werken naar een regiecentrale. In de aanbesteding houden we daar rekening mee.	<i>Eigen vermogen:</i> 1-1-2014: € 1.081.043 31-12-14: € 1.525.259 <i>Vreemd vermogen:</i> 1-1-2014: € 0 31-12-14: € 642.917 <i>Resultaat 2014:</i> € 94.199
Openbaar Basisonderwijs Bevoegd gezag van openbare scholen in Bernheze, Boekel, Landerd, Oss, Veghel, Uden en Sint-Oedenrode, dat is ondergebracht bij de Stichting Openbaar Onderwijs Groep (Stichting OOG). De gemeenschappelijke regeling vormt het bestuur van deze stichting.		
<i>Zetel:</i> Veghel <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder K. van Geffen, tevens bestuurslid.	Het voorzitterschap van deze regeling rouleert. Voor de komende 3 jaar is de gemeente Landerd de penvoerder en voorzitter.	<i>Eigen vermogen:</i> 01-01-16: € 0 31-12-16: € 0 <i>Vreemd vermogen:</i> 01-01-16: € 0 31-12-16: € 0 <i>Resultaat 2016:</i> € 0
Milieustraat Beheer van de Milieustraat voor Oss en Landerd. De gemeente Landerd exploiteert samen met de gemeente Oss de Milieustraat Oss. De gemeente Landerd betaalt hiervoor een vergoeding naar rato voor het aantal inwoners.		
<i>Zetel:</i> Oss <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder J. van der Schoot, tevens voorzitter van de GR	Beheer en exploitatie van de Milieustraat Oss is geregeld via: 1. GR Milieustraat 2. Reglement Mlieustraat Oss en Groencompostering Oss	Eigen bijdrage Landerd in 2015 € 216.559.

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel	Toelichting	Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat
Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL BNO) 12 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost. Het Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL BNO) voert voor 12 gemeenten de Leerplichtwet en de RMC-wet uit. Het bureau ziet erop toe dat kinderen tussen de 5 en 18 jaar onderwijs volgen en dat kinderen tussen de 18 en 23 jaar een startkwalificatie halen. Een startkwalificatie is een mbo-diploma op minimaal mbo-niveau 2.		
Zetel: Oss Portefeuillehouder: Wethouder K. van Geffen, tevens voorzitter dagelijks bestuur.	Verdere bezuinigingen op de gemeentelijke bijdrage in 2016 en 2017 zijn niet aan de orde omdat het RBL BNO de besparingen eerder dan beoogd heeft gerealiseerd. Met ingang van 1 januari 2016 wordt structureel één fte RMC-trajectbegeleiding toegevoegd aan de formatie van het RBL BNO. Hiermee is het structurele formatietekort voor trajectbegeleiding opgeheven. De meerkosten van € 16.000 voor Oss zijn in de begroting verwerkt.	Eigen vermogen: 31-12-14: € 180.437 2015 en 2016 n.n.b. Vreemd vermogen: 01-01-16: € 0 31-12-16: € 0 Resultaat 2014: € 0
Belasting samenwerking Oost-Brabant (BSOB) Gemeenten Boekel, Deurne, Oss, Uden en Veghel en waterschap Aa en Maas. De BSOB is een regionaal samenwerkingsverband die zich richt op het gezamenlijk innen van belastingen. Het doel is kwaliteit, dienstverlening, efficiency en continuïteit van de waardering, heffing en inning van lokale belastingen te verbeteren.		
Zetel: Oss Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, tevens lid dagelijks bestuur.	De BSOB stelde een plan op om de bedrijfsvoering meer in control te krijgen. De uitvoering van dit plan verloopt correct. De laatste fase voeren ze in 2016. Met de afronding van deze fase is de bedrijfsvoering weer in control.	Eigen vermogen: 1-1-2016: € 0 31-12-2016: € 0 Vreemd vermogen: 1-1-2016: € 0 31-12-2016: € 0 Resultaat: 1-1-2016: € 0 31-12-2016: € 0
Heesch-West Gemeenten Bernheze, Oss en 's-Hertogenbosch Ontwikkeling van het regionaal bedrijventerrein Heesch-West.		

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel	Toelichting	Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat
<i>Zetel:</i> Oss <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder G. Wagemakers, tevens lid dagelijks bestuur en wethouder F. den Brok, tevens lid algemeen bestuur.	De Gemeenschappelijke Regeling Heesch-West is formeel in 2014 opgericht. Deze is echter financieel nog niet gevuld. De gronden zijn nog niet ingebracht bij de GR en daarom zijn er ook geen financieringsmiddelen aangetrokken door de GR. Op het moment dat de GR start met de ontwerp bestemmingsplan procedure, tekenen de GR en de grondgebonden gemeenten de gebiedsovereenkomst en gaan de gronden over naar de GR. Bestaande leningen zullen overgenomen worden of opnieuw afgesloten moeten worden. De gemeente Bernheze participeert voor 12%, 's-Hertogenbosch 58% en Oss 30% in het geheel. De geprognoseerde boekwaarde per 31-12-2015 Heesch West bedraagt circa € 70 miljoen (gezamenlijke boekwaarden bij de gemeenten).	<i>Eigen vermogen:</i> 1-1-2016: € 0 31-12-2016: € 0 <i>Vreemd vermogen:</i> 1-1-2016: € 0 31-12-2016: € 70 miljoen <i>Resultaat 2016:</i> € 0

B. Privaatrechtelijke rechtspersonen

Hierbij gaat het om deelnemingen in naamloze of besloten vennootschappen en stichtingen voor de behartiging van oorspronkelijk gemeentelijke taken. Lidmaatschappen van verenigingen, die zijn gericht op belangenbehartiging en kennisoverdracht, zoals de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Vereniging van Bouwrecht, zijn buiten beschouwing gelaten.

Rechtspersoon	Doel	Betrokkenheid
Convenant Brabant-Noordoost <i>Portefeuillehouder:</i> Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, lid bestuurlijke regiegroep.	Samenwerking op basis van een convenant tussen de 19 gemeenten in Brabant-Noordoost met een brede taakopvatting: ruimtelijke ordening, economie, werkgelegenheid en bereikbaarheid.	In 2013 hebben de raden van de gemeenten en 2 waterschappen met een nieuw convenant ingestemd. Dit convenant regelt de samenwerking van de overheden in Noordoost-Brabant binnen AgriFood Capital. AgriFood Capital is de regionale samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheden in Noordoost-Brabant. Gekoppeld aan dit convenant hebben de overheden ook een regiofonds ingesteld, waarin drie jaar lang telkens € 3 per inwoner wordt gestort (2014, 2015, 2016).
Stichting AgriFood Capital <i>Persoonlijke titel:</i> W. Buijs-Glaudemans, lid stichtingsbestuur.	Noordoost-Brabant wordt dé topregio in AgriFood. De accenten liggen hierbij op een excellente arbeidsmarkt (People), krachtige bedrijvigheid (Business), betekenisvolle vernieuwingen (Innovation) en een aantrekkelijke woon-werkomgeving (Basics).	De stichting is onafhankelijk en is opgericht door personen met een achtergrond in het bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid. De vertegenwoordigers met een verbinding naar de overheid informeren en raadplegen de bestuurlijke regiegroep Convenant Brabant-Noordoost over de activiteiten van de stichting.

Rechtspersoon	Doel	Betrokkenheid
Samenwerking As50 <i>Portefeuillehouder:</i> Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens voorzitter van de As50.	Samenwerking op basis van een convenant tussen de gemeenten Oss, Uden, Veghel, Bernheze en Landerd op het terrein van werkgelegenheid en economie.	De meerwaarde ligt vooral in het gezamenlijk profileren en optrekken van de deelnemende gemeenten, onder meer binnen AgriFood Capital. Er is geen afzonderlijk budget.
Oss Life Sciences Park Vastgoed BV <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder F. den Brok.	Het doel is het aankopen (reeds gebeurd) en beheren van registergoederen ten behoeve van het Pivot Park.	OLSP Vastgoed BV is een samenwerking van de gemeente Oss en de provincie Noord-Brabant. OLSP Vastgoed BV is eigenaar van de gebouwen. De gronden zijn in erfpacht verkregen van de eigenaar, de gemeente Oss. De totale gemeentelijke bijdrage bestaat uit een investering van € 2,3 miljoen voor de verwerving en verbouwing van het vastgoed van het Pivot Park (vroeger Life Sciences Park). Daarvoor heeft de gemeente aandelen verkregen in OLSP Vastgoed BV. Hiervan is ingeschat dat de gemeente een risico loopt van 50%, waarvoor een reserve is gevormd. Een deel van deze reserve is in de Jaarrekening 2014 omgezet in een voorziening (met een omvang van € 690.000). OLSP Vastgoed BV is nauw betrokken bij de doorontwikkeling van Pivot Park tot een open campus, met een eigen toegang en een aantrekkelijke inrichting van het campusterrein.
Stichting Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf (RVML) <i>Portefeuillehouder:</i> Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens penningmeester van de stichting.	De stichting is opgericht om een betere afstemming tussen partners op het terrein van veiligheid te bereiken (politie, gemeenten, Openbaar Ministerie en diverse welzijnsinstellingen).	De gemeenten dragen jaarlijks bij in de kosten. Voor 2016 is de bijdrage van de gemeente Oss € 88.210. Eigen vermogen: 31-12-2015: € 99.339 31-12-2016: € 77.539 Vreemd vermogen: € 0

Rechtspersoon	Doel	Betrokkenheid
Bestuurlijke Regiegroep Maashorst i.o. (september 2015) Convenant i.o. tussen Bernheze, Landerd, Oss, Uden, Waterschap Aa & Maas en Staatsbosbeheer <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder J. van der Schoot, tevens lid van de stuurgroep.	De samenwerking is gericht op de ontwikkeling en het beheer van natuurgebied De Maashorst, inclusief Herperduin en het zuidelijk uitloopgebied Oss.	De governance van de Maashorst is in oktober 2015 gewijzigd. De stuurgroep is de Bestuurlijke Regiegroep geworden. De Regiegroep is opdrachtgever van stichting Maashorst in Uitvoering. De Regiegroep en de stichting worden ambtelijk ondersteund door het Programmateam Maashorst. Oss draagt bij aan de financiering van de jaarplannen (ongeveer € 100.000 per jaar). De Maashorst is in 2012 benoemd tot een Landschap van Allure. Daarin moet de ontwikkeling van natuur, leefbaarheid, economie en landschap hand in hand gaan. Ook is veel provinciaal geld gestopt in het realiseren van het NatuurNetwerk in de Maashorst. Daarvoor is een integraal inrichtingsplan gemaakt die (IBeP) tot 2020.
Coöperatieve Vereniging Midwaste <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder J. van der Schoot.	Midwaste is een vereniging waarvan alleen inzameldiensten met meer dan 30.000 aansluitingen lid kunnen worden. Zij ondersteunt de leden bij de bedrijfsvoering, zowel op het gebied van duurzaamheid als de exploitatie.	De gemeente is een jaarlijkse managementfee van € 40.000 verschuldigd. Daarnaast is er een opslag voor de bij Midwaste ingebrachte tonnages. Deze kosten worden ruimschoots gecompenseerd door de schaalvoordelen die Midwaste biedt.
Bank Nederlandse Gemeenten <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder F. den Brok.	Bankier van de Nederlandse gemeenten en huisbankier van de gemeente Oss.	De gemeente Oss is aandeelhouder. Jaarlijks ontvangen we dividend.
NV Brabant Water <i>Portefeuillehouder:</i> Wethouder F. den Brok, tevens vertegenwoordiger van de gemeente bij de algemene vergadering van aandeelhouders.	Watervoorziening in de provincie.	De gemeente Oss is aandeelhouder (79.450 aandelen). Er wordt geen dividend uitgekeerd.

Toelichting

- Brabant-Noordoost
19 gemeenten: Boekel, Bernheze, Boxmeer, Boxtel, Cuijk, Grave, Haaren, 's-Hertogenbosch, Heusden, Landerd, Mill, Oss, Schijndel, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Sint-Oedenrode, Uden, Veghel en Vught.
- Brabant-Noordoost-oost
12 gemeenten: Boekel, Bernheze, Boxmeer, Cuijk, Grave, Landerd, Mill, Oss, Sint Anthonis, Sint-Oedenrode, Uden en Veghel.

Paragraaf grondbeleid

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft op hoofdlijnen het grondbeleid, de financiële positie en het weerstandsvermogen van het gemeentelijke grondbedrijf. Parallel aan de paragraaf grondbeleid stelden we ook het Najaarsbericht op. Het Najaarsbericht gaat een slag dieper dan de paragraaf en geeft inzicht op een lager detailniveau.

1. Grondbeleid

1.1 Economische ontwikkelingen

(Gegevens NVM, Rabobank en CBS – augustus 2015)

De nieuwste cijfers van de Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM) zijn positief. Het aantal koopovereenkomsten steeg in het tweede kwartaal van dit jaar. De procentuele stijging van het aantal verkopen is in Oss en omgeving zelfs hoger dan de landelijke ontwikkeling. De prijsontwikkeling in Oss en omgeving is stabiel. In zijn algemeenheid neemt de verkooptijd van woningen af, ook in Oss. De gemiddelde looptijd in Oss is echter nog circa 2 keer zo lang als het gemiddelde in Nederland.

Ook voor de industrie worden de cijfers iets gunstiger. Zowel de consumenten als het bedrijfsleven hebben de eerste twee kwartalen van 2015 iets meer uitgegeven dan een jaar eerder. Verder daalde het aantal werklozen iets. In bijna heel Nederland is een verbetering te zien van de economie. De stijging in de regio (zuid en noord) Oost-Brabant is met name te koppelen aan een verhoogde vraag vanuit de transport en logistieke sector. Over de hele linie zien we in Oss een steeds grotere interesse naar bedrijfsgrond (zowel naar kleinere percelen als naar grotere percelen).

1.2 Beleid

Grondbeleid

De vastgoedmarkt is op dit moment aan veel veranderingen onderhevig. Veel ontwikkelingen zijn blijvend van aard en vragen een nieuwe invulling van rollen, manieren van samenwerken en financieringsmodellen.

Vanuit het verleden hebben we vooral ingezet op een actieve grondpolitiek. Dit houdt in dat we zelf (strategisch) gronden verwerven en daarna voor eigen rekening en risico de grond bouwrijp maken, uitgeven en woonrijp maken. De projecten Piekenhoef en Horzak zijn voorbeelden waar we invulling gaven aan het actief grondbeleid.

De huidige ontwikkelingen gaan uit van een grotere rol van de markt en particulieren initiatieven en minder financiering en regels vanuit de gemeente. Daarom spreekt men nu ook wel eens over gebiedsontwikkeling nieuwe stijl. Het idee hierbij is dat gebiedsontwikkeling vraaggericht is (waar is daadwerkelijk behoefte aan?). Daarbij richt gebiedsontwikkeling nieuwe stijl zich op de integrale ontwikkeling van het gehele gebied en over het algemeen uitgesmeerd over een veel langere termijn dan vroeger het geval was: een veel opener proces. De volgende uitgangspunten zijn hierbij van belang: denken in waarde voor de maatschappij in plaats van kosten en baten en integrale financiering voor de lange termijn (dus ook in de beheersfase).

De nieuwe werkwijze maakt dat we in 2016 de nota Grondbeleid gaan herzien. De denkrichting voor het nieuwe beleid is een slim gedifferentieerd grondbeleid: actief alleen waar wenselijk en nodig (om regie te kunnen voeren, middelen te genereren of ontwikkelingen op te pakken die de markt niet oppakt) en in andere situaties faciliterend naar de markt (loslaten of participatie).

Grondprijsbeleid

Juli 2013 is gestart met een pilot om de grondprijzen voor particuliere kavels te waarderen door een taxatiecommissie. Deze commissie adviseert de gemeente over de te hanteren grondprijzen. Deze prijzen worden getoetst met de residuele grondwaardemethode. In de commissie zit een taxateur, een regionale makelaar en een marktwaaarde en kostendeskundige. Zij hebben een goed inzicht in de regionale prijzen en prijsontwikkelingen.

In 2014 rolden we de pilot verder uit naar de hele gemeente. Dit leidde tot een daling van de grondprijzen voor particuliere kavels. De kavelprijzen daalden gemiddeld met 12% ten opzichte van 2013. De daling is afhankelijk van een aantal factoren, zoals het voorzieningenniveau en kavelgrootte. Onderling varieert de daling tussen de 0% en de 36%. In 2015 stegen de grondprijzen niet.

Het huidige grondprijzenbeleid dateert van 2009. Dit beleid gaan we in 2015 herzien. Nog dit najaar willen we komen met een discussienota over het grondprijzenbeleid van de gemeente. Dit beleid gaat niet alleen de grondprijzen voor particuliere kavels, maar ook over bedrijventerreinen, sociale woningbouw, paardenweides, zendmasten, parkeerplaatsen, enz.. In het nieuwe beleid ligt de focus minder op vaste taxatiemethodes per categorie, maar op een scala aan methodes. Op die manier springen we beter en sneller in op de veranderende marktvraag.

Vennootschapsbelasting voor (Vpb) gemeenten

Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden vennootschapsbelasting (Vpb) gaan betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. Deze plicht komt voort uit klachten vanuit het bedrijfsleven over oneerlijke concurrentie bij het uitvoeren van bedrijfsmatige, commercieel getinte activiteiten van (onder andere) gemeenten. Private ondernemingen zijn vennootschapsbelastingplichtig en publieke ondernemingen zijn tot 2016 vrijgesteld. De invoering van de belastingplicht voor overheidsondernemingen moet die mogelijke concurrentievervalsingen uit de weg ruimen.

Ook het gemeentelijke grondbedrijf valt onder de werking van de Vpb. Wij moeten naast de huidige grondexploitaties ook berekeningen gaan maken op basis van de systematiek van de Vpb.

Op dit moment voeren de Belastingdienst en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) gesprekken over de implementatie van de nieuwe regeling. Er is echter nog veel onduidelijkheid en discussie over. In het MPG 2016-2019 informeren we u over de effecten van de Vpb op het grondbedrijf.

Nieuwe regels Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

De commissie BBV heeft de regels voor grondexploitaties opnieuw bekeken. De reden hiervoor is een aantal ontwikkelingen op het gebied van grondexploitaties. Namelijk: de forse afboekingen van gemeenten op grondposities in de afgelopen jaren, de aanbevelingen uit het rapport Vernieuwing BBV over transparantie en vergelijkbaarheid en de aankomende Omgevingswet.

Verder wil de commissie een aantal uitgangspunten voor de grondexploitaties gelijktrekken met de regels voor de Vpb en het exploitatieplan. De commissie is van mening dat een aanscherping van de regels kan helpen in de fiscale discussie over de afbakening van de ondernemersactiviteit en de toe te rekenen kosten en opbrengsten.

De commissie BBV heeft een aantal voorstellen uitgewerkt die leiden tot wijzigingen in het BBV en de uitwerking hiervan. Deze nieuwe regels verwerken we voor het eerst in het MPG 2016-2019.

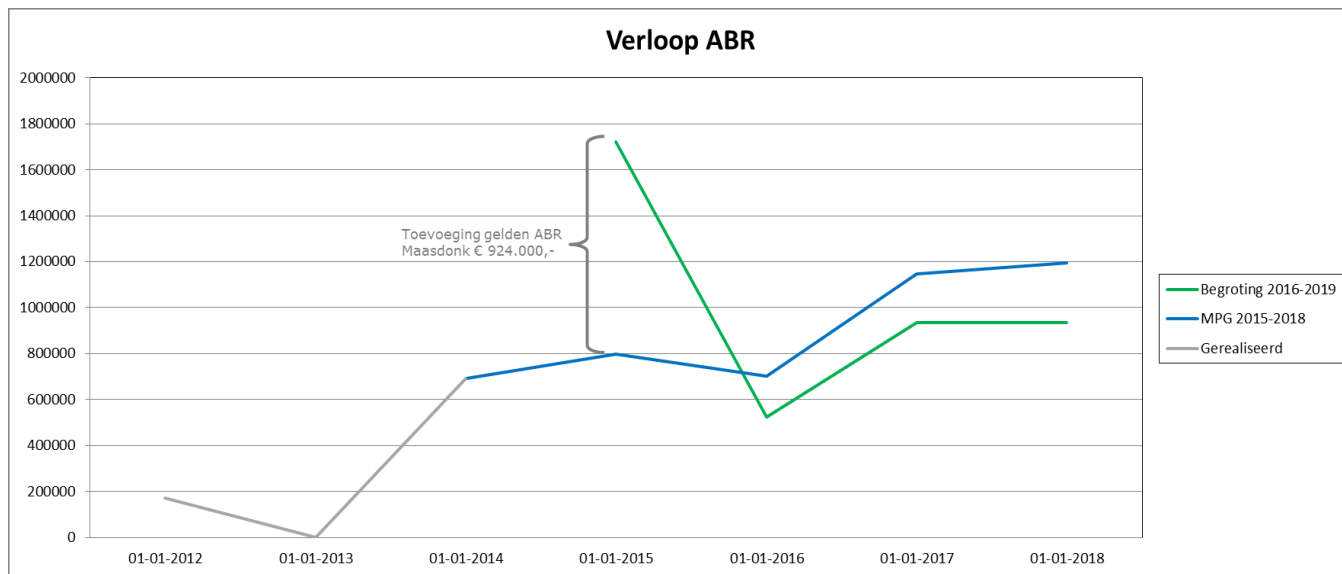
2. Financiële positie

Hierna volgt een overzicht van de financiën van het grondbedrijf op portefeuilleniveau.

2.1 Stand van de ABR

Onderstaande tabel geeft inzicht in het verloop van de ABR van het grondbedrijf. Het allereerste wat opvalt is de sprong per 1-1-2015. Dit komt door de toevoeging van de gemeente Maasdonk aan Oss. Oss ontvangt uit de Algemene Bedrijfsreserve van het grondbedrijf van Maasdonk € 0,92 miljoen. Dit bedrag werd administratief op 1 januari 2015 onderdeel van de ABR van het grondbedrijf van Oss. Bij het MPG 2015-2018 gingen we er nog van uit dat het restantbedrag uit de ABR van Maasdonk pas in het lopende jaar in onze ABR gestort zou worden.

Wij verwachten dat de ABR de komende jaren iets lager gaat uitvallen ten opzichte van de vorige prognose uit het MPG 2015-2018. We verwachten dat de ABR eind dit jaar zal sluiten op € 522.500 positief. Dit is € 180.000 lager dan bij het MPG 2015-2018 werd verwacht.

De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het MPG zijn:

- Verlengde De Run Geffen: Dit complex is gesplitst in het bestaande plan en een herinrichting aan de zuidzijde van het gebied (het nieuwe complex Den Herd Geffen). De te verwachten winst wordt dus ook gesplitst. Nu scheelt het € 345.500.
- Koornstraat: het complex Koornstraat is dit jaar geactiveerd (van programmaproject omgezet naar een uitvoeringsproject). Dit leidt ook tot een verschuiving van de kosten van de voorziening programmaprojecten naar een directe verliesneming uit de ABR. Daarnaast moeten we nu ook dit project meenemen in de reserve planeconomische risico's. Dit alles leidt tot een negatief resultaat van € 25.000.
- Bijstelling reserve planeconomische risico's: diverse bijstellingen bij de complexen Talentencampus, Groenstraat-Paradijs Haren en centrumplan Lith: € 122.000 negatief.
- Toevoeging plankosten Heesch West: de meeste plankosten die de gemeente maakt voor de ontwikkeling van het plan Heesch West zijn verhaalbaar op de Gemeenschappelijke Regeling. Enkele kosten vallen daar, conform de overeenkomst, buiten. Voor 2015 hebben we een bedrag opgenomen van € 25.000. Dit bedrag wordt rechtstreeks betaald uit de ABR.

Vanaf 1-1-2017 zal de ABR minder snel stijgen. Dit komt door de volgende wijziging:

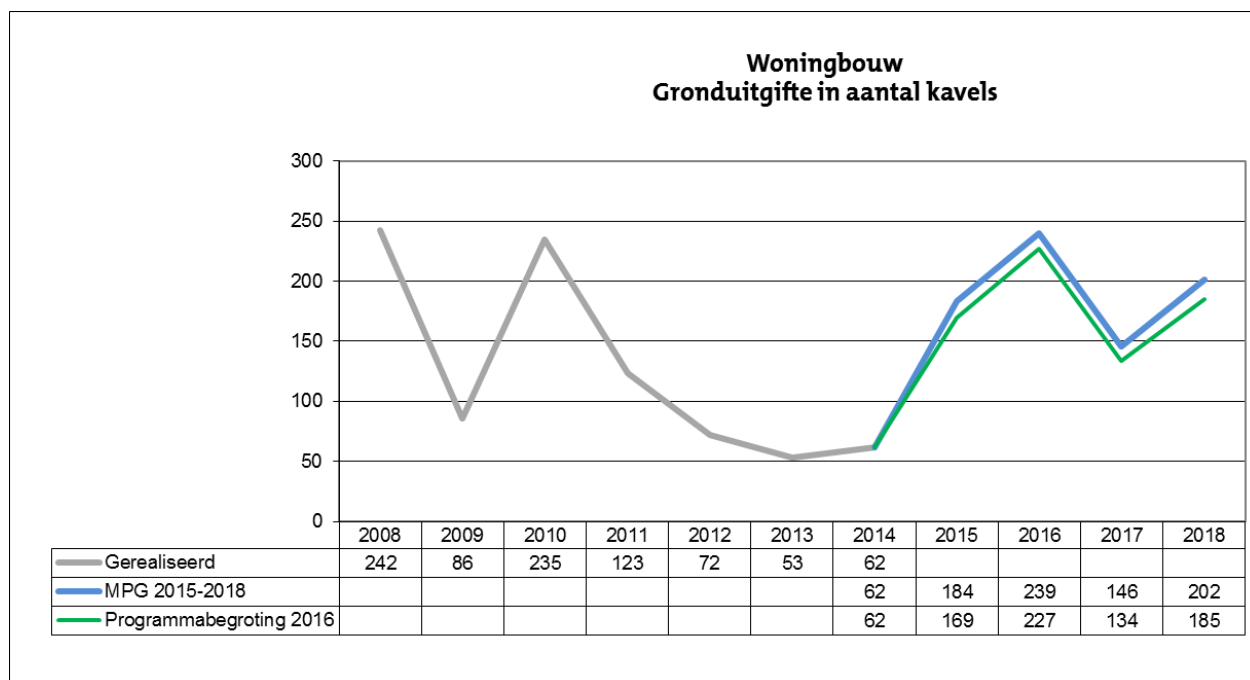
- Rentetoekenning aan reserves: vanaf 1 januari 2016 veranderen de BBV-regels (Besluit Begroting en Verantwoording). In hoofdstuk 4 van het najaarsbericht gaan we hier verder op in. Eén van de gevolgen van de nieuwe regeling is dat de gemeente Oss heeft besloten om de rente op de reserves bij te schrijven die gelijk is aan de gemiddelde marktrente. Dit geldt ook voor de ABR.

2.2 Verkopen

Woningbouw

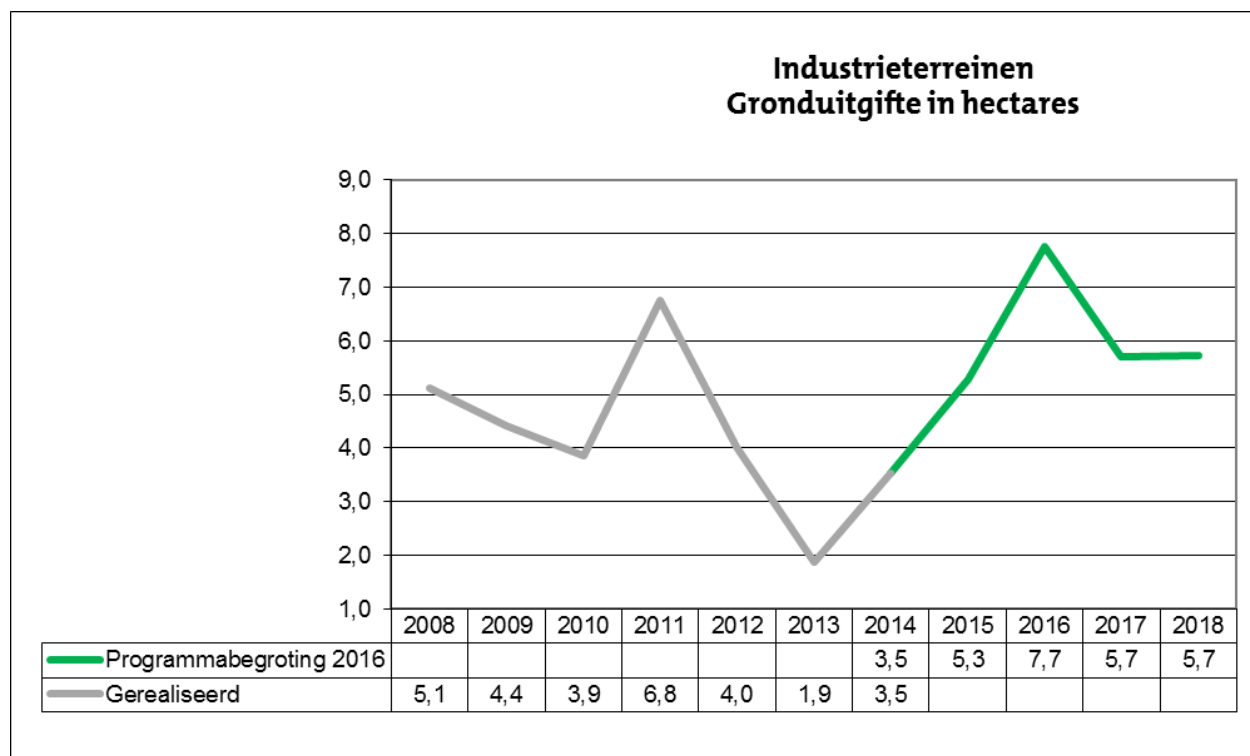
Wij schatten in dat we aan het eind van dit jaar 169 bouw kavels hebben verkocht. Dit is 15 kavels minder dan we hadden verwacht bij het opstellen van het MPG.

Ook bij de komende jaren verwachten we iets minder bouw kavels per jaar uit te geven. Bij de herziening van de woningbouwcomplexen keken we nogmaals scherp naar de fasering van de uitgifte. Bij een aantal plannen (o.a. Liesdaal, Megen Zuid en Wilgendaal) hebben we de fasering uitgespreid. Ook schraptten we een aantal bouw kavels uit de prognose (o.a. Weverstraat en Oude Baan Geffen).

Verkopen bedrijventerrein

In de onderstaande tabel geven we inzicht in het verloop van de totale uitgifte van bouwgrond voor industrie (in hectares) in Oss voor de komende jaren. Wij hebben de planning voor de verkoop van bedrijventerreinen niet aangepast ten opzichte van het MPG 2015-2018. In totaal verwachten we eind dit jaar 5,3 hectare verkocht te hebben.

2.3 Projectenportefeuille

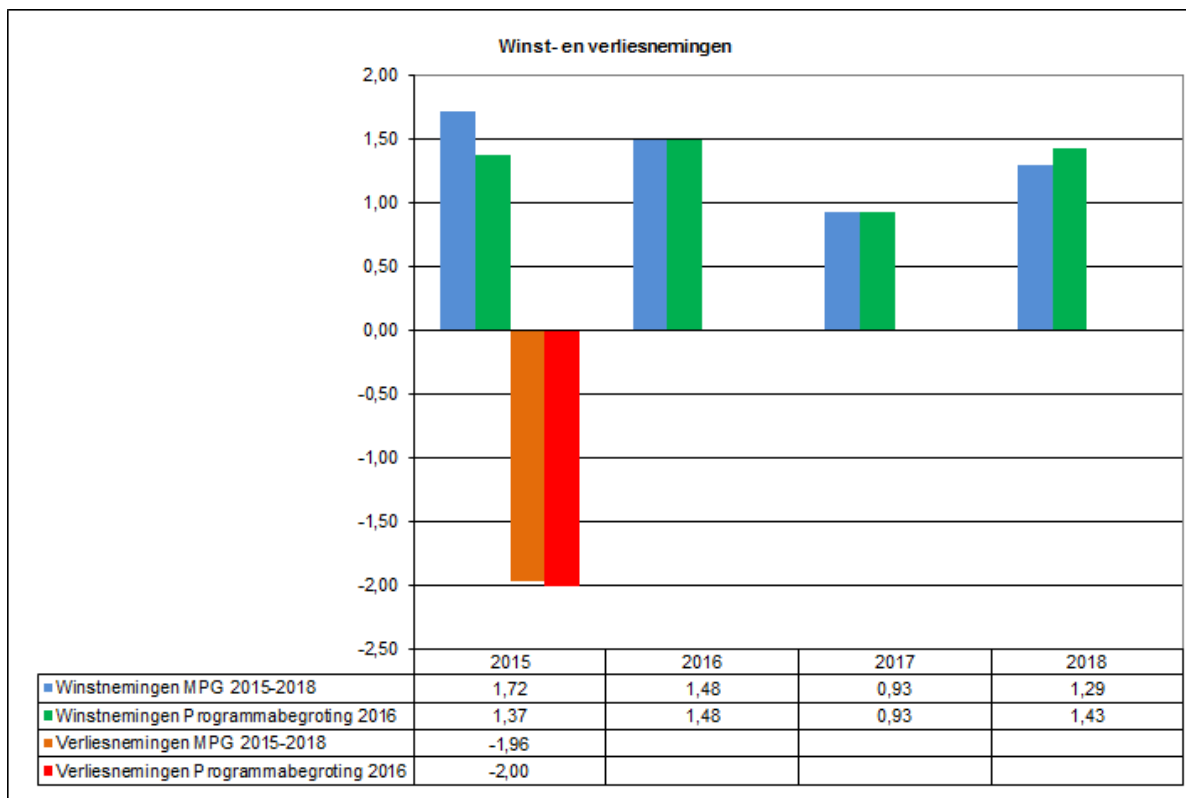
Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende complexen binnen het grondbedrijf en de wijzigingen ten opzichte van het MPG 2015-2018:

- De eerste wijziging is de verplaatsing van het complex Koornstraat (was een programmaproject en is nu een uitvoeringsproject).
- De tweede wijziging betreft de toevoeging van het complex Den Herd Geffen. Dit betreft een herontwikkeling van de zuidelijke strook grond van het complex Verlengde De Run Geffen.

Portefeuille			
koepelcomplexen	80000 Centraal 80005 Schadewijk 80006 Zuid 80007 Ruwaard 80008 Ussen/Mikkeldonk 80009 Mettegeupel/Krinkelhoek 80010 Moleneind/Landweer 80011 Danenhoef	80012 Elzenburg 80013 De Geer 80020 Berghem 80021 Megen 80022 Haren 80023 Macharen 80024 Ravenstein/Huisseling 80025 Herpen/Koolwijk	80027 Demen/Dieden/Neerangel 80028 Deursen/Dennenburg 80029 Neerloen/Overangel/Keent 80030 Maren/Kessel/Het Wild 80031 Lith 80032 Lithoijen 80033 Teeffelen 80034 Oijen 80035 Buitengebied
beheercomplexen	80900 (tijdelijke) panden Verhuurde percelen: 80901 * lange termijn 80903 * korte termijn	Pacht: 80902 * lange termijn 80904 * korte termijn 80906 Eigen exploitatie	80910 Opstalterreinen 80911 Erfpachtgronden 80912 Beheersgronden 80913 Strategisch vastgoed
	62401 herstructureringsplannen	62201 woningbouwcomplexen	62302 industrieterreinen
programmaprojecten	80260 V&D-locatie		80710 Binnenhaven Elzenburg (rijks subsidie)
ontwerpprojecten	81120 Centrumplan Lith		80680 Heesch-West
uitvoeringsprojecten	80110 Bergoss 80120 Koornstraat-Begijnenstraat 80190 Centrumplan Berghem 80200 Talentencampus Oss 80220 Megen Zuid 80230 Groenstraat Haren 80280 Herontwikkeling "de Vlaam" 81140 Dorpshart Oijen 82110 Centrumplan Geffen	80310 Piekenhoef 80330 Wilgendaal 2-4 80520 Horzak- Noord 80590 Restcomplex woningbouw 81400 Lith Oost 81420 Liesdaal 2 en 3 81430 Maren-Kessel West 82310 Oude Baan Geffen 82320 Verlengde De Run Geffen 82330 Weverstraat Geffen 82340 Den Herd Geffen	80620 De Geer Oost/Zuid 80630 Vorstengrafdonk 80660 De Bulk 2-3 80690 Danenhoef Zuid 80790 Restcomplex industrie
Wijzigingen tov MPG 2015-2018			
80120	Koornstraat-Begijnenstraat	Verplaatst van programmaproject naar uitvoeringsproject	
82340	Den Herd Geffen	Toevoeging per 1-7-2015	

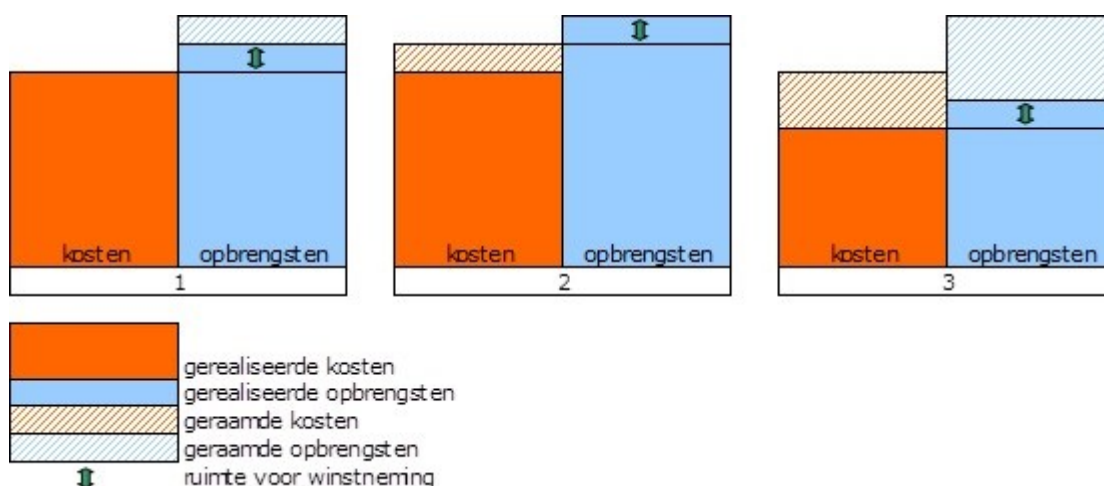
2.4 Winstnemingen

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de te verwachten winst- en verliesnemingen voor de periode 2015-2018 binnen de uitvoeringsprojecten (de bedragen in miljoenen euro's). Deze winst- en verliesnemingen zijn verwerkt in de prognose van de ABR.

Binnen de grondexploitaties kunnen we winst nemen als voldaan wordt aan één van de volgende drie kaders:

1. De kosten zijn gedekt door gerealiseerde opbrengsten. Elke euro aan 'nieuwe' opbrengsten levert dus direct winst op.
2. Bijna alle kosten zijn gemaakt en de nog behoedzaam geraamde kosten voor afronding zijn geheel gedekt door de gerealiseerde opbrengsten.
3. De gerealiseerde verkopen overtreffen de gemaakte kosten én de behoedzaam en goed in te schatten, nog te realiseren verkopen zijn aanzienlijk hoger dan de behoedzaam ingeschatte, nog te maken kosten. Dit zal het geval zijn bij een grondexploitatie met omvangrijke winstgevendheid.

De winstnemingen uit de herstructurerings- en woningbouwprojecten gaan naar de ABR. De winstnemingen uit de industriecomplexen gaan voor 80% naar de ABR en voor 20% naar de reserve strategische aankopen. Om de ABR te versterken is bij het vaststellen van de programmabegroting 2013-2016 besloten om in de periode 2012 t/m 2015 af te wijken van het beleid ten aanzien van de winstnemingen op industrieterreinen door niet 80% maar 100% in de ABR te storten. Vanaf 2016 vullen we de reserve strategische aankopen weer (zie paragraaf 3.2 reserves en voorzieningen).

Voor de volgende projecten vinden nog tussentijdse winstnemingen plaats: Piekenhoef, De Geer Oost-Zuid, Vorstengrafdonk, De Bulk 2-3 en Egalisatiecomplex Industrieterreinen. Deze winstnemingen zijn verwerkt in de tabel.

Verder verwachten we in 2015 een incidentele winstneming bij het project Verlengde De Run. Zoals wij bij de toelichting van de ABR al aangaven, is de winstverwachting lager dan bij het opstellen van het MPG werd aangenomen. In 2018 verwachten we de winst te nemen van het complex Den Herd Geffen.

Bij de jaarrekening van 2015 verwachten wij een verliesneming bij de projecten Weverstraat, Oude Baan, Koornstraat-Begijnenstraat en Centrumplan Geffen.

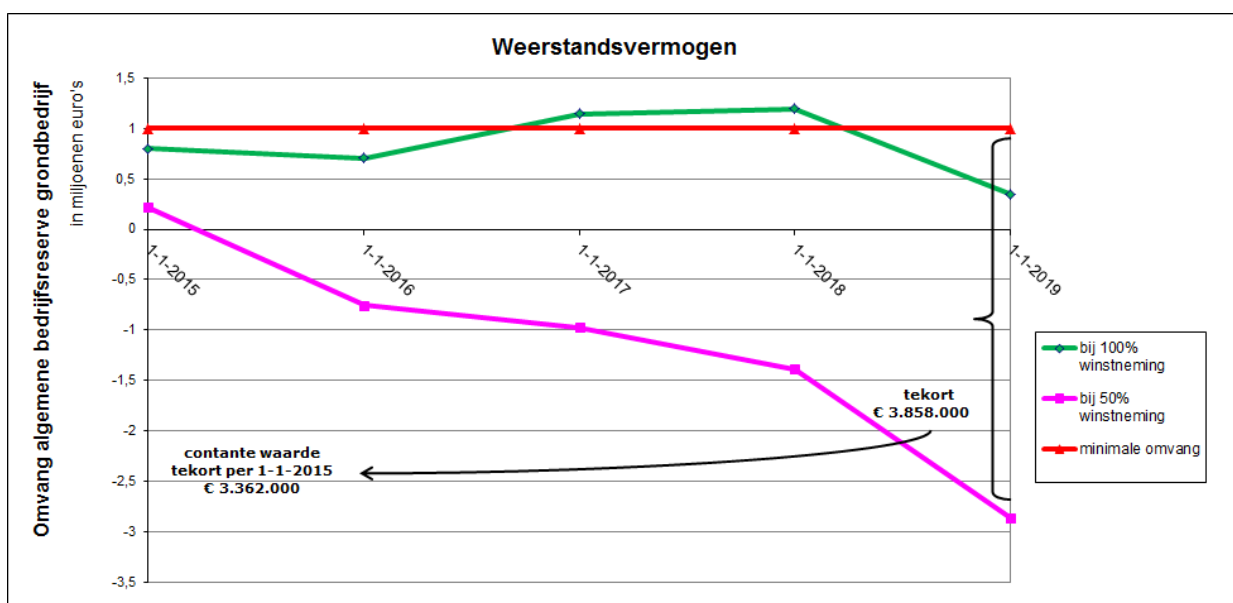
3. Weerstandsvermogen

3.1 Risico's en voorzienbare verliezen

Bij de complexen onderscheiden we twee soorten risico's, namelijk de conjuncturele risico's en de projectrisico's. Vertraging in de uitgifte door een lagere woningvraag of een verlaging van de grondprijzen door een slechtere economie zijn voorbeelden van conjuncturele risico's. Projectrisico's komen alleen in het specifieke plan voor. Dat kan bijvoorbeeld een mogelijk te verwachten vervuiling zijn of extra kosten die we moeten maken voor een verbetering van de ontsluiting van de wijk.

Conjuncturele risico's

De conjuncturele risico's dekken we af met de ABR. De benodigde omvang van het weerstandsvermogen bepaalt het grondbedrijf aan de hand van een stappenplan. Hierbij gaan we uit van de fictie dat alle winstnemingen 50% lager uitvallen (vertraging en lagere grondprijzen). In principe zou de ABR in alle gevallen een minimale omvang moeten hebben van € 1,0 miljoen, dus ook bij het meest negatieve scenario. Hieruit blijkt dat het weerstandsvermogen op 1 januari 2015 € 3,36 miljoen te laag is. De verwachting is dat de ABR op 1-1-2016 uitkomt op € 0,52 miljoen. Een bijstorting van € 2,8 miljoen vindt niet plaats.

Projectrisico's

Naast de conjuncturele risico's spelen projectrisico's. Projectrisico's voor ontwerp- en uitvoeringsprojecten worden gedragen door de grondexploitaties zelf. Dat is alleen als er voldoende winstpotentie in het project aanwezig is.

De risico's van projecten die onvoldoende of geen winstpotentie bezitten worden ongewijzigd afgedekt met de reserve planeconomische risico's.

Risico's per 1 januari 2016	MPG 2015-2018	begroting 2016	Vershil
programmaprojecten	782.703	1.126.237	343.534
ontwerpprojecten**	128.259	107.391	- 20.868
uitvoeringsprojecten**	897.617	1.079.117	181.500
Totaal	1.802.113	2.312.745	552.368

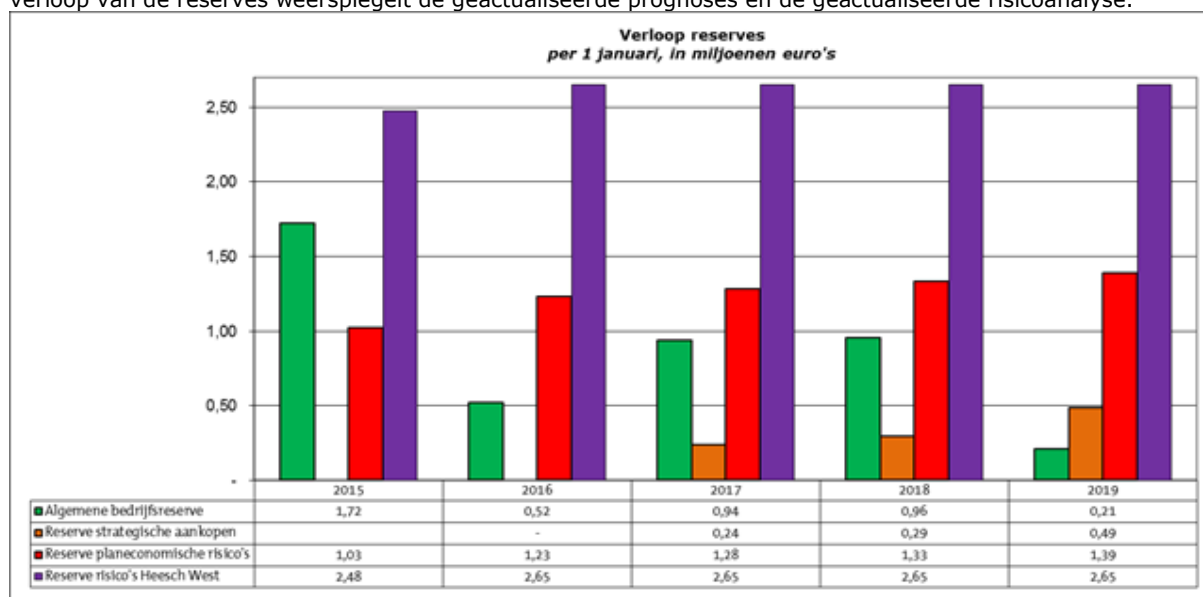
* afgedekt met de voorziening programma-projecten

** afgedekt met de reserve planeconomische risico's

3.2 Reserves en voorzieningen

Reserves

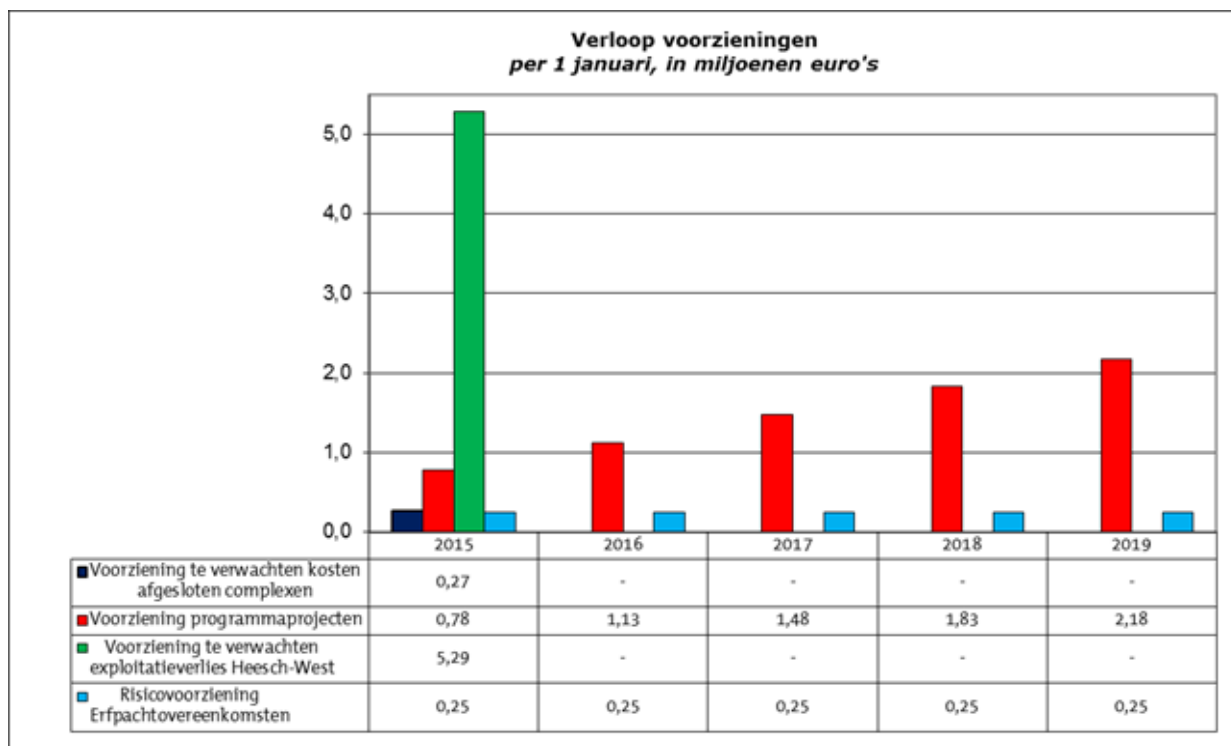
De onderstaande staafdiagram geeft het verloop van de reserves van het grondbedrijf weer. De stand per 1 januari 2015 is gerealiseerd en de standen per 1 januari voor 2016 tot en met 2019 zijn een inschatting. Het verloop van de reserves weerspiegelt de geactualiseerde prognoses en de geactualiseerde risicoanalyse.

ad. reserve strategische aankopen: Zoals besloten met de vaststelling van de programmabegroting 2013-2016 wijken we tijdelijk af van de beleidslijn om 20% van de (tussentijdse) winstnemingen op industrieterreinen in de reserve strategische aankopen te storten. Dat doen we om de ABR te versterken. In de periode 2012-2015 komen de (tussentijdse) winstnemingen volledig ten gunste aan de ABR. Vanaf 2016 wordt deze reserve weer gevuld.

Voorzieningen

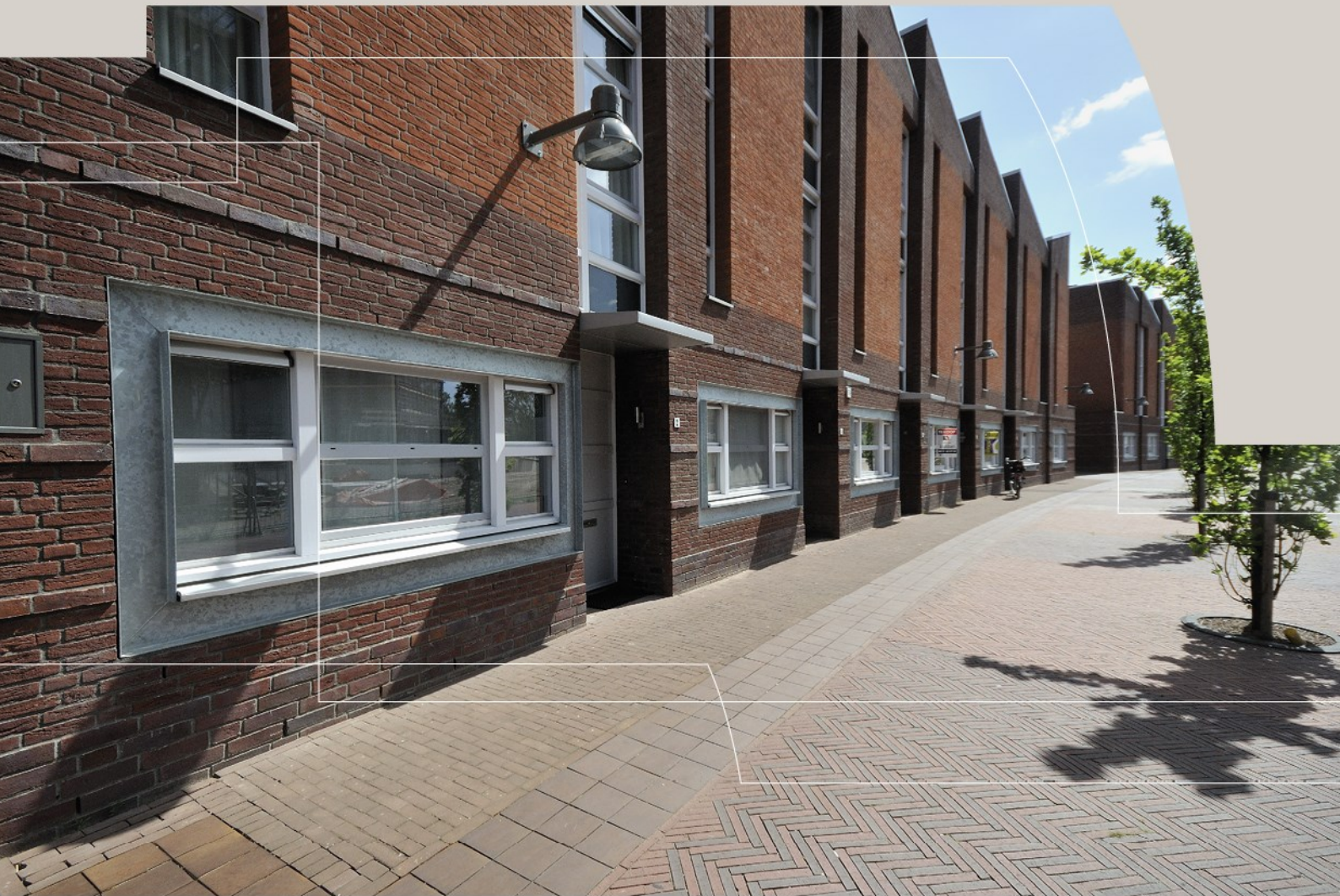
De onderstaande staafdiagram geeft het verloop van de voorzieningen van het grondbedrijf weer. De stand per 1 januari 2015 is gerealiseerd en de standen per 1 januari voor 2016 tot en met 2019 zijn een inschatting. Het verloop van de voorzieningen weerspiegelt de geactualiseerde prognoses en de geactualiseerde risicoanalyse.

Ad. Voorziening te verwachten exploitatieverlies Heesch-West: Deze voorziening is exclusief Maasdonk en dient om het te verwachten verlies op het project Heesch-West op te vangen. Uitgaande van de huidige planning, zal eind 2015 deze voorziening overgedragen worden aan de Gemeenschappelijke Regeling.

Ad. Voorziening erfpachtovereenkomsten: Vanaf begin 2015 biedt de gemeente erfpacht aan als eigendomsverkrijging bij woningbouw. Eerder boden we erfpacht al aan bij bedrijfsperven. Gelet op het grote aantal overeenkomsten, is het wenselijk om een reserve te hebben om eventuele risico's te kunnen dekken.

Paragraaf lokale heffingen

1. Algemene ontwikkeling

Het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) onderzoekt jaarlijks de lastendruk met betrekking tot de gemeentelijke belastingen. Het gaat om belastingen die tot woonlasten voor gebruikers van woningen leiden (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing).

In het volgende overzicht zijn de cijfers uit de COELO-atlas opgenomen. De uitgangspunten daarbij zijn:

- Voor Oss ligt de gemiddelde WOZ-waarde tussen € 200.000 en € 225.000.
- De landelijk gemiddelde WOZ-waarde is € 216.000.
- Het tarief voor de afvalstoffenheffing is gebaseerd op een container van 240 liter voor restafval in combinatie met een container van 140 liter voor GFT.
- Het tarief voor de rioolheffing bestaat uit het eigenaartarief plus gebruikerstarief van een woning.

Op basis van de werkelijke cijfers 2015 ziet het overzicht voor Oss er als volgt uit:

Lastendruk standaardwoning 2015	Oss	Landelijk werkelijk
Onroerende zaakbelastingen	€ 246	€ 264
Afvalstoffenheffing	€ 276	€ 263
Rioolheffing	€ 168	€ 189
Totaal	€ 690	€ 716

Uit deze cijfers blijkt dat de lastendruk in Oss in 2015 € 26,- onder het werkelijke landelijk gemiddelde ligt.

2. Uitgangspunten tarievenbeleid

Het is ons vaste beleid om de Osse lastendruk onder het landelijk gemiddelde te houden. Als landelijk gemiddelde worden de cijfers van het COELO gehanteerd.

In ons tarievenbeleid worden voor 2016 de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De tarieven voor de OZB ondergaan 3 wijzigingen:
 - Een aanpassing als gevolg van de verwachte waarde ontwikkeling.
 - Voor de jaren 2016- 2019 wordt uitgegaan van een jaarlijkse verhoging van de OZB opbrengst gekoppeld aan de prijsontwikkeling. Voor 2016 is deze begroot op 1,5%.
 - Voor het jaar 2017 is rekening gehouden met een extra OZB opbrengst van € 860.000, gekoppeld aan een daling van de afvalstoffenheffing. Dit is een percentage van ruim 5%.
- De tarieven voor de afvalstoffenheffing worden niet verhoogd.
- Het tarief voor de rioolheffing wordt ook niet verhoogd.
- Op de tarieven voor de overige belastingen en leges wordt geen inflatiecorrectie toegepast.

In de rest van de paragraaf gaan we uit van deze uitgangspunten voor de tarieven. De definitieve voorstellen voor de tarieven worden in de gemeenteraad behandeld bij het vaststellen van de belastingverordeningen.

3. Prognose lastendruk 2016

Bij de prognose voor de landelijke lastendruk zijn we uitgegaan van 1,5% inflatiecorrectie.

Lastendruk standaardwoning 2016	Oss prognose	Landelijk prognose
Onroerende zaakbelastingen	€ 250	€ 268
Afvalstoffenheffing	€ 276	€ 267
Rioolheffing	€ 168,48	€ 192
Totaal	€ 694,48	€ 727

Op basis hiervan ligt de verwachte lastendruk 2016 in Oss € 32,52 onder het geschatte landelijk gemiddelde.

4. Kwijtschelding

De in de wet geboden ruimte om het kwijtscheldingsbeleid vorm te geven gebruiken we maximaal, wat betekent dat de kwijtscheldingsnorm op 100% ligt. Kwijtschelding kennen we voor de volgende belastingen toe:

- Onroerende zaakbelastingen (na de afschaffing van het gebruikersdeel van de OZB op woningen komt deze vorm van kwijtschelding nog slechts een enkele keer voor)
- Rioolheffing
- Afvalstoffenheffing
- Hondenbelasting

In de volgende tabel zijn de aantallen kwijtscheldingsverzoeken over de jaren 2014 en 2015 weergegeven.

Kwijtscheldingsverzoeken	2014	2015 (per 1-7-2015)
Meerjarige kwijtschelding	1.518	978
<u>Incidentele verzoeken</u>	<u>967</u>	<u>881</u>
Totaal	2.485	1.512

5. Overzicht van de belangrijkste belastingen en heffingen

Omschrijving	Opmerking	Tarief 2015	Tarief 2016
Onroerende zaakbelastingen			
- Tarief OZB gebruikers niet-woningen	1	0,1513	0,1535
- Tarief OZB eigenaren woningen	1	0,1027	0,1028
- Tarief OZB eigenaren niet-woningen	1	0,1825	0,1852
Afvalstoffenheffing	2	276,00	276,00
Rioolheffing woningen	3	168,48	168,48
Hondenbelasting	4	54,96	54,96
(Water)toeristenbelasting	5	1,10	1,10

Toelichting

1. Het tarief 2016 is berekend door het tarief 2015 met 1,5 % te verhogen.
2. Het tarief is gebaseerd op het hebben van een grijze container met een inhoud van 240 liter en een groene container met een inhoud van 140 liter.
3. Het tarief van € 168,48 is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:
 - a. € 140,28 voor een eigenaar van een woning met een kavelgrootte tot 1.000 m². Dit tarief neemt toe naarmate de kavelgrootte toeneemt.
 - b. € 28,20 voor de gebruiker.
4. Het tarief is gebaseerd op het tarief voor de 1^e hond.
5. Het tarief voor toeristenbelasting is € 1,10 per overnachting. Het tarief voor watertoeristenbelasting is € 1,10 per persoon per etmaal, waarbij een factor voor de lengte van het vaartuig wordt toegepast.

Paragraaf bedrijfsvoering

Inleiding

Voor de actuele ontwikkelingen op het gebied van de bedrijfsvoering verwijzen we naar programma 9 Bestuur, organisatie en dienstverlening.

Paragraaf Integraal Voorzieningenbeleid (IVB)

Inleiding

De activiteiten die plaatsvinden in schoolgebouwen, sportaccommodaties en wijk- en dorpshuizen dragen bij aan de leefbaarheid in onze wijken en kernen. In december 2009 stemde de gemeenteraad in met de Procesaanpak Integraal Voorzieningenbeleid Oss 'Vooruitzien in Voorzieningen' (IVB). Door periodiek domeinoverleg met de verschillende gebruikers komen we tot een transparant en gestructureerd bestuurlijk besluitvormingsproces over de voorzieningen. Ook gebruiken we IVB om zo goed mogelijk in te spelen op demografische en maatschappelijke ontwikkelingen als ontgroening, vergrijzing, mobiliteit en individualisering. Tenslotte is IVB van belang om tot een duurzame vastgoedportefeuille te komen. Een portefeuille met kwalitatief hoogwaardige, functionele, bereikbare en betaalbare accommodaties, die optimaal bijdraagt aan de leefbaarheid in alle Osse wijken en kernen.

1. Visie op gemeentelijk vastgoed

Voorzieningen zoals schoolgebouwen, sportaccommodaties en wijk- en dorpshuizen kosten de gemeenschap veel geld. Kosten van de exploitatie drukken voor een lange periode (40 jaar) op de begroting. Na 40 jaar is er bovendien opnieuw een investering nodig voor renovatie of voor vervangende nieuwbouw. In de komende 10 jaar is 35% van de vastgoedportefeuille hier aan toe. Daarvoor zijn grote investeringen nodig die leiden tot een substantiële stijging van de vastgoedexploitaties.

Aan de andere kant zien we dat er minder vraag naar ruimte is. Dit komt door krimp, ontgroening, hogere tarieven en minder subsidies. De eerste effecten daarvan zijn zichtbaar. Zo is er sprake van meer leegstand en minder huurinkomsten bij de Horizonscholen. Ook zien we dat huurders vragen om een verlaging van de huurtarieven. De verwachting is dat deze trend van een dalende ruimtevraag en minder huuropbrengsten de komende jaren doorzet.

Inzetten op het behoud van de huidige vastgoedportefeuille is niet alleen kostbaar, maar ook een maatschappelijk onverantwoorde strategie. Er is nu al overcapaciteit en die wordt de komende jaren alleen maar groter. De exploitatie van onderbezette accommodaties is op termijn niet meer houdbaar. Dat geldt niet alleen voor de gemeente, maar ook voor verenigingen en beheerstichtingen.

Daarom zetten we het IVB-beleid van de afgelopen jaren voort. De uitgangspunten om deze uit te voeren zijn:

1. het optimaliseren van het gebruik van bestaande accommodaties (goede spreiding, betere bezetting, multifunctioneel gebruik en inzet van niet-gemeentelijke gebouwen).

Wat op termijn moet leiden tot:

2. minder vierkante meters gemeentelijke voorzieningen (minder meters).
3. een hoger maatschappelijk resultaat en betere exploitatie (meer opbrengsten en minder kosten).

Als aanvulling daarop ligt er de specifieke bestuurlijke opdracht om vervangingsinvesteringen zoveel mogelijk te voorkomen.

In 2013 is de uitvoeringsnota maatschappelijk vastgoed vastgesteld. Hierin werken we nader uit hoe we deze doelen kunnen bereiken. Belangrijke instrumenten om IVB in de praktijk te realiseren zijn onder andere de Voorzieningenkaart, portefeuillemanagement en het Makelpunt. Hieronder gaan we verder in op de actuele stand van zaken rond de Voorzieningenkaart en het Makelpunt.

2. Instrumenten IVB

2.1 Voorzieningenkaart 2030

In 2013 zijn we gestart met de Voorzieningenkaart 2030. De Voorzieningenkaart maken we op basis van co-creatie met de inwoners. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat ontmoeten in alle wijken en kernen mogelijk blijft. Verder is er ruimte voor alle maatschappelijke activiteiten in een wijk of dorpencluster. Maar niet iedere activiteit hoeft plaats te vinden in een eigen, gemeentelijke voorziening of in de eigen dorpskern. We zoeken naar een optimale bezetting en spreiding van gemeentelijke en particuliere voorzieningen.

We denken dat dit mogelijk is door meer samen te werken, activiteiten te clusteren of juist te herverdelen en ruimtes multifunctioneel te gebruiken. We werken toe naar een duurzame vastgoedportefeuille die is afgestemd op de vraag van inwoners en op de beleidsdoelen van de gemeente. Dit doen we door de aanwezige overcapaciteit af te bouwen. De portefeuille bestaat dan uit kwalitatief hoogwaardige gebouwen, zowel bouwkundig als functioneel. Verder zijn ze ook op de lange termijn betaalbaar voor zowel gemeente als gebruikers.

In 2015 stelde de gemeenteraad vier voorzieningenkaartadviezen vast: Herpen, Oss Noord-West, Ravenstein en Lith. De voorzieningenkaarten voor Centrum, Krinkelhoek en Mettegeupel en Zuid ronden we in 2015 af. Besluitvorming hierover vindt plaats in 2016. We verwachten dat we in 2015 in alle gebieden gestart zijn. In 2015 was er ook een brede evaluatie naar de effectiviteit en de efficiëntie van de nieuwe manier van werken: samen met inwoners, verenigingen, professionele instellingen en ondernemers stelden we een raadsadvies op. Hierover informeerden we de raad in 2015 via een raadsinformatiebrief. De reacties op het proces zijn overwegend positief. Co-creatie is een efficiënte manier om draagvlak te verwerven voor besluiten en een stimulans voor burgerkracht. Het proces bleek ook effectief. Met de vier afgeronde voorzieningenkaarten voorkomen we al ongeveer de helft aan vervangingsinvesteringen. Op basis van de eerste vier adviezen is een meerjarige investeringsagenda opgesteld (zie programma 3).

2.2 Makelpunt voor maatschappelijke activiteiten

Een tweede instrument om het bestaande maatschappelijk vastgoed beter te benutten is het zogenaamde Makelpunt. Het Makelpunt bemiddelt in de eerste plaats tussen vraag naar en aanbod van ruimte voor maatschappelijke activiteiten. Op de tweede plaats stimuleert het Makelpunt een optimaal gebruik en betere exploitaties van de gemeentelijke én particuliere voorzieningen. Een derde voordeel is dat het Makelpunt de kennis over vraag en aanbod van ruimte vergroot. Op de website www.makelpunt-oss.nl kunnen inwoners en organisaties zelf beoordelen of beschikbare ruimte geschikt is voor hun activiteit, wat deze kost en hoe ze deze kunnen reserveren. Het Makelpunt vergroot daarmee de zelfredzaamheid van inwoners en biedt kansen voor het particuliere initiatief. Er staan inmiddels bijna 100 accommodaties op de website. Via deze website kan iedereen straks ook digitaal een sporthal of -zaal reserveren en betalen. We willen zo het gebruik van onze sporthallen en -zalen verder verbeteren.

2.3 Meerjareninvesteringsplan (MIP)

Theoretisch is na een periode van 40 jaar een nieuwe investering nodig voor renovatie of voor vervangende nieuwbouw van gebouwen. Het Meerjareninvesteringsplan (MIP) brengt deze investeringen in beeld. Het MIP is ook een dynamisch plan. Op basis van de resultaten van de voorzieningenkaart en portefeuillemanagement wegen we integraal en op basis van co-creatie af in welke gebouwen we investeren. We maken dan keuzes voor afstoten, nieuwbouw of verbouw en de benodigde grootte van het gebouw. Dit heeft invloed op de investeringsvraag. We actualiseren daarom jaarlijks het MIP zodat we beter kunnen kiezen en prioriteiten stellen.

Investeringsvolume

Voor de komende vier jaar willen we werken met een investeringsvolume. Jaarlijks komen we met concrete investeringsaanvragen voor de inzet van deze middelen. Voor projecten die starten in 2016 vragen we in deze programmabegroting al geld aan. Mocht een project gedurende de uitvoering minder geld kosten, dan behouden we het overschot voor nieuwe investeringen uit het MIP.

Dekking

Voor investeringen in onderwijs besloot de Raad eerder om vrijvallende kapitaallasten in te zetten voor nieuwe investeringen. Hiermee investeren we de komende vier jaar in drie gebieden in onderwijs (Centrum, Ussen-Zuid en Herpen). Het bestaande investeringsvolume 2016 -2019 voor onderwijs bedraagt € 13,8 miljoen.

Ook voor de overige maatschappelijke gebouwen willen we de vrijvallende kapitaallasten reserveren voor nieuwe investeringen. Tot en met 2017 zijn deze vrijvallende kapitaallasten al ingezet om eerdere bezuinigingen te realiseren. In 2018 levert dit een dekking op van € 38.000 en in 2019 een structureel bedrag van € 76.000. Met de nieuwe investeringsaanvragen via de programmabegroting levert dit vooral op de lange termijn grotere dekking op voor investeringen vanuit het MIP. Het investeringsvolume van de maatschappelijke voorzieningen (ontmoeten en sport) bedraagt voor de jaren 2016-2019 in totaal € 18,5 miljoen. Rekening houdend met de beschikbare dekking vanuit de vrijval van kapitaallasten ontstaat in 2019 een aanvraag van een structurele kapitaallast van € 1.219.000. Deze benodigde structurele kapitaallasten zijn in programma 3 voorziening sport, cultuur en ontmoeten bij "nieuw beleid" opgenomen.

Investeringen in het MIP zijn gebaseerd op de IVB uitgangspunten. Oplossingen zoeken we in de eerste plaats in bestaande gebouwen. Door functies te combineren verbetert het gebruik van accommodaties. Dit betekent dat er gebouwen en locaties vrij komen. Deze locaties worden via het grondbedrijf her-ontwikkeld of verkocht. De mogelijke opbrengsten van deze locaties worden niet vooraf ingezet als dekking voor het MIP, tenzij we hier van wijken via een apart raadsdossier.

Wijzigingen beleid:

- Investeringsvolume 2016-2019 Maatschappelijke voorzieningen (ontmoeten en sport) vaststellen op €18,5 miljoen;
- Investeringsaanvraag per project apart ter besluitvorming in de Raad (eventueel via kadernota-programmabegroting);
- Eventuele overschotten bij projectinvesteringen worden weer ingezet voor nieuwe investeringen in het MIP;
- Begrotingsruimte door vrijvallende kapitaallasten maatschappelijke gebouwen reserveren voor nieuwe investeringen MIP.

3. Ontwikkelingen per domein

3.1 Onderwijs

Iedere twee jaar worden de leerlingenprognoses gemaakt. De meest recente zijn in 2015 vastgesteld. De trend is dalende leerlingenaantallen. De meeste basisscholen krimpen en een aantal stabiliseert. Maar enkele basisscholen groeien: de twee centrumscholen, de Nicolaas en de NUT Vianenstraat en Horizonschool in Berghem. Tussen 2014 en 2030 zal het effect van ontgroening uitgewerkt zijn.

Krimp heeft gevolgen voor de schoolbesturen in Oss. Het Rijk bekostigt het onderwijs op basis van leerlingaantallen. Schoolbesturen krijgen bij krimp minder geld, maar kunnen dit vaak niet meteen vertalen in bezuinigingen. De grootste kostenpost in het onderwijs is immers het personeel. Ook de huisvestingskosten lopen door bij leegstand. Reden te meer om in goed overleg met het onderwijs de overcapaciteit weg te organiseren. Niet alleen de krimp zorgt voor andere eisen en wensen. Zowel gemeente als onderwijs besteden meer aandacht aan de exploitatiekosten en duurzaamheid. Waar we in het verleden eerder kozen voor mooi en ruim, kiezen we nu meer voor functioneel en betaalbaar. Deze veranderende behoefte is met name zichtbaar in de multifunctionele accommodaties. Ook blijven controles op gebied van milieu en veiligheid investeringen vergen in bestaande gebouwen.

Primair onderwijs

Er lopen diverse projecten om tot een vermindering van de capaciteit te komen. De in 2013 gestarte Scholencarrousel Ruwaard is in 2015 afgerond. Ook in de wijk Oss Noord-West is in de Voorzieningenkaart met het onderwijs en de kinderopvang een start gemaakt om tot een scholencarrousel te komen. In het centrum maakten we in 2015 een start met gesprekken en onderzoeken naar één centrumschool.

Voortgezet onderwijs

Ook bij het voortgezet onderwijs werken we eraan om in goed overleg de overcapaciteit terug te brengen. Het Mondriaancollege en het Hooghuis zijn in 2014 gefuseerd. Door deze fusie was het mogelijk om het gebruik van schoolgebouwen het Hooghuis te herschikken. De noodlokalen bij de Hooghuis scholen kunnen we hierdoor na schooljaar 2015-2016 weghalen en de voormalige St. Jan Mavo aan de Koornstraat herbestemmen.

In 2015 besloot het Hooghuis ook om de VO-school in Ravenstein te sluiten. Voor dit schoolgebouw starten in 2016 onderzoeken naar herbestemming. Dit gebeurt in samenhang met uitkomst van de Voorzieningenkaart Ravenstein.

Speciaal onderwijs

Het speciaal onderwijs is een regionale voorziening. In combinatie met de wetswijzigingen voor het passend onderwijs is het daardoor lastig om leerlingenprognoses te maken die goed aansluiten bij de ontwikkelingen. Het duurt waarschijnlijk nog tot 2020 voordat de effecten op de lange termijn van deze wetswijziging zich duidelijker gaan aftekenen. Dit geldt ook voor de effecten van de Participatiewet die nieuwe uitdagingen met zich meebrengt voor de doelgroep van het speciaal onderwijs.

Implementatie beleidsregels verhuur en overdracht beheer Horizonscholen

We willen het beheer en mogelijk ook het groot onderhoud op de Horizonscholen aan stichting SKBO en OOG overdragen. De uitzonderingen hierop zijn de Morgenster in Ravenstein, waar het beheer al in 2012 is overgedragen en de Meteor. Deze school wordt opgedeeld in een normale basisschool en een wijkhuis. In 2015 zijn de *Beleidsregels Verhuur in Schoolgebouwen* en de uitvoering van de warme overdracht van de groot onderhoudstaak afgerond. De implementatie en uitvoering nam een groot deel van 2015 in beslag.

3.2 Sport

De demografische ontwikkelingen zijn ook merkbaar bij de sport. Krimp van het aantal kinderen leidt tot minder jeugdleden bij sportclubs. Sporten die populair zijn bij ouderen groeien juist als gevolg van de vergrijzing. Ook sporten mensen in toenemende mate buiten verenigingsverband. Specifieke sportaccommodaties hiervoor zijn niet nodig of worden via particulier initiatief gerealiseerd. Verenigingen geven aan moeite te hebben om vrijwilligers voor een langere periode aan zich te binden. Tegelijkertijd worden sportverenigingen steeds vaker gevraagd een maatschappelijke bijdrage te leveren, bijvoorbeeld aan het onderwijs. Het tekort aan vrijwilligers in combinatie met meer maatschappelijke verwachtingen legt een druk op de verenigingen. Tenslotte is ook de sporter kritischer op de kwaliteit van sportaccommodaties en worden de (wettelijke) eisen aan de sportvoorziening steeds hoger.

In de domeinoverleggen met de sportverenigingen bespreken we 2 keer per jaar deze maatschappelijke ontwikkelingen in combinatie met de doelstellingen van het Integraal Voorzieningenbeleid. We hebben gezamenlijk de intentie om een nieuwe koers uit te stippelen. De bezuinigingen bij de buitensport versterken ook de noodzaak en het belang hiervan. Daarom werken we samen met de verenigingen toekomstscenario's uit voor de sportparken. Een goede basis hiervoor is het onderzoek naar de toekomst van het voetbal in Oss uit 2014. Het Sportexpertisecentrum ondersteunt de verenigingen bij het maken van de toekomstscenario's. Verschillende verenigingen nemen ook zelf stappen om meer samen te werken, te clusteren of zelfs te fuseren. De bedoeling is om in 2016 kansrijke scenario's om de overcapaciteit te verminderen uit te werken tot concrete uitvoeringsplannen.

De komende jaren zijn extra investeringen noodzakelijk in binnensportaccommodaties, met name de gymzalen. Hier kiezen we in zijn algemeenheid voor renovatie in plaats van nieuwbouw. Ook houden we de aansluiting bij ontwikkelingen in het domein onderwijs. We onderzoeken het gebruik van de huidige gymzalen en de ligging ten opzichte van de scholen. We verwachten dat een aantal gymzalen niet meer nodig is. Voor de overige gymzalen komen we met een investeringsvoorstel in 2018 en 2019.

Voor buitensport heeft de revitalisering van De Koppelsteeg (Berghem) prioriteit. Dit sportpark is één van onze vier sportconcentratieplekken in het stedelijk gebied. De andere drie locaties hebben we in de afgelopen periode gerevitaliseerd (Rusheuvel en Amstelhoef) of aangepakt (Talentencampus / Hescheweg). Sportpark De Koppelsteeg is nu in beeld.

3.3 Wijk- en dorpshuizen

Voor wijk- en dorpshuizen spelen dezelfde ontwikkelingen als bij de sport: de demografische ontwikkeling van ontgroening en vergrijzing, de individualisering van de samenleving, het toenemen van de kwaliteitseisen aan de gebouwen en de terugloop van de inzet van vrijwilligers.

Daarnaast wordt het verenigingsleven ook geraakt door bezuinigingen, wat effect heeft op de vraag naar ruimte. Verder zullen de kosten voor dagelijks beheer, schoonmaak en energie stijgen. Al deze ontwikkelingen vragen extra aandacht voor een goede exploitatie van wijk- en dorpshuizen. Daarom overleggen we minimaal twee keer per jaar met de beheerstichtingen over deze kwesties. Er liggen kansen door meer samen te werken met plaatselijke horeca, activiteiten te clusteren of juist te verdelen over andere accommodaties, en door alle ruimtes multifunctioneel te gebruiken. We gebruiken de exploitatiescan om met de besturen van de wijk- en dorpshuizen te werken aan een gezonde exploitatie en goede bezettingsgraad.

We vinden de ontmoetingsfunctie in gemeenschappen belangrijk. Concreet gaan we in 2016 aan de slag in Herpen, Ravenstein en Ussen. In 2016 werken we scenario's uit voor programma, locatie en nieuwbouw in relatie tot bestaande bouw. Na besluitvorming over deze scenario's verwerken we deze investeringsaanvragen in de Programmabegroting 2017-2020. In 2017 is dan geld beschikbaar voor de realisatie van deze projecten. Ook gaan we door met de voorbereidingen in de Ruwaard. Hier zetten we in op realisatie in 2018.

3.4 Cultuur

Bij cultuur onderscheiden wij de (boven)stedelijke, professioneel beheerde voorzieningen, zoals theater De Lievekamp, Museum Jan Cunen, Muzelinck en De Groene Engel en de voorzieningen voor het culturele verenigingsleven. Het streefbeeld voor de totale professionele kunst- en cultuursector is behoud van het brede scala aan culturele functies in Oss. Kernwaarden zijn cultuureducatie en toegankelijkheid met focus op samenwerking en verbondenheid met de Osse samenleving.

Museum Jan Cunen zet in op een verzelfstandiging in 2016 en een nieuwe koers. Dit doet zij vanuit haar huidige locatie, Villa Constance. De gemeente blijft eigenaar van het gebouw en verhuurt het aan de nieuwe museumstichting. We onderzoeken de haalbaarheid van een grotere horecavoorziening in het museum.

Door het Stadsarchief naar de bibliotheek te verhuizen besparen we op huisvestingskosten en is synergievoordeel mogelijk op het gebied van personeel en bedrijfsvoering. Het gebouw van de bibliotheek wordt hierdoor efficiënter gebruikt. De huidige locatie van het Stadsarchief wordt extern gehuurd. In overleg met de verhuurder zoeken we naar een nieuwe invulling van deze locatie. De Muzelinck gaat reorganiseren en kijkt daarbij ook naar een betere benutting van haar ruimtes. Het cultuurpodium Groene Engel is verzelfstandigd los van de Muzelinck.

In het culturele verenigingsleven spelen dezelfde ontwikkelingen zoals hierboven beschreven bij wijk- en dorpshuizen en sport. Sommige organisaties, zoals harmonieën en fanfares, hebben moeite om jeugdleden te vinden. Andere organisaties, zoals zang- en toneelverenigingen, kennen deze ontwikkeling niet. Deze verenigingen hebben echter soms moeite om geschikte oefenruimten te vinden.

De bibliotheken hebben met grote veranderingen te maken door de 'ontlezing' als gevolg van de digitale ontwikkelingen. Zij hebben daarom minder behoefte aan grote vaste voorzieningen. Bibliotheken ontwikkelen zich in toenemende mate tot culturele informatiebemiddelaars. Ze steunen de leesontwikkeling van jongeren in samenwerking met het onderwijs. Een breed toegeruste centrale voorziening, een aantal flexibele kleinere verdeelpunten en een modern distributiesysteem passen bij deze ontwikkelingen. De bibliotheek in Oss sluit in haar beleid goed aan bij deze ontwikkelingen. Een andere locatie voor een eigentijdse bibliotheek is daarbij een optie. We doen daarom een onderzoek naar de mogelijke verhuizing van de bibliotheek naar het centrum van de stad. We houden daarbij ook rekening met de gevolgen voor de vrijvallende accommodatie. Begin 2016 verwachten we de uitslag van het onderzoek.

Paragraaf investeringsplan

Inleiding

In deze paragraaf staat het meerjareninvesteringsplan centraal. Het plan heeft 2 doelen:

- het geven van inzicht in de geplande investeringen en de omvang van het investeringsvolume;
- het voorleggen van voorgenomen investeringen aan de gemeenteraad.

Het vaststellen van de begroting (en daarmee het investeringsplan) is de basis voor het uitvoeren van de investeringen. Daarbij is het totale investeringsvolume per programma leidend. De opgenomen investeringsgelden in de jaren 2015 en 2016 zijn na het vaststellen van deze begroting direct beschikbaar voor uitvoering. De investeringen in de jaren daarna zijn meer een doorkijk.

Investeringskredieten waarvan de kaders nog onvoldoende duidelijk zijn leggen we apart aan de gemeenteraad voor. Ook als in 2016 extra investeringen nodig zijn leggen we afzonderlijke voorstellen aan de gemeenteraad voor.

1. Wat is een investering?

Investeren is het aanschaffen van goederen met een meerjarig nut. Bij investeringen is er een onderscheid tussen investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Investeringskredieten hebben een economisch nut als ze verhandelbaar zijn en/of er inkomsten mee behaald kunnen worden.

Oss activeert in principe alleen investeringen met een economisch nut. Het activeren leidt tot jaarlijkse afschrijvings- en rentekosten. Investeringskredieten in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden direct betaald uit de lopende begroting en/of reserves en dus niet geactiveerd, tenzij de financiële positie het niet toelaat. De N329 is een investering met maatschappelijk nut die we toch (gedeeltelijk) geactiveerd hebben. Met ingang van 1 januari 2017 zullen de verslaggevingsvoorschriften veranderen en moeten we investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut verplicht gaan activeren. In deze paragraaf is daar nog geen rekening mee gehouden. Dit doen we vanaf de begroting 2017.

Daarnaast is er een onderscheid in vervangingsinvesteringen en nieuwe investeringen.

Vervangingsinvesteringen worden gedaan ter vervanging van oude investeringen. Alle overige investeringen zijn nieuwe investeringen. In de tweede tabel verderop is dit weergegeven met een V (vervanging) en een N (nieuw).

2. Investeringsplan 2016- 2019

Het investeringsplan bestaat uit twee onderdelen:

Lopende investeringen

Dit zijn investeringskredieten die in het verleden zijn toegekend. Ze vallen uiteen in kredieten die zijn toegekend voor de jaren tot en met 2015 en kredieten voor de jaren 2016 en verder.

De investeringen die onder de eerste categorie vallen zijn veelal in uitvoering. De tweede categorie heeft, zoals hiervoor is aangegeven, meer het karakter van een doorkijk. In de tabel is een inschatting gemaakt in welke periode de toegekende investeringen plaatsvinden.

Nieuwe en vervangingsinvesteringen

Dit zijn investeringen die nog niet in een eerder stadium aan de gemeenteraad zijn voorgelegd.

Vervangingsinvesteringen worden gedaan ter vervanging van oude investeringen. Alle overige investeringen zijn nieuwe investeringen.

3. Lopende investeringen

bedragen x € 1.000							
Programma	Beschikbaar	Besteed	2015	2016	2017	2018	2019
2. Werk, inkomen en onderwijs	10.182	3.259	114	6.168	320	320	
3. Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten	11.391	7.635	2.328	1.429			
5. Mobiliteit en openbare ruimte	12.195	7.643	4.552				
9. Bestuur, organisatie en dienstverlening	9.692	2.581	1.619	1.450	1.673	2.371	
Totaal lopende investeringen	43.461	21.118	8.611	9.047	1.993	2.691	

Toelichting lopende investeringen

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs

Dit zijn (geplande) investeringen in onderwijshuisvesting, zoals de renovatie van Praktijkschool de Singel, de Poolster en de brede school Lith. Binnen dit programma is een bedrag van € 745.000 op het algemeen krediet onderwijshuisvesting verlaagd en voor hetzelfde bedrag verhoogd op het investeringskrediet van de Poolster, in het kader van de scholencarrousel.

Programma 3. Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten

Onder dit programma zijn investeringen in sportparken, (kunst)grasvelden en wijkcentra opgenomen. Grote investeringen zijn sportpark Amstelhoef, de renovatie sportzaal de Zeuven Wilgen en wijkaccommodatie Krinkelhoek. Binnen dit programma is een bedrag van € 18.000 op het krediet kunstgras Koppelsteeg verlaagd en voor hetzelfde bedrag verhoogd op het investeringskrediet natuurgras Koppelsteeg. Het restantkrediet van € 65.000 vanuit het bestaande krediet voor het verplaatsen van het clubhuis van SV Top gebruiken we voor de renovatie van de gevel van de noordzijde van het stadion en de overkapping van de tribunefaciliteit van SV Top.

Programma 5. Mobiliteit en openbare ruimte

De lopende investering is het restant van de N329/Weg van de Toekomst.

Programma 9. Bestuur, organisatie en dienstverlening

Dit programma bevat investeringen in ICT, meubilair en rollend materieel.

4. Vervangings- en nieuwe investeringen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	V/N*	2015	2016	2017	2018	2019
2. Werk, inkomen en onderwijs						
Praktijkschool de Singel (aanvullend)	N		2.452			
't Schrijverke (MIP)	N		229			
Investerings MIP	N			2.061		11.510
Totaal programma 2			2.681	2.061		11.510
3. Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten						
Sportterreinen Talentencampus	N	30				
Verbouwing Museum Jan Cunen	N		665			
Renovatie kleedaccommodatie MHC	N		300			
Renovatie kleedacc. Rijsbos Oijen (MIP)	N		140			
Ontmoeten Ruwaard (MIP)	N		150			
MFA Ussen (MIP)	N		335			
MFA Ravenstijn (MIP)	N		193			
MFA Herpen (MIP)	N		357			
Investerings MIP	N			10.115	3.523	3.686
Totaal programma 3		30	2.140	10.115	3.523	3.686
4. Veiligheid						
Nieuwbouw brandweerpost Ravenstein	N		950			
Totaal programma 4			950			
5. Mobiliteit en openbare ruimte						
Handhavingsapparatuur parkeren	V		59			
Totaal programma 5			59			
6. Duurzaam, milieu en buitengebied						
Units milieustraat	V	50				
Uitbreiding software afval	V		28			
Klein chemisch afval unit	V				20	
Minicontainers	V				2.100	
Vloeistofdichte vloeren milieustraat	V					30
Totaal programma 6		50	28		2.120	30
7. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen						
Investerings impuls stadscentrum	N			7.900		
Totaal programma 7				7.900		
8. Economie en vrije tijd						
Vervanging stal Hertenkamp	V	60				
Totaal programma 8		60				
9. Bestuur, organisatie en dienstverlening						
Diverse auto's	N	85				
Rollend materieel	N/V		2	-86		711
Software	V	460	6	434		67
Telefonie	V	283			-283	
Backup infrastructuur	V			100		
Hardware algemeen	V					705
Totaal programma 9		828	8	448	-283	1.483
Totaal vervangings- en nieuwe investeringen		968	5.865	20.524	5.360	16.709

* V = vervangingsinvestering, N = nieuwe investering

	bedragen x € 1.000				
Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Totaal investeringsvolume (lopende, vervangings- en nieuwe investeringen)	9.579	14.912	22.517	8.051	16.709

Toelichting vervangings- en nieuwe investeringen

Programma 2 Werk, inkomen en onderwijs

In de begroting 2012-2015 is al een krediet van € 2.848.000 beschikbaar gesteld voor de nieuwbouw van praktijkschool de Singel. Om de kapitaallasten voor de volledige investering te kunnen dekken heeft de raad in de voorjaarsnota 2014 aanvullend budget beschikbaar gesteld. Dit betreft het investeringskrediet dat daarbij hoort. De raad ontvangt hierover een afzonderlijk dossier.

Dit programma bevat ook de investeringen in onderwijshuisvesting vanuit het meerjareninvesteringsplan (MIP). Het investeringsvolume 2016-2019 voor onderwijs bedraagt € 13,8 miljoen. Vrijvallende kapitaallasten zijn beschikbaar om deze kosten te dekken. Per project wordt een afzonderlijke investeringsaanvraag aan de raad voorgelegd. In 2016 starten we met 't Schrijverke (voorbereidingskrediet).

Programma 3 Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten

Als gevolg van vertraging zijn de kosten van aanleg van de kunstgrasvelden bij de Talentencampus hoger dan geraamd (indexering contract Park en People). De hiermee samenhangende kapitaallasten worden gedekt door onttrekking aan de eerder gevormde bestemmingsreserve.

Het krediet van € 665.000 is nodig voor de verbouwing van het museum Jan Cunen in het kader van de verzelfstandiging. Dekking van de kapitaallasten is beschikbaar in de eerder gevormde reserve.

Het krediet voor de investering in de kleedaccommodatie MHC is via een afzonderlijk raadsbesluit in juni 2015 vastgesteld.

De overige investeringen binnen dit programma vallen onder het meerjareninvesteringsplan. Het investeringsvolume 2016-2019 voor maatschappelijke voorzieningen bedraagt € 18,5 miljoen. De voor 2016 genoemde specifieke projecten en bedragen betreffen voorbereidingskredieten, met uitzondering van de renovatie kleedaccommodatie Rijsbos Oijen. Per project leggen we een afzonderlijke investeringsaanvraag aan de raad voor. In de paragraaf Integraal voorzieningen beleid is een uitgebreide toelichting opgenomen.

Programma 4 Veiligheid

Dit betreft het krediet voor de nieuwbouw van de brandweerpost in Ravenstein zoals toegelicht onder nieuw beleid in programma 4.

Programma 5 Mobiliteit en openbare ruimte

Dit gaat om de vervanging van de apparatuur die de handhavers gebruiken om parkeerbonnen te controleren. De investering is in het beheerplan verwerkt. Dekking van de kapitaallast is beschikbaar binnen de bestaande budgetten.

Programma 6 Duurzaam, milieu en buitengebied

Dit betreft vervangingsinvesteringen binnen afval. Kapitaallasten zijn beschikbaar binnen de bestaande budgetten.

Programma 7 Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

We doen onderzoek naar het verplaatsen van culturele functies naar het stadscentrum. In 2017 verwachten we dat een investeringskrediet nodig is van € 6,2 tot € 7,9 miljoen. Dit bedrag is alvast in het investeringsplan opgenomen. Na uitwerking van de concrete plannen wordt een afzonderlijk kredietvoorstel voorgelegd aan de raad. Een verdere toelichting is opgenomen onder nieuw beleid bij programma 7.

Programma 8 Economie en vrije tijd

Dit betreft het krediet voor het plaatsen van een nieuwe stal nadat de oude vanwege bodemsanering is afgebroken. Dekking van de kapitaallasten is binnen het budget van bodemsanering en het hertenkamp beschikbaar.

Programma 9 Bestuur, organisatie en dienstverlening

In 2015 is krediet nodig voor het aanschaffen van een aantal auto's. Een dienstauto BGT/BAG (€ 25.000), een auto voor de havenmeester (€ 10.000) en twee bestelauto's (€ 50.000). Deze investeringen zijn opgenomen in het beheerplan. Dekking van de kapitaallasten zijn onderdeel van de 3O en nieuw beleid (havenmeester).

De overige investeringen in rollend materieel volgen uit de beheerplannen.

De investeringen in software en hardware zijn afgedekt in het gesloten circuit automatisering, dus binnen de bestaande ICT-budgetten. De investering in telefonie stond gepland voor 2018, deze is naar voren gehaald.

Bijlagen

Bijlage 1. Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte

Inleiding

De uitvoering van projecten, zeker van complexe projecten, is en blijft een dynamisch proces. Door het constant blijven volgen van de projecten tijdens de voorbereiding en uitvoering krijgen we een goed inzicht in het uiteindelijke resultaat, de kosten en de inzet van subsidies.

In deze voortgangsrapportage geven we de financiële situatie en de voortgang van de IUP-projecten per 25 juni 2015 op hoofdlijnen weer. Daarbij maakten we ook een doorkijk naar de totale doorlooptijd van de projecten.

Technische voortgang van de projecten (alle IUP-projecten)

In het volgende overzicht geven we aan welke technische mutaties de afgelopen periode hebben plaatsgevonden.

Status	Totaal	IBOR	VG	SROL/LWE	Derden
Startmoment uitvoering loopt volgens planning	141	92	41	5	3
Startmoment uitvoering wijzigt mogelijk	1	1	0	0	0
Startmoment uitvoering is bijgesteld	0	0	0	0	0
Nieuw project	1	1	0	0	0
Vervallen project	0	0	0	0	0
Project is gereed	18	16	2	0	0
Totaal	161	110	43	5	3

Voortgang op projectniveau

In de volgende tabel toont alle projecten waarbij een verandering plaatsvond. Per project lichten we de verandering toe.

De onderscheiden projectfasen zijn:

A = Programmafase

B = Ontwerpfase

C = Bestekfase

D = Uitvoeringsfase

E = Technisch gereed

F = Financieel gereed

Projectnaam	Proj. Fase	Toelichting op de mutaties Integraal UitvoeringsPlan
Asfaltonderhoud 2014 gebied 1 - 2 - 3	F	Afsluiten; aanbestedingsvoordeel.
Bijenlinten	D	Nieuw ; project wordt gefinancierd oor een bijdrage van de Provincie en Stadsbeleid.
Renovatie drukriolering	F	Afsluiten ; (soloproject) verrekend met activiteit Investerings riolering.
JF Kennedybaan - Frankenbeemdweg aanpak kruising	D	Extra kosten i.v.m. kabels en leidingen. Verlegregeling niet van toepassing.
Kerkstraat e.o.	D	Aanbestedingsvoordeel.
Klaphekkenstraat e.o.	F	Afsluiten.

Projectnaam	Proj. Fase	Toelichting op de mutaties Integraal UitvoeringsPlan
Kromstraat kruispunt rioolvervanging agv calamiteit	F	Afsluiten. Extra kosten ivm verleggen waterleiding. Een deel van de kosten is in rekening gebracht bij Brabant Water. Verlegregeling is niet van toepassing.
Kruisstraat fase 2	F	Afsluiten.
Park Waterlaat (incl Vijversngl -Kapelsngl)	E	Project is in een afrondende fase. Er moeten nog enige aanpassingen verwerkt worden als gevolg van het verkeersbesluit. Een deel van budget wordt toegevoegd aan project Spoorlaan-Oost ten behoeve van Buizerdstraat.
Raadhuishof 2e fase	F	Afsluiten. Het oorspronkelijke herinrichtingsplan is bijgesteld . De extra parkeerplaatsen zijn gefinancierd door het parkeerbedrijf.
Spoorlaan oost e.o.	A	Ten behoeve van Buizerdstraat uit project Kapelsingel-Vijversingel.
Wijk CKM - aanleg JOP	F	Afsluiten.
Dichtersbuurt	F	Afsluiten.
Herbestratingsprogramma N-west 2012	F	Afsluiten.
Industrielaan Ball Packaging	F	Afsluiten. Een deel van het werk kon meegenomen worden in project Gasstraat.
Joannes Zwijsenlaan VOP	F	Afsluiten ; (soloproject) verrekend met activiteit Groot onderhoud VRI.
Joost van de Vondellaan / kruising Vivaldistraat	D	Nadat de asfaltlaag was afgefreesd bleek de constructie op veel plekken scheuren te vertonen. Hierdoor voor een andere duurdere constructie moeten kiezen.
Speelvoorzieningen Zuid 2013	F	Afsluiten.
Speelvoorzieningen Zuid 2014	F	Afsluiten.
Staatsliedenbuurt fase 1 , 2 en 3	F	Afsluiten. Extra werkzaamheden voor rioleringsbeheer. Hiermee was bij aanvang van het project geen rekening gehouden. Daarnaast zijn kosten gemaakt i.v.m. toepassing van waterdoorlatende bestrating in de Treubstraat. Dit was niet voorzien in het bestek. Bovendien zijn meer bomen gerooid en is er meer grond verzet i.v.m. boomwortels.
Witte Hoef	F	Afsluiten. Bij de vorige rapportage is een deel van het budget afgeroomd. Rest was gereserveerd voor afrondende werkzaamheden. Kan nu vrijvallen.
Kleine renovaties 2014 gebied 3	F	Afsluiten. Restant inzetten ten behoeve van project Koolwijksestraat - Berghemseweg.
Koolwijksestr / Berghemsewg	D	Kosten van asfalteren zijn hoger uitgekomen. Om het project goed uit te kunnen voeren is grond aangekocht. Project wordt voor een deel afgedekt uit project kleine renovaties.
Papenakker fase 3	F	Afsluiten; in overleg met Vastgoed.
Sluisbuurt Macharen Bouwrijp maken	F	Afsluiten; in overleg met Vastgoed.
St Sebastianusstr - Rogstr - A v Herpenplein	B	Vertraging project. Ontwerp wordt aangepast n.a.v. hooravond.
Beheercontracten Kabels en Leidingen	D	Overschrijding ivm juridische adviezen.

Projectnaam	Proj. Fase	Toelichting op de mutaties Integraal UitvoeringsPlan
VAT Inhuur/Uitbesteding algemeen 2014	F	Afsluiten; budget niet meer nodig.

Financiën (alleen de IBOR-projecten)

Op dit moment is er een nadelig resultaat van € 97.712 op de IUP-projecten. Dit resultaat analyseerden we naar de dekkingsbron. Een project kan namelijk gevoed worden uit de middelen voor riolering, de middelen voor bodemsanering, het grondbedrijf en beheergelden. Om een zuiver beeld te schetsen herleiden we het resultaat naar deze groepen terug. In dit geval is sprake van een overschot op de beheergelden (€ 56.158) en een tekort op de middelen voor rioleringsbeheer (€ 153.870).

Het overschot op de beheergelden willen we storten in de Reserve IUP en eventueel inzetten voor nieuwe projecten in het nog vast stellen uitvoeringsplan voor de jaren 2016 tot en met 2019. Het tekort op de middelen voor rioleringsbeheer wordt veroorzaakt door de kosten van het herstel van de riolering op het kruispunt Dr. Saal van Zwanenbergsingel – Kromstraat en het project Staatsliedenbuurt. Daarom brengen we deze kosten ten laste van rioleringsbeheer. De kosten van het verleggen van de waterleiding op het kruispunt konden we slechts ten dele in rekening brengen bij de waterleidingmaatschappij omdat de verlegregeling in dit geval niet van toepassing is. Voor het project Staatsliedenbuurt voerden we extra rioleringswerkzaamheden uit. Hiermee was bij de aanvang van het werk geen rekening gehouden.

De projecten krijgen een herzien beschikbaar budget (bijraming of aframing). Dat is belangrijk voor een adequaat budgetbeheer.

Bijlage 2: Overzicht incidentele baten en lasten

In de volgende tabel wordt een overzicht van de incidentele baten en lasten gegeven. Incidenteel houdt in dat het gaat om baten en lasten die een tijdelijk karakter hebben. Deze zitten slechts één of enkele jaren in de begroting.

Dit overzicht geeft niet alleen inzicht in de incidentele baten en lasten, maar is ook een hulpmiddel bij het beoordelen van het structurele begrotingssaldo. De baten en lasten die niet incidenteel zijn, zijn immers structureel van aard. Het structurele begrotingssaldo geeft aan of de structurele lasten met structurele baten worden afgedekt. Als dat het geval is, is de begroting structureel in evenwicht. In het hoofdstuk over de financiële positie, aan het begin van de programmabegroting, voeren we deze toets uit.

Een overzicht van de geraamde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves, zoals het BBV voorschrijft, is in het financieel overzicht van de begroting opgenomen (de laatste bijlage in dit document). In de nota reserves, die tegelijk met deze programmabegroting in de gemeenteraad wordt behandeld, worden de reserves uitgebreid toegelicht.

In het volgende overzicht zijn incidentele baten en lasten vanaf € 100.000 opgenomen.

+ is incidentele lasten
- is incidentele baten
bedragen x € 1.000

Progr.	Bron *	Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
1	TR 2015 en PB 2016-2019	Lagere kosten Wmo hulp bij het huishouden	-966	-125			
1	TR 2015	Verwacht tekort Wmo beschermd wonen	665				
1	PB 2016-2019	Vorming brede welzijnsinstelling	200	50	50		
1	PB 2016-2019	WMO beleidsontwikkeling en innovatie	-442				
1	PB 2016-2019	Innovatiebeleid Huishoudelijke Verzorging	300	150			
1	PB 2016-2019	Impuls Wet Maatschappelijke Ondersteuning		500	500		
2	TR 2015	Kapitaallasten onderwijshuisvesting	-138				
2	PB 2016-2019	Investeringslasten onderwijs	-275				
2	PB 2016-2019	Participatiewet/ Uitkeringen	1.000				
2	PB 2016-2019	Talentencampus		120	120	120	
2	PB 2016-2019	Kwetsbare jongeren		200	200	200	
3	PB 2015-2018	Frictiekosten/investeringen hervormingen cultuur	1.600	255			
3	PB 2016-2019	Investeringslasten sport	-405	-20			
3	PB 2016-2019	Omroep Maasland		70	70	70	
3	PB 2016-2019	Vrijval voorziening sport	-614				
3	PB 2016-2019	Frictiekosten buitensport	614				
5	PB 2014-2017 en PB 2015-2018	Verkoop openbaar gebied	-300	-300			
5	VJN 2014	Duurzame openbare verlichting	350	550	300		
5	PB 2015-2018	Onderhoud civieltechnische kunstwerken	100	200	200		
6	PB 2016-2019	Impuls duurzaamheid		100			
7	TR 2015	Extra inkomsten advisering provincie	-150				

Progr.	Bron *	Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
7	PB 2016-2019	Leges omgevingsvergunning	1.300				
7	PB 2016-2019	Startersleningen		210			
9	PB 2014-2017	Omgevingsdienst Brabant Noord	120	162			
9	TR 2015	Wachtgelden voormalige bestuurders	160	40			
9	PB 2016-2019	Lagere personeelskosten	-325				
10	PB 2016-2019	Opheffen reserves	-784				
10	PB 2016-2019	Lagere rentekosten	-1.206				
10	PB 2014-2017	Egalisatie incidentele saldi via algemene reserve	-912	-1.388			
Saldo incidentele baten en lasten			-108	774	1.440	390	0

* VJN = voorjaarsnota, PB = programmabegroting, TR = financiële tussenrapportage

Bijlage 3: Budgettair neutrale wijzigingen

In meerdere programma's zijn in de tabel bij onderdeel 6 budgettair neutrale wijzigingen opgenomen. Dit zijn wijzigingen die niet inhoudelijk van aard zijn en per saldo geen geld kosten. Soms gaat het over wijzigingen binnen één programma, in andere gevallen zijn de wijzigingen programma-overstijgend. Volgens de voorschriften van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) moeten deze wijzigingen zichtbaar worden gemaakt en gerapporteerd.

Om dat op een overzichtelijke manier te doen hanteren we hiervoor de volgende werkwijze:

In de programma's waarbij budgettair neutrale wijzigingen voorkomen is steeds één totaalregel in de tabel bij onderdeel 6 opgenomen. In deze bijlage is een totaaloverzicht opgenomen, waarbij wijzigingen boven de € 50.000 worden toegelicht.

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Programma 1	-28	162	161	161	161
Programma 2	-149	-148	-147	-147	-147
Programma 3	7	138	141	144	145
Programma 4	0	52	26	26	26
Programma 5	242	-20	-9	-12	-12
Programma 6	30	34	34	34	34
Programma 7	-51	32	83	83	83
Programma 8	52	-92	-146	-146	-146
Programma 9	193	195	195	195	195
Programma 10	-297	-353	-339	-339	-340
Totaal wijzigingen	0	0	0	0	0

Toelichting wijzigingen boven de € 50.000

- In nota herziening armoedebeleid Oss 2015 deel 2 is besloten om meer maatwerk bij de individuele bijzondere bijstand mogelijk te maken door vanaf 2015 een bedrag van € 150.000 op jaarbasis op de begroting af te zonderen en te bestemmen voor uitbreiding van de formatie Werk en Inkomen (programma 1 en 9).
- We onttrekken diverse bedragen aan de stelpost loon- en prijscompensatie binnen programma 10:
 - Verhogen van subsidies in verband met jaarlijks loonstijgingen professionele instellingen. Hierbij wordt uitgegaan van specifieke CAO- ontwikkelingen per sector. Voor reguliere prijscompensatie wordt uitgegaan van de nullijn. De kosten ter hoogte van € 140.000 worden bekostigd uit de stelpost loon- en prijscompensatie (met name programma 1 en 3).
 - Verhogen van de bijdrage Veiligheidsregio Brabant Noord met structureel € 26.000 in verband met prijsinflatie;
- Voor het verdiepen van de watergangen Lithse Ham is in 2015 een bedrag van € 270.000 onttrokken uit de post onvoorzien (programma 5 en 10).

Bijlage 4: Uitkomsten septembercirculaire 2015

In deze bijlage geven we een totaaloverzicht van de uitkomsten van de septembercirculaire 2015. We beginnen met een samenvattend overzicht in de tabel. Daarna lichten we elk onderwerp toe. De afzonderlijke effecten zijn ook als 30-ontwikkelingen bij de desbetreffende programma's opgenomen. In het tweede deel van de bijlage geven we een nadere analyse van de uitkomsten.

bedragen x € 1.000					
Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Septembercirculaire 2015	-157.390	-159.666	-157.439	-156.872	-156.238
Meicirculaire 2015	-157.117	-159.809	-157.257	-155.909	-154.976
Saldo septembercirculaire	-273	143	-182	-963	-1.262
Totaal af te zonderen	54	-160	222	270	302
Netto ontwikkeling	-219	-17	40	-693	-960

De septembercirculaire 2015 van de algemene uitkering uit het gemeentefonds laat ten opzichte van de meicirculaire 2015 een stijging zien van € 0,3 miljoen in 2015 oplopend tot structureel € 1,3 miljoen vanaf 2019. Van deze bedragen worden posten afgezonderd omdat de extra inkomsten ook leiden tot extra uitgaven in onze begroting. Het betreft de volgende posten:

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000					
Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Saldo septembercirculaire 2015	-273	143	-182	-963	-1.262
Af te zonderen posten					
Individuele studietoelage		7	12	15	15
Wetsvoorstel vrijlating lijfrenteopbouw	15	30	41	50	60
Taaleis Participatiewet		11	23	23	24
Wet Maatschappelijke Ondersteuning		47	69	69	69
Maatschappelijke opvang en OGGz	-10	-11	-13	-13	-13
Tijdelijke voorziening bed bad en brood	12				
Huishoudelijke hulp toelage		-157			
Decentralisatie AWBZ naar WMO	37	-134			
Decentralisatie Participatiewet		47	90	126	147
Totaal af te zonderen posten	54	-160	222	270	302
Saldo septembercirculaire 2015	-219	-17	40	-693	-960

Septembercirculaire 2015

De septembercirculaire 2015 van de algemene uitkering uit het gemeentefonds geeft, na verrekening van de af te zonderen posten, de volgende uitkomsten: in 2015 een positief effect van € 0,2 miljoen, oplopend tot € 1 miljoen in 2019. De reden hiervan is dat met name de accressen (de rijksuitgaven) in die jaren aanzienlijk hoger zijn dan eerder verwacht. Dit betekent een grote fluctuatie van de algemene uitkering in meerjarig perspectief. Uiteraard zitten er de nodige onzekerheden in deze hogere rijksuitgaven, maar dit wordt jaarlijks via de circulaire gevolgd.

Af te zonderen posten

Van de uitkomsten uit de septembercirculaire moeten nog diverse bedragen afgezonderd worden voor specifieke doeleinden. Deze worden hierna beschreven.

Individuele studietoelage

In de septembercirculaire is een oplopend bedrag tot € 15.000 ontvangen voor de uitvoering van de individuele studietoelage. Het betreft een nieuwe vorm van aanvullende inkomensondersteuning voor bepaalde groepen studerende.

Wetsvoorstel vrijlating lijfrenteopbouw

In de septembercirculaire ontvangen we een oplopend bedrag tot € 60.000 structureel voor de uitvoeringskosten van het wetsvoorstel. Met het wetsvoorstel wordt in het kader van de Participatiewet geregeld dat lijfrenten binnen zekere grenzen niet als vermogen worden aangemerkt, met als gevolg een toename van de bijstandspopulatie. De compensatie voor de uitkeringslasten vindt plaats via het Inkomensdeel van de Participatiewet.

Taalreis Participatiewet

In de septembercirculaire ontvangen we een oplopend bedrag tot € 24.000 structureel voor de Wet taalreis Participatiewet die in januari 2016 in werking treedt. Deze wet regelt dat bijstandsgerechtigden die onvoldoende de Nederlandse taal beheersen en daardoor worden belemmerd bij hun inschakeling op de arbeidsmarkt, de verplichting wordt opgelegd om de Nederlandse taal te leren. We ontvangen een compensatie voor de uitvoeringskosten.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

In de septembercirculaire ontvangen we extra gelden voor de uitvoering van WMO huishoudelijke zorg en scootmobielen. Dit bedrag van structureel € 69.000 wordt toegevoegd aan de bestaande budgetten.

Maatschappelijke opvang en OGGz

In de septembercirculaire is de verdeling van de landelijke gelden aangepast. Dit leidt voor ons tot een beperkte verlaging van het budget met € 13.000 structureel.

Tijdelijke voorziening bed bad en brood

In de septembercirculaire ontvangen we in 2015 een incidenteel bedrag van € 12.000 voor de uitvoering van deze taak. Centrumgemeenten moeten sobere voorzieningen bieden aan vreemdelingen die niet rechtmatig in Nederland verblijven.

Huishoudelijke hulp toelage

In de septembercirculaire ontvangen we in 2016 een bedrag van € 157.000 minder voor de uitvoering van deze regeling. De regeling is beschikbaar gesteld voor het stimuleren van de vraag naar huishoudelijke hulp.

Decentralisatie AWBZ naar WMO

In de septembercirculaire ontvangen we in 2016 € 134.000 minder voor de uitvoering van de nieuwe taken WMO. De bestaande budgetten in de begroting zijn met dit bedrag verlaagd.

Decentralisatie Participatiewet

Voor de uitvoering van de Participatiewet ontvangen we extra middelen in de septembercirculaire. Deze gelden worden toegevoegd aan de bestaande budgetten.

Analyse op hoofdlijnen

+ is negatief: minder inkomsten

- is positief: extra inkomsten

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Samen de trap op/ af (accres)	-279	-343	-403	-984	-928
Taakoverdracht vergunningen BRZO		58	51	51	51
Beeldende kunst en vormgeving			78	77	77
Jeugdzorg	104				
Woonruimten		155	117	116	116
Overige rijksontwikkelingen	-44	113	197	47	-276
Totaal	-219	-17	40	-693	-960

In de septembercirculaire is door het ministerie een inschatting gemaakt van de BTW die gemeenten de komende jaren gaan declareren. Hierbij is het de verwachting dat het landelijke budget wat voor BTW beschikbaar is, niet volledig besteed gaan worden. Het restant is in het gemeentefonds gestort en verdeeld over alle gemeenten. Dit voordeel is op dit moment niet meegenomen in bovenstaande berekening aangezien dit voordeel erg onzeker is.

Samen de trap op/ af

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven. De rijksuitgaven stijgen waardoor ook de algemene uitkering stijgt. Wat opvalt is dat vooral de jaren 2018 en 2019 fors positiever worden. Dit wordt in de circulaire niet toegelicht.

Taakoverdracht vergunningen BRZO

Vanwege de overdracht van het bevoegd gezag voor alle BRZO-inrichtingen (Besluit Risico Zware Ongevallen) van gemeenten naar provincies wordt de algemene uitkering verlaagd. De extra uitname in 2016 houdt verband met de kwaliteitsslag die nodig is bij de vergunningverlening aan enkele bedrijven.

Beeldende kunst en vormgeving

De overdracht van de decentralisatie-uitkering "Beeldende Kunst" naar de algemene uitkering gaat niet door. Vandaar dat de algemene uitkering met dit bedrag wordt gekort.

Jeugdzorg

Voor de uitvoering van jeugdzorg ontvangen we in 2015 een bedrag van € 104.000 minder (aanpassing in verband met woonplaatsbeginsel). Aangezien de contracten al gesloten zijn, kan dit bedrag niet meer in mindering gebracht worden op bestaande budgetten.

Woonruimten

De aanpassing van de definitie van het aantal woonruimten binnen de algemene uitkering leidt tot schommelingen. Op basis van de septembercirculaire ontvangen we ruim € 0,1 miljoen minder ten opzichte van de meicirculaire.

Overige rijksontwikkelingen

Binnen de overige ontwikkelingen reden diverse effecten op door onder andere:

- Aanpassing van diverse maatstaven;
- Een hogere uitkeringsbasis (landelijke toename van aantallen en bedragen per eenheid).

Bijlage 5: Financieel overzicht totale begroting

Het volgende overzicht laat de lasten en baten per programma zien, inclusief alle mutaties uit deze programmabegroting.

bedragen x € 1.000

Producten	2015		2016		2017		2018		2019	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma 1. Zorg en welzijn										
Wmo collectieve voorzieningen	7.865	-145	8.627	0	8.909	0	8.762	0	8.762	0
Wmo/AWBZ	28.589	0	29.614	0	30.995	0	31.189	0	31.508	0
Jeugd en Opbouwwerk	1.984	-21	2.172	-21	1.852	-21	1.757	-21	1.757	-21
Gezondheidszorg	2.802	-29	2.693	-29	2.670	-29	2.670	-29	2.670	-29
Jeugdzorg	23.301	-41	22.962	-41	22.474	-41	22.609	-41	22.634	-41
Wmo individuele voorzieningen	10.842	-2.857	11.458	-2.757	10.299	-2.757	10.413	-2.757	10.550	-2.757
Beleidsontwikkeling zorg en welzijn	309	0	221	0	221	0	221	0	221	0
Totaal programma	75.691	-3.094	77.746	-2.849	77.420	-2.849	77.620	-2.849	78.101	-2.849
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs										
Basisonderwijs	5.952	-1.000	6.539	-1.175	6.571	-1.261	6.571	-1.261	6.570	-1.261
Voorschoolse educatie	1.233	-63	1.270	-78	1.269	-78	1.324	-78	1.324	-78
Volwasseneneducatie	151	-54	147	-54	147	-54	147	-54	147	-54
Beleidsontwikkeling Onderwijs	1.225	-888	1.119	-888	1.119	-888	1.119	-888	999	-888
Voortgezet onderwijs	2.445	0	2.643	0	2.557	0	2.555	0	2.553	0
Beleidsontwikkeling werk en inkomen	182	0	175	0	175	0	175	0	175	0
Participatiebudget	26.498	-174	24.571	0	23.128	0	21.824	0	20.691	0
Inkomensvoorziening	24.785	-17.489	23.958	-17.489	24.141	-17.489	24.292	-17.489	24.302	-17.489
Onderwijsondersteunende activiteiten	1.938	-18	1.970	-18	1.970	-18	1.970	-18	1.970	-18
Schuldhulpverlening	1.063	0	1.206	0	1.206	0	1.206	0	1.206	0
Speciaal onderwijs	369	0	366	0	359	0	359	0	359	0
Kinderopvang	112	0	112	0	112	0	112	0	112	0
Werkloosheidsbestrijding	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	65.953	-19.686	64.075	-19.702	62.752	-19.788	61.652	-19.788	60.406	-19.788
Programma 3. Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten										
Sociaal-cultureel werk	2.477	-237	2.019	-237	1.984	-237	2.567	-237	2.827	-237
Sport	6.839	-2.467	7.331	-1.816	7.312	-1.985	7.450	-1.985	7.677	-1.985
Kunst	1.589	-67	463	-86	387	-86	387	-86	387	-86
Cultuur	4.249	-128	4.322	-126	3.975	-31	3.978	-31	3.908	-31
Beleidsontwikkeling Kunst en cultuur	84	0	25	0	25	0	25	0	25	0
Sportstimulering	561	-2	605	-2	605	-2	605	-2	605	-2
Bibliotheek	1.654	0	1.894	0	1.885	0	1.885	0	1.885	0
Overige voorzieningen	465	-37	476	-37	476	-37	476	-37	473	-37
Totaal programma	17.917	-2.936	17.136	-2.303	16.650	-2.378	17.373	-2.378	17.787	-2.378

Programma 4. Veiligheid										
Veiligheidsregio	4.045	-316	4.119	-286	4.287	-286	4.386	-286	4.600	-286
Integrale veiligheid	256	-21	232	0	206	0	206	0	206	0
Toezicht en handhaving openbare orde	962	-57	970	-57	970	-57	970	-57	970	-57
Totaal programma	5.263	-394	5.321	-343	5.463	-343	5.562	-343	5.776	-343

Programma 5. Mobiliteit en openbare ruimte										
Riolering	7.360	-7.821	7.294	-7.932	7.415	-7.932	7.180	-7.932	7.180	-7.932
Parkeren	2.780	-2.986	2.634	-2.966	2.650	-2.949	2.647	-2.953	2.645	-2.958
Openbaar groen	6.290	-878	5.469	-321	5.290	-21	5.287	-21	5.287	-21
Wegen, straten en pleinen	12.229	-205	8.919	-198	8.610	-198	8.249	-198	8.211	-198
Verkeer	2.827	-16	4.006	-16	1.886	-16	2.353	-16	2.896	-16
Projecten Openbare ruimte	7.334	-7.303	243	-98	93	-98	93	-98	93	-98
Hondenwacht	529	-524	450	-524	415	-524	415	-524	415	-524
Begraven	455	-239	438	-239	436	-239	436	-239	436	-239
Natuurgebieden	242	-68	243	-68	243	-68	243	-68	243	-68
Totaal programma	40.045	-20.040	29.695	-12.362	27.038	-12.046	26.903	-12.049	27.405	-12.054

Programma 6. Duurzaamheid, milieu en buitengebied										
Advisering en handhaving milieu	2.128	0	2.013	0	1.766	0	1.823	0	1.656	0
Afvalverwijdering particulieren	11.445	-12.499	11.150	-12.333	10.282	-11.473	10.271	-11.473	10.260	-11.473
Projecten milieu en buitengebied	1.005	0	972	0	851	0	823	0	800	0
Afvalverwijdering bedrijven	458	-487	395	-487	394	-487	394	-487	394	-487
Beleidsontwikkeling Afval	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	15.036	-12.985	14.530	-12.820	13.293	-11.960	13.310	-11.960	13.111	-11.960

Programma 7. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen										
Strategische projecten/samenwerking	913	0	2.763	0	463	0	1.113	0	1.113	0
Ruimtelijke ordening	2.211	-181	2.021	-181	2.021	-181	2.021	-181	2.021	-181
Volkshuisvesting	5.874	-1.740	5.215	-2.940	5.193	-2.922	5.191	-2.922	5.189	-2.922
Woningbouwcomplexen	2.352	-2.352	1.603	-1.603	1.603	-1.603	1.603	-1.603	1.603	-1.603
Totaal programma	11.350	-4.273	11.602	-4.724	9.280	-4.706	9.928	-4.706	9.926	-4.706

Programma 8. Economie en vrije tijd										
Haven	518	-515	897	-522	832	-534	834	-547	837	-558
Recreatie en toerisme	526	-47	742	-37	742	-37	742	-37	742	-37
Beleidsontwikkeling Lokale economie	1.177	0	887	0	971	0	971	0	806	0
Industrieterreinen	2.259	-2.259	1.408	-1.408	1.408	-1.408	1.408	-1.408	1.408	-1.408
Overige bedrijfsmatige activiteiten	1.653	-1.644	1.736	-1.679	1.734	-2.122	1.734	-1.679	1.734	-1.679
Evenementen en stadspromotie	528	-5	483	-10	482	-13	464	0	467	0
Economische zaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kermissen en Markten	376	-374	426	-374	426	-374	426	-374	426	-374
Totaal programma	7.037	-4.845	6.578	-4.030	6.594	-4.488	6.579	-4.045	6.420	-4.056

Programma 9. Bestuur, organisatie en dienstverlening										
Rekenkamer	29	0	50	0	50	0	50	0	50	0
Resultaat kostenplaatsen	75.566	-59.115	71.942	-56.569	71.622	-56.684	71.723	-56.637	71.724	-56.637

Verkiezingen	199	0	118	0	118	0	118	0	118	0
Vastgoedadministratie	360	-17	390	-17	390	-44	390	-44	390	-44
Raad en raadscommissies	1.167	-2	1.182	-2	1.182	-2	1.182	-2	1.182	-2
Bevolking	1.161	-334	942	-334	942	-334	942	-334	942	-334
College	1.841	0	1.729	0	1.689	0	1.689	0	1.689	0
Wijkgericht werken	939	0	938	0	938	0	938	0	938	0
Rij-/reis-/identiteitsdocumenten	1.761	-1.100	1.423	-1.160	1.423	-1.160	1.423	-1.160	1.423	-1.160
Totaal programma	83.023	-60.569	78.715	-58.083	78.355	-58.225	78.456	-58.179	78.457	-58.179

Programma 10. Financiën en belastingen

Algemene dekkingsmiddelen	12.823	-179.048	15.574	-181.135	15.709	-178.778	16.500	-178.974	16.569	-178.308
Belastingen	1.147	-16.595	1.170	-16.825	1.178	-17.685	1.178	-17.685	1.178	-17.685
Totaal programma	13.970	-195.644	16.744	-197.960	16.887	-196.463	17.678	-196.660	17.748	-195.994

SALDO VAN BATEN EN LASTEN	335.283	-324.467	322.143	-315.175	313.732	-313.245	315.063	-312.955	315.136	-312.306
----------------------------------	----------------	-----------------	----------------	-----------------	----------------	-----------------	----------------	-----------------	----------------	-----------------

bedragen x € 1.000

Producten: mutaties in reserves	2015		2016		2017		2018		2019	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten

Programma 1. Zorg en welzijn

Wmo collectieve voorzieningen	360	-60	770	-60	620	-60	0	-60	0	-60
Jeugd en Opbouwwerk	0	0	0	-100	0	0	0	0	0	0
Beleidsontwikkeling zorg en welzijn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdzorg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wmo/AWBZ	0	-272	0	0	0	0	0	0	0	0
Wmo individuele voorzieningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	360	-332	770	-160	620	-60	0	-60	0	-60

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs

Voorschoolse educatie	0	-15	0	0	0	0	0	0	0	0
Basisonderwijs	0	-295	0	-375	0	-369	0	-367	0	-366
Inkomensvoorziening	0	-80	0	0	0	0	0	0	0	0
Beleidsontwikkeling Onderwijs	0	-40	0	-38	0	-36	0	-34	0	-32
Participatiebudget	0	-100	0	0	0	0	0	0	0	0
Speciaal onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Volwasseneneducatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Voortgezet onderwijs	0	-85	0	-57	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	0	-616	0	-470	0	-405	0	-401	0	-398

Programma 3. Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten

Sociaal-cultureel werk	34	-515	46	0	46	0	46	0	46	0
Sport	734	-125	0	-196	0	-192	0	-190	0	-189
Kunst	1.306	-1.741	586	-110	0	-31	0	-31	0	-31
Cultuur	1.145	-287	0	-63	0	-51	0	-51	0	-51
Totaal programma	3.219	-2.667	632	-369	46	-275	46	-272	46	-271

Programma 4. Veiligheid										
Veiligheidsregio	0	0	0	0	443	-477	0	-33	0	-32
Totaal programma	0	0	0	0	443	-477	0	-33	0	-32
Programma 5. Mobiliteit en openbare ruimte										
Riolering	0	-319	0	-152	0	-263	0	-27	0	-27
Parkeren	245	-320	245	-202	363	-57	369	-57	377	-57
Wegen, straten en pleinen	350	-3.710	550	-448	300	-233	0	-108	0	-70
Verkeer	250	-666	250	-1.934	445	0	347	-360	417	-975
Projecten Openbare ruimte	0	-35	0	-150	0	0	0	0	0	0
Openbaar groen	0	-85	0	0	0	0	0	0	0	0
Natuurgebieden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Begraven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	845	-5.135	1.045	-2.886	1.109	-553	717	-552	794	-1.129
Programma 6. Duurzaamheid, milieu en buitengebied										
Advisering en handhaving milieu	0	-400	0	-290	0	-120	0	-177	0	-10
Afvalverwijdering particulieren	10	0	0	0	186	0	200	0	212	0
Beleidsontwikkeling Afval	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Projecten milieu en buitengebied	0	-188	0	-88	0	-55	0	-23	0	0
Totaal programma	10	-587	0	-378	186	-175	200	-200	212	-10
Programma 7. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen										
Volkshuisvesting	0	-750	210	-16	0	-13	0	-11	0	-9
Ruimtelijke ordening	0	-75	0	0	0	0	0	0	0	0
Strategische projecten/samenwerking	0	-564	0	-800	0	0	0	0	0	0
Woningbouwcomplexen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	0	-1.388	210	-816	0	-13	0	-11	0	-9
Programma 8. Economie en vrije tijd										
Recreatie en toerisme	60	-50	0	-5	0	-5	0	-5	0	-5
Beleidsontwikkeling Lokale economie	0	-481	0	-340	0	-165	0	-165	0	0
Overige bedrijfsmatige activiteiten	180	-189	180	-237	623	-237	180	-237	180	-237
Haven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Industrieterreinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Economische zaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Evenementen en stadspromotie	0	-75	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	240	-795	180	-582	623	-407	180	-407	180	-242
Programma 9. Bestuur, organisatie en dienstverlening										
Resultaat kostenplaatsen	189	-2.653	205	-1.363	221	-1.293	221	-1.448	221	-1.448
Raad en raadscommissies	0	-12	0	0	0	0	0	0	0	0
Vastgoedadministratie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
College	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	189	-2.665	205	-1.363	221	-1.293	221	-1.448	221	-1.448

Programma 10. Financiën en belastingen

Algemene dekkingsmiddelen	3.371	-5.261	1.499	-4.720	2.783	-3.128	2.298	-2.637	1.698	-2.450
Belastingen	104	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	3.475	-5.261	1.499	-4.720	2.783	-3.128	2.298	-2.637	1.698	-2.450
TOTAAL MUTATIES RESERVES	8.338	-19.446	4.541	-11.743	6.032	-6.786	3.662	-6.020	3.152	-6.048
RESULTAAT	343.621	-343.913	326.684	-326.918	319.764	-320.031	318.725	-318.976	318.288	-318.354